

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΚΘΕΣΗΣ

1

ΘΕΜΑ:

Είναι γενικά αποδεκτό πως μέσα στα πλαίσια της ελληνικής πολιτιστικής παράδοσης εμφανίζεται έντονο, τα τελευταία χρόνια, το φαινόμενο της κρίσης της γλώσσας. Ιδιαίτερα επικεντρώνεται το πρόβλημα στους νέους, υπό την έννοια ότι σ' αυτούς γίνεται φανερή μια γλωσσική πενία.

Αφού αναζητήσετε τα γενικότερα αίτια για τη γλωσσική κρίση που επικρατεί στη χώρα μας σήμερα να επικεντρώσετε το ενδιαφέρον σας στην αναζήτηση των χαρακτηριστικών της γλώσσας των νέων και των παραγόντων που συνετέλεσαν στη διαμόρφωσή της. Ποιες συνέπειες έχει η φθορά της γλώσσας και με ποιους τρόπους είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το πρόβλημα;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η έντονη ανάγκη της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων, μετά τη συγκρότηση οργανωμένων κοινωνιών, εκφράστηκε με τη χρησιμοποίηση ποικίλων τρόπων, όπως χειρονομίες και μιμητική. Ωστόσο, με τη γλώσσα ικανοποιούνται πληρέστερα οι απαιτήσεις για συνεννόηση και αρμονική συμβίωση. Μέσω της γλώσσας ο άνθρωπος εκφράζει και προσδιορίζει τον εσωτερικό και εξωτερικό του κόσμο και επικοινωνεί ουσιαστικά με το συνάνθρωπό του. Η γλώσσα αντικατοπτρίζει την πολιτιστική παράδοση κάθε κοινωνίας όμως, ταυτόχρονα, αποτελεί και ενεργό παράγοντα της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας. Ως ένα ενεργό πολιτιστικό δυναμικό υπόκειται πάντοτε σε κοινωνικές μεταβολές που στοχεύουν στην εξυπηρέτηση των συλλογικών αναγκών. Έτσι, αυτή η συνεχής μεταβολή και διαμόρφωση της γλώσσας επηρεάζει και καθορίζει το βαθμό επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Στη σύγχρονη εποχή, όμως, υπάρχει κρίση επικοινωνίας που παρουσιάζεται έντονη και στη γλώσσα. Μια εκδήλωση αυτής της κρίσης στη γλώσσα αποτελεί η τυποποίηση και η συρρίκνωση της γλωσσικής έκφρασης των νέων.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η κρίση αυτή διαφαίνεται και στην ελληνική γλώσσα, που είναι μια από τις πιο πλούσιες γλώσσες του κόσμου για την πλουσιότητα των εκφραστικών στοιχείων που διαθέτει, αλλά και για την ικανότητά της να δημιουργεί καινούρια εκφραστικά σχήματα. Το γλωσσικό πρόβλημα επικεντρώνεται στη συρρίκνωση γλωσσικών εκφραστικών μέσων και στην αποδυνάμωση και βαθμιαία μείωση του λεξιλογικού πλούτου, που χρησιμοποιεί ο μέσος Έλληνας.

ΑΙΤΙΑ:

1. Η έλλειψη επικοινωνίας, η αποξένωση ανάμεσα στους ανθρώπους, ιδίως των μεγάλων πόλεων. Ο σύγχρονος Έλληνας έχει αλλοτριωθεί σε μεγάλο βαθμό, γεγονός που οδηγεί στην απομόνωσή του, κυρίως, στις μεγαλουπόλεις. Αφού λοιπόν η γλώσσα στηρίζεται στην επικοινωνία και με δεδομένο ότι ο σύγχρονος Έλληνας δεν επικοινωνεί, άρα η γλώσσα βρίσκεται σε κρίση. Η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων προσδιορίζεται από σχέσεις τυπικές, απρόσωπες και επιφανειακές. Το φαινόμενο αυτό επιτείνεται στις απρόσωπες μεγαλουπόλεις όπου παρά το πλήθος των ανθρώπων κυριαρχεί η μοναξιά. Εκτός από την έλλειψη επικοινωνίας οι ανθρώπινες σχέσεις έχουν εμπορευματοποιηθεί, καθώς ο άνθρωπος χρησιμοποιεί το συνάνθρωπό του ως αντικείμενο εκμετάλλευσης. Επομένως, κρίση επικοινωνίας σημαίνει ταυτόχρονα και κρίση της γλώσσας.

2. Η γενικότερη πολιτιστική κρίση, η πνευματική υποβάθμιση, η οποία προκύπτει από το χρησιμοθηρικό τρόπο ζωής, και η καταναλωτική νοοτροπία που χαρακτηρίζουν την εποχή μας. Πράγματι, πνεύμα φτωχό σε γνώσεις και ιδέες συνεπάγεται και φτωχή γλώσσα. Η

γλώσσα, επομένως, απλά δηλώνει την πνευματική ανεπάρκεια και την ηθική παρακμή της κοινωνίας του «έχειν», της κοινωνίας της αφθονίας, αλλά και της απληστίας.

3. Η ιδιότητα και το έντονο πνεύμα του ατομικισμού που κυριαρχεί, φαινόμενα που οδηγούν στην αδιαφορία για τις κοινές υποθέσεις του κράτους. Ο πολίτης ενδιαφέρεται για την εξυπηρέτηση του προσωπικού του συμφέροντος και απέχει από τις συλλογικές κοινωνικές προσπάθειες. Άρα, παύει να επικοινωνεί και συνεπώς δε χρειάζεται τη γλώσσα, της οποίας η κρίση αντικατοπτρίζει και την κρίση της ευρύτερης κοινωνικής ζωής.

4. Η λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης τα οποία φέρουν ευθύνη για τη γλωσσική πενία. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθιερώνουν μια επικοινωνία μονόδρομη. Έχοντας αναλάβει σε μεγάλο βαθμό την ψυχαγωγία του σύγχρονου ανθρώπου αναπαράγουν τη λογική των συνθημάτων μεταβάλλοντας, ταυτόχρονα, τη γλώσσα σε μία γλώσσα φτώχη που χαρακτηρίζεται από συνθηματικό, τηλεγραφικό ύφος. Έτσι, στην προσπάθειά τους να εξυπηρετήσουν συμφέροντα εμπορικά οδηγούν και τη γλωσσική έκφραση στην εμπορευματοποίηση.

Κυρίως ο συνθηματολογικός χαρακτήρας της γλώσσας διαφαίνεται μέσα από την προβολή των διαφημιστικών μηνυμάτων.

Από τη στιγμή που βασική επιδίωξη είναι η προσέλκυση του καταναλωτικού κοινού, ο λόγος δε θεωρείται κυρίαρχο στοιχείο, αλλά συμπληρωματικό της εικόνας. Στη διαφήμιση χρησιμοποιούνται λέξεις και φράσεις ηχηρές που μπορούν να θέλξουν τους καταναλωτές, ώστε ν' αγοράσουν τα προϊόντα. Το λεξιλόγιο, από την άλλη πλευρά, περιορίζεται και συρρικνώνεται σ' όσο γίνεται λιγότερες λέξεις, με συνέπεια η γλωσσική επικοινωνία να χάνει τη σημασία της και τη σαφήνεια. Παράλληλα και η χρησιμοποίηση ξένων εκφραστικών τύπων τείνει ν' αποτελέσει κυρίαρχο φαινόμενο μέσα από τη λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και ειδικότερα της διαφήμισης με αντίκτυπο στην πολιτιστική παράδοση και ανάπτυξη της χώρας.

5. Το γεγονός ότι οι Νεοέλληνες δε διαβάζουν βιβλία, με αποτέλεσμα να στερούνται τη δυνατότητα πλουτισμού του λεξιλογίου και της γενικότερης καλλιέργειάς τους.

6. Η απομάκρυνση των πνευματικών ανθρώπων από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο που αποτελεί και το αναγνωστικό κοινό. Αυτό το φαινόμενο οφείλεται στο γεγονός πως οι πνευματικοί άνθρωποι μιλούν και χρησιμοποιούν στα έργα τους μια γλώσσα διαφορετική απ' αυτή του λαού. Πολλές φορές οι λογοτέχνες υιοθετούν μια ακατανόητη γλώσσα με συνέπεια ν' αδυνατούν να θέσουν προβληματισμούς, να συμβάλλουν, ουσιαστικά, στην πνευματική καλλιέργεια του λαού, επιτείνοντας τη σύγχυση που κυριαρχεί στον πολιτιστικό χώρο.

7. Η διγλωσσία που ταλαιπώρησε για πολλά χρόνια την Ελλάδα προκαλώντας σύγχυση στους ανθρώπους σχετικά με τους εκφραστικούς τρόπους και τα σχήματα που έπρεπε να χρησιμοποιούν. Η γλωσσική διαμάχη που ξέσπασε μεταξύ διαφόρων γλωσσικών κινημάτων έληξε στα χίλια εννιακόσια εβδομήντα πέντε (1975) , οπότε αποφασίστηκε η καθιέρωση της δημοτικής Νεοελληνικής ως επίσημης γλώσσας του κράτους. Ωστόσο, το χρονικό διάστημα που πέρασε από την κατάργηση της διγλωσσίας που βασάνιζε τη γλώσσα δεν ήταν αρκετό, ώστε να ξεπεραστούν όλες οι δυσκολίες που δημιουργούν εμπόδια στην επικράτηση μιας μορφής γλώσσας κοινά αποδεκτής.

8. Η κομματική συνθηματολογία. Στην εποχή μας στο χώρο της πολιτικής, ολόένα και συχνότερα ο πολιτικός λόγος αντικαθίσταται από την κομματική συνθηματολογία. Ο πολιτικός άνθρωπος στην προσπάθειά του να εντυπωσιάσει το λαό στον οποίο απευθύνεται αξιοποιεί το σύνθημα, τις ηχηρές λέξεις. Μ' αυτόν τον τρόπο, όμως, καταργείται ο πολιτικός διάλογος και νεκρώνεται η ικανότητα του λαού να αναπτύσσει την κρίση του, ώστε να ερμηνεύει τα πολιτικά φαινόμενα και τις εξελίξεις.

9. Η κρίση που διέρχεται το εκπαιδευτικό σύστημα καθιστώντας προβληματική τη γλωσσική κατάρτιση των μαθητών. Πολλά είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα το σχολείο, όπως έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, δανειστικών βιβλιοθηκών, μετάδοση αναφομοιωτών, στείρων γνώσεων που οδηγεί στη διαμόρφωση μιας απομνημονευτικής παιδείας, ελλιπής διδασκαλία των νέων ελληνικών. Τα φαινόμενα – προβλήματα αυτά λειτουργούν ως αρνητικοί καταλύτες που απομακρύνουν τους νέους από το διάβασμα και οδηγούν στη λεξιλογική – εκφραστική φτώχεια και κατ' επέκταση στην κρίση της γλώσσας.

10. Η έντονη τάση της ξеноμανίας και του μιμητισμού που χαρακτηρίζει τον τρόπο ζωής των σύγχρονων Ελλήνων, καθώς και το κυρίαρχο αντιπαραδοσιακό πνεύμα. Η συχνή χρήση ξένων λέξεων οι οποίες αντικαθιστούν τις ελληνικές οδηγεί στην παραφθορά και αλλοίωση της ελληνικής γλώσσας, υποβαθμίζοντας την ποιότητα της ελληνικής γλωσσικής και γενικότερα πολιτιστικής δημιουργίας.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η κρίση της γλώσσας στη χώρα μας διαφαίνεται κυρίως στην τυποποίηση και τη συρρίκνωση της γλωσσικής έκφρασης των νέων. Το πρόβλημα δεν εστιάζεται στη λεκτική ανεπάρκεια αλλά στο ότι έχει υιοθετηθεί από τους νέους ένας άλλος γλωσσικός κώδικας.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ:

Οι νέοι λοιπόν, χρησιμοποιούν μια γλώσσα που διαφέρει από το γλωσσικό κώδικα της υπόλοιπης κοινωνίας. Η γλώσσα αυτή διακρίνεται από το φτωχό λεξιλόγιο, στοιχείο που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη μόρφωση και τις εμπειρίες των νέων. Ενώ οι νέοι, σήμερα, αποκτούν μια υψηλή μόρφωση μέσα απ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης – μέση, ανώτερη και ανώτατη – και διακρίνονται για τον πλούτο των εμπειριών τους, αντίθετα μιλούν μία γλώσσα λιτή που είναι γεμάτη από παραφθορές και νοηματικές εφευρέσεις. Επίσης, ο γλωσσικός τους κώδικας διακρίνεται από στερεότυπες εκφράσεις και συνθηματολογικές διατυπώσεις που περιορίζουν τη ζωντάνια, τη δύναμη και την εκφραστικότητα της ελληνικής γλώσσας.

Χαρακτηριστική εκδήλωση αυτής της ιδιότυπης γλώσσας είναι η χρησιμοποίηση πολλών ξένων λέξεων και φράσεων στη θέση των ελληνικών, αλλά και εκφράσεων που συνθέτουν την «αργκό» γλώσσα. Αυτή η μορφή γλωσσικής επικοινωνίας δεν είναι δυνατό να γίνει κατανοητή από την ευρύτερη γλωσσική κοινότητα παρά μόνο από τους νέους. Περιγράφεται μάλιστα με τον όρο «αισχρολογία».

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Εκτός από τα γενικότερα αίτια που οδηγούν στην αλλοίωση της ελληνικής γλώσσας, είναι αναγκαίο ν' αναζητηθούν και οι ειδικότερες αιτίες και οι παράγοντες εκείνοι, που συνδέονται στενά με τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες, και συντελούν στη διαμόρφωση της ιδιόμορφης αυτής νεανικής γλώσσας.

ΝΕΟΙ – ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΑΙΤΙΕΣ:

Η βασικότερη αιτία της διαμόρφωσης του ιδιόμορφου αυτού κώδικα επικοινωνίας προσδιορίζεται από την έντονη και συνεχή προσπάθεια των νέων να διαφοροποιηθούν και να ξεχωρίσουν από τους μεγάλους.

Το διαχρονικό αυτό φαινόμενο εκδηλώνεται μέσα από την έντονη αμφισβήτηση που ασκούν οι νέοι στα πεπραγμένα των μεγάλων, απογοητευμένοι από τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα, για την οποία τους θεωρούν υπεύθυνους. Μέσα στο γενικότερο κλίμα της πολύπλευρης κοινωνικής κρίσης οι νέοι κατηγορούν τους μεγάλους για υποκρισία που την έχουν αναγάγει σε κανόνα της κοινωνικής ζωής, για την υιοθέτηση της συμβατικότητας, της ασυνέπειας όσον αφορά τα λόγια και τις πράξεις τους. Έτσι, οι νέοι βλέποντας τα οράματά τους για ένα καλύτερο – ειρηνικό και δίκαιο – κόσμο να καταρρίπτονται, αξίες και ιδανικά να περνούν μια έντονη κρίση, έρχονται σε σύγκρουση με την κοινωνική αυτή κατάσταση και κατ' επέκταση με πολιτιστικά αγαθά και αξίες, όπως είναι η γλώσσα.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό πως η διαφοροποίηση των νέων από τον κόσμο των μεγάλων εκδηλώνεται μέσα από ποικίλους τρόπους, όπως η ψυχαγωγία, η ενδυμασία αλλά και η γλώσσα. Γι' αυτό χρησιμοποιούν ένα διαφορετικό γλωσσικό κώδικα, ώστε να μη γίνονται κατανοητοί από τους μεγαλύτερους και έτσι να δείξουν ότι διαφοροποιούνται απ' αυτούς. Επομένως, η ομιλία μιας «διαφορετικής» γλώσσας δημιουργεί και την ξεχωριστή προσωπικότητα και στάση ζωής των νέων, ενώ, ταυτόχρονα, τους κατατάσσει σε μια αυτόνομη και ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, η οποία διακρίνεται από την αποδοχή των ιδίων αξιών και ιδεολογιών.

Είναι απαραίτητο να προστεθεί ακόμη πως αυτός ο τυποποιημένος, συνοπτικός και στερεότυπος τρόπος ομιλίας και επικοινωνίας των νέων οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στην τυποποίηση που έχει κυριαρχήσει στην εποχή μας. Μια εποχή που κύρια χαρακτηριστικά της αποτελούν η ομοιομορφία ζωής, η μηχανοποίηση, η μαζοποίηση και η ισοπέδωση των ιδιαίτερων ατομικών χαρακτηριστικών των ανθρώπων. Αυτά τα αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα αποτυπώνονται στην ομιλία των νέων που βιώνουν εντονότερα τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η σοβαρότητα του φαινομένου της γλωσσικής φθοράς πιστοποιείται και από τη διαβρωτική επίδραση που ασκεί σε ζωτικούς τομείς της ατομικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Η γλώσσα αποτελεί το καλύτερο μέσο επικοινωνίας με το οποίο ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή με το κοινωνικό του περιβάλλον αλλά και εκφράζει τον εσωτερικό του κόσμο. Όταν, όμως, παραγκωνίζεται και στρεβλώνεται, τότε ο άνθρωπος αδυνατεί να εντοπίσει και να διατυπώσει με τρόπο σαφή τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Έτσι οδηγείται σε μια πνευματική και διανοητική νωθρότητα που τον εμποδίζει να διατηρεί πάντα τη σκέψη του σε εγρήγορση και γενικά όλες τις νοητικές λειτουργίες του, γεγονός που επιφέρει πνευματική αποτελμάτωση.
2. Από την άλλη πλευρά, η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων καθίσταται προβληματική, καθώς οι νέοι γλωσσικοί κώδικες, που έχουν δημιουργηθεί ως άμεση απόρροια της μαζοποιημένης έκφρασης, στερούνται τη ζωντάνια και την εκφραστικότητα, την πολυσημία και το λεξιλογικό πλούτο της αναλλοίωτης γλώσσας. Άρα, παρεμποδίζεται η προσπάθεια κατανόησης και επαφής με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να απομονώνονται, να γίνονται εωστρεφείς, στοιχεία που επιδεινώνουν τις ήδη διαταραγμένες – απρόσωπες, τυπικές, επιφανειακές – σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Κυρίως, όμως, παρεμποδίζεται η διεξαγωγή ενός γόνιμου και εποικοδομητικού διαλόγου σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής – οικονομία, παιδεία, οικογένεια, πολιτική – φαινόμενο που ενισχύει το γενικότερο κλίμα της αντιπαλότητας και του έντονου ανταγωνισμού που χαρακτηρίζει την κοινωνία.
3. Γενικότερα, κρίση της γλώσσας σημαίνει κρίση του πολιτισμού, εφόσον αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του, είναι η ίδια πολιτισμός. Από τη στιγμή που φθείρεται η γλώσσα οδηγείται, ταυτόχρονα, σε παρακμή και ο πολιτισμός, αφού σ' εθνική κλίμακα η γλώσσα αποτελεί μέρος του εθνικού πολιτισμού. Σε εθνικό επίπεδο λοιπόν, καταστροφή της εθνικής γλώσσας σημαίνει αδυναμία διατήρησης και μετάδοσης της πολιτιστικής παράδοσης, γεγονός που αμβλύνει την εθνική ταυτότητα και συνείδηση. Επομένως, δημιουργούνται πολλοί κίνδυνοι εθνικής εξάρτησης και υποδούλωσης από τη στιγμή που η γλώσσα αδυνατεί να διαμορφώσει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του έθνους.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Γ' αυτό πρέπει να καταβληθούν συντονισμένες προσπάθειες για τη διαφύλαξη της ελληνικής γλώσσας, που είναι η πλουσιότερη στον κόσμο, ώστε να διατηρηθεί ταυτόχρονα αναλλοίωτη η πολιτιστική μας παράδοση.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Αρχικά, επιβάλλεται η συνειδητοποίηση από τα μεμονωμένα άτομα της σπουδαιότητας του γλωσσικού προβλήματος. Αυτό αποτελεί ένα ουσιαστικό βήμα για την αντιμετώπισή του.
2. Μετά τη συνειδητοποίηση, είναι αναγκαία η αποκατάσταση της γλώσσας μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία. Και αυτό θα γίνει με τη σωστή διδασκαλία των νέων ελληνικών στα σχολεία, που θα στηρίζεται σε σύγχρονες μεθόδους και θα συνοδεύεται από μια αύξηση των ωρών. Είναι απαραίτητα λοιπόν κάποια επιμορφωτικά σεμινάρια για τους εκπαιδευτικούς. Παράλληλα, το σχολείο κρίνεται σκόπιμο να εμφυσήσει στους μαθητές την αγάπη για τη μάθηση μέσα από τη διαλεκτική σχέση μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών.

3. Εκτός όμως του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση για την επίλυση του προβλήματος αυτού, απαιτείται η φροντίδα και δραστηριοποίηση της πολιτείας για τη διαμόρφωση ενός κοινωνικού περιβάλλοντος πλούσιου σε πνευματικά ερεθίσματα, ώστε οι νέοι, κυρίως, άνθρωποι να στραφούν στη λογοτεχνία μέσα από την οποία θα επιτύχουν την πνευματική τους εξύψωση. Προς αυτήν την κατεύθυνση θα συμβάλλει η δημιουργία βιβλιοθηκών, καθώς και η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, εφόσον πρώτα έχει επιτευχθεί πολιτιστική υποδομή με τη δημιουργία αντίστοιχων κέντρων.
4. Ακόμη, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν χρέος να καταβάλουν συντονισμένες προσπάθειες, ώστε να περιοριστούν τα φαινόμενα των γλωσσικών αυθαιρεσιών. Αυτό θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα με τη φιλολογική επιμέλεια των ειδήσεων και των άρθρων που χρησιμοποιούνται για την ενημέρωση. Μια άλλη ουσιαστική συμβολή τους στην άνοδο της ποιοτικής στάθμης της γλώσσας είναι η προώθηση του καλού βιβλίου.
5. Για την άμβλυνση του φαινομένου θα πρέπει να εργαστεί και η πνευματική ηγεσία της χώρας. Η βοήθειά τους στην άνοδο του πνευματικού επιπέδου του λαού και στη γενικότερη πολιτιστική αναβάθμιση του έθνους θεωρείται αποφασιστική.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Κρίνεται λοιπόν αναγκαία η ενεργοποίηση των μεμονωμένων ατόμων και της πολιτείας για τη διάσωση της γλώσσας, όχι μόνο επειδή θεωρείται αναγκαία για την κάλυψη των μεγάλων επικοινωνιακών αναγκών της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας αλλά και για ένα εξίσου σοβαρό λόγο. Η κρίση της γλώσσας αντικατοπτρίζει αυτήν την ίδια την κρίση του έθνους. Επομένως, ο αγώνας για τη διατήρηση της γλωσσικής μας ταυτότητας είναι ταυτόχρονα αγώνας και για τη διατήρηση της ίδιας της ελληνικότητάς μας. Και ο αγώνας αυτός, κυρίως στις μέρες μας, πρέπει να δοθεί και πρέπει να είναι νικηφόρος.

2

ΘΕΜΑ:

«Θα ήταν πάντως μεγάλη ατυχία για την ανθρωπότητα να διαλυθεί η οικογένεια. Γιατί αν σε όλες τις άλλες λειτουργίες της μπορεί ν' αντικατασταθεί με άλλου είδους κοινωνικές υπηρεσίες, καμία άλλη αρχή ή οργάνωση δεν είναι δυνατόν να την αναπληρώσει στην αγωγή των παιδιών».

Στο απόσπασμα αυτό ο Ε. Παπανούτσος εξάγει τον αναντικατάστατο ρόλο που ασκεί η οικογένεια στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του νέου ανθρώπου. Παράλληλα όμως όλοι παραδέχονται ότι ο θεσμός κλυδωνίζεται και κινδυνεύει με αφανισμό. Κατά την άποψή σας:

- α) Ποια είναι τα αίτια αυτής της κρίσης;
- β) Ποιες οι συνέπειες για το άτομο και την κοινωνία;
- γ) Ποιοι παράγοντες μπορούν να συμβάλλουν στη διάσωσή της;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η κοινωνία μας περνά ένα στάδιο ταχύτατων μεταλλαγών και ανακατατάξεων, όπου αμφισβητούνται αξίες και θεσμοί. Σήμερα οι θεσμοί¹ έχουν γίνει πολύμορφοι και σύνθετοι, ενώ ταυτόχρονα όσοι άντεξαν στο χρόνο μετασηματίστηκαν για ν' αμυνθούν στις νέες συνθήκες ζωής.

Αυτών των κοινωνικών αλλαγών τον αντίκτυπο υπέστη και ένας θεσμός πανάρχαιος, ο οικογενειακός, που στις μέρες μας περνάει βαθιά κρίση όσον αφορά τη δύναμη και το ρόλο του. Η σπουδαιότητά του αναγνωρίστηκε από πολύ παλιά και αναγνωρίζεται και σήμερα. Γι' αυτό το λόγο οι κοινωνίες περιέβαλαν και με νομικό χαρακτήρα το γάμο και την οικογένεια, για να την καταστήσουν δεσμό όσο το δυνατόν αδιάλυτο.

¹ **Θεσμός:** κανόνας δικαίου που διαμορφώθηκε από παράδοση ή με κοινή συμφωνία. Κοινωνική κατάσταση που δημιουργεί δικαιώματα ή υποχρεώσεις. Κοινωνικός ή πολιτικός οργανισμός που αναγνωρίζεται από το νόμο.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:
ΟΡΙΣΜΟΣ:

Οικογένεια είναι μία ομάδα ανθρώπων που συνδέονται με δεσμούς αίματος και ζουν κάτω από την ίδια στέγη. Είναι μια μορφή συμβίωσης σταθερού χαρακτήρα. Εκείνο που επιβάλλει τη μόνιμη σύνδεση και συγκατοίκηση είναι κυρίως η τεκνογονία και η ανάγκη συντήρησης και ανατροφής των τέκνων.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Οι πρωτόγονες κοινωνίες αποκαλούνται μητριαρχικές, γιατί η γενιά του κάθε μέλους καθοριζόταν από τη μητέρα και τους συγγενείς της. Με την πάροδο του χρόνου, όμως, καθώς ο άνδρας άρχισε να ασχολείται με την καλλιέργεια της γης, απέσπασε από τη γυναίκα όλες τις γεωργικές, βιοτεχνικές δουλειές και με τον τρόπο αυτό απέκτησε κοινωνική υπεροχή. Έτσι, έγινε κύριος της οικογένειας, διαμορφώθηκε ο τύπος του πατέρα – αφέντη με τις απεριόριστες εξουσίες πάνω στα μέλη της οικογένειας. Έπρεπε να έρθει ο Χριστιανισμός με τις ανθρωπιστικές ιδέες του, για να σπάσει η ακαμψία της πατριαρχικής αυτής νοοτροπίας. Σήμερα η πατρική εξουσία έχει δώσει τη θέση της στη γονική αυθεντία ή στο γονικό λειτουργήμα που ασκείται από τους δύο γονείς από κοινού. Ο θεσμός της οικογένειας λοιπόν έχει αλλάξει πολλές φορές μέσα στην ιστορία. Στην εποχή μας έχει επικρατήσει η πυρηνική μορφή της οικογένειας, που αποτελείται από τον άνδρα, τη γυναίκα και τα παιδιά ως την ενηλικίωσή τους.

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΕΔΟΜΕΝΟΥ: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

1. Η οικογένεια αποτελεί το πρώτο περιβάλλον, κοινωνικό σχήμα με το οποίο έρχεται σε επαφή ο άνθρωπος.
2. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι η ανάπτυξη της προσωπικότητας σημαίνει επιτυχή συνδυασμό ανάπτυξης σωματικών δυνάμεων και ηθικοπνευματικών, νοητικών και συναισθηματικών στοιχείων, τότε η οικογένεια είναι εκείνη που θα δώσει τα πρώτα ερεθίσματα για την ανάπτυξη αυτών των στοιχείων.
3. Επίσης, μέσα στην οικογένεια το παιδί θα γνωρίσει τη στοργή, την αγάπη, την τρυφερότητα και την ασφάλεια, στοιχεία απαραίτητα για την ομαλή ανάπτυξή του.
4. Στο οικογενειακό περιβάλλον το άτομο θα καλλιεργήσει νοητικές λειτουργίες, όπως την κρίση, τη μνήμη, τη φαντασία, την παρατηρητικότητα, την αντίληψη.
5. Το παιδί φέρει ορισμένες έμφυτες καταβολές και κλίσεις, οι οποίες, για να έρθουν στην επιφάνεια και να αναπτυχθούν, έχουν ανάγκη από τα κατάλληλα ερεθίσματα. Η οικογένεια λοιπόν, με τη συμπεριφορά της καθορίζει αν θα ανασύρει στην επιφάνεια ή θα καταστείλει τις τάσεις αυτές.
6. Ακόμα και στη μετάδοση κληρονομικών, βιολογικών χαρακτηριστικών ενέχει ευθύνη η οικογένεια.
7. Μεταδίδει επίσης την ιδεολογία της, την κοσμοθεωρία της. Δε θα πρέπει να παραγνωρίζουμε το ρόλο της οικογένειας ως φορέα κοινωνικοποίησης. Σύμφωνα μ' αυτή την άποψη η οικογένεια:
 - α) Μαθαίνει στον άνθρωπο κανόνες συμπεριφοράς, αφού ενσαρκώνει κοινωνικά πρότυπα και αξίες. Μέσα στην οικογένεια το παιδί αξιολογεί και αξιολογείται, κρίνει τις δυνάμεις του και μαθαίνει να αγωνίζεται για την επίτευξη των στόχων του.
 - β) Ο άνθρωπος αποκτά το λεγόμενο οικογενειακό πνεύμα, το οποίο τον χαρακτηρίζει σε όλη του τη ζωή.
 - γ) Η εκμάθηση της γλώσσας και των εκφραστικών μέσων αποτελεί μια ακόμα σημαντική λειτουργία της οικογένειας, καθώς αυτά επιτρέπουν στο άτομο την επικοινωνία του με τα άλλα μέλη της κοινωνίας. Η εκμάθηση γίνεται ανάλογα με την ηθικοπνευματική υπόσταση της οικογένειας.
 - δ) Η οικογένεια ασκεί καθοριστική επίδραση στο νέο άνθρωπο ως προς τη χάραξη των στόχων του, την έκταση και τα όρια της φιλοδοξίας του, τόσο στον προσωπικό όσο και στον επαγγελματικό τομέα.

Επομένως, η οικογένεια είναι ο πιο καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωση του νέου ανθρώπου και ο ρόλος της δε θα αντικατασταθεί ποτέ με τόση επιτυχία από κανένα άλλο φορέα. Για να επιτευχθούν όμως όλα αυτά, ο θεσμός της οικογένειας θα πρέπει να λειτουργεί σωστά.

ΑΙΤΙΑ ΚΡΙΣΗΣ:

1. Η τεχνολογική ανάπτυξη και ο καταμερισμός της εργασίας συντέλεσαν, ώστε η οικογένεια να χάσει τον παραδοσιακό της χαρακτήρα.
2. Η διαφοροποίηση των ρόλων των μελών της οικογένειας. Χειραφέτηση της γυναίκας, οικονομική ανεξαρτησία της, εμπλοκή της στην παραγωγική διαδικασία, οικονομική ανεξαρτητοποίηση των νέων.
3. Αποδυνάμωση της οικογένειας από πολλές λειτουργίες της. Η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη που επιτελούνταν παλαιότερα μέσα στους κόλπους της οικογένειας, σήμερα εκχωρούνται σε άλλους φορείς.
4. Η ευδαιμονιστική αντίληψη και το καταναλωτικό πνεύμα της εποχής καλλιεργούν τον ατομικισμό και αποδυναμώνουν τους δεσμούς των μελών της οικογένειας. Σ' αυτό επίσης συμβάλλει και το αντικοινωνικό πνεύμα, η αλλαγή αξιών και η ηθική αποχαλίνωση που έχει αποδεσμεύσει τους ανθρώπους από αξίες και συναισθήματα.
5. Η ανδροκρατική μορφή της. Η ανισοτιμία ανάμεσα στον άνδρα και στη γυναίκα προκαλεί σύγκρουση και επιφέρει δυσαρμονία στη συμβίωση. Αυτή η σύγκρουση έχει κυρίως αρνητικό αντίκτυπο στα παιδιά.
6. Η ανευθυνότητα και η ασυνέπεια των γονιών προς τα παιδιά.
7. Οι αντιθέσεις μεταξύ γονιών - παιδιών. Το «χάσμα των γενεών» εκφράζεται κυρίως στο ιδεολογικό επίπεδο και αυξάνει τους κλυδωνισμούς μέσα στους κόλπους της οικογένειας (έλλειψη διαλόγου και συγκρούσεις).
8. Ο αυξανόμενος αριθμός των διαζυγίων.
9. Η μείωση των γάμων ή οι πρώτοι γάμοι.
10. Η προτίμηση συμβίωσης κυρίως από τους νέους ανθρώπους.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

Σε ατομικό επίπεδο:

1. Τραυματικές εμπειρίες (ασταθής πνευματική και ψυχολογική συγκρότηση).
2. Αδυναμία κοινωνικοποίησης.
3. Αδυναμία προσφοράς και δημιουργικής δράσης.
4. Αποξένωση - αντικοινωνική συμπεριφορά (ατομικισμός - αδιαφορία για τα «κοινά»).
5. Δημιουργία περιθωριακών ατόμων.

Σε κοινωνικό επίπεδο:

1. Η οικογένεια μεταβάλλεται σε νοσογόνο κότταρο της κοινωνίας.
2. Επικρατεί κοινωνική ανισότητα. Εμφανίζονται φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας (βία, εγκληματικότητα, ναρκωτικά) και γενικά αποκλίνουσα συμπεριφορά.
3. Αποξένωση κοινωνικών σχέσεων - ενίσχυση ανταγωνιστικών σχέσεων, συγκρούσεις.
4. Αμφισβήτηση αξιών, κρίση θεσμών, επικράτηση ρευστότητας μέσα στην κοινωνία.
5. Υπογεννητικότητα. Τα ζευγάρια δεν μπορούν να αναλάβουν τις ευθύνες της ανατροφής ενός παιδιού, λόγω των οικονομικών δυσκολιών της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ - ΛΥΣΕΙΣ:

1. Με τη βοήθεια της παιδείας είναι δυνατόν ν' αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα εκείνα που αποδυναμώνουν τους δεσμούς των μελών της οικογένειας (ευδαιμονιστική αντίληψη, καταναλωτικό πνεύμα, ατομικισμός, αντικοινωνικό πνεύμα).
2. Με την καλλιέργεια του διαλόγου.
3. Με την πληροφόρηση και ενημέρωση των γονιών για θέματα που αφορούν τη σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

4. Με την καταπολέμηση του αυταρχισμού και την καλλιέργεια ενός κλίματος δημοκρατικής οικογενειακής ζωής.
5. Με την πληροφόρηση των νέων για τις οικογενειακές υποχρεώσεις, ώστε έτσι να μην προχωρούν απροετοίμαστοι προς το γάμο. Προς αυτή την κατεύθυνση μπορούν να συμβάλλουν η οικογένεια, το σχολείο και η πολιτεία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η λεγόμενη σήμερα κρίση της οικογένειας είναι μια αλλαγή που συμβαδίζει με την κοινωνική αλλαγή. Η οικογένεια ως θεσμός θα επιζήσει, δεν πρόκειται να κλονιστεί. Θα αλλάξει μορφή και θα ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης ζωής, όμως σίγουρα θα επιβιώσει σαν θεσμός. Και αυτό γιατί είναι αναντικατάστατη στον τομέα της αγωγής, στη συναισθηματική κάλυψη και την ηθική επένδυση των παιδιών. Άνθρωπος μεγαλωμένος σ' ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον, σημαίνει άνθρωπος δίχως ανασφάλειες, επιθετικότητες, συμπλέγματα και απωθημένα. Εγγύηση για αυριανές υγιείς κοινωνίες.

3

ΘΕΜΑ:

Αναμφισβήτητα το δημοκρατικό πολίτευμα αποτελεί τον ιδανικό τρόπο διακυβέρνησης των λαών και αποβλέπει στην ολοκλήρωση του ανθρώπου, καθώς και στην προώθηση του πολιτισμού του.

Πιστεύετε ότι στην εποχή μας επικρατεί στους λαούς ή ότι αποτελεί ιδανικό για πολλές κοινωνίες;

Κάτω από ποιες προϋποθέσεις είναι δυνατόν να θωρακιστεί αποτελεσματικά η δημοκρατία;

Δικαιολογήστε τις απόψεις σας.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

1. Οι άνθρωποι ως μέλη μικρών και μεγάλων κοινωνικών ομάδων, είχαν πάντα ν' αντιμετωπίσουν και να λύσουν ποικίλα προβλήματα που δημιουργούνται από τη συμβίωσή τους. Τα πιο βασικά από τα προβλήματα αυτά είναι ο τρόπος με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις, ο καταμερισμός των υποχρεώσεων και η δίκαιη κατανομή των αγαθών. Για την επίλυση των προβλημάτων αυτών αναπτύχθηκαν διάφοροι τρόποι, ένας από τους οποίους είναι και η δημοκρατία.

2. Όταν ο άνθρωπος οργανώθηκε σε κοινωνικές ομάδες, εκφράζοντας την έμφυτη κοινωνικότητά του, αυτόματα εμφανίστηκε και η ανάγκη για διοίκηση αυτών των ομάδων. Έτσι έπρεπε κάθε φορά να καταλαμβάνει την εξουσία κάποιος ο οποίος θα μπορούσε να ρυθμίσει αρμονικά και δίκαια τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα κάθε μέλους μέσα στην ομάδα. Όμως αυτό πολλές φορές δεν ήταν κατορθωτό, με αποτέλεσμα την εξουσία να κατέχει ο πιο δυνατός που μεταβαλλόταν σε δυνάστη των πολιτών και καταπατητή των δικαιωμάτων του. Σταδιακά και μετά από πολλούς αγώνες ο λαός οργανώθηκε, κατάλαβε τη δύναμή του και ζήτησε ο ίδιος συμμετοχή στα «κοινά», εγκαθιδρύοντας το δημοκρατικό πολίτευμα, που είναι ο πιο σωστός τρόπος διακυβέρνησης.

ΜΟΡΦΕΣ:

Η δημοκρατία μπορεί να είναι: **α) άμεση**, όταν ο λαός συμμετέχει χωρίς αντιπροσώπους αιρετούς στην ψήφιση των αποφάσεων και **β) έμμεση**, όταν ο λαός έχει αναθέσει την πολιτική εκπροσώπησή του σε κάποιους που τους θεωρούν άξιους για την υπόθεση αυτή.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

1. Δημοκρατία είναι το πολιτικό σύστημα που στηρίζεται στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και λειτουργεί σύμφωνα με τη θέληση της πλειοψηφίας των πολιτών.

2. Κυρίως σήμερα, όταν μιλούμε για τη δημοκρατία εννοούμε την έμμεση, την κοινοβουλευτική ή αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Είναι το πολίτευμα εκείνο στο οποίο ο λαός μετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας, εκλέγοντας τους αντιπροσώπους του, οι οποίοι ρυθμίζουν τα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα, αλλά και που όμως ο λαός που τους εξέλεξε, έχει τη δυνατότητα να τους ελέγχει και να τους ανακαλεί.

Η δυνατότητα ελέγχου εξασφαλίζεται με την ελευθερία λόγου, τύπου, τις ατομικές, γενικότερα, ελευθερίες, την ύπαρξη αντιπολίτευσης και μαζικών οργανώσεων, που ασκούν κριτική και έλεγχο στην κυβέρνηση. Αυτά τα στοιχεία αποτελούν την «πεμπτούσια» της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, αφού μ' αυτά ο λαός εκφράζει την κυριαρχία του.

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ:

1. Διασφαλίζει την ισότητα των ανθρώπων. Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι μεταξύ τους. Ίσοι ως προς την αξία. Ίσοι απέναντι στο νόμο. Έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις αλλά και τα ίδια δικαιώματα.
2. Προσπαίζει την ελευθερία, η οποία αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες αξίες στη ζωή του ανθρώπου. Χωρίς αυτή ο άνθρωπος δε μπορεί να ζήσει ούτε και να δημιουργήσει πολιτισμό. Οι αγώνες που έγιναν και γίνονται για την κατάκτησή της, όταν λείπει, φανερώνουν το σημαντικό της ρόλο στην πορεία της ανθρώπινης ζωής.
3. Δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να ολοκληρωθεί ως προσωπικότητα. Έτσι, βιώνοντας εμπειρίες μέσα σε ένα καθεστώς δημοκρατίας, ο άνθρωπος καθίσταται υπεύθυνος, αναπτύσσει κοινωνική συνείδηση με αποτέλεσμα να υπερβαίνει τον ατομικισμό του.
4. Επικρατεί κοινωνική γαλήνη, που είναι προϋπόθεση της ατομικής και κοινωνικής προόδου. Δημιουργείται μέσα στην κοινωνία ένα πλέγμα ομαλών διαπροσωπικών σχέσεων με κυρίαρχα στοιχεία τη συνεργασία και το σεβασμό μεταξύ των πολιτών. Επιπλέον, επιλύονται αρμονικά και ειρηνικά οι διαφορές, εφόσον η δημοκρατία στηρίζεται και ευνοεί το διάλογο.
5. Στο δημοκρατικό πολίτευμα επικρατεί η αξιοκρατία. Η πολιτεία, λοιπόν, εφαρμόζοντας μια δίκαιη κοινωνική πολιτική, παρέχει σε όλους τους πολίτες ίσες ευκαιρίες και κίνητρα για κοινωνική ανάδειξη και δημιουργία. Με αυτόν τον τρόπο προωθούνται πάντοτε οι άξιοι και έτσι η κοινωνία στελεχώνεται από ικανά μέλη. Ταυτόχρονα, περιορίζονται στο ελάχιστο οι αδικίες και οι ανισότητες και δεν υφίσταται ο κίνδυνος αναταραχών και συγκρούσεων.
6. Όπου υπάρχει δημοκρατία, υπάρχει και ανάπτυξη της παιδείας, που ως θεσμός αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα για την ολοκλήρωση του ατόμου και της κοινωνίας. Παρέχεται παιδεία με ανθρωπιστικά ιδεώδη και τοποθετεί τον άνθρωπο ως υπέρτατη αξία και το σεβασμό των δικαιωμάτων ως καθολικό τρόπο ζωής.
7. Υπάρχει πολυφωνία και ελεύθερη διακίνηση των ιδεών. Έτσι προάγονται οι επιστήμες, οι τέχνες και τα γράμματα, γιατί το άτομο είναι ελεύθερο να αξιοποιεί όλες τις πνευματικές του ικανότητες.

ΕΞ' ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΗ:

Η μεγάλη αξία της δημοκρατίας φαίνεται από τη μελέτη των συνθηκών που χαρακτηρίζουν τα μη δημοκρατικά καθεστώτα.

ΣΤΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ:

1. Γίνονται διακρίσεις σε βάρος των πολιτών και διευρύνεται το κοινωνικό χάσμα ανάμεσα σε ισχυρούς και αδύνατους.
2. Επικρατεί η θέληση του ισχυρότερου και μέσα στο γενικότερο κλίμα της ανελευθερίας και αναξιοκρατίας που επικρατεί, παραβιάζονται όλες οι ατομικές ελευθερίες του πολίτη με συνέπεια να μετατρέπεται σε ένα άτομο αδρανοποιημένο (εκτενής χρησιμοποίηση της βίας και τρομοκρατίας).
3. Διαταράσσονται οι σχέσεις μεταξύ των πολιτών και διασαλεύεται η κοινωνική γαλήνη.
4. Επικρατεί παρακμή σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, καθώς το άτομο διακατέχεται από έντονα αισθήματα ανασφάλειας και αβεβαιότητας.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Αναμφισβήτητα, η δημοκρατία υπάρχει και εφαρμόζεται ως πολίτευμα σε πολλά κράτη του κόσμου. Επίσης, έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση της εκδημοκρατικοποίησης των περισσότερων κοινωνιών. Όμως, σήμερα η δημοκρατία ως πολιτικό σύστημα αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα, με αποτέλεσμα ν' αποτελεί ιδανικό ακόμα και για τις κοινωνίες εκείνες όπου ισχύει.

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΥΠΟΔΗΛΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ :

1. Η ύπαρξη ολοκληρωτικών καθεστώτων σε πολλά κράτη που παραβιάζουν κατάφωρα την ελευθερία του πολίτη και ταυτόχρονα αναδεικνύουν τις διακρίσεις και την αναξιοκρατία ως αποκλειστικό τρόπο άσκησης της πολιτικής εξουσίας.
2. Και στα κράτη εκείνα, όπου υπάρχει η δημοκρατία, πολλές φορές δε λειτουργεί σωστά, γιατί οι αρετοί αντιπρόσωποι των πολιτών τη διαστρεβλώνουν και προσπαθούν να ικανοποιήσουν τις προσωπικές τους φιλοδοξίες, ξεχνώντας τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις, που έχουν αναλάβει κατά την ανάληψη της εξουσίας.
3. Στην κρίση της δημοκρατίας συντελεί και ο ίδιος ο πολίτης σε μεγάλο βαθμό. Το χαμηλό πνευματικό επίπεδο που πολλές φορές τον διακρίνει, δημιουργεί το πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη της πολιτικής ανωριμότητας, που είναι δυνατόν να τον καταστήσει θύμα επιδέξιων δημαγωγών.
4. Η αδιαφορία για τις κοινές υποθέσεις του κράτους. Επικίνδυνο εχθρό της δημοκρατίας αποτελεί η αδιαφορία των πολιτών για τις εξελίξεις που συντελούνται μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας, οι οποίες όμως αφορούν άμεσα τη ζωή του. Αυτό το φαινόμενο παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονο στις σύγχρονες κοινωνίες, γιατί οι πολίτες θεωρούν ότι είναι προτιμότερο ν' ασχολούνται με τα προσωπικά τους προβλήματα παρά με τις υποθέσεις του κράτους. Εμφανίζεται λοιπόν ο ατομικισμός και η ιδιώτευση. Όμως το ατομικό συμφέρον προάγεται μόνο μέσα από την εξυπηρέτηση του κοινωνικού.
5. Ο έμμεσος και αντιπροσωπευτικός της χαρακτήρας που τείνει ν' αποξενώσει τον πολίτη από την πολιτική του φύση. Έτσι σήμερα ο πολίτης θεωρείται πως αλλοτριώνεται, όταν παρέχει το δικαίωμα σε κάποιον άλλο να τον εκπροσωπήσει (π. ρ. β. τη σημερινή δημοκρατία με την αρχαία ελληνική δημοκρατία).
6. Από την άλλη πλευρά, η τεχνολογία αποτελεί παράγοντα υπονόμευσης της δημοκρατίας. Κυρίως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης λειτουργούν πολλές φορές, ως μέσο προπαγάνδας πολιτικών ιδεολογιών.
7. Η έλλειψη διαλόγου οδηγεί στην εμφάνιση του δογματισμού και κυρίως του φανατισμού. Τα φαινόμενα αυτά δημιουργούν κοινωνικές αναστατώσεις και οδηγούν στην αποσταθεροποίηση του κράτους, υπονομεύοντας το δημοκρατικό πολίτευμα.
8. Η κατάχρηση ελευθερίας.
9. Η αναξιοκρατία.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ:

1. Οι πολίτες θα πρέπει ν' αποκτήσουν πολιτική συνείδηση, ώστε να συμμετέχουν ενεργά και υπεύθυνα στα κοινά προβλήματα του κράτους. Μ' αυτόν τον τρόπο θα υπερνικήσουν το «εγώ» τους και θα οδηγηθούν σε δημοκρατική συμπεριφορά έναντι των συμπολιτών τους και της ίδιας της πολιτείας.
2. Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η ανάπτυξη και η ενεργοποίηση μιας άγρυπνης κριτικής ικανότητας, για να μην παρασύρονται οι πολίτες από δημαγωγούς οι οποίοι αποτελούν τους χειρότερους εχθρούς του δημοκρατικού πολιτεύματος. Επομένως, η ικανότητα και ο βαθμός αντίστασης των πολιτών, απέναντι σε προσπάθειες που οδηγούν στη χειραγώγησή τους, καθορίζει και την ποιότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος.
3. Η δημοκρατία θεμελιώνεται: με την ύπαρξη και χρησιμοποίηση του διαλόγου ως μοναδικού μέσου για την επίλυση των διαφορών. Ένας γνήσιος διάλογος μπορεί να δώσει τη δυνατότητα για έκφραση όλων των απόψεων και να δημιουργήσει συνθήκες, πάνω στις οποίες θα βλαστήσει ο προβληματισμός. Επίσης, ο διάλογος ταυτόχρονα αποκλείει την εμφάνιση του φανατισμού, που υποσκάπτει τα θεμέλια της δημοκρατίας.

4. Η παιδεία είναι το πιο ισχυρό μέσο που διαθέτει η πολιτεία για την προαγωγή του δημοκρατικού ιδεώδους. Η παιδεία και ειδικότερα το εκπαιδευτικό σύστημα με τις κατάλληλες αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία του είναι δυνατόν να οδηγήσει στην πνευματική καλλιέργεια και ν' αποτελέσει το βάθρο της δημοκρατίας. Μπορεί να προετοιμάσει μελλοντικούς πολίτες με δημοκρατική αγωγή και συνείδηση, οι οποίοι θα θέσουν σε σωστότερες και δικαιότερες βάσεις τις σχέσεις με τους συνανθρώπους τους, δείχνοντας τη δημοκρατικότητά τους σε όλες τις εκδηλώσεις της καθημερινής τους ζωής με το σεβασμό της γνώμης, της ελευθερίας και της προσωπικότητας του άλλου.
5. Επιπλέον, για να θωρακιστεί η δημοκρατία απαιτείται κοινωνική συναίνεση μεταξύ των πολιτικών παρατάξεων και των κοινωνικών τάξεων και η ύπαρξη κομμάτων με αρχές. Έτσι οι πολιτικοί θα εκπροσωπούν ουσιαστικά τους πολίτες οι οποίοι τους ανέδειξαν με την ψήφο τους, ενώ αντίθετα δε θα χρησιμοποιούν το χώρο της πολιτικής ως μέσο εξυπηρέτησης των προσωπικών τους συμφερόντων.
6. Επίσης, απαιτείται τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να παρέχουν μια αντικειμενική και δημοκρατική πληροφόρηση, που θα επιτρέπει στους πολίτες τη διαμόρφωση ελεύθερης σκέψης και άποψης.
7. Αποφασιστικός παράγοντας για την προστασία της δημοκρατίας αποτελεί ο σεβασμός και η τήρηση του Συντάγματος από την πλευρά των πολιτών, αλλά κυρίως της πολιτικής εξουσίας. Γι' αυτό το λόγο, κρίνεται απαραίτητο να θεσπίζονται νόμοι, οι οποίοι θα κατοχυρώνουν τις ελευθερίες του πολίτη και θα αποτελούν τη βάση για την οικοδόμηση ενός κράτους δικαίου (αξιοκρατία – δίκαιη κοινωνική πολιτική).
8. Τέλος, χρέος κάθε πολίτη είναι όχι απλώς να αγωνίζεται για την κατάκτηση της δημοκρατίας, αλλά να προσπαθεί να τη συντηρεί κιόλας με τον καθημερινό του αγώνα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι για να προοδεύσει ο άνθρωπος στη ζωή πρέπει να ζήσει σ' ένα κοινωνικό περιβάλλον υγιές όπου ο καθένας είναι ελεύθερος να αναπτυχθεί ως προσωπικότητα και να δημιουργήσει, χωρίς συνεχώς να φοβάται για τη ζωή του, την τιμή και την περιουσία του. Οι απαραίτητες αυτές προϋποθέσεις ευδοκμούν μόνο στα πλαίσια ενός δημοκρατικού πολιτεύματος και δημιουργούν το πρόσφορο κλίμα μέσα στο οποίο ο άνθρωπος νιώθοντας ολοκληρωμένος και ευτυχισμένος θα αντιμετωπίζει τη ζωή πραγματικά ως αγαθό.

4

ΘΕΜΑ:

Ο Θουκυδίδης στον «Επιτάφιο» του χαρακτηρίζει όχι σαν φιλήσυχο, αλλά σαν «αχρείο», άχρηστο πολίτη αυτόν που δεν ενδιαφέρεται για τα κοινά.

Κατά την άποψή σας δικαιολογείται αυτός ο χαρακτηρισμός;

Ποια είναι τα αίτια και οι συνέπειες της αδιαφορίας των πολιτών για τα κοινά στη σύγχρονη κοινωνία;

Με ποιους τρόπους θα μπορούσε ν' αντιμετωπιστεί;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Το άτομο είναι δεμένο με άρρηκτη σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης με το κοινωνικό του περιβάλλον. Όπως έδειξε η εμπειρία, για να προοδεύσει ο άνθρωπος πρέπει να ζει μέσα σε μια κοινωνία που ευημερεί. Κοινό στοιχείο, λοιπόν, των ανθρώπων μιας κοινωνίας, είναι ότι οι πολίτες συμμετέχουν στα κοινά και ενδιαφέρονται για τα κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν. Υπάρχουν όμως άτομα που δεν αισθάνονται την κοινωνική τους ευθύνη – που είναι η πρώτη αρετή του πολίτη – που αδιαφορούν. Είναι δηλαδή παθητικοί δέκτες που δεν ενδιαφέρονται για την πολιτεία, καθώς και για τα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά θέματα που την απασχολούν.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Συμμετοχή στα κοινά σημαίνει ενεργό στάση απέναντι στην πολιτική και κοινωνική ζωή. Σημαίνει δημοκρατία που την πραγματώνει η συμμετοχή του λαού. Σημαίνει εμπιστοσύνη στις πολιτικές αξίες, σημαίνει μεταρρυθμιστική διάθεση και κριτική απέναντι στην εξουσία.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν ότι η πολιτική είναι η φροντίδα των κοινών υποθέσεων της πόλης από τους ίδιους τους πολίτες. Στην αρχαία Αθήνα ένας νόμος του Σόλωνα υποχρέωνε κάθε πολίτη να ενταχθεί σε κάποια πολιτική παράταξη στις εμφύλιες διαμάχες. Όποιος έμενε ουδέτερος έχανε τα πολιτικά του δικαιώματα, γιατί θεωρούνταν άχρηστος.

«ΑΧΡΕΙΟΣ»: ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ

Ο υπεύθυνος πολίτης δε γεννιέται αλλά γίνεται μέσα από δύο διαδικασίες: την πολιτική κοινωνικοποίηση και την πολιτική συμμετοχή.

Πολιτική κοινωνικοποίηση: είναι η διαδικασία, κατά την οποία ο άνθρωπος μεταβάλλεται σε πολίτη, με τη μετάδοση από την κοινωνία γνώσεων, στάσεων και αξιών.

Πολιτική συμμετοχή: είναι η προαιρετική ομαδική ή ατομική συνεργασία των μελών μιας κοινωνίας στα κοινά, που μετατρέπεται σε πράξη με τη συμμετοχή στις εκλογές των αιρετών αρχόντων και με παρακολούθηση και ενδιαφέρον για τα πολιτικά συμβάντα.

Χωρίς αμφιβολία η πολιτικοποίηση, που καταλήγει σ' ενεργούς πολίτες, είναι απαραίτητη για την πολιτική δημοκρατία και αναγκαία προϋπόθεση της «καλής» και ομαλής λειτουργίας της.

Ο ΑΔΙΑΦΟΡΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑΝΘΡΩΠΟΣ:

1. Αφήνει την τύχη της πολιτείας στα χέρια των δημαγωγών και των καιροσκοπών, των φιλόδοξων τυράννων και των υποψηφίων δικτατόρων. Βοηθάει, δηλαδή, άθελά του στην επικράτηση και στην εδραίωση τυραννικού και ολοκληρωτικού καθεστώτος.
2. Πιστεύει ότι η ιδιωτική και η δημόσια ζωή είναι δύο κύκλοι που πρέπει να διαχωριστούν και ότι επιτελεί τα πολιτικά του καθήκοντα συμμετέχοντας μόνο στις εκλογές και δεν ελέγχει την κυβέρνηση κατά τη διάρκεια της θητείας της.
3. Αφήνει τις υποθέσεις που τον αφορούν να πάρουν τον κατήφορο της καταστροφής, μεταθέτοντας τις ευθύνες της αποτυχίας του στους συμπολίτες του και στους πολιτικούς. Ο ίδιος είναι αδρανής και αδιάφορος.
4. Παράλληλα, ο μη συμμετέχων στα κοινά, είναι συνήθως δειλός, παθητικός, ανεύθυνος και ευθυνόφοβος. Είναι ενσάρκωση της φιλοσοφίας του «δε βαριέσαι», θεατής και όχι πρωταγωνιστής της κοινωνικής ζωής.
5. Δε συντελεί και δεν εργάζεται για τη βελτίωση της κοινωνίας. Έτσι μετατρέπεται σε αντικείμενο και όχι σε υποκείμενο της ιστορίας.
6. Μετατρέπεται σε «παράσιτο» που μαζί με τους ομοίους του δε βοηθούν στην επίλυση των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών προβλημάτων της κοινωνίας. Έτσι η κοινωνία οδηγείται σε οπισθοδρόμηση.

Γι' αυτό το λόγο το άτομο λογαριάζεται ως αλλοτριωμένο, ασυνείδητο, ανεύθυνο. Ο χαρακτηρισμός, λοιπόν, αχρείος, για τον πολίτη που δεν ενδιαφέρεται για τα κοινά είναι εύστοχος. Ο πολιτισμός θεωρείται και είναι προϊόν συλλογικής δράσης. Ο άνθρωπος που είναι αμέτοχος στην κοινωνική ζωή και άρα και στην κοινωνική εξέλιξη συντελεί στην τελμάτωση του πολιτισμού.

ΑΙΤΙΑ:

1. Η έλλειψη πολιτικής διαπαιδαγώγησης από τους φορείς που είναι υπεύθυνοι, δηλαδή από την οικογένεια, το σχολείο, την κοινωνία.

2. Η ανευθυνότητα και η ανωριμότητα των πολιτών. Πολιτική είναι η τέχνη του «ἀρχειν» και του «ἀρχεσθαι» και η τέχνη να μετέχει κανείς αποτελεσματικά στα κοινά. Τα άτομα που δε συνειδητοποιούν αυτήν την ευθύνη, γίνονται υπήκοοι, έρμαια της όποιας εξουσίας.
3. Η ιδιοτέλεια. Ο άνθρωπος προτάσσει το ατομικό του συμφέρον, το «εγώ» στο «εμείς».
4. Το καταναλωτικό πρότυπο που προβάλλεται στους ανθρώπους, τους δημιουργεί μια τάση ιδιοποίησης όλο και περισσότερων υλικών αγαθών, ενώ το χρήμα αναδύεται σε μοναδική αξία. Έτσι ο άνθρωπος αδιαφορεί για το συνάνθρωπο, την πολιτεία, την ηθικότητα σκοπών και μέσων.
5. Ο ατομικισμός και ο ανταγωνισμός. Το ατομικό συμφέρον κυριαρχεί, ο άνθρωπος αλλοτριώνεται, δε λαμβάνει υπόψη του τον κοινωνικό χαρακτήρα της ανθρώπινης ύπαρξης, γίνεται ατομιστής, αδιάφορος για τα κοινά.
6. Η απολιτική σκέψη προβάλλεται ως μόδα. Γεγονός που ξεκινά από την έντονη αμφισβήτηση της κομματικοποίησης εκείνης, που οδηγεί στο φανατισμό και τη μισαλλοδοξία και καταλήγει στην πλήρη πολιτική αδιαφορία.
7. Η επικράτηση μιας ιδεολογικής σύγχυσης, λόγω της ύπαρξης πολλών ιδεολογικών ρευμάτων στην εποχή μας. Συνέπεια αυτής της σύγχυσης είναι ο αρνητισμός, ο μηδενισμός, η αδιαφορία για τα κοινά, φαινόμενα που παρουσιάζονται κυρίως στους νέους.
8. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δε χρησιμοποιούνται σωστά. Πολλές φορές τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ξεφεύγουν από την αποστολή τους, παραπληροφορούν το κοινό, το μετατρέπουν «σε ευσυγκίνητη και εύπλαστη μάζα». Τότε τα άτομα αμορφοποιούνται, χάνουν την ατομική τους ευθύνη, μετατρέπονται σε άβουλα όντα, αποπροσανατολισμένα και απολιτικά.
9. Η συμπεριφορά των πολιτικών, που είναι οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του λαού. Εκμεταλλεύονται τη θέση τους για την ικανοποίηση των προσωπικών τους φιλοδοξιών, απογοητεύοντας το λαό με τη συμπεριφορά τους.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Ο αδιάφορος πολίτης τορπιλίζει τη δημοκρατία και ευνοεί τον καιροσκοπισμό και τη δημαγωγία. Επιτρέπει σε επίδοξους τυράννους να ανεβούν στα αξιώματα.
2. Η αδιαφορία αντιτίθεται στην ολοκλήρωση του ανθρώπου (ψυχοπνευματική καλλιέργεια, ηθική τελείωση, κατάκτηση της κοινωνικής και πολιτικής ιδιότητας). Το αδιάφορο για τα κοινά άτομο, αρνείται την πολιτική του υπόσταση και την κοινωνική του ευθύνη, άρα αλλοτριώνεται.
3. Η έλλειψη προβληματισμού, η παθητική στάση, η αδιαφορία καταστρατηγεί κάθε έννοια υπευθυνότητας, άρα και ελευθερίας του πολίτη, αφού ανοίγει το δρόμο στον πολιτικό εκφυλισμό. Οι άνθρωποι γίνονται όχλος.
4. Εξαφανίζεται κάθε μορφή ελέγχου και διαλόγου. Τότε η δημοκρατία μετατρέπεται σε απλή επίφαση. Το βάρος της πολιτικής ευθύνης ανατίθεται στους επαγγελματίες πολιτευτές. Ο λαός δε συμμετέχει στα κοινά, παρά μόνο παίρνοντας μέρος στις εκλογές και η κοινωνική ηγεσία από τη στιγμή που δεν ελέγχεται παύει να είναι εκφραστής της συλλογικής βούλησης.
5. Η πολιτεία οδηγείται σε στασιμότητα. Οι πολίτες δεν προωθούν τα κοινά συμφέροντα. Οι ίδιοι ναρκοθετούν τα θεμέλια της κοινωνικής ανάπτυξης και ισορροπίας.
6. Οι άνθρωποι, μη ξέροντας πως αλλιώς να καλυτερεύσουν τη ζωή τους, πως ν' αποφασίζουν οι ίδιοι για ό,τι τους αφορά, οδηγούνται σε πράξεις βίας και γίνονται αντικοινωνικοί.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Η άσκηση πολιτικής δεν είναι δικαίωμα μόνο, είναι και υπέρτατο και ιδίως στον αιώνα μας, «αιώνα των μαζών» και της ετεροκατεύθυνσης. Βέβαια, η πολιτική είναι ο κατεξοχήν τομέας δράσης του σκεπτόμενου και συνειδητού ανθρώπου. Η δραστηριοποίηση λοιπόν του ατόμου είναι το αποτέλεσμα της γνώσης και της κατανόησης του κοινωνικού χώρου, των αναγκαιοτήτων που διαμορφώνουν και καθορίζουν την κοινωνική πορεία.

Αναγκαία είναι, λοιπόν, η πολιτική κοινωνικοποίηση των ατόμων που οδηγεί σε «ωριμότητα» και πολιτική συμμετοχή, που δημιουργεί συνείδηση ευθύνης. Η πολιτική κοινωνικοποίηση συντελείται μέσω:

1. Της οικογένειας. Η υγιής πολιτική κοινωνικοποίηση του παιδιού είναι θέμα συμπεριφοράς των γονιών. Οι γονείς λειτουργούν ως πρότυπα για το παιδί και η πολιτική τους στάση θα επηρεάσει σημαντικά την κοινωνική συμπεριφορά του παιδιού.

2. Του σχολείου. Το παιδί κοινωνικοποιείται πολιτικά μέσα από τα ειδικά μαθήματα, όπως είναι η αγωγή του πολίτη, η ιστορία, η κοινωνιολογία. Επιπρόσθετα, ο δημοκρατικός τρόπος διδασκαλίας, η προώθηση του διαλόγου και της συνεργασίας, καθώς και η σωστή λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων, θα συντελέσουν στο να προετοιμαστούν οι αυριανοί πολίτες.

3. Των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Με τον τρόπο που σχολιάζουν τα πολιτικά γεγονότα, με την ποιότητα της ενημέρωσης πάνω σε κοινωνικοπολιτικά θέματα προσφέρουν στο άτομο μια ευρύτερη αντίληψη του κόσμου, που θ' αποτελέσει τη βάση των πολιτικών του επιλογών και της συμμετοχής του στα κοινά.

4. Των συλλόγων (αθλητικών, πολιτιστικών, πολιτικών). Συμβάλλουν στην ανάπτυξη του συλλογικού πνεύματος.

5. Της πολιτείας. Μέσω των δημοκρατικών θεσμών παιδεύει τους πολίτες και τους εθίζει σ' ένα δημοκρατικό τρόπο ζωής.

6. Των ατόμων. Η πολιτική ωριμότητα είναι και υπόθεση καθαρά ατομική, εξαρτάται από τα προσωπικά ενδιαφέροντα του ατόμου, από την παιδεία του, από τη διάθεση συμμετοχής του στα κοινά.

7. Των πολιτικών. Να φροντίσουν επιτέλους για το καλό του συνόλου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Κύριο, λοιπόν, μέλημα για την εύρυθμη λειτουργία μιας κοινωνίας είναι η δημιουργία υπεύθυνων και συνειδητοποιημένων πολιτών, απαλλαγμένων από μισαλλοδοξία και φανατισμούς, δογματισμούς και προκαταλήψεις, με γνώση της αλληλεξάρτησης ατόμου – κοινωνίας, μακριά από μικροκομματικά συμφέροντα.

Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η πολιτική συνείδηση είναι ασπίδα, που προφυλάσσει από τη χειραγωγή, την υποτέλεια και τον αποπροσανατολισμό, ενώ η συμμετοχή στα κοινά αποτελεί εγγύηση της ελευθερίας του ατόμου και της ευημερίας της κοινωνίας.

5

ΘΕΜΑ:

Ένα από τα πολυτιμότερα αγαθά που υπάρχουν είναι η ελευθερία. Αυτή συμβάλλει στην πρόοδο και στην ευημερία όχι μόνο του ατόμου, αλλά και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα. Παρ' όλα αυτά όμως, στη σημερινή εποχή τουλάχιστον, η έννοια της ελευθερίας καταρακώνεται και ταπεινώνεται συνέχεια, σε κάθε σχεδόν εκδήλωση της καθημερινής ζωής. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό, αφού η ελευθερία είναι απολύτως απαραίτητη για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ευτυχία.

Με βάση τα παραπάνω να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Για ποιους λόγους η ελευθερία αποτελούσε και αποτελεί παράγοντα ευημερίας της κοινωνίας και ολοκλήρωσης της ανθρώπινης ύπαρξης;

β) Με ποιους τρόπους σήμερα ταπεινώνεται η έννοια της ελευθερίας;

γ) Πιστεύετε πως υπάρχουν τρόποι, ώστε να εξλειφθούν ή έστω να περιοριστούν οι παράγοντες οι οποίοι αντιμάχονται την ελευθερία;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ελευθερία είναι η ανεξαρτησία από κάθε εξωτερικό και εσωτερικό καταναγκασμό. Είναι το αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να ενεργεί χωρίς περιορισμούς, αφού όμως παράλληλα σέβεται τα δικαιώματα των άλλων και τις επιταγές των νόμων.

ΜΟΡΦΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ:

Κύριες μορφές:

α) **Εσωτερική:** πρόκειται για αποδέσμευση του ανθρώπου από τα πάθη, τις ορμές, τα άσχημα ένστικτα και τις προκαταλήψεις).

β) **Εξωτερική:** είναι η διατήρηση ανεξαρτησίας για ένα κράτος, αλλά και ανεξαρτησία ατομική, όσον αφορά τις καθημερινές σχέσεις μας με τους συνανθρώπους μας.

Δευτερεύουσες μορφές:

α) **Εθνική ελευθερία:** είναι η δυνατότητα ενός κράτους, να διατηρεί την ανεξαρτησία του από εξωτερικούς καταναγκασμούς.

β) **Πολιτική ελευθερία:** είναι το αναφαίρετο δικαίωμα του πολίτη, να συμμετάσχει στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας.

γ) **Ατομική ελευθερία:** είναι το δικαίωμα του πολίτη να ενεργεί και να ευημερεί, ενταγμένος μέσα στο κοινωνικό σύνολο, σύμφωνα με τα πλαίσια που καθορίζουν οι νόμοι.

δ) **Φυσική ελευθερία:** είναι η αποδέσμευση του ατόμου από την εξάρτηση των νόμων της φύσης.

ε) **Πνευματική ελευθερία:** είναι η ανεξαρτησία στο λόγο, στον τύπο, στη σκέψη και στην τέχνη.

στ) **Οικονομική ελευθερία:** είναι το δικαίωμα του ανθρώπου να αναπτύσσει δραστηριότητες οικονομικής φύσεως, χωρίς τον περιορισμό στενών και ανασταλτικών παραγόντων.

Ως υψηλότερη μορφή ελευθερίας θεωρείται η ηθική - εσωτερική ελευθερία.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Όλοι οι λαοί τίμησαν περισσότερο από κάθε άλλο αγαθό την ελευθερία. Κάθε κράτος έχει να επιδείξει μέσα από την ιστορία του απελευθερωτικούς αγώνες. Και αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η ελευθερία δε δωρίζεται, αλλά κατακτιέται με αγώνες και θυσίες. Διέκριναν το ελεύθερο από το δουλικό καθεστώς. Η ευτυχία και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια κατοχυρώνονται μόνο μέσα σε ένα πλαίσιο ελευθερίας.

Ειδικότερα για το ελληνικό έθνος η έννοια της ελευθερίας συνδέθηκε με αμέτρητους αγώνες και θυσίες για τη διατήρηση της εθνικής ανεξαρτησίας, ενάντια σε εξωτερικούς και εσωτερικούς εχθρούς. Η ελευθερία ήταν το κύριο γνώρισμα της αρχαίας Αθηναϊκής Δημοκρατίας.

- Ο Περικλής γράφει στον «Επιτάφιο» του: «η ευδαιμονία στηρίζεται στην ελευθερία, η δε ελευθερία θεμελιώνεται πάνω στη γενναιοψυχία».

- Ο Σολωμός ύμνησε όλες τις μορφές της ελευθερίας: την εθνική με τον «Ύμνο στην Ελευθερία», την ηθική με τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους», την κοινωνική με τη «Γυναίκα της Ζάκυνθος», τη γλωσσική με το «Διάλογο».

- Από όσα κατάλαβα στα λίγα χρόνια που ζω, δεν είναι η λευτεριά πέρα πέρα να σε φάω. Είναι κάστρο, και το παίρνεις με το σπαθί σου. Όποιος δέχεται από ξένα χέρια τη λευτεριά είναι σκλάβος». (Νίκος Καζαντζάκης)

Ελευθερία: η έλλειψή της συνεπάγεται δουλεία και καταπίεση. Η υπερβολή της επιφέρει ασυδοσία και αναρχία.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Λόγοι για τους οποίους η ελευθερία αποτελεί παράγοντα καλλιέργειας και ολοκλήρωσης της ανθρώπινης ύπαρξης και της κοινωνίας.

Το άτομο όταν είναι ελεύθερο:

1. Αναπτύσσεται πνευματικά, ηθικά και ψυχικά.

2. Μπορεί να ενεργεί ελεύθερα, σύμφωνα με τις ικανότητές του, ώστε να πετύχει την υλική ευημερία του.

3. Διαμορφώνει και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του σωστά και αυτό το βοηθάει, ώστε να γίνει ένας υπεύθυνος πολίτης.

4. Η ελευθερία δίνει νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του ανθρώπου.
5. Διασφαλίζονται τα απαραίτητα δικαιώματά του και θεμελιώνεται η ευτυχία του.
6. Το άτομο αυτοπραγματώνεται, καθώς κάθε φορά και κάθε στιγμή αγωνίζεται για τη διατήρηση της ελευθερίας.
7. Το άτομο αισθάνεται πως είναι κύριος της ζωής και της μοίρας του. Έτσι ωθείται στη δημιουργία, με αποτέλεσμα να πλησιάζει την επίτευξη του απώτερου σκοπού του, που είναι η ηθική τελείωση.

Ανώνυμος, «Ελληνική Νομαρχία»: Η ελευθερία είναι αναγκαιότερη και από την ίδια την ύπαρξή του στον άνθρωπο. Γιατί αυτή κάνει γλυκιά τη ζωή, αυτή γεννά διαυθεντευτές της πατρίδας, αυτή νομοθέτες, αυτή ενάρετους, αυτή σοφούς, αυτή τεχνίτες και αυτή μόνο τέλος πάντων τιμά την ανθρωπότητα.

Η κοινωνία όταν είναι ελεύθερη:

1. Καλλιεργείται η ισότητα στην έκφραση.
2. Καλλιεργείται η ισονομία και η ισοπολιτεία.
3. Καλλιεργείται η συνεργασία, η αλληλοβοήθεια, η αλληλοκατανόηση και ο συναγωνισμός μεταξύ των πολιτών που συμβάλλουν στην πρόοδο και στην ευημερία της.
4. Η κοινωνία αποδεσμεύεται από ανισότητες, προκαταλήψεις και ταμπού.
5. Βοηθά στην ομαλή κοινωνική συμβίωση με αποτέλεσμα να προωθείται ο πολιτισμός, να προστατεύεται και να κατοχυρώνεται η δημοκρατία.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Με ποιους τρόπους σήμερα περιορίζεται η ελευθερία σε κάθε της μορφή:

1. Με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, κρατικά και ιδιωτικά, που πολλές φορές καλλιεργούν τον καταναλωτισμό και κάνουν προπαγάνδα.
2. Με τον τρόπο άσκησης της εξουσίας που χαρακτηρίζεται από συγκεντρωτισμό.
3. Με τη σημερινή τεχνολογική ανάπτυξη που οδηγεί στην κυριαρχία της μηχανής πάνω στον άνθρωπο.
4. Με τη λανθασμένη πολλές φορές λειτουργία του θεσμού της παιδείας που δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις απαιτήσεις του νέου ανθρώπου.
5. Με την ύπαρξη κοινωνικών ανισοτήτων, που περιορίζουν και αντιμάχονται την ανεξαρτησία της σκέψης και της βούλησης.
6. Με την αδυναμία των ιδίων των ανθρώπων να περιορίσουν την εκδήλωση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, που καταπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, επιφέρουν αναστάτωση και οπισθοδρόμηση στην κοινωνία.
7. Με τις σημερινές, γενικά, συνθήκες που επικρατούν και την αντίληψη για τη ζωή, όπου κυριαρχούν ανταγωνιστικές τάσεις, που φτάνουν σε ακρότητες τόσο σε ατομικό – συλλογικό όσο και σε κρατικό επίπεδο.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Τρόποι με τους οποίους μπορούν να περιοριστούν οι παράγοντες που αντιμάχονται την ελευθερία:

1. Μέσω της εκπαίδευσης, η οποία μπορεί να δημιουργήσει σωστούς και υπεύθυνους πολίτες. Χωρίς την παιδεία και την πνευματική καλλιέργεια δε νοείται ελεύθερη και δημοκρατική ζωή.
2. Με την αλλαγή της αντίληψης για τη ζωή.
3. Με τους αγώνες που θα πρέπει να κάνει ο άνθρωπος για την προάσπιση των δικαιωμάτων του και αυτό θα σημαίνει αυτόματα προάσπιση της ίδιας της ελευθερίας.
4. Με την καλλιέργεια του κριτικού πνεύματος, που θα βοηθήσει τον άνθρωπο να αποκτήσει μια πολύπλευρη ενημέρωση και γνώμη για όλα τα θέματα. Με αυτόν τον τρόπο θα κατοχυρωθεί η ελευθερία, από τη στιγμή που ο υπεύθυνος πολίτης θα αποδεσμευτεί από τα πάθη του και τις προκαταλήψεις, που αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες στην κοινωνική πρόοδο και ευημερία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η ελευθερία αποτελεί τη βάση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Συμβάλλει στην ατομική και συλλογική πρόοδο και ανάπτυξη.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

1. Ελευθερία σκέψης και έκφρασης, αναφαίρετο δικαίωμα του ανθρώπου.
2. Ελευθερία και διαφωνία.
3. Πιστεύετε ότι αρκεί η νομική κατοχύρωση των πολιτικών και ατομικών δικαιωμάτων, για να εξασφαλιστεί στον καθένα η πραγματική ελευθερία;

6

ΘΕΜΑ:

«Απ' όσα κατάλαβα στα λίγα χρόνια που ζω, δεν είναι η λευτεριά πέσε πίτα να σε φάω. Είναι κάστρο και το παίρνεις με το σπαθί σου. Όποιος δέχεται από ξένα χέρια τη λευτεριά είναι σκλάβος». (Νίκος Καζαντζάκης, από το έργο «Καπετάν Μιχάλης»)

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ελευθερία είναι η ανεξαρτησία από κάθε εξωτερικό και εσωτερικό καταναγκασμό. Είναι το αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να ενεργεί χωρίς περιορισμούς, αφού όμως παράλληλα σέβεται τα δικαιώματα των άλλων και τις επιταγές των νόμων.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΜΟΡΦΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ:

Κύριες μορφές:

α) **Εσωτερική:** πρόκειται για αποδέσμευση του ανθρώπου από τα πάθη, τις ορμές, τα άσχημα ένστικτα και τις προκαταλήψεις).

β) **Εξωτερική:** είναι η διατήρηση ανεξαρτησίας για ένα κράτος, αλλά και ανεξαρτησία ατομική, όσον αφορά τις καθημερινές σχέσεις μας με τους συνανθρώπους μας.

Ο Καζαντζάκης αναφέρεται στο παράθεμα αυτό, κυρίως στην κοινωνική και πολιτική ελευθερία.

Κοινωνική ελευθερία είναι η μορφή ελευθερίας κατά την οποία το άτομο μπορεί να δράσει και να αναπτυχθεί, πραγματοποιώντας τις επιθυμίες του μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας.

Πολιτική ελευθερία είναι η μορφή ελευθερίας κατά την οποία το άτομο μπορεί να πραγματοποιήσει τις επιθυμίες του, χωρίς να δέχεται περιορισμούς από την πλευρά της πολιτείας.

Όλοι οι λαοί τίμησαν περισσότερο από κάθε άλλο αγαθό την ελευθερία. Κάθε κράτος έχει να επιδείξει μέσα από την ιστορία του απελευθερωτικούς αγώνες. Και αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η ελευθερία δε δωρίζεται, αλλά κατακτιέται με αγώνες και θυσίες. Ειδικότερα, για το ελληνικό έθνος η έννοια της ελευθερίας συνδέθηκε με αμέτρητους αγώνες και θυσίες για την απόκτηση και τη διατήρηση της εθνικής ανεξαρτησίας.

Ανάλυση των λέξεων - κλειδιών:

«Δεν είναι η λευτεριά πέσε πίτα να σε φάω»:

α) Η ελευθερία είναι το πολυτιμότερο αγαθό στον άνθρωπο και δεν προσφέρεται, δε δωρίζεται, αλλά κατακτιέται.

β) Η κατάκτηση της ελευθερίας και η διαφύλαξή της γίνεται μόνο με συνεχείς αγώνες και θυσίες, τόσο στο ατομικό όσο και στο συλλογικό επίπεδο.

γ) Όσο δύσκολο είναι να κατακτήσει κανείς την ελευθερία, άλλο τόσο είναι και να τη διατηρήσει. Γι' αυτό επιβάλλεται συνεχής επαγρύπνηση και εγρήγορση από τον άνθρωπο.

δ) «Η ελευθερία είναι αναγκαιότερη και από την ίδια την ύπαρξή του στον άνθρωπο. Γιατί αυτή κάνει γλυκιά τη ζωή, αυτή γεννά διασπασμένους της πατρίδας, αυτή νομοθέτες, αυτή ενάρετους, αυτή σοφούς, αυτή τεχνίτες και αυτή μόνο τέλος πάντων τιμά την ανθρωπότητα». (Ανωνύμου, «Ελληνική Νομαρχία»)

Μόνο με τη συνειδητοποίηση της αξίας της ελευθερίας ο άνθρωπος μπορεί να αγωνιστεί για να την αποκτήσει.

«Είναι κάστρο και το παίρνεις με το σπαθί σου»:

α) Η ελευθερία εδώ παρομοιάζεται με κάστρο. Αυτό δείχνει πόσο δύσκολος είναι ο αγώνας για την απόκτησή της.

β) «θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία». Ο άνθρωπος θα πρέπει να είναι έτοιμος για κάθε θυσία, προκειμένου να αποκτήσει την ελευθερία (υλικά αγαθά – ανθρώπινο δυναμικό). Μα το κυριότερο, θα πρέπει να έχει πετύχει πρώτα τη δική του εσωτερική ελευθερία. Η εσωτερική ελευθερία, η αποδέσμευση από τα πάθη, τα άσχημα ένστικτα και τις προλήψεις, κατακτάται πολύ πιο δύσκολα. Η κατάκτηση της αρετής οδηγεί τον άνθρωπο στην πραγματική ελευθερία.

γ) Η κατάκτηση του κάστρου γίνεται μόνο με το σπαθί. Και το σπαθί δείχνει, ως πολεμικό όργανο, τους αγώνες και τις θυσίες στις οποίες θα πρέπει να υποβληθεί ο άνθρωπος, προκειμένου με την αξία του, με το αίμα του να κατακτήσει το κάστρο, την ελευθερία.

«Οποιος δέχεται από ξένα χέρια τη λευτεριά είναι σκλάβος»:

Θα πρέπει να σχολιάσουμε και να αναλύσουμε περισσότερο τη φράση αυτή του παραθέματος.

α) Η φράση «ξένα χέρια» δε σημαίνει μόνο τον κατακτητή, το ξένο κράτος κάτω από την κυριαρχία του οποίου βρίσκεται ένας λαός. Στην περίπτωση αυτή η ελευθερία καθορίζεται από το δυνάστη, δηλαδή το πόσο ελεύθερος θα είναι ένας λαός εξαρτάται από το «χέρι» του κατακτητή.

Δηλώνει και αυτούς που αγωνίστηκαν και θυσιάστηκαν για την κατάκτηση της ελευθερίας.

Σ' αυτήν την περίπτωση οι άνθρωποι χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: σ' αυτούς που αντιπροσωπεύουν τα «ξένα χέρια» και σ' αυτούς που παίρνουν από τα χέρια αυτά «έτοιμη» την ελευθερία. Σ' αυτήν την περίπτωση η ελευθερία δεν έχει κανένα νόημα. Γιατί οι άνθρωποι οι οποίοι δεν αγωνίστηκαν για την ελευθερία δεν μπορούν να συνειδητοποιήσουν την αξία της. Είναι ουσιαστικά σκλάβοι και όχι πραγματικά ελεύθεροι.

β) Ελεύθερος είναι ο άνθρωπος που έχει αγωνιστεί για την απόκτησή της και έχει πετύχει την ηθική του τελείωση. Εκείνος που δέχεται την ελευθερία ως δώρο είναι ουσιαστικά ανελεύθερος σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής του.

«Είναι σκλάβος»:

α) Ο άνθρωπος, που τον διακρίνει το μίσος, η πλεονεξία και η αδικία, είναι σκλάβος των προσωπικών του παθών και συνεπώς ανελεύθερος.

β) Ο αδρανής, ο άνθρωπος που δεν έχει αγωνιστεί, ο νωθρός δεν μπορεί να συνειδητοποιήσει την ελευθερία.

γ) Αυτός που δέχεται την ελευθερία σα δώρο είναι ουσιαστικά σκλάβος.

δ) Σκλάβος είναι και αυτός που δέχεται αδιαμαρτύρητα την επιβολή περιορισμών στην ελευθερία του.

ε) Η αξία ενός αγαθού, όπως είναι η ελευθερία, είναι ανάλογη με την σκληρότητα του αγώνα που έχει δώσει κάποιος άνθρωπος για να την κατακτήσει.

στ) Ο άνθρωπος που δέχεται την ελευθερία από άλλους, είναι μικρόψυχος, άτομο χωρίς προσωπικότητα, αξίες και ιδανικά.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο άνθρωπος μπορεί να αποκτήσει και να διαφυλάξει την ελευθερία, μόνο όταν συνειδητοποιήσει την αξία και το ρόλο που αυτή παίζει στη διασφάλιση της ευτυχίας και της ευημερίας τόσο του ατόμου ξεχωριστά, όσο και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα.

«Το αληθινό μπόι του ανθρώπου μετριέται με το μέτρο της λευτεριάς».

Ρίτσος

7

ΘΕΜΑ:

Η κοινωνία θεσπίζει τους θεσμούς για την αντιμετώπιση των μόνιμων προβλημάτων της, αυτών που ονομάζουμε συνεχώς επανερχόμενα. Το ειδικό βάρος κάθε θεσμού διαφέρει ανάλογα με τη σημαντικότητά του για τη λειτουργία της κοινωνίας. Σήμερα, μιλάμε για κρίση κάποιων θεσμών ή για την ενίσχυση κάποιων άλλων.

α) Ποιους θεσμούς θεωρείτε σημαντικούς για τη λειτουργία της κοινωνίας;

β) Ποιων θεσμών επιβάλλεται, κατά τη γνώμη σας, η ενίσχυση και γιατί;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Θεσμοί: είναι οι σταθερές κοινωνικές διαδικασίες, με τις οποίες η κοινωνία επιχειρεί τη λύση των μόνιμων προβλημάτων της.

Κατηγορίες θεσμών: οικογενειακοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, πολιτιστικοί, οικονομικοί (καλύπτουν όλους τους τομείς της σύγχρονης ανθρώπινης δραστηριότητας).

Σήμερα: οι θεσμοί δυσλειτουργούν, αμφισβητείται η αναγκαιότητά τους.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Οι θεσμοί προάγουν τον άνθρωπο, συμβάλλουν στην ολοκλήρωσή του: υλική – πνευματική – ηθική – κοινωνική – πολιτική.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΘΕΣΜΟΙ:

α) **Η οικογένεια:** 1. Εξασφαλίζει την υλική και ηθική προστασία των ατόμων, 2. την αναπαραγωγή του είδους, 3. αναλαμβάνει ρόλο διαπαιδαγωγικό για τους νέους ανθρώπους – διαμορφώνεται μέσα στην οικογένεια το θεμέλιο του νεαρού χαρακτήρα, ξεκινά η διαδικασία προετοιμασίας του νέου για την ένταξή του σε άλλες μορφές κοινωνικής ζωής, 4. ασκεί κοινωνικό έλεγχο → εξασφαλίζεται έτσι η συμπεριφορά εκείνη, που ανέχεται η κοινωνία.

β) **Η εκπαίδευση:** 1. Αποβλέπει στην πνευματική – ηθική ολοκλήρωση του ανθρώπου, τη διάπλαση και καλλιέργεια των κοινωνικών γνωρισμάτων που συνθέτουν την ανθρώπινη ύπαρξη, 2. παρέχει τη θεωρητική κατάρτιση του ανθρώπου και μια στάση ζωής, 3. καλλιεργεί το πνεύμα συλλογικότητας, 4. οι παιδαγωγικές μέθοδοι προσδιορίζουν το περιεχόμενο της ελευθερίας του ατόμου, υποβάλλουν σε πνεύμα πειθαρχίας, 5. αναλαμβάνει την επαγγελματική προετοιμασία του νέου.

γ) **Η εργασία:** 1. αναγκαία για την κάλυψη προσωπικών και κοινωνικών αναγκών, 2. απόκτηση ανεξαρτησίας → χειραφέτηση του ανθρώπου και καταξίωσή του, 3. αποτελεί μέσο αυτοέκφρασης του ατόμου, 4. βοηθά την οικονομική δραστηριότητα και συντελεί στην οικονομική αυτοτέλεια της κοινωνίας.

δ) **Το δημοκρατικό πολίτευμα:** 1. Κατοχυρώνει κάθε μορφή ελευθερίας (δημοκρατική διοίκηση, ισονομία πολιτών, ίσες ευκαιρίες ανάδειξης), 2. ο άνθρωπος είναι πολιτικό ον, ενδιαφέρεται για τα κοινά.

ε) **Η θεσμοθέτηση της πληροφόρησης:** 1. Είναι αποτέλεσμα της ανάγκης ενίσχυσης των δημοκρατικών θεσμών, 2. ο κοινωνικός διάλογος διευρύνεται, 3. η αρχή της δημοκρατίας προασπίζεται, 4. επιτυγχάνονται οι ρυθμοί πνευματικής και πολιτιστικής αναβάθμισης (το δ και ε συνδέονται).

Υπάρχουν και άλλοι θεσμοί λιγότερο σημαντικοί, στους οποίους μπορεί να γίνει αναφορά π.χ. στη δικαιοσύνη, που εναρμονίζει τις κοινωνικές και τις διαπροσωπικές σχέσεις με τους νόμους.

Οι θεσμοί αμφισβητούνται, γιατί αδυνατούν να λειτουργήσουν ικανοποιητικά, να ανταποκριθούν στο σύνολο των αναγκών – προβλημάτων του σύγχρονου ανθρώπου.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΘΕΣΜΩΝ:

α) της οικογένειας: 1. Άρνηση από τους νέους να αποδεχτούν την αναγκαιότητά της, 2. κοινωνική απόκλιση των νέων και ιδιαίτερα αυτή που αποκτά τη μορφή εγκληματικότητας, 3. αυστηρότητα και αυταρχισμός των γονέων → χάσμα γενεών → ανασταλτικός παράγοντας η οικογένεια, της ελεύθερης ανάπτυξης της νεανικής προσωπικότητας, 4. λύση: κατανόηση των ιδιομορφιών της νεολαίας, προσαρμογή του θεσμού στο πνεύμα της εποχής μας.

β) της εκπαίδευσης: 1. ανεπάρκεια στο γνωστικό περιεχόμενο → αδιαφορία για τη γνώση – το σχολείο ταυτίζεται με την πλήξη → επιπτώσεις στις σχέσεις δασκάλων – μαθητών (μειώνεται το κύρος του δασκάλου) και στις σχέσεις μαθητών μεταξύ τους (βαθμοθηρική συμπεριφορά). 2. είναι άμεσα δεμένη με την οικονομική παραγωγική δραστηριότητα μιας κοινωνίας, αλλά απουσιάζει απ' αυτήν η πρακτική → ανούσια θεωρητικολογία, 3. πολιτική διαπαιδαγώγηση των νέων – μαθητικές κοινότητες → κομματικοποίηση των νέων.

γ) της εργασίας: 1. ελλιπής κατάρτιση, 2. ανεργία, 3. ειδίκευση – μηχανοποίηση → τυποποίηση → η εργασία δεν είναι τρόπος αυτοέκφρασης και προσωπικής δημιουργίας, 4. ο θεσμός του συνδικαλισμού χρειάζεται ενίσχυση, γιατί έτσι ενισχύονται οι δημοκρατικές – κοινωνικές διαδικασίες, ενεργοποιείται ο πολίτης, αναπτύσσεται ο κοινωνικός διάλογος.

δ) του πολιτεύματος: 1. Ο συγκεντρωτισμός και η γραφειοκρατική πρακτική αποδυναμώνουν την αποτελεσματικότητα της πολιτικής πράξης και της άσκησης κριτικής και δημιουργούν κινδύνους πολιτικής αλλοτρίωσης → ανάγκη ενεργοποίησης του πολίτη, ανάληψη ρόλου πολιτικού από τον πολίτη → **ενίσχυση του θεσμού της**

ε) πληροφόρησης: αποφυγή ελέγχου του τύπου και της τηλεόρασης, ισοτίμη παρουσίαση της άποψης της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας, άσκηση κοινωνικού ελέγχου στα Μ.Μ.Ε.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ:

1. Κοινωνικοποιούν τα άτομα και τα βοηθούν να συνειδητοποιήσουν τις ευθύνες και τα δικαιώματα που έχουν.
2. Δραστηριοποιούν τους πολίτες, ώστε να συμμετέχουν στις κοινές υποθέσεις.
3. Καλλιεργούν τη συνεργασία και το ομαδικό πνεύμα.
4. Θέτουν τις βάσεις πάνω στις οποίες ο άνθρωπος μπορεί να οργανώσει σωστά την προσωπική του ζωή. Σωστή οργάνωση της ζωής σημαίνει δημιουργία γερού κοινωνικού οικοδομήματος.
5. Καθορίζουν τις ανθρώπινες σχέσεις και εκδηλώσεις.
6. Διασφαλίζουν τα απαραίτητα δικαιώματα του ανθρώπου (ελευθερία, ζωή, δικαιοσύνη, ισότητα, ισονομία).
7. Ενισχύουν την κοινωνική συγκρότηση και συνοχή.
8. Βοηθούν στην παγίωση και διατήρηση ηρεμίας, τάξης, ασφάλειας.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΘΕΣΜΩΝ:

1. Συχνά περιορίζουν, μέσα σε στενά και ασφυκτικά πλαίσια, τη συμπεριφορά των πολιτών.
2. Περιέχουν, κάποιοι παλιοί κυρίως θεσμοί, συντηρητικά στοιχεία, με αποτέλεσμα να εμποδίζουν την κοινωνική πρόοδο.
3. Περιορίζουν τους πολίτες → χάνουν την ενεργητικότητα και φαντασία τους.
4. Τοποθετούν σε αυστηρά «καλούπια» τη συμπεριφορά των νέων που από τη φύση τους είναι αυθόρμητοι και γεμάτοι ενεργητικότητα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

ΘΕΜΑ:

«Κάθε νόμος είναι εφεύρεση και δώρο των θεών, κοινή απόφαση φρόνιμων ανθρώπων, μέσο επανόρθωσης των σφαλμάτων που γίνονται εκούσια ή ακούσια, κοινή συμφωνία της πόλης, σύμφωνα με την οποία αρμόζει να ζουν όλοι οι πολίτες. Αν καταλυθούν οι νόμοι και επιτραπεί στον καθένα να κάνει ό,τι θέλει, όχι μόνο η πολιτεία θα καταστραφεί, αλλά και η ζωή μας δε θα διαφέρει από τη ζωή των θηρίων». (Δημοσθένης)

Στο παραπάνω απόσπασμα εξάιρεται η μεγάλη σημασία των νόμων για την ομαλή κοινωνική και ατομική εξέλιξη. Λαμβάνοντας αυτά υπόψη σας να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Γιατί οι νόμοι θεωρήθηκαν ανέκαθεν απαραίτητοι για την επιβίωση των κοινωνιών;

β) Η πιθανή διαφωνία των πολιτών προς το περιεχόμενο των νόμων επιτρέπει την ανυπακοή ως μορφή αντίδρασης;

γ) Πιστεύετε πως για να πετύχουν καλύτερα το σκοπό τους πρέπει να είναι αυστηροί ή επιεικείς και ποιες προϋποθέσεις απαιτούνται για την πιστή εφαρμογή τους από τους πολίτες;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Κάθε κοινωνία αποτελείται από μωσαϊκό ατόμων, ετερόκλητα στοιχεία που συνιστούν την ποιοτική της ομοιογένεια. Για να μπορέσει όμως αυτή η κοινωνία των διαφορετικών ατόμων να διατηρηθεί στο ιστορικό «γίγνεσθαι», απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη νόμων.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Νόμοι είναι κανόνες δικαίου, που αποβλέπουν στην αρμονική συμβίωση των κοινωνικών μελών, στην ομαλή διεύθυνση των σχέσεων πολίτη – κράτους και κοινωνιών μεταξύ τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ:

Γραπτοί: Σύνταγμα, αστικός, ποινικός κώδικας. Διατηρούν το χαρακτήρα της επιβολής και της δέσμευσης και η παραβίασή τους συνεπάγεται ποινικές κυρώσεις.

Άγραφοι: Εθιμικό δίκαιο, ήθη, έθιμα, παραδόσεις. Απευθύνονται περισσότερο στη συνείδηση και αποσκοπούν στην ηθικοποίηση των ατόμων. Η ισχύς τους είναι μεγαλύτερη στις κλειστές κοινωνίες και η παραβίασή τους συνεπφέρει κοινωνική κατακραυγή.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Το εθιμικό δίκαιο οδήγησε στο γραπτό δίκαιο. Αναφορά στους αρχαίους Έλληνες, στο Ρωμαϊκό δίκαιο, στη συμβολή του Βυζαντίου και αναγωγή στη σύγχρονη εποχή.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Η σημασία των νόμων σε όλες τις κοινωνίες:

1. Ρυθμίζουν τις αντιθέσεις της κοινωνικής ζωής με τον καθορισμό των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων κάθε πολίτη. Έτσι οι νόμοι καθορίζουν τα όρια δράσης κάθε ατόμου, ώστε να μη θίγει τους συμπολίτες του.
2. Επιβάλλουν το σεβασμό της ζωής, της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας, της τιμής και περιουσίας κάθε πολίτη.
3. Οριοθετούν τις σχέσεις μεταξύ πολιτών και κράτους.
4. Αποτρέπουν τις αυθαιρεσίες της πολιτικής ηγεσίας, ασκώντας έλεγχο στις πράξεις της (Σύνταγμα).
5. Αντιμάχονται την αδικία, την εκμετάλλευση, τη χρήση βίας και τιμωρούν το έγκλημα.

6. Οδηγούν στην κοινωνική ευημερία και στην πνευματική και ηθική εξύψωση των πολιτών.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Επειδή κάθε κοινωνία αποτελείται από ετερόκλητα στοιχεία δεν είναι δυνατόν οι νόμοι να ανταποκρίνονται καθολικά στις απαιτήσεις όλων των πολιτών. Όμως αυτό δε δικαιολογεί την απόρριψή τους ή την ανυπακοή προς αυτούς από τους διαφωνούντες, γιατί τότε δυναμιτίζονται τα θεμέλια του κοινωνικού οικοδομήματος.

Συνέπειες από την ανυπακοή προς τους νόμους που μπορούν να οδηγήσουν στην κατάντησή τους:

1. Όταν δεν υπάρχουν νόμοι ή υπάρχουν αλλά δεν είναι σεβαστοί από τους πολίτες, επικρατεί αναρχία. Αποχαλινώνονται τα πάθη και ο κάθε πολίτης πράττει ό,τι επιθυμεί.
2. Αυτή η χωρίς περιορισμούς αυτόβουλη δράση υπονομεύει την οργάνωση, πράγμα που σημαίνει παρέκκλιση από την εξέλιξη και την πρόοδο και εξανδραποδισμό της ανθρωπίνης οντότητας, επιστροφή σε πρωτόγονα πρότυπα κοινωνικής συμβίωσης.
3. Όταν δεν ασκείται έλεγχος για τις πράξεις συγχέονται δικαιώματα και υποχρεώσεις, παγιώνεται ο ανταγωνισμός, το ατομικό συμφέρον διαχωρίζεται από το κοινωνικό.
4. Πολλές φορές ο ανταγωνισμός αναδεικνύει οικονομικά ισχυρούς που καπηλεύονται τα ευρύτερα κοινωνικά συμφέροντα και εκμεταλλεύονται κατάλληλα τις καταστάσεις για την εξυπηρέτηση των δικών τους προσδοκιών.
5. Η αταξία δεν προσφέρει πρότυπα πειθαρχίας που ηθικοποιούν. Η συνείδηση νοσεί, οι πολίτες δε σέβονται τα δικαιώματα των άλλων, με συνέπειες εσωτερικές συγκρούσεις και ταραχές.
6. Επικρατεί μίσος και διχόνοια και χάνεται η ελευθερία των πολιτών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Η διαφωνία προς τους νόμους πρέπει να παίρνει τη μορφή της κριτικής διαφοροποίησης μέσα από ασφαλείς μεθόδους. Η ήπια και επίμονη διαμαρτυρία, η προσπάθεια συμμετοχής στους φορείς εξουσίας είναι οι πιο υγιείς μορφές της αντίθεσης. Η αρνητική αντιπαράθεση είναι δικαιολογημένη, μόνο όταν οι νόμοι επιβάλλονται καταπιεστικά και ανελεύθερα.

Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Θα πρέπει να παρουσιάσουμε ξεχωριστά και τις δύο πλευρές του ερωτήματος που μας τίθεται (αυστηροί – επεικείς νόμοι), παραθέτοντας και τα ανάλογα επιχειρήματα. Στο τέλος, θα διατυπώσουμε τη δική μας άποψη, καταλήγοντας σε συμπεράσματα.

ΑΥΣΤΗΡΟΙ ΝΟΜΟΙ:

1. Η αυστηρότητα αποτρέπει τον υποψήφιο παραβάτη.
2. Οδηγούν στην αναγνώριση της σκοπιμότητας που έχει η εφαρμογή τους και υψώνουν ψυχικά τους τιμωρημένους σε μια βαθύτερη κατανόηση και παραδοχή της κοινωνικής νομοτέλειας.
3. Έτσι με την έκτιση της ποινής ο παραβάτης του νόμου συμφιλιώνεται με την έννομη τάξη που παραβίασε (σωφρονισμός).
4. Προστατεύουν τους νομοταγείς πολίτες, τιμώντας παραδειγματικά τους παραβάτες.
5. Διατηρούν την κοινωνική οργάνωση και εξυψώνουν το κύρος της πολιτείας.

ΕΠΕΙΚΕΙΣ ΝΟΜΟΙ:

1. Η επείκεια μετριάζει και προλαμβάνει τα αναπόφευκτα λάθη του τυπικού Δικαίου, φέρνοντας τους κανόνες του πιο κοντά στο ηθικό νόημα της δικαιοσύνης.
2. Οι νόμοι δε θα πρέπει να εκδικούνται, αλλά να σωφρονίζουν και να παραδειγματίζουν.
3. Οδηγούν στη συνειδητοποίηση του κοινωνικού καθήκοντος που πρέπει να έχει κάθε πολίτης απέναντι στους άλλους.
4. Η αυστηρότητα πολλές φορές φέρνει αντίθετα αποτελέσματα, επιβάλλοντας εξοντωτικές ποινές στο όνομα συχνά μιας τυπικής και χωρίς ουσιαστικό ηθικό περιεχόμενο δικαιοσύνης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Γενικά, η επείκεια θα πρέπει να χαρακτηρίζει την εφαρμογή των νόμων. Όμως υπάρχουν περιπτώσεις όπου η επίδειξη επείκειας σε ορισμένα άτομα ενθαρρύνει την επανάληψη της αδικίας και αποθρασύνει τους ηθικά πωρωμένους. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι νόμοι είναι ανάγκη να επιδεικνύουν αυστηρότητα. Και οι αυστηροί και οι επεικείς νόμοι θα πρέπει να ανταποκρίνονται σε δύο βασικές επιδιώξεις:

Πρώτα να ικανοποιούν το «περί δικαίου» αίσθημα της κοινωνίας, τιμώντας κάθε αδικία και έπειτα να ασκούν επίδραση σωφρονιστική, που θα αποβλέπει όχι στην εκδίκηση αλλά στην βελτίωση των ατόμων.

Επίσης, η αυστηρότητα και η επείκεια επιβάλλεται να εφαρμόζονται ανάλογα με την περίπτωση (παραβάτης) και τις συνθήκες από τα όργανα που απονέμουν τη δικαιοσύνη.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ: ΟΙ ΝΟΜΟΙ:

1. Να επιτρέπουν την αντιπαράθεση και την κριτική διαφοροποίηση των πολιτών προς αυτούς, μέσω της προσφυγής στα ανώτατα όργανα του κράτους.
2. Να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές απαιτήσεις και στις εκάστοτε συνθήκες.
3. Να διακρίνονται από αμεροληψία και να προσαρμόζονται στην κοινή βούληση και όχι να εξυπηρετούν μεμονωμένα συμφέροντα.
4. Να είναι φορείς αξιών που ενεργοποιούν και ερεθίζουν τη συνείδηση και την πείθουν να ακολουθεί βασικές ανθρωπιστικές αρχές, χωρίς την ανάγκη επιβολής.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ:

1. Να αποκτήσουν αγωγή και αυτό θα επιτευχθεί με τη βοήθεια των θεσμών της παιδείας και της οικογένειας. Η μόρφωση λοιπόν των πολιτών (πνευματική, ηθική, πολιτιστική) είναι δυνατό να συμβάλλει στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους.
2. Ακόμα, η ανάπτυξη πολιτικής συνείδησης θα οδηγήσει στη συνειδητοποίηση από το μέρος των πολιτών της αναγκαιότητας των νόμων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η ύπαρξη νόμων μέσα σε μια κοινωνία κρίνεται απαραίτητη, γιατί αποτελούν τους κύριους ρυθμιστικούς παράγοντες, που καθορίζουν την ομαλή εξέλιξη της κοινωνίας. Γι' αυτό απαιτείται η πιστή εφαρμογή τους από όλους τους πολίτες όχι μόνο από διαδικασίες εξαναγκασμού, αλλά με τη συνειδητή αυτόβουλη αποδοχή τους.

9

ΘΕΜΑ:

Διάχυτη είναι η αντίληψη ότι ποτέ ως τώρα ο πολιτισμός δεν είχε γνωρίσει τέτοια πρόοδο, τέτοιο βαθμό εξέλιξης σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης. Ωστόσο, πολλοί είναι εκείνοι που ισχυρίζονται ότι πέρα από τα τόσα επιτεύγματα ο σύγχρονος πολιτισμός κλυδωνίζεται, διέρχεται βαθύτατη κρίση και μάλιστα τέτοια που να προκαλεί σοβαρή ανησυχία για την πορεία του ανθρώπινου γένους.

Αφού αναλύσετε τις δύο αυτές απόψεις, να εκφράσετε τη δική σας σχετικά με την πορεία του σύγχρονου πολιτισμού.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Όταν έχουμε τέτοιου είδους εκφωνήσεις, αναλύουμε ξεχωριστά την κάθε μια άποψη, παραθέτοντας ανάλογα επιχειρήματα και έπειτα εκφέρουμε τη δική μας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Μια γενική αναφορά στη σημερινή εποχή των ραγδαίων εξελίξεων και της τεχνολογικής προόδου και αναγωγή στον τομέα του πολιτισμού (ένταξη του σημερινή πραγματικότητα).

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ: Πολιτισμός είναι το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου στον υλικό, πνευματικό και ηθικό τομέα. Είναι ο συνεχής αγώνας του ανθρώπου να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής του και να καλλιεργήσει το πνεύμα του.

ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

- α) ο τεχνικός πολιτισμός (τεχνολογική πρόοδος – οικονομία).
β) ο πνευματικός πολιτισμός (θρησκεία, ηθική, δίκαιο, επιστήμη, τέχνη)

ΑΝΑΛΥΣΗ Α' ΑΠΟΨΗΣ:

Ο σύγχρονος πολιτισμός έχει να επιδείξει θαυμαστά επιτεύγματα. Πιο συγκεκριμένα:

1. Η επιστήμη και η πρακτική εφαρμογή της, η τεχνολογία, αναπτύχθηκαν σε τέτοιο βαθμό που επέλυσαν πολυποίκιλα προβλήματα. Ο άνθρωπος κατόρθωσε να ερμηνεύσει τα φυσικά φαινόμενα, να τα θέσει υπό τον έλεγχό του και να απελευθερώσει, μερικώς, από τη φυσική εξάρτηση.
2. Η εφεύρεση της μηχανής άνοιξε νέους ορίζοντες στις ανθρώπινες δυνατότητες, αφού πλέον ο άνθρωπος ελαχιστοποίησε το μόχθο του, ξέφυγε από την επίπονη εργασία, αύξησε τον ελεύθερο χρόνο του.
3. Η βιομηχανία γνωρίζει εκπληκτική ανάπτυξη. Η παραγωγή έχει αυξηθεί με αποτέλεσμα τη δημιουργία προϊόντων με χαμηλό κόστος, έτσι που να μπορούν να τα αποκτήσουν όλοι.
4. Η πρόοδος της ιατρικής τόσο όσον αφορά τις γνώσεις αλλά και τις τεχνικές μεθόδους, περιόρισε τη θνησιμότητα, καταπολέμησε ασθένειες και αύξησε το μέσο όρο ζωής.
5. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, η κάλυψη σε ικανοποιητικό βαθμό των υλικών αναγκών.
6. Ταυτόχρονα ο άνθρωπος προήγαγε τη σκέψη του, όξυνε την κρίση του, και διεύρυνε τους πνευματικούς του ορίζοντες. Η γνώση έγινε πλέον δύναμη στα χέρια του ανθρώπου, έπαψε να είναι κτήμα μόνο μιας αριθμητικά περιορισμένης μερίδας.
7. Η κοινωνική συμβίωση επίσης εξελίχθηκε. Σημαντική κατάκτηση αποτελεί η κατοχύρωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, η θεμελίωση της ισότητας.
8. Ο άνθρωπος, τέλος, ξέφυγε από τα όρια του πλανήτη του, εξερευνά το σύμπαν αναζητώντας διαφορετικές μορφές ζωής και επεκτείνοντας εκεί την κυριαρχία του.

ΑΝΑΛΥΣΗ Β' ΑΠΟΨΗΣ:

Παρά τις εκθαμβωτικές κατακτήσεις του, ο σύγχρονος πολιτισμός παρουσιάζει κρίση γιατί:

1. Ο άνθρωπος στράφηκε μονομερώς προς την τεχνολογική ανάπτυξη παραγκωνίζοντας και αδιαφορώντας για το πνεύμα του. Ενδιαφέρθηκε για την άνοδο του βιοτικού του επιπέδου, αλλά δεν κατόρθωσε να εξασφαλίσει την ποιότητα ζωής.
2. Η υπέρβαση του μέτρου τον οδήγησε στον καταναλωτισμό, στον υλικό ευδαιμονισμό. Σκοπός της ζωής αποτελεί η προσπάθεια για το «έχειν» και όχι για το «είναι».
3. Η αλόγιστη και κερδοσκοπική επέμβασή του στη φύση προκάλεσε οικολογική καταστροφή, γεγονός που πιστοποιείται από την εξάντληση των φυσικών πόρων, αλλά και από τη ρύπανση της φύσης.
4. Ο μονοδιάστατος χαρακτήρας της γνώσης, η εξειδίκευση, επέφερε την πνευματική μονομέρεια, περιόρισε τον ανθρώπινου νου, σύνθλιψε τη φαντασία.
5. Οι επιστήμονες μην έχοντας στο ελάχιστο κοινωνική συνείδηση, εφαρμόζουν αρνητικά τις ανακαλύψεις και εφευρέσεις τους, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η ανθρωπότητα από ολοσχερή καταστροφή (πυρηνικά όπλα).
6. Η μηχανοποίηση της εργασίας οδήγησε σε νέα μορφή δουλειάς, καθώς αυξήθηκε η ανεργία και, το χειρότερο, ο άνθρωπος μετατράπηκε σε χειριστή μηχανών που δεν απολαμβάνει πλέον τη χαρά της δημιουργίας, αλλά ούτε και τον ελεύθερο χρόνο του.
7. Η παθητική συσσώρευση πληθυσμού στα αστικά κέντρα προκάλεσε αλλοτριωτικά φαινόμενα. Ο άνθρωπος απομακρύνθηκε από το φυσικό περιβάλλον, εγκλωβίστηκε σε ακατάλληλες κατοικίες, στερήθηκε την ανθρώπινη επικοινωνία.

8. Τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, η βία και η εγκληματικότητα, αντί να περιοριστούν διογκώνονται αλλάζοντας μορφές εκδήλωσης.
9. Ο άνθρωπος «απογυμνωμένος» από αξίες και ιδανικά, έχοντας ως μοναδικό στόχο τη χρηματοθρηρία αναζητά διέξοδο μέσα από υποκατάστατα ευτυχίας: ναρκωτικά, αλκοόλ.
10. τα ψυχολογικά προβλήματα, οι νευρώσεις, το άγχος, τα υπαρξιακά αδιέξοδα ήταν το τίμημα της προόδου.
11. ο σεβασμός στην ανθρώπινη οντότητα ολοένα εξασθενεί. Η καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων από «πολιτισμένα» κράτη, οι καταστρεπτικοί πόλεμοι, η αδυναμία των κρατών να συνυπάρξουν ειρηνικά αμαυρώνουν το σύγχρονο πολιτισμό και καθιστούν το μέλλον ζοφερό.
12. Τέλος, ο άνθρωπος, αποπροσανατολισμένος από τις πραγματικές του ανάγκες, ενταγμένος στο καταναλωτικό σύστημα μετατρέπεται σε απρόσωπη μονάδα, αδυνατεί να συμμετέχει ενεργά στις αποφάσεις που τον αφορούν, ετεροκαθορίζεται και χειραγωγείται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Κρίνοντας τις δυο παραπάνω απόψεις καταλήγουμε στα εξής:

Ο σύγχρονος πολιτισμός σίγουρα έχει να παρουσιάσει εκπληκτικά επιτεύγματα. Οι εξελίξεις στον επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα σημειώνονται με ραγδαίο ρυθμό. Το βιοτικό επίπεδο διαρκώς βελτιώνεται, με αποτέλεσμα να διασφαλίζεται μία άνετη ζωή. Αυτό όμως, δε σημαίνει ότι ο σύγχρονος άνθρωπος εξασφάλισε και την ποιότητα στη ζωή του.

Πλήθος προβλήματα κατατρύχουν την ανθρωπότητα, προβλήματα για τα οποία την αποκλειστική ευθύνη φέρει ο άνθρωπος, που έχασε την αίσθηση του μέτρου και της αρμονίας. Παρασύρθηκε στην ανάπτυξη του τεχνικού πολιτισμού παραμελώντας ταυτόχρονα τον πνευματικό. Αυτό είναι, άλλωστε το βασικό αίτιο που συνιστά την κρίση.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Ο ίδιος ο άνθρωπος πρέπει να δραστηριοποιηθεί. Ειδικότερα απαιτείται:

1. Σεβασμός στην ανθρώπινη οντότητα.
2. Προσπάθεια για εξασφάλιση ποιότητας στη ζωή μας.
3. Το παραπάνω είναι δυνατό να επιτευχθεί με την ανθρωπιστική παιδεία, την παροχή δυνατοτήτων για την ολοκλήρωση της ανθρώπινης προσωπικότητας.
4. Προστασία της φύσης και των ισορροπιών της.
5. Απόκτηση κοινωνικής συνείδησης, συλλογικότητα και συνεργασία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

10

ΘΕΜΑ:

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η προαγωγή του υλικού και του πνευματικού πολιτισμού οφείλεται στην απόκτηση και επέκταση της γνώσης που έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται λόγος σήμερα για το θαύμα της επιστήμης.

α) Ποιες αρετές και ποια εφόδια πρέπει να διαθέτει ο επιστήμονας στη σύγχρονη εποχή, για να μπορέσει να φέρει σε πέρας την αποστολή του ως λειτουργός της επιστήμης και της κοινωνίας;

β) Ποιοι παράγοντες συντελούν στην εκτροπή της επιστήμης από τους πραγματικούς της σκοπούς και ποια αποτελέσματα επιφέρει το γεγονός αυτό;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Ο άνθρωπος ως φιλομαθής και φιλοπερίεργο ον διακρινόταν ανέκαθεν από την επιθυμία και τη συνεχή προσπάθεια για απόκτηση της γνώσης σε κάθε τομέα του επιστητού. Έτσι, η επέκταση της γνώσης οδήγησε στον πολλαπλασιασμό του γνωστικού υλικού και ταυτόχρονα στην ανάγκη για ταξινόμησή του, ώστε να είναι δυνατή η συστηματική

χρησιμοποίησή του. Επομένως, γεννήθηκε η επιστήμη που γνωρίζοντας μια ραγδαία και συνεχή εξέλιξη, οδήγησε στο θαύμα της τεχνολογίας του εικοστού αιώνα.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ: **ΟΡΙΣΜΟΣ:**

Η έννοια της επιστήμης συνδέεται στενά με την έννοια της γνώσης. Μ' άλλα λόγια επιστήμη σημαίνει γνώση. Η λέξη επιστήμη προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα «επίσταμαι», που σημαίνει γνωρίζω καλά. Η επιστήμη είναι λοιπόν, η τέλεια, η ακριβής και συστηματική γνώση πάνω σ' ένα συγκεκριμένο τομέα του επιστητού, που υπόκειται σε έλεγχο και απόδειξη. Στην επιστήμη οι γνώσεις που έχουν αποκτηθεί είναι ταξινομημένες, συνδέονται μεταξύ τους οργανικά και είναι αποδεκτές από την επιστημονική κοινότητα ή ομάδα που είναι ειδική στο συγκεκριμένο κλάδο της γνώσης.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Επιστήμη σημαίνει αντικειμενική γνώση που οδηγεί στην υλική και πνευματική δύναμη. Στον υλικό τομέα η επιστήμη επιδρά καταλυτικά στον τρόπο ζωής των ανθρώπων, καθιστώντας πιο άνετη την καθημερινή ζωή με τη βοήθεια των τεχνολογικών εφαρμογών. Επίσης, με την ευρεία χρησιμοποίηση της μηχανής και την αυτοματοποίηση της εργασίας περιορίζεται ο πόνος και ο μόχθος, με συνέπεια να βελτιώνεται η ποιότητα ζωής και να ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, η πρόοδος της ιατρικής συντελεί στην καταπολέμηση των ανιάτων ασθενειών και της θνησιμότητας, στη γενικότερη βελτίωση της υγείας και στην άνοδο του μέσου όρου ζωής.

Αντίστοιχα, η επιστήμη επιδρά καταλυτικά και στον τρόπο σκέψης των ανθρώπων. Η έγκυρη και αντικειμενική γνώση, η χρησιμοποίηση της λογικής, κριτικής ικανότητας οδηγεί στην κυριαρχία του ορθολογισμού. Ταυτόχρονα, η ανθρώπινη σκέψη αποδεσμεύεται από προλήψεις, δεισιδαιμονίες και αυθεντίες, με αποτέλεσμα να διευρύνονται οι πνευματικοί ορίζοντες του ανθρώπου.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ: **ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:**

Υπέρτης της επιστήμης είναι ο επιστήμονας, ο οποίος ως φορέας της δύναμης – απορρέει από τα επιτεύγματα που κατασκευάζει – και κάτοχος της αλήθειας φέρει ευθύνη απέναντι στην κοινωνία και στην εποχή του γενικότερα, για τον τρόπο χρήσης της δύναμης που διαθέτει, όπως επίσης και για τη διάδοση της αλήθειας στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Επομένως, ο επιστήμονας πρέπει να είναι όχι μόνο φορέας της γνώσης, αλλά και άνθρωπος.

ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ:

1. Ο επιστήμονας θα πρέπει να διακρίνεται από υψηλή επιστημονική κατάρτιση και να ενημερώνεται συνεχώς για κάθε ανακάλυψη που προκύπτει από την επιστημονική έρευνα.
2. Η ερευνητική διάθεση και η διαρκής επιμόρφωση είναι απαραίτητα να συνδυάζονται με τη συστηματική εργασία και την ορθή χρησιμοποίηση των επιστημονικών μεθόδων.
3. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την έρευνα δε θα πρέπει ο επιστήμονας να τα δέχεται άκριτα, αλλά να τα υποβάλλει σε βασανιστικό έλεγχο. Έτσι, έχοντας κριτικό και ανήσυχο μυαλό, θέτει σε λεπτομερή και συνεχή έλεγχο τα συμπεράσματα όχι μόνο των δικών του ερευνών, αλλά και των συναδέλφων του. Υποχρέωση του επιστήμονα είναι να αναλαμβάνει την ευθύνη ενδεχόμενης αποτυχίας που οφείλεται στον ίδιο.
4. Έχει χρέος να τηρεί τους κανόνες της επιστημονικής δεοντολογίας: α) πρέπει να αναφέρει τα επιστημονικά έργα άλλων που τον βοήθησαν, ώστε να δημιουργήσει το δικό του έργο, β) δεν είναι ορθό να διακατέχεται από εμπάθεια, μισαλλοδοξία και φανατισμό, που τον εμποδίζουν να δει καθαρά την επιστημονική αλήθεια.
5. Η προκατάληψη, η έλλειψη αντικειμενικότητας, η παραχάραξη της αλήθειας, δεν έχουν θέση στην επιστημονική έρευνα. Θεωρείται αναγκαίο να μην είναι μονοδιάστατος, αλλά «ανοιχτός» σε κάθε νέα εξέλιξη στον επιστημονικό χώρο.

ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Ο επιστήμονας, ως άνθρωπος που εντάσσεται και βιώνει μέσα στην κοινωνία, επιβάλλεται, αρχικά, να συνειδητοποιήσει την αποστολή και το χρέος που έχει απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

1. Χρέος του είναι να μην οδηγείται στην πνευματική μονομέρεια, αλλά να έχει σφαιρική ενημέρωση για οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα. Άλλωστε, έχει τεράστια κοινωνική ευθύνη, αφού με τις ανακαλύψεις ή τις εφευρέσεις του μπορεί να κλονίσει την παγκόσμια ισορροπία. Επομένως, απαραίτητο εφόδιο πέρα από την επιστημονική του κατάρτιση είναι και η ανθρωπιστική παιδεία, ώστε να είναι φορέας γνώσεων, αλλά και ανθρωπιάς.
2. Επίσης, ο επιστήμονας θεωρείται αναγκαίο να είναι φορέας ηθικών αξιών και να διακρίνεται για τις ανθρωπιστικές του αρχές. Με τα επιτεύγματα που δημιουργεί επιβάλλεται να ανυψώνει την κοινωνία, όχι μόνο υλικά και πνευματικά, αλλά και ηθικά. Γι' αυτό είναι αναγκαίο να εναρμονίζει την ηθική με τη γνώση.
3. Με την απόκτηση της αυτογνωσίας ο επιστήμονας έχει χρέος να καλλιεργεί την κοινωνική συνείδηση που θα τον καταστήσει ικανό να αντιλαμβάνεται ότι πάνω από το ατομικό συμφέρον βρίσκεται το κοινωνικό. Έτσι θ' αφουγκράζεται τον παλμό της κοινωνίας, αναπτύσσοντας αισθήματα αγάπης, συνεργασίας και αλληλεγγύης απέναντι στους συνανθρώπους του.
4. Επιπλέον, ο επιστήμονας θα πρέπει να είναι αρωγός στις προσπάθειες για εκλαΐκευση της γνώσης, ώστε να γίνει κτήμα του λαού. Από την άλλη πλευρά είναι απαραίτητη και η συμβολή του στην ενημέρωση και διαφώτιση της κοινής γνώμης για τις αρνητικές συνέπειες που προκύπτουν από τη χρησιμοποίηση των επιστημονικών επιτευγμάτων.
5. Αποτελώντας «κομμάτι» της πνευματικής ηγεσίας κάθε χώρας, είναι αναγκαίο να καθοδηγεί το λαό και να καθίσταται με τη δράση και τη συμπεριφορά του φωτεινό παράδειγμα και πρότυπο για μίμηση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Επομένως, ο επιστήμονας ως ανιδιοτέλης υπηρέτης του πολιτισμού και της κοινωνίας, θα επιβραβεύεται μόνο όταν διακρίνεται από εσωτερική ελευθερία και ηθικότητα, την αφιλοχρηματία και την έλλειψη φιλαυτίας και εγωισμού, και συνειδητοποιώντας ότι επιτελεί λειτούργημα δε θα «βλέπει» τον επιστημονικό χώρο μέσα από τα μάτια ενός στυγνού επαγγελματία.

ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ:

1. Ο επιστήμονας δεν ανήκει μόνο στην κοινωνία, αλλά και στην εποχή του γενικότερα. Και αυτό γιατί είναι κοινωνικό ον, επομένως δεν είναι δυνατό να αδιαφορεί για τα κοινωνικά ζητήματα. Αντίθετα, καθήκον του είναι να εντοπίζει τα σύγχρονα προβλήματα που απασχολούν την κοινωνία, να τα ιεραρχεί ανάλογα με τη σοβαρότητα και την έκτασή τους και να προτείνει λύσεις, αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα πρωτοβουλίες για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.
2. Σε διεθνές επίπεδο είναι αναγκαίο να υπάρχει συνεργασία των επιστημόνων και συντονισμός των ενεργειών τους, ώστε να χρησιμοποιούνται τα επιστημονικά επιτεύγματα προς όφελος της παγκόσμιας κοινότητας.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η ραγδαία εξέλιξη της επιστήμης στη σημερινή εποχή την καθιστά ευεργέτισσα της ανθρωπότητας, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να τη μετατρέψει σε θανάσιμο κίνδυνο. Αυτό φυσικά δεν εξαρτάται από την επιστήμη αυτή καθ' αυτή, αλλά και τους φορείς της, τους επιστήμονες. Στο σημείο αυτό λοιπόν, κρίνεται σκόπιμο ν' αναζητηθούν τα αίτια που οδηγούν στην εκτροπή της επιστήμης από τους πραγματικούς της σκοπούς.

ΑΙΤΙΑ ΠΑΡΕΚΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ:

1. Πολλές φορές ο επιστήμονας χρησιμοποιεί τις γνώσεις του και ειδικότερα τα επιτεύγματα που δημιουργεί για την εξυπηρέτηση προσωπικών φιλοδοξιών. Έτσι, η επιστημονική γνώση χρησιμοποιείται σε βάρος του κοινωνικού συνόλου, με συνέπεια να εκτρέπεται από την πραγματική αποστολή της, που είναι η προαγωγή του πολιτισμού και του κοινού καλού. Συγκεκριμένα, ο επιστήμονας επιδιώκει, παρασυρόμενος από ατομιστικά πάθη, να αποκτήσει δύναμη και να οδηγηθεί στην προσωπική καταξίωση. Από την άλλη πάλι μεριά, η έντονη διάθεση για πλουτισμό, η αλαζονεία, η ματαιοδοξία και ο εγωισμός τον ωθούν σε ένα αδιάκοπο κινήρι της δόξας και της διάκρισης.
2. Ο επιστήμονας λουπόν αντιμετωπίζει την επιστήμη ως εμπόρευμα για προσωπικό του όφελος κι όχι σαν γνώση στην υπηρεσία του ανθρώπου. Αυτό το φαινόμενο διογκώνεται, γιατί ο επιστήμονας έχει αποδεσμευτεί από κάθε ηθική αρχή και αξία που θα έπρεπε να διακρίνει τις ενέργειές του και γενικότερα τη στάση του απέναντι στη ζωή και την κοινωνία. Ο ηθικός αμοραλισμός του επιστήμονα είναι ιδιαίτερα έντονος στη σημερινή εποχή με συνέπεια να κυριαρχεί το δόγμα «η επιστήμη για την επιστήμη».
3. Ο επιστήμονας, εκφράζοντας μέσα από τα δημιουργήματά του την εποχή, δεν είναι δυνατό να αποδεσμευτεί από αρνητικούς επηρεασμούς, που προέρχονται κυρίως από το χώρο της πολιτικής. Αρκετά συχνά αφιερώνει τον εαυτό του και τις γνώσεις του στην υπηρεσία εξυπηρέτησης πολιτικών σκοπιμοτήτων – πολιτική στράτευση του επιστήμονα – με αποτέλεσμα οι επιστημονικές ανακαλύψεις να χρησιμοποιούνται αρνητικά, μέσα στα πλαίσια των κομματικών ανταγωνισμών.
4. Όμως, η παρεκτροπή της επιστήμης από την αποστολή της δεν οφείλεται μόνο στον επιστήμονα. Σε μεγάλο βαθμό το φαινόμενο αυτό απορρέει από τις πολιτικές δεσμεύσεις που υφίσταται η επιστήμη από τις κυβερνήσεις των κρατών, που ουσιαστικά την καθιστά οικονομικά εξαρτημένη απ' αυτές (τα κονδύλια για την επιστημονική έρευνα εγκρίνονται και προέρχονται από τις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες). Επομένως, τα επιστημονικά επιτεύγματα ελέγχονται από τις κυβερνήσεις, που αρκετά συχνά τα χρησιμοποιούν για στρατιωτικούς σκοπούς. Μ' αυτόν τον τρόπο προσπαθούν να πετύχουν είτε την αμυντική θωράκιση των κρατών είτε τη στρατιωτική υπεροχή απέναντι σε άλλα κράτη (μέσα στα πλαίσια του ανταγωνισμού των πολεμικών εξοπλισμών).

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η παρεκτροπή της επιστήμης από τους πραγματικούς σκοπούς που θα έπρεπε να πραγματώνει επιφέρει αρνητικές συνέπειες σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο και συντείνει στη διεύρυνση της κρίσης και της πολύπλευρης αποσταθεροποίησης που χαρακτηρίζει την εποχή μας.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΕΚΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ:

1. Η υπέρμετρη ανάπτυξη του υλικού πολιτισμού οδηγεί σε στασιμότητα τον πνευματικό. Έτσι, η πρόοδος του πολιτισμού ταυτίζεται αποκλειστικά και μόνο με την πρόοδο του υλικοτεχνικού σκέλους του, με συνέπεια να ατροφεί ο ηθικοπνευματικός τομέας. Επομένως, η ανισομερής ανάπτυξη του υλικού και του πνευματικού πολιτισμού επιφέρει:
 - α) Τη μόλυνση και καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Ο σημερινός άνθρωπος αντιμετωπίζει όλο και περισσότερο έντονο το πρόβλημα της υγιεινής διαβίωσης, αφού τα συνεχή πλήγματα που υφίσταται το περιβάλλον, μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται είναι ανεπανόρθωτα.
 - β) Τον κίνδυνο ενός πυρηνικού πολέμου. Η επιστημονική γνώση χρησιμοποιείται για την τελειοποίηση των όπλων μαζικής καταστροφής, όπως είναι τα πυρηνικά, με αποτέλεσμα να απειλείται η παγκόσμια ειρήνη.
 - γ) Την αλλοτρίωση του επιστήμονα όσον αφορά τον εργασιακό του χώρο – απώλεια της φαντασίας και της δημιουργικότητας, αυτοματοποίηση και μηχανοποίησή του, θεοποίηση της λογικής – και τους συνανθρώπους του.

2. Όσον αφορά τις διαπροσωπικές σχέσεις, κυριαρχεί η απανθρωποίηση. Στο βωμό της προόδου και της εξέλιξης, συχνά θυσιάζονται ανθρώπινες ζωές. Ο άνθρωπος δεν αντιμετωπίζεται ως αξία, αλλά θεωρείται απλώς το μέσο για την αξιοποίηση των τεχνικών εφαρμογών.

3. Τέλος, ο τομέας της επιστήμης και ειδικότερα οι επιστημονικές ανακαλύψεις χρησιμοποιούνται ως μέσο άσκησης πιέσεων στον πολιτικό και κατ' επέκταση στον στρατιωτικό χώρο. Επηρεάζουν λοιπόν άμεσα τη διεθνή πολιτική κατάσταση, με συνέπεια η επιστήμη να μετατρέπεται σε πεδίο, όπου ευδοκιμούν οι ανταγωνισμοί μεταξύ των κρατών και κυρίως των υπερδυνάμεων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο μεγαλύτερος όμως κίνδυνος για την ανθρωπότητα προέρχεται από τους επιστήμονες εκείνους που συνειδητά προετοιμάζουν την ολοκληρωτική της καταστροφή, που έχουν μετατρέψει την επιστήμη σε εχθρό του ανθρωπίνου γένους. Γι' αυτό θα πρέπει οι επιστήμονες να θέσουν τις γνώσεις που κατέχουν και τα επιτεύγματα που δημιουργούν στην υπηρεσία της ευημερίας και όχι της φιλοχρηματίας, της απληστίας και της κοινωνικής διάκρισης, στην υπηρεσία των πραγματικών αναγκών και όχι των πλάστων, κάτω από την επίδραση των ανθρωπιστικών αξιών. Μόνο τότε θα υπάρχει επιστήμη που θα καλλιεργεί τους οραματισμούς της ανθρωπότητας και όχι τους φόβους της. Θα θεμελιώνει τη συνεργασία, τη φιλία και την αλληλεγγύη μεταξύ των λαών και όχι την ενοχή μέσα στους ανθρώπους.

11

ΘΕΜΑ:

«Η αποκλειστική, ολοκληρωτική και στεγνή ειδίκευση μπορεί να προωθεί τον τεχνικό πολιτισμό, αλλά δεν προωθεί τον πνευματικό πολιτισμό. Στρεβλώνει το άτομο, από σφαιρικό άνθρωπο τον κάνει ειδικευμένο εργαλείο. Η ειδίκευση βέβαια είναι ανάγκη, αλλά είναι και κίνδυνος. Είναι μια άλλη πρόκληση του βιομηχανικού πολιτισμού κατά της ακεραιότητάς μας».

(Χρήστος Μαλεβίτης)

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω άποψη να απαντήσετε στα ερωτήματα:

α) Ποιοι λόγοι επέβαλαν την εξειδίκευση στις μέρες μας και ποια αποτελέσματα συνεπάγεται;

β) Πιστεύετε ότι η επιστημονική εξειδίκευση οδηγεί αναγκαστικά στην πνευματική μονομέρεια και πώς κατά τη γνώμη σας μπορούν να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι της εξειδίκευσης;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η σύγχρονη μεταβιομηχανική εποχή διακρίνεται για την εξέλιξη της κοινωνικής συμβίωσης, την αύξηση των αναγκών και των απαιτήσεων, τον επιταχυνόμενο ρυθμό εξέλιξης της τεχνολογίας και, γενικότερα, για τη συνθετότητα της ζωής. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της σημερινής κοινωνίας, που κατέχει πρωταρχική θέση στην οργάνωση των προηγμένων χωρών είναι η ειδίκευση. Μέσω αυτής ο άνθρωπος θα μπορέσει να παρακολουθήσει το ρυθμό ανάπτυξης και να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις του σύγχρονου πολιτισμού. Άρα, η ειδίκευση θεωρείται και είναι αναπόφευκτη, ύστερα από τη βιομηχανική επανάσταση. Και ειδικότερα στις μέρες μας.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Εξειδίκευση είναι η συστηματική προσπάθεια του ανθρώπου να εξετάσει έναν τομέα της επιστήμης ή της τεχνικής σε βάθος και πλάτος, με στόχο να πετύχει την ποσοτική και ποιοτική του απόδοση.

Στην εποχή μας που τα αγαθά και οι υπηρεσίες πολλαπλασιάζονται με μεγάλη ταχύτητα, οι γνώσεις διογκώνονται, ενώ οι επιστήμες διαιρούνται συνεχώς σε κλάδους, η εξειδίκευση κρίνεται απαραίτητη. Εξάλλου, ο καταμερισμός της εργασίας θεωρείται αποφασιστικός συντελεστής της εξέλιξης του πολιτισμού.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Στις πρωτόγονες κοινωνίες, υπάρχει μια υποτυπώδης ειδικευση στην απασχόληση με βάση την ηλικία, αλλά κυρίως το φύλο. Με την πάροδο του χρόνου όμως, η διαφοροποίηση της εργασίας αρχίζει να γίνεται με βάση τις ικανότητες του ατόμου. Στην τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα, η ειδικευση αρχίζει ν' αντικαθιστά σε κάθε επιστήμονα τη γενική μόρφωση και παιδεία. Ο άνθρωπος – επιστήμονας αυτήν την εποχή κατέχει έναν τομέα γνώσεων, μία μόνο επιστήμη και απ' αυτήν τον ιδιαίτερο κλάδο της, με τον οποίο έχει ασχοληθεί. Σήμερα, η εξειδικευμένη εργασία έφτασε στο ανώτατο σημείο εξέλιξης.

ΕΡΩΤΗΜΑ Α:

A1: ΠΟΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΕΠΕΒΑΛΑΝ ΤΗΝ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ;

1. Παρουσιάζεται άνθηση των επιστημών, αύξηση ποσοτική και ποιοτική των ανθρώπινων γνώσεων. Οι άνθρωποι γνώσεις είναι άπειρες και η ανθρώπινη διάνοια πεπερασμένη. Σήμερα, ο τύπος του ολοκληρωμένου σοφού, κατά το πρότυπο του Αριστοτέλη και του Γκαίτε, είναι απραγματοποιήτος. Οι επιστήμες αποσχίζονται συνεχώς σε κλάδους.
2. Στην εποχή μας, με τη συνεχή ανάπτυξη της τεχνολογίας και της επιστήμης παρουσιάζονται νέοι τύποι επαγγελμάτων που σχετίζονται με τη χρήση μηχανών, ο χειρισμός των οποίων απαιτεί ειδικές γνώσεις.
3. Οι επιστημονικοί – οικονομικοί ανταγωνισμοί είναι διεθνείς και επιβάλλουν την αναγκαιότητα του υψηλού καταμερισμού της εργασίας.
4. Ο μεγάλος καταμερισμός της εργασίας οδηγεί στην ολοένα μεγαλύτερη εξειδίκευση.
5. Η ανάγκη για μεγαλύτερη ποσοτική και καλύτερη ποιοτική απόδοση, που πηγάζει από την καταναλωτική τάση των σύγχρονων ανθρώπων, οδηγεί στην ειδικευση σε μια ορισμένη εργασία.
6. Ο άνθρωπος δεν μπορεί λόγω της πολυπλοκότητας της ζωής του, αλλά και λόγω χρόνου, γνώσεων και κλίσεων να κάνει όλες τις εργασίες, γι' αυτό στρέφεται στην εξειδίκευση.

A2: ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ;

1. Βελτιώνεται η ποιότητα των προϊόντων.
2. Πετυχαίνεται ταχύτητα και ακρίβεια στην εργασία. Παράγονται περισσότερα αγαθά σε λιγότερο χρόνο.
3. Αναπτύσσεται η τεχνολογία, γεγονός που οδηγεί στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου του συνόλου. Οργανώνεται μεθοδικότερα η επιστημονική έρευνα.
4. Βρίσκονται ευκολότερα λύσεις στα προβλήματα του κάθε κλάδου.
5. Ο ερευνητής εξετάζει σε βάθος και πλάτος το αντικείμενό του και αποδίδει καλύτερα. Αποκτά πλούσια πείρα που βοηθάει στην οικονομικότερη, μαζικότερη και ανώτερη ποιοτικά βιομηχανική παραγωγή.
6. Η εξειδίκευση, μειώνοντας το χρόνο εργασίας, αυξάνει τον ελεύθερο χρόνο. Έτσι, τονώνεται η έμφυτη κοινωνικότητα των ανθρώπων.
7. Αυξάνεται η αλληλεξάρτηση των ατόμων. Το ειδικευμένο σ' ένα έργο άτομο εξαρτάται από τ' άλλα άτομα. Το γεγονός αυτό μπορεί να οδηγήσει τα άτομα στη συνεργασία, την αλληλεγγύη και την αλληλοβοήθεια.

A3: ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ;

1. Ο ειδικός εντοπίζει την προσοχή του σε μεμονωμένα αντικείμενα, δηλαδή αποκτά μονόπλευρες γνώσεις.
2. Είναι αδύναμος να κατανοήσει το ρόλο του μέσα στην κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα και να προσφέρει στην κοινωνική ομάδα.
3. Κουράζεται από τη μονομερή, ανιαρή και τυποποιημένη εργασία (νευρικό σύστημα).

4. Χάνει τη χαρά της δημιουργίας, αφού πάντοτε συμμετέχει μόνο σε μια φάση της δημιουργίας του έργου.
5. Η πνευματική μονομέρεια σκοτώνει την ευαισθησία και τη φαντασία ανθρώπου. Επίσης, περιορίζει τη δεκτικότητα, στενεύει τους πνευματικούς ορίζοντες, αμβλύνει την κριτική, οδηγεί τον άνθρωπο σε αδυναμία αυτοέκφρασης.
6. Η ειδίκευση εμποδίζει την ελεύθερη εξωτερική του εσωτερικού κόσμου του ανθρώπου και τον οδηγεί σε αντικοινωνική συμπεριφορά.
7. Προκαλεί τυποποίηση και μηχανοποίηση της εργασίας. Πολλοί δεν αποδίδουν στην εργασία, γιατί δεν τους κεντρίζει το ενδιαφέρον.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β':

B1: Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΔΕΝ ΟΔΗΓΕΙ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΜΟΝΟΜΕΡΕΙΑ:

1. Αν ο επιστήμονας έχει πολύπλευρα ενδιαφέροντα και δεν απομονώνεται από τα πνευματικά – κοινωνικά προβλήματα της εποχής του.
2. Αν συνδυάζει την επιστημονική του εξειδίκευση με τη γενική μόρφωση.
3. Αν ενημερώνεται για τις νεότερες εξελίξεις της επιστήμης του και παράλληλα ενδιαφέρεται για τα επιτεύγματα των άλλων επιστημονικών κλάδων.
4. Αν καλλιεργηθεί εσωτερικά με την ανθρωπιστική παιδεία.

B2: ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΤΟΥΝ ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ:

1. Το άτομο χρειάζεται μια γενική καλλιέργεια και ανθρωπιστική μόρφωση. Δεν πρέπει να αποκτά μόνο ειδικές γνώσεις, αλλά και γενικές. Η επιστημονική κατάρτιση δεν είναι αρκετή, αλλά ο σύγχρονος άνθρωπος, για να πετύχει στη ζωή του, χρειάζεται πνευματικά εφόδια.
2. Η ειδικότητα του κάθε ανθρώπου θα πρέπει να λαμβάνεται ανάλογα με τις κλίσεις του.
3. Ο εξειδικευμένος επιστήμονας ή επαγγελματίας θα πρέπει να φροντίζει τόσο για την ατομική όσο και για την κοινωνική πρόοδο. Να κατανοεί τους συνανθρώπους του. Να βλέπει τις επιστημονικές επιτυχίες χωρίς προκαταλήψεις. Να ελέγχει την τεχνολογία.
4. Απαιτείται η διεύρυνση και η σωστή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.
5. Είναι απαραίτητο, τέλος, ο άνθρωπος να καλλιεργήσει και εξωεπαγγελματικά ενδιαφέροντα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Θα πρέπει, ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή, να γεφυρωθεί ο πνευματικός και ο τεχνικός πολιτισμός. Μόνο έτσι το ανθρώπινο γένος θα επιστρέψει στον καθολικό ως προς τη δράση άνθρωπο. Όχι όμως αρνούμενο τις κατακτήσεις του, αλλά ολοκληρώνοντάς τις.

Είναι καλό, λοιπόν, ο καθένας, σ' όποιο τομέα κι αν έχει ταχθεί, να συνειδητοποιήσει ότι ο ρόλος του δεν είναι να κλείσει την ψυχή του μέσα στα στενά πλαίσια της ερευνητικής του αποστολής. Πρέπει, σύμφωνα με το Σολωμό, να κρατάει πάντοτε ανοιχτά και άγρυπνα τα μάτια της ψυχής του, για να είναι σε θέση να συλλαμβάνει τα μεγάλα μηνύματα του καιρού του και να τρέφεται από τους χυμούς των κοινωνικών προβληματισμών. Τότε μόνο ο τεχνίτης, ο πνευματικός άνθρωπος, ο άνθρωπος καλλιτέχνης, ο εργάτης θα είναι ο ευτυχισμένος άνθρωπος.

ΘΕΜΑ:

Ο κοινωνικός ρατσισμός, η ιδιότυπη αυτή μορφή φανατισμού, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που καλείται ν' αντιμετωπίσει ο σημερινός άνθρωπος σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αφού προσδιορίσετε την έννοια του ρατσισμού, ν' αναφερθείτε στις αιτίες του φαινομένου αυτού και στις κοινωνικές του συνέπειες. Επίσης, να διατυπώσετε τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να ισχύουν, ώστε να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Αποδοχή του δεδομένου: μια μορφή φανατισμού είναι ο ρατσισμός απέναντι σε άτομα, ομάδες, φυλές, επαγγέλματα.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ: **ΟΡΙΣΜΟΣ:**

Απορρίπτοντας την αρχή της ισότητας, η ιδεολογία του ρατσισμού διακρίνει και διαχωρίζει με τρόπο μεροληπτικό τους ανθρώπους, ανάλογα με το χρώμα, το φύλο, την καταγωγή, το επάγγελμά τους.

Παραδείγματα κοινωνικού ρατσισμού έχουμε πολλά, που δεν εμφανίζονται σε στενά τοπικά πλαίσια, αλλά χαρακτηρίζουν σχεδόν όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες σε παγκόσμιο επίπεδο: απέναντι στις γυναίκες, απέναντι στους νέγρους και σε ανθρώπους άλλων φυλών (Εβραίους, Ασιάτες, τσιγγάνους), απέναντι σε άτομα που μειονεκτούν πνευματικά ή σωματικά (ψυχικά ασθενείς, σωματικά ανάπηρους, φορείς του AIDS).

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Εκδηλώσεις ρατσισμού συναντούμε στην αρχαιότητα με το διαχωρισμό των ανθρώπων σε ελεύθερους και δούλους. Ο ρατσισμός αργότερα κυριάρχησε ως ιδεολογία και χαρακτήρισε ολόκληρες εποχές στη μακραίωνη ιστορία του ανθρώπου (αποικιοκρατία – ναζιστική Γερμανία).

Σήμερα, ο ρατσισμός έρχεται να ενισχύσει το γενικότερο κλίμα των αντιθέσεων και συγκρούσεων που κυριαρχεί στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.

ΑΙΤΙΑ:

1. Ένα από τα σημαντικότερα αίτια, που καλλιεργεί και θρέφει το φαινόμενο του ρατσισμού, είναι το χαμηλό πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο πολλών ανθρώπων. Η πνευματική ρηχότητα εμποδίζει τον άνθρωπο να προσεγγίσει ηθικά και συναισθηματικά τους συνανθρώπους του μέσα από τις αρχές του ανθρωπισμού και ενισχύει την ανισότητα και την κυριαρχία του ισχυρού.
2. Οι προκαταλήψεις απέναντι σε ομάδες ανθρώπων ενισχύουν την ιδεολογία του ρατσισμού. Οι προκαταλήψεις αυτές εξαρτώνται από το πνευματικό επίπεδο των ατόμων.
3. Πολλές μορφές κοινωνικού ρατσισμού οφείλονται σε οικονομικά συμφέροντα. Γι' αυτό το λόγο καλλιεργείται ένα κλίμα εχθρικό εναντίον ατόμων ή ομάδων, με σκοπό να επιτευχθεί ο παραγκωνισμός τους από την κοινωνική και οικονομική ζωή.
4. Στη σημερινή εποχή οι ανταγωνιστικές τάσεις χαρακτηρίζουν τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και πολύ συχνά οδηγούν στη ζήλια, στο μίσος, γεγονός που βοηθά στην υιοθέτηση ρατσιστικών αντιλήψεων.
5. Η δημιουργία συμπλεγμάτων κατωτερότητας ή ανωτερότητας αποτελεί μια άλλη σημαντική αιτία ρατσισμού. Ορισμένοι άνθρωποι, προσπαθώντας να καλύψουν δικές τους ατέλειες και ελαττώματα, που οφείλονται στην ασταθή προσωπικότητά τους, υποβιβάζουν τους άλλους για να υπερυψωθούν οι ίδιοι.
6. Η έλλειψη σεβασμού μεταξύ των ανθρώπων και γενικά καλλιέργειας των ανθρωπιστικών αξιών, ενισχύει τον κοινωνικό ρατσισμό.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις ατομικές ελευθερίες που υποστήριξαν όλα τα φωτισμένα πνεύματα της ιστορίας. Με αυτόν τον τρόπο προσβάλλει την ανθρώπινη προσωπικότητα.
2. Περιθωριοποιούνται άτομα και ομάδες, με αποτέλεσμα να χάνει η κοινωνία ένα ιδιαίτερα σημαντικό και πολλές φορές ικανό δυναμικό, που θα μπορούσε να συμβάλλει στην ανάπτυξη και ευημερία.
3. Επικρατεί αναξιοκρατία, κοινωνικές ανισότητες, διχόνοια, φαινόμενα που δυναμιτίζουν την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας (απώλεια κοινωνικής συνοχής, ομαλότητας).

4. Ξεσπούν συγκρούσεις, εκδηλώνονται ταραχές, κυριαρχεί η βία, που «πληγώνει» την έννοια και την αξία του πολιτισμένου ανθρώπου.
5. Διευρύνεται το χάσμα μεταξύ των πλουσίων και φτωχών. Δημιουργεί άθλιες συνθήκες διαβίωσης, και οδηγεί στην ανεργία και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, ένα, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού. Έτσι πολλοί ωθούνται στην εγκληματικότητα και τα ναρκωτικά. Οι άνθρωποι χωρίζονται σε τάξεις «ισχυρών» και «αδυνάτων», «ανωτέρων» και κατωτέρων ανθρώπων.
6. Συντελεί στην εκμετάλλευση και την υποδούλωση των ανθρώπων και των λαών.
7. Δημιουργεί «χωριστή συμβίωση» (Απαρτχάιντ) των κατοίκων ενός κράτους.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Οι γονείς στο στενό περιβάλλον της οικογένειας πρέπει να διαποτίζουν τα παιδιά τους με ανθρωπιστικές αρχές. Έτσι, το άτομο από τη νεαρή ηλικία θα μαθαίνει να σεβεται το συνάνθρωπό του σαν ύπαρξη και σαν προσωπικότητα.
2. Η ανθρωπιστική παιδεία είναι δυνατό να συμβάλλει στη στενότερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων ανεξαρτήτου χρώματος, φύλου, καταγωγής, επαγγέλματος. Η πνευματική καλλιέργεια θα μας απομακρύνει από το φανατισμό και τις προκαταλήψεις, βοηθώντας στο να επανατοποθετήσουμε σε σωστότερες και δικαιότερες βάσεις τις σχέσεις με τους συνανθρώπους μας (συνειδητοποίηση της αξίας ανθρώπου).
3. Απαιτείται η ενεργοποίηση των πνευματικών ανθρώπων, ώστε να αγωνιστούν για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων, στις χώρες που υπάρχουν.
4. Θα πρέπει να υπάρξει επίσης μια δικαιότερη κοινωνική πολιτική, που δε θα κάνει καμιά διάκριση μεταξύ των ανθρώπων, αλλά θα παρέχει σε όλους ίσες ευκαιρίες στον τομέα της απασχόλησης, της εφαρμογής των νόμων και γενικά σε κάθε εκδήλωση της ανθρώπινης δραστηριότητας που καθορίζεται από τις σχέσεις κράτους – πολίτη.
5. Ευαισθητοποίηση όλων των κρατών σε παγκόσμια κλίμακα πάνω σε θέματα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (μειονότητες).
6. Υλική και ηθική βοήθεια στους λαούς που καταπιέζονται από το ρατσισμό.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Επιβάλλεται, κυρίως στη σημερινή εποχή, οι προσπάθειες για έναν κόσμο δικαιότερο, πιο πολιτισμένο, να είναι συνεχείς. Και για την πραγματοποίηση αυτού του σκοπού θα πρέπει να εργαστούμε όλοι σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Μόνο, λοιπόν, με την εξάλειψη κάθε είδους διάκρισης θα μπορέσει να παγιωθεί η ειρήνη, η συνεργασία και η γόνιμη επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.

13

ΘΕΜΑ:

Υποστηρίζεται ότι η επιδίωξη του κοινωνικού συμφέροντος δεν περιορίζει το ατομικό, αλλά αντίθετα δημιουργεί τις καταλληλότερες προϋποθέσεις για την εξασφάλισή του. Με ποιους τρόπους νομίζεται ότι συντελείται καλύτερα η επιδίωξη του κοινωνικού συμφέροντος; Ποιες είναι οι επιπτώσεις της επιδίωξης του ατομικού συμφέροντος; Με ποια επιχειρήματα αποδεικνύεται ότι το κοινωνικό περιβάλλον είναι ο φυσιολογικότερος χώρος για την ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ανθρώπου;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Κάθε άτομο αποτελεί μια αυθύπαρκτη προσωπικότητα, ικανή να καθορίζει χωρίς εξωτερικούς εξαναγκασμούς τους στόχους, τις επιδιώξεις και γενικά να οργανώνει και να υπερασπίζει τα προσωπικά της συμφέροντα. Ταυτόχρονα όμως είναι και μέλος ενός ευρύτερου συνόλου, της κοινωνίας μέσα στην οποία ζει και δρα. Κοινωνία και άτομο βρίσκονται σε μια σχέση αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης, η οποία καθορίζεται από την ένταξη του ατόμου στο κοινωνικό περιβάλλον. Αυτή η διαδικασία κοινωνικοποίησης

συντελείται ομαλά και αρμονικά, όταν γίνεται εποικοδομητικά για την πρόοδο τόσο του ατόμου όσο και του κοινωνικού συνόλου.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΩΝ ΠΥΡΗΝΩΝ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Κοινωνία:

Σύνολο ατόμων που προσδιορίζεται από συγκεκριμένους σκοπούς πολύ συχνά διαφορετικούς από τους σκοπούς των μεμονωμένων ατόμων που την απαρτίζουν.

Κοινωνικότητα:

Η έμφυτη τάση του ανθρώπου να συνάπτει κοινωνία και ν' αναγνωρίζει τις υποχρεώσεις του προς αυτήν.

Κοινωνικό συμφέρον:

Στον όρο αυτό περιλαμβάνεται κάθε θετική ανάπτυξη, κάθε επίτευγμα και κάθε πρόοδος του κοινωνικού συνόλου που είναι αποτέλεσμα των κοινών προσπάθειών και που απολαμβάνουν όλα τα μέλη του.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Η επιδίωξη του κοινωνικού συμφέροντος συντελείται με τους ακόλουθους τρόπους:

1. Καταβολή κοινών, συλλογικών προσπαθειών για τη δημιουργία κοινών έργων.
2. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ομαλή και αρμονική συνεργασία των μελών του κοινωνικού συνόλου, καθώς και η ομαδική επίλυση των κοινών προβλημάτων και αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την καλλιέργεια και ανάπτυξη βασικών κοινωνικών αρετών με τη βοήθεια της οικογένειας, του σχολείου, της γενικότερης παιδείας και αγωγής. Οι αρετές αυτές είναι η αγάπη, φιλία, ομόνοια, αλtruισμός, ανιδιοτέλεια, δικαιοσύνη, υπευθυνότητα, συνεργασία, διάλογος.
3. Αρμονική συνεργασία μεταξύ του κράτους και των πολιτών.
4. Ανάπτυξη και καλλιέργεια της κοινωνικής συνείδησης. Κατανόηση του γεγονότος πως η κοινωνία και τα διάφορα μέρη και δομές που την αποτελούν είναι δημιούργημα όλων των πολιτών και επομένως ανήκουν σε όλους. (νόμοι, οικονομία, παιδεία, διοίκηση κ.τ.λ.).
5. Κατοχύρωση της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Έτσι το άτομο συνειδητοποιεί τα δικαιώματά του και τις υποχρεώσεις του. Σε αυτό συμβάλλει ολόκληρο το φάσμα της δικαιοσύνης και ειδικότερα η θέσπιση νόμων υγιών (δικαιων και αξιοκρατικών).
6. Παροχή κοινωνικών υπηρεσιών από το κράτος (παροχή κινήτρων στους πολίτες, μέσω μιας δίκαιης κοινωνικής πολιτικής, κοινωνική πρόνοια, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη).

Αποτελέσματα:

1. Υγιής εθνική οικονομία. Πρόοδος και ευημερία σε όλους τους τομείς της οικονομίας, που οδηγεί στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.
2. Κοινωνική ανάπτυξη, ωφέλεια των ατόμων – πολιτών.
3. Πνευματική πρόοδος. Η εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος οδηγεί στην ανύψωση του πνευματικού επιπέδου του λαού (ολοκληρωμένη παιδεία, επιστημονική ανάπτυξη).
4. Ηθικοκοινωνική βελτίωση. Τα άτομα – μέλη του κοινωνικού συνόλου αναπτύσσουν ηθικοκοινωνικές αρετές και συμβάλλουν στην εδραίωση του ανθρωπισμού της ειρήνης, της αξιοκρατίας.

ΑΙΤΙΕΣ ΑΤΟΜΙΣΜΟΥ:

1. Υπερβολική και παθολογική αγάπη του «εγώ».
2. Καταναλωτική κοινωνία.
3. Έλλειψη κοινωνικής μόρφωσης, κοινωνικής ευθύνης και κατάλληλης παιδείας.
4. Αποξένωση.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Ο άνθρωπος όμως είναι από τη φύση του προσωπικότητα που υποκρύπτει και εκδηλώνει αρκετά συχνά το στοιχείο του ατομικισμού. Έτσι εύκολα παρασύρεται σε υπερβολικές ενέργειες στην προσπάθειά του να επιδιώξει το ατομικό συμφέρον που αναπόφευκτα έρχεται σε αντιπαράθεση προς το κοινωνικό.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΙΩΞΗΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ:

Για το άτομο:

1. Ο άνθρωπος προσκολλάται στο ατομικό υλικό κέρδος. Έτσι, γίνεται έντονα ωφελιμιστής και πολλές φορές χρησιμοποιεί αθέμιτα μέσα, θυσιάζοντας την ατομική του αξιοπρέπεια και τις ανθρωπιστικές αξίες στο βωμό ενός άγονου ατομικισμού.
2. Αδιαφορεί για τις υποθέσεις του κράτους, γίνεται άτομο αδρανές, αμέτοχο των εξελίξεων που συντελούνται.
3. Αδιαφορεί για το συνάνθρωπό του. Κυριαρχεί ο σκληρός και αθέμιτος ανταγωνισμός.

Για την κοινωνία:

1. Χάνονται τα ηθικοκοινωνικά αγαθά: η ελευθερία με την επικράτηση της αναρχίας, η ευνομία με την ανυπακοή και παραβίαση των νόμων, η κοινωνική ειρήνη με την υιοθέτηση εγκληματικών μεθόδων για την επίτευξη της ατομικής προόδου. Η κοινωνία έτσι κινδυνεύει να μεταβληθεί σε κοινωνία αγέλης, όπου κυριαρχεί το δίκαιο του ισχυρότερου.
2. Διαταράσσονται οι ομαλές διαπροσωπικές σχέσεις με αποτέλεσμα να αναστέλλεται η κοινωνική πρόοδος. Αυτή η κατάσταση οδηγεί στη γενικότερη υλική, πνευματική και ηθική παρακμή του πολιτισμού.

Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Το άτομο που κατορθώνει και συνδέει αρμονικά το ατομικό συμφέρον με το κοινωνικό προσαρμόζεται ομαλά στο κοινωνικό περιβάλλον και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του μέσα σ' αυτό.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ:

1. Το άτομο μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον εκπληρώνει το λόγο της βιολογικής ύπαρξής του, αυτοπροσδιορίζεται σαν οντότητα και αποκτά αυτογνωσία μέσα από την επαφή με τους συνανθρώπους του.
2. Προσανατολίζεται επαγγελματικά και επομένως προσδεύει οικονομικά, πετυχαίνοντας ταυτόχρονα και την κοινωνική του ανάδειξη.
3. Διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες, προσλαμβάνοντας παιδεία γενική.
4. Αναπτύσσει εθνική συνείδηση και δέχεται δημιουργικά τις ευεργετικές επιδράσεις της παράδοσης.
5. Γίνεται μέτοχος των πολιτιστικών εξελίξεων, ικανοποιεί τα ενδιαφέροντά του και αξιοποιεί δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο του.
6. Αναπτύσσει κοινωνικές αρετές, όπως συνεργασία, ελευθερία, άμιλλα. Έτσι, εκπληρώνει τις φιλοδοξίες του, ενώ ταυτόχρονα αισθάνεται ασφάλεια, γνωρίζοντας πως δέχεται την κοινωνική προστασία.

Επομένως, το κοινωνικό περιβάλλον διαμορφώνει και ολοκληρώνει την προσωπικότητα του ατόμου.

Επισήμανση: Δεν πρέπει το κοινωνικό περιβάλλον να εξουδετερώνει και να αλλοτριώνει την προσωπικότητα του ατόμου και την ατομικότητά του.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο άνθρωπος σαν κοινωνικό ον που είναι από τη φύση του, αυτοπροσδιορίζεται μόνο μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον. Γι' αυτό και κάθε πράξη του επηρεάζει και επηρεάζεται από

αυτό. Συνεπώς, η μόνη συμφέρουσα διέξοδος για πραγματική και ολοκληρωμένη πρόοδο για τον καθένα είναι η ταύτιση των ατομικών επιδιώξεων με τις επιδιώξεις και τους σκοπούς της κοινωνίας.

14

ΘΕΜΑ:

«Ο *homo consumens* είναι ο άνθρωπος που έχει για βασικό στόχο όχι να κατέχει πράγματα, αλλά να καταναλώνει όλο και περισσότερα, εξισορροπώντας έτσι το εσωτερικό του κενό, την παθητικότητα, τη μοναξιά και το άγχος του».

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω άποψη του Ε. Φρομ απαντήστε:

- α) Ποια είναι τα αίτια του κοινωνικού φαινομένου του καταναλωτισμού;
- β) Ποιες οι συνέπειες του κοινωνικού αυτού φαινομένου;
- γ) Είναι ψυχολογικά ελεύθερος ο σημερινός άνθρωπος – καταναλωτής;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Μια από τις πολλές ιδιαιτερότητες της σύγχρονης μεταβιομηχανικής κοινωνίας είναι η καταναλωτική μανία των μελών της. Ο σύγχρονος άνθρωπος αναζητά την ευτυχία, το πραγματικό περιεχόμενο της ύπαρξής του, στην ικανοποίηση των υλικών του κυρίως αναγκών. Σήμερα η ευτυχία, όπως έχει εμπορευματοποιηθεί και ενσωματωθεί στα διαφημιστικά μηνύματα, ταυτίζεται για τους περισσότερους ανθρώπους με τον καταναλωτισμό.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ο όρος καταναλωτισμός σημαίνει την τάση του ανθρώπου να αγοράζει, να καταναλώνει περισσότερα αγαθά απ' όσα χρειάζεται. Το φαινόμενο αυτό χαρακτηρίζει στην εποχή μας, όλες τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει φτάσει στο σημείο να μην καταναλώνει για να ζει, αλλά να ζει για να καταναλώνει. Ο Έριχ Φρομ αναφέρει ότι οι σύγχρονοι καταναλωτές μπορούν ν' αναγνωρίσουν τον εαυτό τους στο: «είμαι ό,τι έχω και ό,τι καταναλώνω». Στην εποχή μας ο άνθρωπος καταναλώνει τα πάντα: υλικά, πνευματικά, πολιτισμικά αγαθά.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Οι ρίζες του φαινομένου πρέπει να αναζητηθούν στη βιομηχανική επανάσταση, που δίνει τη δυνατότητα για μαζική παραγωγή αγαθών. Όμως, το φαινόμενο του καταναλωτισμού ξεκινά από την Αμερική, μετά την οικονομική κρίση των αρχών του 20^{ου} αιώνα και παίρνει μεγάλες διαστάσεις μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Εμφανίζεται η άνοδος των «δευτερογενών αναγκών» του ανθρώπου, ενώ η τεχνολογία γεμίζει την αγορά μ' επιτεύγματα που διευκολύνουν τη ζωή του. Παράλληλα, δημιουργείται ένας νέος ψυχολογικός τύπος ανθρώπου, ο «*homo consumens*», ο οποίος δημιουργείται από τη διαφήμιση και καταναλώνει μαζικά, εξυπηρετώντας έτσι οικονομικούς σκοπούς.

ΕΡΩΤΗΜΑ Α' :

1. Όσο ο άνθρωπος αναπτύσσεται πολιτισμικά, έχει πιο εκλεπτυσμένες ανάγκες τόσο στον υλικό, όσο και στον πνευματικό τομέα. Παράλληλα, η ανάπτυξη της τεχνολογίας, ιδιαίτερα μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, επέτρεψε τη μαζική παραγωγή αγαθών. Η κατανάλωση των αγαθών αυτών ήταν απαραίτητη για την κίνηση της αγοράς. Τα προϊόντα ήταν προσιτά στο ευρύ κοινό, που ήθελε να ξεχάσει τη στέρση και την καταστροφή εξαιτίας του πολέμου.

2. Ανέβηκε το βιοτικό επίπεδο των λαών και ιδιαίτερα των ανεπτυγμένων. Η αύξηση των αμοιβών και των κοινωνικών παροχών, επέτρεψαν στους ανθρώπους να ικανοποιήσουν τις βιοτικές ανάγκες και στη συνέχεια ν' ασχοληθούν και με τις δευτερεύουσες.

3. Η καταναλωτική νοοτροπία εδραιώθηκε με τη βοήθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης και με τη διαφήμιση. Η διαφήμιση καλλιεργεί στον άνθρωπο ψεύτικες ανάγκες, εκμεταλλευόμενη τις κρυφές του επιθυμίες και τ' απωθημένα.
4. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαφήμιση βοήθησαν στην προβολή και την εδραίωση ενός τρόπου ζωής που ταυτίζει το «έχειν» με το «είναι». Πετυχημένος είναι αυτός που «έχει» να ξοδεύει και να επιδεικνύεται μέσω της κατανάλωσης η κοινωνική θέση του ανθρώπου, άρα και η αυτοεκτίμησή του εξαρτάται πλέον από τον αριθμό και την αξία των υπάρχοντων του και από το βαθμό που μπορεί να ικανοποιεί τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες του.
5. Παράλληλα, σ' έναν κόσμο που συνεχώς αλλάζει και χάνει τις ηθικές του αξίες, χωρίς να τις αντικαθιστά από καινούριες, το χρήμα αναδεικνύεται σε μοναδική αξία. Τα καταναλωτικά αγαθά συμβολίζουν το μέγεθος της οικονομικής και κοινωνικής αξίας του ανθρώπου.
6. Η αυτοματοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας στέρησε από το σύγχρονο άνθρωπο τη χαρά της δημιουργίας, η εργασία παύει να δίνει περιεχόμενο στη ζωή του εργαζομένου. Αυτήν την έλλειψη χαράς της δημιουργίας έρχεται να ικανοποιήσει η χαρά του καταναλωτή. Καταναλώνοντας ο άνθρωπος πιστεύει ότι θα κατακτήσει την ευτυχία και θα εξασφαλίσει ποιότητα ζωής, ενώ παράλληλα διαγράφει ένα από τα σπουδαιότερα κοινωνικά του λειτουργήματα, το δημιουργικό.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β' :

1. Τα άτομα καταναλώνουν αλόγιστα, γεγονός που σημαίνει ότι στην αγορά κυκλοφορούν πάρα πολλά αγαθά. Τα αγαθά αυτά παράγονται από τη βιομηχανία που για να λειτουργήσει χρειάζεται ενέργεια και πρώτες ύλες. Αυτό σημαίνει ότι αν συνεχιστεί αυτός ο ρυθμός παραγωγής και κατανάλωσης θα παρουσιαστεί έλλειψη πρώτων υλών και ενεργειακά προβλήματα με καταστροφικές συνέπειες στην οικολογική ισορροπία.
2. Σοβαρά προβλήματα, επίσης, παρουσιάζει και η οικονομία των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι χώρες αυτές δεν είναι βιομηχανικά ανεπτυγμένες, ταυτόχρονα, το καταναλωτικό κοινό «πληροφορείται» μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης για τα νέα προϊόντα. Τα προϊόντα αυτά δεν παράγονται στη συγκεκριμένη χώρα – άρα πλήττεται η εγχώρια βιομηχανία – εισάγονται από το εξωτερικό, γεγονός που σημαίνει τόσο εξαγωγή συναλλάγματος όσο και ύφεση της εγχώριας οικονομίας.
3. Παράλληλα, η έντονη ανάγκη για την απόκτηση υλικών αγαθών οδηγεί το άτομο στην αύξηση των ωρών εργασίας του. Μειώνεται έτσι ο ελεύθερος χρόνος, αυξάνεται η σωματική και ψυχική κόπωση και εντείνεται το άγχος, τόσο για την απόκτηση υλικών αγαθών όσο και για τη διατήρησή τους.
4. Ο άνθρωπος γίνεται μονοδιάστατος. Ενδιαφέρεται μόνο για την αγορά και την κατανάλωση αγαθών. Παραμελεί έτσι την πνευματική του υπόσταση και αδιαφορεί για την ηθική συγκρότηση. Δούλος των αντικειμένων φτωχαίνει τη ζωή του αντί να την πλουτίζει. Η ευημερία δε συνοδεύεται από την αντίστοιχη πνευματική ανάπτυξη. Ο άνθρωπος δε διαβάζει βιβλία, δεν απολαμβάνει την τέχνη, δε δέχεται πολιτιστικά ερεθίσματα.
5. Ο καταναλωτισμός έχει γίνει τρόπος ζωής του ανθρώπου έτσι, αν ασχολείται με την τέχνη και τα γράμματα, παραμένει στο επίπεδο της κατανάλωσης. «Καταναλώνει» μόρφωση, βιβλία, διαλέξεις και τέχνη, δε συμμετέχει στα ενεργά.
6. Η πράξη της αγοράς και της κατανάλωσης έχει γίνει αυτοσκοπός, ψευδαίσθηση ευχαρίστησης. Αντί όμως για ευχαρίστηση, ο άνθρωπος οδηγείται στο άγχος, τη μοναξιά, την απομόνωση και την αλλοτρίωση. Αλλοτριώνονται οι ανθρώπινες σχέσεις και υποβαθμίζονται. Ο καταναλωτισμός προκαλεί συναισθηματική ρηχότητα.
7. Παράλληλα, αλλοτριώνεται και ο χαρακτήρας της εργασίας, καθώς παραμερίζεται το ενδιαφέρον για πραγματική δημιουργία. Η εργασία δεν αποτελεί πλέον εκδήλωση των δημιουργικών τάσεων του ανθρώπου, αλλά είναι απλό μέσο κάλυψης των ολοένα αυξανόμενων αναγκών, που προβάλλονται καθημερινά από τη διαφήμιση.
8. Κάτω από το συνεχές σφυροκόπημα των μηνυμάτων της διαφήμισης, οι άνθρωποι χάνουν τα ατομικά τους χαρακτηριστικά και μετατρέπονται σε μάζες καταναλωτών. Έτσι, ο άνθρωπος οδηγείται στη μαζοποίηση και τυποποίηση της συμπεριφοράς, συνεπώς παύει να σκέφτεται, να επιλέγει και να αποφασίζει ο ίδιος. Γίνεται δηλαδή απολιτικός, αδιαφορεί για τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα, γίνεται ετεροκαθοριζόμενος.

9. Ο άνθρωπος, αναζητώντας το χρήμα και ταυτίζοντας το «έχειν» με το «είναι», στην προσπάθειά του να καταξιωθεί κοινωνικά δε θα διστάσει να στραφεί στη βία και το έγκλημα, για να αποκτήσει το «διαβατήριο» της κοινωνίας της αφθονίας.

ΕΡΩΤΗΜΑ Γ' :

Ο καταναλωτισμός λοιπόν σήμερα είναι αυτοσκοπός. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει χάσει το νόημα της ύπαρξής του, έχει πάψει να είναι πραγματικά ελεύθερος. Αν θεωρηθεί ως ελευθερία η κατάσταση κατά την οποία ο άνθρωπος σκέπτεται, εκφράζεται και λειτουργεί χωρίς εξαναγκασμούς, τότε είναι φανερό ότι ο καταναλωτής είναι εξαρτημένος ψυχολογικά.

Με την ψυχολογική ελευθερία – προϋπόθεση κάθε άλλης μορφής ελευθερίας – ο άνθρωπος ελευθερώνει τον εαυτό του από τυραννικές επιθυμίες και κερδίζει την ψυχική του ισορροπία. Οδηγείται στην αυτοπειθαρχία, στον έλεγχο των αναγκών και επιθυμιών του. Η ψυχολογική ελευθερία δηλώνει τη νίκη του πνεύματος πάνω στην ύλη. Σημαίνει ότι ο άνθρωπος συνειδητοποιεί την αδυναμία πραγμάτωσης κάθε επιθυμίας, καθώς και το γεγονός ότι οι υπερβολικές επιθυμίες είναι πηγή άγχους και ανασφάλειας και αναζητά τη λύση στην αυτάρκεια.

Άρα, ο άνθρωπος – καταναλωτής δεν είναι ψυχολογικά ελεύθερος, αφού εξαρτάται από τις συνεχώς αυξανόμενες επιθυμίες του, που τονίζουν τη μηδαμινότητά του. Ο ίδιος πιστεύει ότι δεν είναι αυτάρκης, γιατί είναι εξαρτημένος από τις επιθυμίες του. Είναι υποταγμένος λοιπόν στο δυνάστη – εαυτό του.

ΛΥΣΕΙΣ:

Είναι αναγκαίο να συνειδητοποιήσει το άτομο ότι τα υλικά αγαθά είναι μέσο καλύτερευσης των βιοτικών αναγκών κι όχι αυτοσκοπός.

1. Η παιδεία θα βοηθήσει το άτομο να αξιολογήσει τις ανάγκες του και να κατανοήσει το πραγματικό νόημα της ζωής. Σκοπός της πρέπει να είναι η δημιουργία ελεύθερων ατόμων με ευρύτητα σκέψης και υπευθυνότητα. Παράλληλα, αναγκαίο είναι να καλλιεργεί ανθρώπους με αξίες, ενδιαφέροντα, κριτική ικανότητα που θα μπορούν να αντισταθούν στην καταναλωτική μανία της εποχής μας.

2. Το άτομο είναι σκόπιμο να κατανοήσει ότι ποιότητα ζωής δε σημαίνει απόκτηση υλικών αγαθών, αλλά συνδυασμός μιας άνετης ζωής που συνοδεύεται από πνευματική και ηθική καλλιέργεια.

3. Η ίδια η πολιτεία θα μπορούσε να βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση, παρέχοντας παιδεία που θα καλλιεργήσει τη δημιουργικότητα των ατόμων, να βιώνουν δηλαδή τα άτομα τη χαρά που προέρχεται από τη δημιουργία και όχι την κατανάλωση. Επιπρόσθετα, απαιτείται από τη μεριά της η πολιτεία να επιβάλλει στους διαφημιστές μία δεοντολογία τέτοια που θα πληροφορεί και δε θα παραπληροφορεί το κοινό. Σκόπιμη είναι επίσης η ενημέρωση του κοινού για τους κινδύνους του καταναλωτισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Συμπερασματικά λοιπόν, θα λέγαμε ότι κρίνεται σκόπιμη από το άτομο η συνειδητοποίηση των κινδύνων που ενέχει ο καταναλωτισμός, έτσι ώστε να βγει ο άνθρωπος από τον ψευτοπαράδεισο της ύλης και να κατανοήσει την πραγματική ουσία της ζωής και της ανθρώπινης ευτυχίας.

15

ΘΕΜΑ:

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι είναι η εκλογή του επαγγέλματος. Όλοι δέχονται ότι η σωστή εκλογή του έχει αποφασιστική σημασία για το άτομο και το κοινωνικό σύνολο. Επίσης, είναι γνωστό ότι πολλές φορές οι νέοι δεν προσανατολίζονται σωστά στην εκλογή του επαγγέλματος.

α) Ποιοι παράγοντες συντελούν στην εκλογή του επαγγέλματος;

β) Πότε νομίζετε ότι η εκλογή είναι σωστή και γιατί μια τέτοια εκλογή θεωρείται αποφασιστική για το άτομο και την κοινωνία;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Στη σημερινή εποχή ένα από τα σημαντικότερα θέματα πάνω στο οποίο καλείται να λάβει θέση και να αποφασίσει ο νέος άνθρωπος είναι το επάγγελμα που θα ακολουθήσει. Και αποτελεί σημαντικό θέμα γιατί από τη σωστή ή όχι εκλογή του επαγγέλματος, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η μετέπειτα ζωή του νέου.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Επάγγελμα είναι η ειδική και συγκεκριμένη εργασία με την οποία ο άνθρωπος εξασφαλίζει τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για να καλύψει τις διάφορες ανάγκες της ζωής του.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

Με τη σημερινή τεχνολογική εξέλιξη και πρόοδο, δημιουργήθηκαν πολλά νέα επάγγελα. Ο νέος άνθρωπος βρίσκεται μπροστά στο δίλημμα ποιο επάγγελμα να διαλέξει. Πολλοί παράγοντες τον επηρεάζουν, άλλοι θετικά και άλλοι αρνητικά, σε αυτήν την εκλογή.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ - ΘΕΤΙΚΟΙ:

1. Οι ιδιαίτερες κλίσεις και τα ενδιαφέροντα που έχει ο κάθε νέος άνθρωπος.
2. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός στο σχολείο.
3. Οι ικανότητες του κάθε ανθρώπου που συνδέονται στενά με την αυτογνωσία.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ - ΑΡΝΗΤΙΚΟΙ:

1. Η καταγωγή του ατόμου.
2. Η οικογενειακή παράδοση όσον αφορά τον επαγγελματικό χώρο.
3. Οι ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες. Η κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας.
4. Το φύλο (σε ορισμένες χώρες).

Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΗ ΟΤΑΝ:

1. Ανταποκρίνεται στις κλίσεις και στα ενδιαφέροντα του ατόμου.
2. Στις ικανότητές του (απαραίτητη προϋπόθεση είναι η αυτογνωσία).
3. Εξασφαλίζει συνεχή εργασία και αποφεύγεται ο κίνδυνος της ανεργίας.
4. Παρέχει στο άτομο τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους που το βοηθούν να ζήσει άνετα και να ικανοποιήσει τις ανάγκες του.

Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΓΙΑΤΙ:

1. Με την ικανοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών του το άτομο νιώθει ηθική ικανοποίηση και ένα αίσθημα ασφάλειας.
2. Έτσι έχει μεγαλύτερη παραγωγικότητα και αποδοτικότητα στο χώρο εργασίας του. Αυτό συμβάλλει όχι μόνο στην ατομική, αλλά και στην κοινωνική πρόοδο.
3. Ο άνθρωπος αποκτά με τη βοήθεια του επαγγέλματός του κοινωνική υπόληψη, αξιοπρέπεια και ψυχική ισορροπία. Έτσι, η ζωή του αποκτά νόημα και περιεχόμενο.
4. Το άτομο με την επαγγελματική δραστηριότητα εντάσσεται στο κοινωνικό σύνολο και με αυτόν τον τρόπο συμβάλλει στην ευστάθεια και στην πρόδο του.
5. Όταν τα άτομα νιώθουν ικανοποίηση, ασφάλεια και ασκούν με προθυμία το επάγγελμά τους, τότε δημιουργούνται ομαλές διαπροσωπικές σχέσεις. Έτσι, ο κοινωνικός οργανισμός λειτουργεί σωστά και διακρίνεται για τη συνοχή και τη συνεργασία μεταξύ των μελών του.
6. Όλα αυτά έχουν σαν αποτέλεσμα να ευτυχεί και να ευημερεί όχι μόνο το άτομο μεμονωμένο, αλλά και ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η σωστή εκλογή του επαγγέλματος έχει αποφασιστική σημασία όχι μόνο για το άτομο, αλλά και για όλο το κοινωνικό οικοδόμημα. Γιατί η πρόοδος του πολίτη με την

αποκατάσταση του νέου κυρίως ανθρώπου συνδέεται άρρηκτα με τη διατήρηση της ενότητας και της συνοχής της κοινωνίας.

16

ΘΕΜΑ:

Μια από τις άσχημες πλευρές του σημερινού πολιτισμού είναι η εξώθηση των νέων προς τους τεχνητούς παραδείσους και συγκεκριμένα τα ναρκωτικά.

Με βάση την παραπάνω διαπίστωση να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α) Σε ποιους λόγους οφείλεται η ροπή των νέων προς τα ναρκωτικά;
- β) Ποιες οι συνέπειες για τους ίδιους και για την κοινωνία;
- γ) Με ποιους τρόπους μπορεί ν' αντιμετωπιστεί η μάστιγα αυτή του αιώνα μας;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Η συγκεκριμένη διατύπωση του θέματος παρέχει ως δεδομένο την ευρεία χρήση των ναρκωτικών ουσιών στην εποχή μας και κατευθύνει τη σκέψη μας σε τρεις άξονες ανάλυσης, όπως αυτοί οριοθετούνται με τα τρία ερωτήματα του θέματος:

- α) Αίτια του φαινομένου.
- β) Συνέπειες της χρήσης των ναρκωτικών.
- γ) Τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

A. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Η χαλάρωση σε μεγάλο βαθμό του οικογενειακού θεσμού στρέφει πολλούς νέους προς τα ναρκωτικά.
2. Η επιδείνωση των σχέσεων ανάμεσα στους νέους και τους μεγαλύτερους δημιουργεί πολλά ψυχολογικά προβλήματα και ωθεί τους νέους στη χρήση ναρκωτικών ουσιών και σε πλήθος άλλων αντικοινωνικών μορφών συμπεριφοράς.
3. Η ζωή στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις (αποξένωση – αλλοτρίωση – ψυχρότητα στις ανθρώπινες σχέσεις και αδιαφορία για το συνάνθρωπο).
4. Η ανεργία είναι βασικός παράγοντας, που ωθεί τους νέους στην αναζήτηση τεχνητών παραδεισών.
5. Η αμφισβήτηση της παράδοσης, η κρίση των αξιών και των θεσμών, η έλλειψη ιδανικών (οι νέοι περιφέρονται χωρίς πυξίδα και ηθικό προσανατολισμό).
6. Η εισροή ξένων προτύπων συμπεριφοράς από τις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες στις εξαρτημένες και υποανάπτυκτες.
7. Η επίδραση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, με την προβολή ταινιών με σκηνές εγκληματικών πράξεων και ηρωοποίηση των ατόμων, που υποδύονται τους χρήστες απαγορευμένων ουσιών.
8. Σημαντικό ρόλο για τον έφηβο παίζει η φιλική συντροφιά, οι συνήθειες των άλλων με τους οποίους συναναστρέφεται.
9. Η λανθασμένη πληροφόρηση και η άγνοια για τ' αποτελέσματα από τη χρήση των ναρκωτικών.
10. Η δίψα για το εύκολο κέρδος παρακινεί πολλούς στη διακίνηση των ναρκωτικών και στη διάδοσή τους στη νεολαία.
11. Η περιέργεια των νέων για τις νέες εμπειρίες και πρωτόγνωρες απολαύσεις, η λατρεία του «απαγορευμένου», η αναζήτηση κάποιας διεξόδου.
12. Το γεγονός πως τα ναρκωτικά εισχωρούν στο χώρο της νεολαίας ως μόδα και πολλές φορές ως τρόπος ζωής.
13. Ο τουρισμός ασκεί μεγάλη επίδραση στον τρόπο ζωής ενός λαού. Ανάμεσα στους τουρίστες, που επισκέπτονται κάθε χρόνο τη χώρα μας, υπάρχουν πολλοί χρήστες ναρκωτικών ουσιών, που συντελούν αναπότρεπτα στη διάδοσή τους.

14. Γενικότερα, πολλοί σύγχρονοι διανοητές υποστηρίζουν την άποψη πως η άνοδος του υλικού – πνευματικού – τεχνικού πολιτισμού επιφέρει ανάλογη χαλάρωση των ηθών.
15. Το άγχος η αβεβαιότητα, η ανασφάλεια.
16. Η έλλειψη σωστής ψυχαγωγίας, η αδυναμία δημιουργικής εκμετάλλευσης του ελεύθερου χρόνου των νέων.

Β. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ:

1. Τοξικομανείς, επειδή διαθέτουν όλα τους τα χρήματα, για να προμηθευτούν τα ναρκωτικά, δε σιτίζονται κανονικά.
2. Το σώμα αδυνατεί και η ψυχική ισορροπία του ανθρώπου διαταράσσεται.
3. Αυξάνεται ο αριθμός των αυτοκτονιών, ιδιαίτερα μεταξύ των ατόμων, που χρησιμοποιούν τα λεγόμενα παραισθησιογόνα, λ.χ. το L.S.D.
4. Έρευνα έδειξε πως ο μέσος όρος ζωής των τοξικομανών μειώνεται μέρα με τη μέρα αισθητά. Τούτο οφείλεται και στο γεγονός ότι οι έμποροι νοθεύουν τα ναρκωτικά, προκειμένου ν' αυξήσουν τα κέρδη τους, αδιαφορώντας για τις ανθρώπινες ζωές.
5. Οι τοξικομανείς στις περισσότερες περιπτώσεις δεν απασχολούνται επαγγελματικά, με άμεση συνέπεια ν' αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες και να ζουν παρασιτικά εις βάρος των άλλων μελών της οικογένειας.
6. Διάλυση των συζυγικών τους σχέσεων.
7. Η όξυνση της βίας και της εγκληματικότητας.
8. Η περιθωριοποίηση των ναρκωμανών.
9. Η διατάραξη της νοημάσησης του ανθρώπου, που προκαλεί βαθιές ψυχώσεις.
10. Ο άνθρωπος γίνεται παθητικός δέκτης των καταστάσεων και των γεγονότων, καθιλώνεται η σκέψη και η κρίση του και γίνεται έρμαιο της βούλησης των ισχυρών.
11. Γενικότερα, τα ναρκωτικά αποτελούν μέγιστο πλήγμα για την κοινωνία, καθώς αυξάνονται τα άτομα, που δεν ενεργούν και αδυνατούν να εκφράσουν τη θέλησή τους και να δημιουργήσουν.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Επαρκής ενημέρωση εκ μέρους της Πολιτείας όσον αφορά τους κινδύνους, που συνεπάγεται η χρήση των ναρκωτικών με ομιλίες – διαλέξεις σε δημόσιους χώρους και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
2. Μέριμνα του κράτους για τους ναρκωμανείς με τη δημιουργία υπερούγχρονων επιστημονικά κέντρων αποτοξίνωσης.
3. Αυστηρές ποινές για τους λαθρεμπόρους των ναρκωτικών.
4. Συνεργασία των κρατών πάνω στο ειδικό αυτό θέμα. Ανταλλαγή απόψεων για την καταστολή του φαινομένου – αυστηρότεροι έλεγχοι στηριγμένοι στα σύγχρονα επιστημονικά και υλικοτεχνικά πρότυπα.
5. Οι γονείς πρέπει να παραβρίσκονται στους εφήβους και να τους επισημαίνουν τους κινδύνους, που τους απειλούν καθημερινά.
6. Οι γονείς πρέπει να είναι ειλικρινείς απέναντι στους νέους. Προσπάθεια κατανόησης των προβλημάτων και των ανησυχιών τους.

17

ΘΕΜΑ:

Με τις σημερινές συνθήκες ζωής, που δεν ευνοούν την ανθρώπινη επικοινωνία, συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της έλλειψης κατανόησης στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, με άμεσο αντίκτυπο κυρίως στους νέους.

- α) Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι κυριότερες αιτίες του προβλήματος;
- β) Ποιες είναι οι αρνητικές επιπτώσεις του στη ζωή του ατόμου και της μικρής ή μεγάλης ομάδας που ανήκει το άτομο;
- γ) Με ποιους τρόπους πιστεύεις ότι είναι δυνατό να διαμορφωθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε να ξεπεραστούν τα σχετικά προβλήματα;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Επαναδιαπραγμάτευση του δεδομένου.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Η πνευματική και ιδεολογική κρίση της εποχής μας που περιέχει υποχρεωτικά στοιχεία ηθικής κρίσης.
2. Η ηθική κρίση, που οφείλεται όχι μόνο στις πνευματικές και ιδεολογικές αναταράξεις του καιρού μας, αλλά και σε πολλούς άλλους παράγοντες όπως: η μεσολάβηση των δύο παγκοσμίων πολέμων, η κυριαρχία της τεχνικής στη ζωή μας με όλα τα δυσμενή επακόλουθά της.
3. Η συγκέντρωση μεγάλου πληθυσμού ανθρώπων στα αστικά κέντρα.
4. Ο ανταγωνισμός που έχει αναπτυχθεί στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.
5. Το κλίμα της υλικής ευημερίας που επικρατεί σήμερα.
6. Η ανυποταξία κοινών τρόπων ζωής, γόνιμων ενδιαφερόντων και κοινής και σωστής ψυχαγωγίας.
7. Η αποκοπή από την παράδοση.

Όλα τα παραπάνω προκαλούν την κρίση στις ανθρώπινες σχέσεις και συνθέτουν το πρόβλημα της έλλειψης επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΤΟΜΟ:

1. Με την έλλειψη επικοινωνίας μένει ανικανοποίητη η ισχυρή ψυχική τάση του ανθρώπου για επαφή με το συνάνθρωπό του και μέσα στο συναισθηματικό του κενό δημιουργούνται αρρωστημένες ψυχολογικές καταστάσεις, τα λεγόμενα ψυχολογικά προβλήματα.
2. Η έλλειψη συμπαράστασης και αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων αυξάνει το αίσθημα της μοναξιάς.
3. Λείπει η πληρότητα από τη ζωή του ανθρώπου.
4. Λείπει η πίστη σε ιδέες που την έχει μεγάλη ανάγκη ο ψυχικός κόσμος κυρίως του νέου ανθρώπου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το ψυχικό κενό που νιώθουν πολλοί νέοι άνθρωποι, οι οποίοι πολλές φορές παρουσιάζονται ιδεολογικά ανεμμάτιστοι (χωρίς προσανατολισμό).
5. Άμεσες συνέπειες αυτών των προβλημάτων είναι η εσωστρέφεια, η μοναξιά, η μελαγχολία, η αναζήτηση ατομικών λύσεων και όχι συλλογικών, ο ατομικισμός, οι τάσεις φυγής (ναρκωτικά) και οι αρνητικές διέξοδοι και αντιδράσεις.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ:

1. Η απώλεια της συνοχής και της δύναμής της.
2. Λείπει το πνεύμα συνεργασίας, δεν υπάρχει ο απαιτούμενος συντονισμός και επιβραδύνεται ή ανακόπτεται εντελώς η πρόοδος.
3. Υπάρχει αδιαφορία για τα κοινά.
4. Δεν υπάρχει ενιαία έκφραση της ομάδας σε κανένα επίπεδο (πολιτικό, κοινωνικό, ιδεολογικό, πολιτιστικό).
5. Δεν υπάρχει κοινή και σταθερή πορεία, αντίθετα τυχαία και αλλοπρόσαλλη.
6. Διατρέχει ανά πάσα στιγμή τον κίνδυνο της εξαφάνισής της ή της διάλυσής της.
7. Ανακόπτεται από την παράδοση.
8. Δεν μπορεί να προσφέρει πλούτο και πληρότητα ζωής στα μέλη της.
9. Δεν υπάρχουν κοινές ιδέες και αντιλήψεις ούτε κοινή πολιτιστική ζωή.

Μερικές από τις παραπάνω επιπτώσεις αποτελούν συγχρόνως και αίτια αποσύνθεσης της ομάδας.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ:

1. Με την αλλαγή των συνθηκών ζωής.

2. Με την αλλαγή των κοινωνικών δομών (οικογένεια, παιδεία, εκκλησία) και των οικογενειακών σχέσεων.
3. Με την αποκέντρωση του πληθυσμού και της εξουσίας και τη δημιουργία μικρότερων αυτόνομων κοινωνικών ομάδων.
4. Με την αλλαγή των σχέσεων μεταξύ εξουσίας και λαού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

18

ΘΕΜΑ:

Φτάσαμε σ' ένα σημείο της ιστορίας που είναι απαραίτητο να κατευθύνουμε τις ενέργειές μας σ' όλο τον κόσμο με περισσότερη προσοχή και φροντίδα για τις συνέπειες που αυτές προκαλούν στο περιβάλλον. Η άγνοια και η αδιαφορία μπορούν να επιφέρουν εκτεταμένες και ανεπανόρθωτες ζημιές στο γήινο περιβάλλον από το οποίο εξαρτάται η ζωή μας και η ευημερία μας» (Διακήρυξη των Ενωμένων Εθνών για το ανθρώπινο περιβάλλον).

Στο παραπάνω απόσπασμα θίγεται ένα από τα βασικότερα προβλήματα της εποχής μας, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.

α) Αναφερθείτε στα αίτια που προκαλούν τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας και στις συνέπειες που αυτή επιφέρει.

β) Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι μπορεί να αναχαιτιστεί η καταστροφή της φύσης;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Με τη μέθοδο της επαναδιαπραγμάτευσης. Αναφερόμαστε στη ρύπανση του περιβάλλοντος, την εξάντληση των πρώτων υλών, τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Με τον όρο «φύση» εννοούμε τον οργανικό και ανόργανο κόσμο που περιβάλλει τον άνθρωπο, τη βιόσφαιρα που έχει ανάγκη ο άνθρωπος για να επιζήσει.

Στη φύση τίποτα δεν είναι τυχαίο, τα πάντα βρίσκονται σε σχέση άμεσης ή έμμεσης αναγκαιότητας. Η φύση λειτουργεί καθοριστικά και αποφασιστικά για κάθε τομέα της ανθρώπινης ζωής. Ο άνθρωπος είναι αναπόσπαστα δεμένος μαζί της, απ' αυτήν αντλεί τις πρώτες ύλες για την τροφή, την ενδυμασία, την κατοικία και την υγεία του. Πέρα απ' αυτό η φύση στήριξε τη ζωή του ανθρώπου, με αποτέλεσμα ν' αποτελέσει και αφετηρία στοχασμού.

Λέγοντας καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος εννοούμε την εξάντληση των φυσικών πόρων, καθώς και τη ρύπανση της φύσης από τον άνθρωπο. Υπεύθυνος γι' αυτή την καταστροφή είναι αποκλειστικά ο άνθρωπος, ο οποίος με τη στάση του και τις ενέργειές του προκάλεσε τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.

Α1 ΑΙΤΙΕΣ:

1. Η βιομηχανική ανάπτυξη και η τεχνολογική πρόοδος αποτελούν τις βασικότερες αιτίες της καταστροφής. Η κατάσταση επιδεινώθηκε σε επικίνδυνο βαθμό μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο.
2. Ο καταναλωτικός χαρακτήρας της σύγχρονης ζωής και η τάση για υλικό ευδαιμονισμό επιτάσσουν την αλόγιστη εκμετάλλευση και «αφαιμάξη» της φύσης.
3. Η άρνηση λήψης ουσιαστικών προστατευτικών μέτρων (φίλτρα στις βιομηχανικές μονάδες). Η εγκληματική αυτή ενέργεια στηρίζεται στην αισχροκέρδεια, επειδή τα προστατευτικά φίλτρα κοστίζουν ιδιαίτερα ακριβά και μειώνουν των παραγωγή.
4. Τα διάφορα χημικά παρασκευάσματα, οι συνθετικές ύλες και τα γεωργικά φάρμακα αποτελούν σοβαρές αιτίες ρύπανσης, αφού δεν αποικοδομούνται στη φύση.

5. Τα βιομηχανικά απόβλητα και τα λύματα των εργοστασίων διοχετεύονται αυτούσια στη φύση, χωρίς προηγουμένως να έχουν υποστεί βιολογικό καθαρισμό.
6. Η υπερβολική και απρογραμματίστη συγκέντρωση πληθυσμού στα αστικά κέντρα.
7. Η έκλυση ραδιενέργειας από πυρηνικά ατυχήματα (Τσερνομπίλ) και οι πυρηνικές δοκιμές.
8. Οι πετρελαιοκηλίδες που καταλήγουν στη θάλασσα από ατυχήματα ή ναυάγια.
9. Οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί με σκοπό την οικοπεδοποίηση.
10. Γενικότερα, η απουσία κρατικής μέριμνας και η αδιαφορία των πολιτών.

A2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

Οι συνέπειες της καταστροφικής επέμβασης του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον αφορούν τόσο τη φύση όσο και τον ίδιο.

1. Πρώτα απ' όλα καταστρέφονται στοιχεία που είναι απαραίτητα για τη ζωή (οξυγόνο, υδρογόνο, άζωτο...).
2. Η συνεχής «αφαίμαξη» της φύσης οδήγησε στην εξάντληση των φυσικών πόρων (πετρέλαιο, μέταλλο, δάση).
3. Ο αέρας, το νερό, το έδαφος μολύνονται με ανεπανόρθωτες συνέπειες για τα ζώα και τον άνθρωπο.
4. Όλα τα παραπάνω ευθύνονται για τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας, καθώς σπάνια είδη ζώων εξαφανίζονται, επειδή δεν μπορούν να επιζήσουν στις νέες συνθήκες.
5. Πολλοί επιστήμονες πιστεύουν ότι η αλλαγή στις κλιματολογικές συνθήκες ορισμένων περιοχών (ιδιαίτερα των αστικών) είναι απόρροια της επέμβασης του ανθρώπου στη φύση.
6. Επίσης, αναφέρουμε την καταστροφή του ενάλιου πλούτου (ψάρια, θαλάσσια φυτά...).
7. Σημαντική φθορά υφίστανται και τα αρχαιολογικά μνημεία. Απειλείται έτσι η πολιτιστική μας κληρονομιά, που διατηρήθηκε για αιώνες.
8. Το φυσικό τοπίο έχει υποστεί ανεπανόρθωτη παραμόρφωση (κτίρια – μεγαθήρια, απρογραμματίστη δόμηση, αφισοκολλήσεις, λατομεία...).
9. Τα καυσαέρια, η ηχορύπανση, το νέφος αποτελούν πια χαρακτηριστικά των σύγχρονων μεγαλουπόλεων.

Η διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας πλήττει ιδιαίτερα τον άνθρωπο, αφού κι αυτός αποτελεί μέρος της φύσης. Η ψυχοπνευματική του υπόσταση συνδέεται άρρηκτα με αυτή, γιατί η φύση αποτελεί πηγή μάθησης και έμπνευσης. Εκτός όμως από τον κλονισμό του ψυχοπνευματικού κόσμου του ανθρώπου, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος προκάλεσε μια σειρά από προβλήματα υγείας όπως: αύξηση των καρδιοπαθειών και των θανάτων από καρκίνο, διάφορες ασθένειες που προέρχονται από νευροπάθειες, εκνευρισμός και συστηματική φθορά της ψυχικής υγείας.

Β' ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Θα ήταν ουτοπία η πραγμάτωση του ισχυρισμού ότι μπορούμε να επαναφέρουμε τη φύση στην αρχική της κατάσταση. Δυστυχώς, η φθορά είναι ανεπανόρθωτη. Τα παρακάτω μέτρα έχουν σκοπό την αναχαίτιση της καταστροφής.

1. Η περιβαλλοντική αγωγή απαραίτητη και αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του σύγχρονου ανθρώπου, ο οποίος θα πρέπει να διακρίνεται για την ευαισθησία του και την υπεύθυνη συμπεριφορά του προς το προς το φυσικό περιβάλλον.
2. Προγραμματισμένη βιομηχανική ανάπτυξη, χρήση προστατευτικών φίλτρων από τις βιομηχανίες και θέσπιση αυστηρών ποινών για τους παραβάτες.
3. Ειδική προστασία των φυσικών πηγών.
4. Αξιοποίηση ενέργειας που προέρχεται από τη φύση (αιολική, ηλιακή).
5. Βιολογικός καθαρισμός των αποβλήτων, ανακύκλωση.
6. Πρέπει να ενδιαφερθεί και η πολιτεία και τα μεμονωμένα άτομα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Συμπερασματικά, αναφέρουμε πως ο σύγχρονος άνθρωπος θα πρέπει να συνειδητοποιήσει την ανάγκη επιστροφής στη φύση. Πρέπει να αλλάξει η αντίληψη για τη ζωή. Κάτι τέτοιο δε σημαίνει ότι θα απορρίψουμε το σύγχρονο πολιτισμό, αλλά ότι θα

εκλογικεύσουμε τις απαιτήσεις μας, ώστε να δώσουμε τη δυνατότητα στη φύση να έχει πάντα αποθέματα και να διατηρεί την ισορροπία της.

19

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΟΡΙΣΜΟΙ:

Περιβάλλον είναι το σύνολο των γεωγραφικών, φυσικών, κοινωνικών και οικογενειακών μαζί συνθηκών μέσα τις οποίες ζει και αναπτύσσεται ο άνθρωπος.

Χωρίζεται σε φυσικό και κοινωνικό.

Η λέξη φύση είναι πολυσήμαντη: αρχικά νοείται το σύμπαν του υλικού κόσμου, δηλαδή το σύνολο των όντων που υπάρχουν ανεξάρτητα από τον άνθρωπο και υπακούουν σε μια παγκόσμια τάξη. Ακόμα φύση θεωρείται καθετί το έμφυτο και αυθόρμητο και αντιδιαστέλλεται προς κάθε τεχνητό ή επίκτητο στοιχείο.

Χρησιμοποιούμε τον όρο φυσικό περιβάλλον για να δηλώσουμε τον οργανικό και ανόργανο κόσμο που περιβάλλει τον άνθρωπο, τη βιόσφαιρα που έχει ανάγκη ο άνθρωπος για να επιζήσει.

Στην έννοια του φυσικού περιβάλλοντος εντάσσουμε:

- το χώρο με την εδαφική του μορφολογία.
- τη γεωγραφική θέση που κατέχει ο χώρος.
- το κλίμα
- την υδατογραφία
- την πανίδα και τη χλωρίδα

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΗ ΦΥΣΗ:

Η σχέση ανθρώπου – φύσης αποτελείται από φάσεις αρμονίας – δυσαρμονίας. Αρχικά ο πρωτόγονος άνθρωπος βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση από τις φυσικές συνθήκες. Είναι δούλος της φύσης. Μετά το συλλεκτικό στάδιο με την καλλιέργεια της γης, τη μόνιμη εγκατάσταση σιγά σιγά χειραφετείται και ανεξαρτητοποιείται ως ένα βαθμό ιδιαίτερα μετά τις πρώτες ανακαλύψεις στο χώρο των επιστημών. Με την πολιτισμική ανάπτυξη ο άνθρωπος κατανοεί και εκμεταλλεύεται τα φυσικά στοιχεία και πετυχαίνει τον έλεγχο της φύσης. Στη νεότερη περίοδο με τη βιομηχανική επανάσταση και την τεχνολογική εξέλιξη η παρουσία του ανθρώπου μέσα στο φυσικό περιβάλλον είναι κυριαρχική.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ:

Βιολογικές: επιδρά στη σωματική διάπλαση του ανθρώπου, του παρέχει τα φυσικά αγαθά, όπως είναι ο ατμοσφαιρικός αέρας, το νερό, η ακτινοβολία του ήλιου, που επηρεάζουν τις οργανικές του λειτουργίες.

Πρακτικές: τροφοδοτεί το άτομο με υλικά αγαθά, καλύπτει τις βασικές ανάγκες του σε πρώτες ύλες, τροφή, ενδυμασία, κατοικία. Παρέχει δυνατότητες για ανάπτυξη της οικονομίας, αποτελεί την υποδομή και κάθε οικονομική δραστηριότητα (αγροτική, βιομηχανική).

Κοινωνικές: ο εκτοπισμός της νομοτέλειας που διέπει τη φύση οδηγεί και σε ανάλογα συμπεράσματα για τη συγκρότηση ορθά δομημένων κοινωνιών. Με την κοινωνική οργάνωση ο άνθρωπος καθιερώνει την ευταξία την ευταξία και την ισορροπία που κυριαρχούν στη φύση. Η ανάγκη για ομαλή συμβίωση με το συνάνθρωπο ξεκινά από τη θεώρηση την αρμονίας που επικρατεί στο περιβάλλον.

Πνευματικές: τα φυσικά φαινόμενα ερεθίζουν την ορμή του ανθρώπου για έρευνα, αποτελούν πηγή γνώσεων, χώρο μελέτης, πηγή έμπνευσης και προβληματισμού. Έτσι ο άνθρωπος γίνεται δημιουργός των φυσικών επιστημών, της αστρονομίας, της γεωλογίας, της γεωγραφίας.

Ηθικές: η ενατένιση των φαινομένων της φύσης, η ομορφιά της, η αρμονία, η τάξη οδηγούν στην πίστη προς το θεό. Το άτομο συνειδητοποιώντας την ασημαντότητά του μέσα στο

μεγαλεία της φύσης διαμορφώνει υψηλή ηθική συμπεριφορά. Καλλιεργεί την ανθρωπιά και καταγίνεται με την αυτοκριτική με σκοπό να ανακαλύψει τον εαυτό του.

Ψυχικές: συμβάλλει στην ψυχική ισορροπία του ατόμου. Η επαφή μαζί της απαλλάσσει από το άγχος, γαληνεύει την ψυχή, ηρεμεί. Η φύση δεν προσποιείται και παρουσιάζεται στον καθένα όπως πραγματικά είναι, αποτελώντας λαμπρό παράδειγμα για μίμηση.

Καλλιτεχνικές: καλλιεργεί την αίσθηση του ωραίου. Απ' αυτήν ξεκινούν όλες οι τέχνες οι οποίες όμως δεν την ξεπερνούν σύμφωνα με το Μάρκο Αυρήλιο. Εκλεπτύνει την ψυχή του ανθρώπου. Με τη φυσική ομορφιά, την τάξη της, την αρμονία της, τη νομοτέλειά της και δίνει έναυσμα για καλλιτεχνική δημιουργία.

Οδηγεί τον άνθρωπο στη δημιουργία, αφού τον εμπνέει με τη δημιουργικότητά της. Συντελεί στην απόκτηση ποιότητας ζωής και της συνακόλουθης ευτυχίας.

20

ΘΕΜΑ:

Στη σημερινή εποχή, κυρίως μετά τις τελευταίες εξελίξεις, μεταβολές και ανακατατάξεις που σημειώθηκαν στον ευρύτερο ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο χώρο, παρατηρείται μια ιδιαίτερα έντονη έξαρση του φαινομένου του εθνικισμού.

Αφού ορίσετε την έννοια του εθνικισμού, να επισημάνετε:

α) Τις αιτίες που γεννούν αυτό το φαινόμενο, καθώς επίσης τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία του.

β) Ποιοι πιστεύετε πως είναι οι κίνδυνοι από τη μεγάλη έξαρση του εθνικισμού στις μέρες μας σε παγκόσμιο επίπεδο και με ποιους τρόπους μπορούν ν' αντιμετωπιστούν έγκαιρα;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Προσέγγιση της έννοιας του εθνικισμού μέσα στα πλαίσια της σημερινής πραγματικότητας.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Ο εθνικισμός απαντάται τον προηγούμενο αιώνα, τότε που όλα σχεδόν τα έθνη προσπαθούσαν να μορφοποιηθούν σε κράτη, διασφαλίζοντας το ζωτικό τους χώρο. Αποτέλεσμα του εθνικιστικού αυτού κλίματος που επικράτησε ήταν οι συγκρούσεις μεταξύ των κρατών, με αποκορύφωμα τους δύο παγκόσμιους πολέμους.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Σήμερα συντελούνται σημαντικές αλλαγές τόσο στον ευρωπαϊκό όσο και στον παγκόσμιο χώρο. Αυτές οι αλλαγές, μεταβολές και ανακατατάξεις έχουν ως θετική συνέπεια την επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των λαών. Όμως, από την άλλη πλευρά οδηγούν και σε προστριβές που παίρνουν τη μορφή ένοπλων συγκρούσεων. Έτσι έχει δημιουργηθεί στις μέρες μας το πρόσφορο κλίμα για την ανάδυση του εθνικισμού.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Λέγοντας εθνικισμό εννοούμε την υπερβολική προσήλωση στο έθνος, στα εθνικά ιδανικά, που χαρακτηρίζεται από τάση για εκμετάλλευση, για υποδούλωση των ατόμων στο κράτος και πολλές φορές για επικράτηση σε βάρος άλλων εθνών.

ΕΡΩΤΗΜΑ Α:

ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Η δημιουργία πολυεθνικών κρατών για λόγους εξυπηρέτησης πολιτικών σκοπιμοτήτων. πολλές φορές λαοί διαφορετικοί μεταξύ τους αναγκάστηκαν με Την άσκηση βίας ν' αποτελέσουν ένα κράτος, γεγονός που είχε δυσάρεστες συνέπειες όπως αναδεικνύεται από τη σημερινή πραγματικότητα.

2. Η ύπαρξη μειονοτήτων, φαινόμενο στενά συνδεδεμένο με τη δημιουργία πολυεθνικών κρατών. Η συχνή καταπάτηση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων αυτών οδήγησε στην έξαρση του εθνικισμού, μέσω του οποίου επιδιώκεται αυτοδιάθεση, δημιουργία ανεξάρτητων κρατών ή ένωση με κάποιο γειτονικό κράτος ομοεθνές.
3. Η κοινωνική ανισότητα, η αδικία, η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξαπατούν το εθνικιστικό πνεύμα και καταρρίπτουν το όραμα των ανθρώπων για τη δημιουργία ενός κόσμου δικαιοσύνης, ειρήνης, συνεργασίας.
4. Ο χωρισμός του κόσμου σε ανεπτυγμένες και υπανάπτυκτα κράτη καθώς και η πολιτική εκμετάλλευσης των οικονομικά αδύνατων χωρών συντελεί στην καλλιέργεια του φαινομένου του εθνικισμού.
5. Η εμφάνιση σε πολλές χώρες στη σημερινή εποχή ιδεολογιών που στρέφονται εναντίον άλλων ανθρώπων και λαών όπως του ρατσισμού, ενισχύουν τον εθνικισμό με τη μορφή του σοβινισμού.
6. Συμφέροντα πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά υποθάλλουν την κατάσταση αυτή και καλλιεργούν έντεχνα το εθνικιστικό πνεύμα.
7. Μια τελευταία αιτία θα πρέπει να την αναζητήσουμε στο ιστορικό φαινόμενο της αποικιοκρατίας, που σήμερα εκφράζεται με την οικονομική διείσδυση και έλεγχο των χωρών, κυρίως του τρίτου κόσμου.
8. μετανάστευση, εγκληματικότητα, ανασφάλεια.
9. Η πολιτεία προσπαθεί κάποιες φορές να αποπροσανατολίσει τους πολίτες από ουσιαστικότερα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα.

ΘΕΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ:

1. Βοηθά στην αναβίωση της παράδοσης, των εθνικών αξιών και αρετών. Καλλιεργεί την εθνική γλώσσα, τονίζει τη σημασία της γνώριμιας και της γνώσης της ιστορίας του κάθε λαού.
 2. Θωρακίζει εσωτερικά το κάθε κράτος ενισχύοντας την ικανότητα αντίστασης του απέναντι σε εξωτερικούς εχθρούς.
 3. Στρέφει το ενδιαφέρον των ανθρώπων στην εθνική ανάπτυξη και ευημερία, απομακρύνοντάς τους από το στοιχείο της ξενομανίας.
- ΠΡΟΣΟΧΗ: Το φαινόμενο του εθνικισμού οδηγεί σε θετικά αποτελέσματα, μόνο όταν συμβάλλει στην καλλιέργεια της φιλοπατρίας χωρίς να αποκτά τη μορφή του σοβινισμού και να στρέφεται, χρησιμοποιώντας βία, εναντίον άλλων κρατών.

ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ:

1. Προκαλεί πάθη, φανατισμό και μίση μεταξύ των κρατών, που συχνά οδηγούν σε συγκρούσεις.
2. Όταν ο εθνικισμός είναι άκρατος, υπερεκτιμά το συγκεκριμένο έθνος τις εθνικές αξίες και αρετές, ενώ υποτιμά τις αξίες των άλλων εθνών.
3. Πολλές φορές στοχεύει στην υποδούλωση των άλλων κρατών, εκδηλώνοντας έτσι το στοιχείο του μεγαλοϊδεατισμού και τις επέκτασης που υποκρύπτει μέσα του.
4. Δεν επιτυγχάνεται η ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων.
5. Απορρίπτει τη δυνατότητα ευνοϊκής αντιμετώπισης των διεθνιστικών προβλημάτων.
6. Απομόνωση

Γενικά δυναμιτίζει τις αρμονικές σχέσεις μεταξύ ανθρώπων και κρατών, καθιστώντας εύθραυστη την παγκόσμια ειρήνη.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β:

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΑΡΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ:

Ο εθνικισμός, κατά γενική ομολογία, στη σημερινή εποχή έχει γνωρίσει μεγάλη έξαρση που εκδηλώνεται με τη μορφή, κυρίως, πολεμικών συγκρούσεων.

Ήδη σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και ειδικότερα στον ευρωπαϊκό χώρο ο εθνικισμός έχει επιφέρει μεγάλη αναστάτωση και επικρατεί μια επικίνδυνη ρευστικότητα, όσον αφορά την εξέλιξη των γεγονότων. Το κλίμα αυτό της αποσταθεροποίησης μπορεί να οδηγήσει σε μια γενική ανάφλεξη, ξεκινώντας από περιοχές ιδιαίτερα ευαίσθητες και με πολλές ιδιαιτερότητες. Χαρακτηριστικό είναι το πρόσφατο παράδειγμα του πολέμου στο Ιράκ. Όπως

γίνεται λοιπόν κατανοητό οι κίνδυνοι είναι πολλοί τόσο για τη διατήρηση της συνεργασίας, της επικοινωνίας και της αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων όσο και για την αρμονική και ειρηνική συνύπαρξή τους.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

1. Θα πρέπει να καλλιεργηθεί η έννοια της εθνότητας ως έκφραση της φιλοπατρίας, της συνειδητοποίησης και γνώσης της εθνικής ταυτότητας, καταγωγής και πολιτιστικής παράδοσης.
2. Ταυτόχρονα πρέπει να καλλιεργηθούν και οι έννοιες του διεθνισμού, της ανταλλαγής σε όλους τους τομείς που μπορούν να φέρουν σε επαφή τους ανθρώπους και να τους οδηγήσουν σε συνεργασία.
3. Θα πρέπει να επικρατήσει ο διάλογος σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο ως μοναδικό μέσο επίλυσης όλων των διαφορών.
4. Επιβάλλεται να συνειδητοποιήσουν οι άνθρωποι πως οι επεκτατικές βλέψεις σε βάρος άλλων κρατών, οι πολεμικές συγκρούσεις και οποιαδήποτε άλλη εκδήλωση του εθνικισμού δε συμβάλλουν στην πρόοδο και στην ευημερία. Δεν αποτελούν το σωστό τρόπο επίτευξης κανενός σκοπού, αλλά δημιουργούν «πληγές» στο σώμα του παγκόσμιου οργανισμού.
5. Απαιτείται, κυρίως στη σημερινή εποχή, να γίνονται σεβαστά από όλους τα ανθρώπινα δικαιώματα και γενικά να καλλιεργηθούν οι αρχές του ανθρωπισμού.
6. Η παιδεία και οι πνευματικοί άνθρωποι μπορούν να βοηθήσουν στην αποκλιμάκωση του φαινομένου του εθνικισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Επιτακτική ανάγκη αποτελεί στη σημερινή πραγματικότητα η αντιμετώπιση του φαινομένου του εθνικισμού για την εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης.

21

ΘΕΜΑ:

Στη σημερινή εποχή, σε παγκόσμιο επίπεδο, τα διάφορα κράτη προτιμούν να επιλύουν τις διαφορές που δημιουργούνται μεταξύ τους με τη δύναμη των όπλων, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται συνεχώς καινούριες εστίες πολέμου. Αυτή η κατάσταση καθιστά εύθραυστη την παγκόσμια ειρήνη, παρ' όλο που τα τελευταία χρόνια γίνονται μεγάλες προσπάθειες για τη μείωση των πολεμικών εξοπλισμών ή την ολοκληρωτική κατάργησή τους. Αφού προσεγγίσετε την έννοια της ειρήνης και το ρόλο που αυτή παίζει σε παγκόσμιο επίπεδο να αναφερθείτε στους λόγους που κάνουν την ειρήνη σήμερα επικεφαλής και να επισημάνετε τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να παγιωθεί. Πιστεύετε πως θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα το όραμα μιας παγκόσμιας ειρήνης;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΡΙΣΜΟΙ:

Ειρήνη: είναι η κατάσταση φιλίας, αμοιβαίας κατανόησης, αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπων ή λαών, με σκοπό την πορεία προς την πρόοδο και την ευημερία, βασισμένη στο διάλογο και στις αξίες του ανθρωπισμού.

Πόλεμος: είναι η βίαιη και παράλογη επίλυση των διαφορών, που δημιουργούνται μεταξύ των ανθρώπων και των κρατών, με τη δύναμη των όπλων. Αυτός ο τρόπος επίλυσης των διαφορών οδηγεί αναπόφευκτα στη φρίκη, στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην αναστολή της προόδου σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Αναφορά στη μεγάλη συμβολή της ειρήνης στην εξέλιξη και πρόοδο των ανθρωπίνων κοινωνιών σε όλα τα χρονικά στάδια από τα οποία πέρασαν. Η ειρήνη αποτέλεσε το σταθερό θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίχθηκε η δημιουργική προσπάθεια όλων των λαών. Στη σύγχρονη εποχή ο ξέφρενος ανταγωνισμός των εξοπλισμών από όλα σχεδόν τα κράτη

καθιστά εϋθραυστη την παγκόσμια ειρήνη και αποτελεί σοβαρή απειλή για την επιβίωση της ανθρωπότητας.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΓΙΑΤΙ:

1. Αποτελεί το σπουδαιότερο κρίκο συνοχής μεταξύ των ανθρώπων.
2. Παρακινεί τους ανθρώπους σε ειρηνικά έργα που συμβάλλουν στην πρόοδο και ευημερία της ανθρωπίνης παγκόσμιας κοινότητας.
3. Φέρνει σε επαφή τους λαούς όλης της γης και καλλιεργεί το διάλογο ως μοναδικό μέσο επίλυσης των διαφορών τους.
4. Ολοκληρώνει την ανθρωπίνη προσωπικότητα καλλιεργώντας τα ανθρωπιστικά ιδεώδη.
5. Δίνει νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του ανθρώπου.
6. Δημιουργεί το απαραίτητο κλίμα αγάπης και ασφάλειας, μέσα στο οποίο ο άνθρωπος μπορεί να γευτεί τους καρπούς της εργασίας του.

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΕΥΘΡΑΥΣΤΗ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΙΡΗΝΗ ΣΗΜΕΡΑ:

1. Η κρίση όλων των αξιών που είναι πολύ έντονη στη σημερινή εποχή.
2. Ο φανατισμός σε οποιαδήποτε μορφή που δυναμιτίζει και δηλητηριάζει τις ανθρώπινες σχέσεις.
3. Οι ιμπεριαλιστικές και μιλιταριστικές τάσεις πολλών κρατών.
4. Οι στρατιωτικοί ανταγωνισμοί και η τελειοποίηση των όπλων μαζικής καταστροφής, που απορροφούν μεγάλα χρηματικά κονδύλια.
5. Η εμφάνιση συνεχώς καινούριων εστιών πολέμου σε πολλά μέρη του κόσμου, που υποσκάπτουν τη διεθνή συνεργασία και την παγκόσμια ισορροπία, μεγαλώνοντας τον κίνδυνο μιας παγκόσμιας πολεμικής σύρραξης.
6. Η έλλειψη του διαλόγου και η μη αναγνώριση από όλους τους ανθρώπους της μεγάλης αξίας του ως μοναδικού μέσου επίλυσης των διαφορών μεταξύ των κρατών.
7. Ο μεγάλος κίνδυνος ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος που θα σημάνει και το τέλος της ανθρωπότητας.
8. Η μεγάλη διαφορά στην κατανομή του πλούτου μεταξύ των κρατών και των ανθρώπων. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί κοινωνικές ανισότητες και γενικά πολλά προβλήματα.
9. Η παγκόσμια οικονομική κρίση και ειδικότερα η ενεργειακή κρίση, η οποία μπορεί να ανατρέψει την παγκόσμια ειρήνη.
10. Η γενικότερη κρίση που εμφανίζεται σε όλους τους τομείς του σύγχρονου πολιτισμού.
11. Οικονομικά συμφέροντα.

ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΑΓΙΩΘΕΙ Η ΕΙΡΗΝΗ:

1. Με τη συνειδητοποίηση κάθε ανθρώπου ξεχωριστά της μεγάλης αξίας και σημασίας της ειρήνης για την παγκόσμια ανάπτυξη και πρόοδο.
2. Με τη χρησιμοποίηση του διαλόγου ως μοναδικού μέσου επίλυσης των διαφορών μεταξύ των ανθρώπων στις καθημερινές τους σχέσεις και των κρατών γενικότερα.
3. Με τη συμμετοχή σε φιλειρηνικά κινήματα και οργανώσεις που έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν πίεση στις πολιτικές ηγεσίες όλων των κρατών που λαμβάνουν τις σημαντικές αποφάσεις.
4. Με την ενίσχυση των πολιτικών εκείνων, οι οποίοι θα εργαστούν για να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των κρατών και για να αποτραπεί ο εφιάλτης του πολέμου.
5. Με τη συμβολή των επιστημόνων, των πνευματικών ανθρώπων και γενικά όλων εκείνων που μπορούν να ενημερώσουν και να προβληματίσουν τους ανθρώπους για τους κινδύνους που διατρέχει η παγκόσμια ειρήνη.
6. Με την αφύπνιση των νέων που, αποτελώντας το μέλλον της ανθρωπότητας, θα πρέπει να αγωνιστούν, για να δημιουργηθεί μια κοινωνία στην οποία δε θα υπάρχουν οι σημερινές ανισότητες που αποτελούν κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
7. Με τη μείωση των πυρηνικών όπλων και τη σταδιακή κατάργησή τους (ύφεση, αφοπλισμός).

8. Με την παροχή χρημάτων για την επίλυση των προβλημάτων που αποτελούν πληγές του σύγχρονου πολιτισμού (φτώχεια, πείνα κυρίως στο λεγόμενο τρίτο κόσμο κ.τ.λ.) και όχι για την κατασκευή όπλων που μπορούν να φέρουν την καταστροφή.

9. Με την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών μέσα από πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις.

10. Με την παιδεία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Στο χέρι των ανθρώπων είναι το όραμα της παγκόσμιας ειρήνης να γίνει πραγματικότητα. Αν παραμείνει απλώς όραμα και ενδόμυχος πόθος, μπορεί να ξημερώσει κάποτε για την ανθρωπότητα η «επόμενη μέρα»

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ:

«Κανείς δεν είναι τόσο ανόητος, ώστε να προτιμά τον πόλεμο από την ειρήνη. Γιατί στην ειρήνη τα παιδιά θάβουν τους γονείς, ενώ στον πόλεμο οι γονείς τα παιδιά».

Ηρόδοτος

«Ο παιδαγωγός πρέπει να μαθαίνει στο νέο ν' αγαπά δύο πράγματα, την ειρήνη και την εργασία, και να μισεί ένα, τον πόλεμο».

Ανατόλ Φρανς

22

ΕΙΡΗΝΗ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ειρήνη είναι η κατάσταση φιλία αμοιβαίας κατανόησης, αρμονικής συνόπαρξης ανθρώπων ή λαών, με σκοπό την πορεία προς την πρόοδο και την ευημερία, βασισμένη στο διάλογο και τις αξίες του ανθρωπισμού.

Σύμφωνα με τον Έριχ Φρομ η λέξη ειρήνη χρησιμοποιείται με διττή σημασία: από τη μία με την έννοια του μη πολέμου ή της μη χρήσης βίας για την επίτευξη ορισμένων στόχων, αυτό θα ήταν ο αρνητικός της ορισμός, ενώ, αντίθετα, σύμφωνα με το θετικό της ορισμό, η ειρήνη είναι η κατάσταση της αδελφικής αρμονίας όλων των ανθρώπων. Όταν σήμερα γίνεται λόγος για την ειρήνη γενικά, κανείς δε σκέφτεται την αρμονική αλληλεγγύη των ανθρώπων ούτε την πλήρη εξέλιξη του ανθρώπου από ψυχολογική άποψη, αλλά το μη πόλεμο.

ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΡΗΝΗΣ:

α) Ατομική: ψυχική γαλήνη και ηρεμία.

β) Οικογενειακή: αρμονικές και φιλικές διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στην οικογένεια.

γ) Εθνική: ομοψυχία, αλληλεγγύη μεταξύ των ομοεθνών.

δ) Παγκόσμια: φιλία μεταξύ των λαών, πραγματική αρμονία.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Αρχαία Ελλάδα: η ειρήνη επικεντρώνεται τόσο στις σχέσεις ανάμεσα στους πολίτες μιας πόλης όσο και στις σχέσεις ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις. Κίνητρο της φιλειρηνικής σκέψης είναι η ενδυνάμωση του ελληνικού κόσμου στον αέναο αγώνα του κατά των βαρβάρων που έρχονταν κυρίως από την ανατολή.

Ρωμαϊκή εποχή: η Pax Romana ταύτιζε την αιώνια ειρήνη με την απεριόριστη, χρονικά και χωρικά, ρωμαϊκή κυριαρχία στο γνωστό κόσμο.

Μεσαιώνας: η Pax Christi είναι η σύμβαση ανάμεσα στο Θεό και τους χριστιανικούς λαούς. Ο Θεός παραχωρεί μέσω του ηγεμόνα, την ειρηνική συμβίωση με αντάλλαγμα το σεβασμό και την υποταγή στο θείο νόμο.

Νεότερη εποχή: την ιδέα της ειρήνης υπό το πρίσμα της εσωτερικής κρατικής πολιτιστικής ταυτότητας και του εξωτερικού περιγύρου, δέχονται ως δεδομένη οι κυριότεροι πολιτικοί φιλόσοφοι (Χομπς, Ρουσσώ, Καντ κ.α.).

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ:

Α. Για το άτομο:

- Ολοκληρώνει την ανθρώπινη προσωπικότητα, καλλιεργώντας τα ανθρωπιστικά ιδεώδη.
- Δίνει νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του ανθρώπου.
- Δημιουργεί το απαραίτητο κλίμα αγάπης και ασφάλειας μέσα στο οποίο ο άνθρωπος μπορεί να γευτεί τους καρπούς της εργασίας του και τα αγαθά του πολιτισμού.
- Οδηγεί τον άνθρωπο στην επιδίωξη της πνευματικής και ηθικής του εξύψωσης.
- Απαλλάσσει το άτομο από το φόβο του βίαιου θανάτου, την ανασφάλεια. Ο άνθρωπος διακατέχεται από αισθήματα ηρεμίας, ασφάλειας, αισιοδοξίας για το μέλλον.

Β. Για την κοινωνία:

- Αποτελεί τον βασικότερο κρίκο συνοχής των ανθρώπων.
- Παρακινεί σε ειρηνικά έργα που συμβάλλουν στην πρόοδο και την ευημερία της παγκόσμιας κοινότητας.
- Φέρνει σε επαφή τους λαούς όλης της γης, προωθείται η συνεργασία.
- Καλλιεργεί το διάλογο ως μοναδικό μέσο επίλυσης των διαφορών.
- Αναπτύσσεται η οικονομική ζωή, ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο των λαών.
- Προωθούνται τα γράμματα, οι τέχνες, οι επιστήμες.
- Καλλιεργείται ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΕΥΘΡΑΥΣΤΗ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ:

- Η παγκόσμια οικονομική κρίση και ειδικότερα η ενεργειακή κρίση.
- Οι οικονομικοί ανταγωνισμοί για την προώθηση των προϊόντων στις διεθνείς αγορές.
- Τα συμφέροντα των μεγάλων πολεμικών βιομηχανιών που αναζητούν αγορές και δημιουργούν τεχνητές κρίσεις.
- Οι ιμπεριαλιστικές και μιλιταριστικές αντιλήψεις και η αρρωστημένη φιλοδοξία κάποιων ηγετών.
- Οι στρατιωτικοί ανταγωνισμοί και η τελειοποίηση των όπλων μαζικής καταστροφής, ο κίνδυνος ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος που θα σημάνει το τέλος της ανθρωπότητας.
- Η εμφάνιση συνεχώς καινούριων εστιών πολέμου σε πολλά μέρη του κόσμου που υποσκάπτουν τη διεθνή συνεργασία και την παγκόσμια ισορροπία.
- Οι πολιτικές σκοπιμότητες, καπηλεία των ειρηνιστικών κινημάτων.
- Οι αποικιοκρατικές τάσεις, τα διπλωματικά παρασκήνια, η διεθνής κατασκοπεία, ο αποκλεισμός του διαλόγου, η αδιαλλαξία των πολιτικών ηγετών.
- Η κρίση όλων των αξιών, η αμφισβήτηση των ειδώλων, των ιδανικών.
- Ο φανατισμός σε οποιαδήποτε, το τοπικιστικό πνεύμα, ο εθνικισμός, ο ρατσισμός.
- Η μεγάλη διαφορά στην κατανομή του πλούτου μεταξύ των λαών.
- Τα επιθετικά, βίαια ένστικτα του ανθρώπου, η απληστία, η δίψα για κυριαρχία.
- Η μισαλλοδοξία, οι θρησκευτικές έριδες.
- Η έλλειψη κριτικής στάσης, η ευπιστία, η ορμητικότητα.
- Το ατομικό συμφέρον, η πλεονεξία και η φιλοξενία.
- Η αποχή των πνευματικών μας ηγετών που δεν καθοδηγούν και ευαισθητοποιούν τον άνθρωπο.

ΤΡΟΠΟΙ ΕΔΡΑΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ:

- Ενημέρωση σε πλατιά βάση, συνειδητοποίηση κάθε ανθρώπου ξεχωριστά της μεγάλης αξίας και σημασίας της ειρήνης. Αφύπνιση κυρίως των νέων.
- Ανθρωπιστική παιδεία για την κατανόηση των αγαθών της ειρήνης.
- Συμβολή των επιστημόνων και των πνευματικών ανθρώπων που μπορούν να ενημερώσουν και να προβληματίσουν τους ανθρώπους.

- Ενίσχυση των πολιτικών που θα εργαστούν για την ύπαρξη συνεργασίας μεταξύ των κρατών, εκδημοκρατισμός στην πολιτική ζωή των κρατών.
- Χρησιμοποίηση του διαλόγου ως μοναδικού μέσου επίλυσης των διαφορών.
- Μείωση των πυρηνικών όπλων και σταδιακή κατάργησή τους (ύφεση, αφοπλισμός).
- Ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών μέσα από πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις, ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων.
- Συμμετοχή σε φιλειρηνικά κινήματα και οργανώσεις που έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν πίεση στις πολιτικές ηγεσίες.
- Διεθνοποίηση, μαζικοποίηση του ειρηνιστικού κινήματος.
- Οι διεθνείς οργανισμοί είναι αναγκαίο να αποκτήσουν πραγματική ισχύ, ώστε οι αποφάσεις τους να μην παραμένουν απλά προσδοκίες.
- Ίσες ευκαιρίες για κοινωνική ανάδειξη και ατομική ευημερία.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ:

«Κανείς δεν είναι τόσο ανόητος, ώστε να προτιμά τον πόλεμο από την ειρήνη. Γιατί στην ειρήνη τα παιδιά θάβουν τους γονείς, ενώ στον πόλεμο οι γονείς τα παιδιά»

Ηρόδοτος

«Αν γίνει τρίτος παγκόσμιος πόλεμος, ο τέταρτος θα γίνει με πέτρες και με ρόπαλα».

Αϊνστάιν

«Ο παιδαγωγός πρέπει να μαθαίνει στο νέο ν' αγαπά δύο πράγματα, την ειρήνη και την εργασία και να μισεί ένα, τον πόλεμο»

Ανατόλ Φρανς

23

ΠΟΛΕΜΟΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Πόλεμος είναι η βίαιη και παράλογη επίλυση των διαφορών που δημιουργούνται μεταξύ ανθρώπων ή λαών, με τη δύναμη των όπλων. Αυτός ο τρόπος επίλυσης των διαφορών οδηγεί αναπόφευκτα στη φρίκη, την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αναστολή της προόδου.

ΕΙΔΗ ΠΟΛΕΜΟΥ:

α) Αμυντικοί.

β) Επιθετικοί.

γ) Απελευθερωτικοί.

ΜΕΣΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ:

α) Συμβατικά όπλα.

β) Χημικά όπλα.

γ) Πυρηνικά όπλα.

Ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος γράφει πως ο πόλεμος άρχισε να χάνει ένα μέρος από την ομορφιά που είχε σε παλαιότερες εποχές (την ψυχική ευγένεια των αντιπάλων, την

εντιμότητα των ηρώων και των υπιοτών), όταν ο άνθρωπος χρησιμοποίησε τα εκηβόλα όπλα. Οι ακήρυχτοι πόλεμοι, οι πόλεμοι της ενέδρας, οι αιφνιδιασμοί, η συντριβή του ηθικού των αντιπάλων, χτυπώντας τον άμαχο πληθυσμό, είναι έξω από τους κανόνες του αιματηρού παιχνιδιού που είναι ο πόλεμος.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

- Απώλειες σε έμπυχο υλικό, αναρίθμητα θύματα, κυρίως νεαρής ηλικίας, στρατόπεδα συγκέντρωσης, γενοκτονίες, αναπηρίες, επιδημίες → μείωση του πληθυσμού.
- Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, μόλυνση της ατμόσφαιρας, του εδάφους, όξινη βροχή, καταστροφή του όζοντος, ραδιενέργεια, κίνδυνος εξαφάνισης κάποιων φυτών και ζώων.
- Παράλυση της οικονομίας: αδρανοποιούνται οι διάφοροι τομείς παραγωγής εκτός από εκείνον της παραγωγής οπλικών συστημάτων, εγκαταλείπεται η καλλιέργεια της γης, αυξάνεται ο πληθωρισμός, τα αγαθά είναι δυσεύρετα, προωθείται η «μαύρη αγορά» και η αισχροκέρδεια, μειώνεται το βιοτικό επίπεδο.
- Καταστροφή οικιστικού περιβάλλοντος. Ισοπεδώνονται οικοδομήματα, αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία τέχνης, όλα γενικά τα αγαθά του πολιτισμού που δημιούργησαν οι άνθρωποι ανά τους αιώνες.
- Πνευματική στασιμότητα, οπισθοδρόμηση των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών, αμάθεια, αναλφαβητισμός → ηθική διαφθορά: καταπατούνται οι αξίες, τα ιδανικά, κλονίζονται οι κοινωνικοί θεσμοί, αυξάνεται η βία και η εγκληματικότητα, οι άνθρωποι δρουν βασισμένοι στα ένστικτα και τα πάθη.
- Αύξηση ψυχολογικών προβλημάτων, αβεβαιότητα, ανασφάλεια για το αύριο, πληγές που δε γιατρεύονται ποτέ.
- Επικρατεί σκληρότητα, απανθρωπιά, εκμετάλλευση, έλλειψη αλληλεγγύης προς το συνάνθρωπο, ατομισμός, μίσος, τρόμος, φρίκη.
- Αν ο πόλεμος είναι πυρηνικός, η εικόνα του δε θα είναι στιγμιαία, γιατί ένας τέτοιος πόλεμος θα είναι και ο τελευταίος.

ΘΕΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ:

Οι αμυντικοί και απελευθερωτικοί πόλεμοι θεωρούνται δίκαιοι, σε αντίθεση με τους επιθετικούς, και καλλιεργούν την εθνική συνείδηση, την αλληλεγγύη, την αγωνιστικότητα, τον ηρωισμό. Οι περισσότεροι άνθρωποι δικαιολογούν αυτές τις μορφές πολέμου και μάχονται ενάντια σε κάθε επεκτατικό και άδικο πόλεμο. Από την αρχαία εποχή η συντριπτική πλειοψηφία των ιστορικών και φιλοσόφων, μην παραβλέποντας το αγαθό της ειρήνης, δικαίωνε και σ' ένα ποσοστό δικαιολογούσε τον πόλεμο σαν αναγκαιότητα πολλαπλής μορφής (Ηρόδοτος, Δαρβίνος, Μαρξ, Νίτσε κ.α.).

Υπάρχουν και φιλοπόλεμοι που εφαρμόζουν τη ρήση των Ρωμαίων «αν θέλεις ειρήνη παρασκεύαζε πόλεμο» και θεωρούν τον πόλεμο πηγή έμπνευσης στις τέχνες και τα γράμματα, πηγή δημιουργίας στις επιστήμες, αναγκαίο συστατικό εκτόνωσης και ψυχικής ισορροπίας, αναγκαιότητα, μέσο διατήρησης της οικολογικής ισορροπίας.

24

ΘΕΜΑ:

«Κι όσο αγαπώ την πατρίδα μου δεν αγαπώ άλλο τίποτα. Να' ρθει ένας να μου πει ότι θα πάγει ομπρός η πατρίδα, στρέγομαι να μου βγάλει και τα δυο μου μάτια. Ότι είμαι στραβός, και η πατρίδα μου αχαμνά, δέκα μάτια να' χω, στραβός θα να είμαι».

Να σχολιάσετε το παραπάνω παράθεμα από τα «Απομνημονεύματα» του Μακρογιάννη.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΑΡΑΘΕΜΑ:

«Κι όσο αγαπώ την πατρίδα μου δεν αγαπώ άλλο τίποτα»: **ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ.**

«Να' ρθει ένας...δύο μου μάτια»: **ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ - ΥΠΕΡΑΤΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ.**

«Ότι αν είμαι στραβός...στραβός θα να είμαι»: **ΣΧΕΣΗ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΕΝΝΟΙΕΣ.** Επιχειρηματολογεί, για να αποδείξει πως πάνω απ' όλα, ακόμα και από το ατομικό του συμφέρον τοποθετεί την πατρίδα του.

A. ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ:

1. ΟΡΙΣΜΟΙ:

Πατρίδα είναι ένας συγκεκριμένος γεωγραφικός χώρος, μέσα στον οποίο οι κάτοικοι συνδέονται με κοινούς οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς, γλωσσικούς και πολιτιστικούς δεσμούς. Μέσα σε αυτόν το χώρο οι άνθρωποι αγωνίζονται για να δημιουργήσουν και να προοδεύσουν βασιζόμενοι στις κοινές επιδιώξεις, στην κοινή παράδοση, στους κοινούς αγώνες του παρελθόντος. Και το οικοδόμημα της πατρίδας στηρίζεται ακριβώς στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά των κατοίκων.

Ο κάθε άνθρωπος – κάτοικος της πατρίδας του νιώθει γι' αυτήν αγάπη, που πολλές φορές αποδεικνύεται έμπρακτα με την προσωπική θυσία. Αυτή ακριβώς η θυσία που ο κάθε άνθρωπος είναι έτοιμος να κάνει για να προστατέψει την πατρίδα του από εξωτερικούς και εσωτερικούς εχθρούς ονομάζεται φιλοπατρία.

Φιλοπατρία είναι η αγάπη για την πατρίδα που φτάνει να εκφραστεί ακόμα και με την προσωπική θυσία.

Οι δύο έννοιες: φιλοπατρία – θυσία του ατομικού συμφέροντος προς όφελος του κοινωνικού, συνδέονται μεταξύ τους με μια σχέση αλληλεξάρτησης.

2. ΠΩΣ ΕΚΔΗΛΩΝΕΤΑΙ Η ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ:

α) Σε περίοδο πολεμικών συγκρούσεων.

β) Σε ειρηνικές περιόδους.

Στην πρώτη περίπτωση οι εχθροί είναι εξωτερικοί, ενώ στη δεύτερη οι εχθροί είναι εσωτερικοί. Και ακριβώς οι εσωτερικοί εχθροί π.χ. η κακή άσκηση της εξουσίας, η πρόταξη ατομικού συμφέροντος σε βάρος του κοινωνικού, η παθητικοποίηση, η αδράνεια οδηγούν σε μαρασμό την κοινωνία και υποσκάπτουν τα θεμέλια της πατρίδας περισσότερο από ότι οι εξωτερικοί εχθροί. Σε περίπτωση που νικήσουν οι εσωτερικοί εχθροί τότε η πατρίδα οδηγείται σε μαρασμό και η φιλοπατρία παραμένει μια έννοια μη εφαρμόσιμη.

Σύμφωνα λοιπόν με το Μακρυγιάννη δεν έχει καμιά αν προοδεύουμε εμείς οι ίδιοι σαν άτομα, ενώ η πατρίδα μας παρακμάζει και καταστρέφεται. Γιατί, αν καταστραφεί η πατρίδα, θα καταστραφούμε κι εμείς. Ενώ αν συμβάλλουμε στην πρόοδο της κοινωνίας θυσιάζοντας το ατομικό μας συμφέρον προς όφελος του κοινωνικού, τότε αναπόφευκτα θα προοδεύσουμε και σαν άτομα, αφού θα ανήκουμε σε ένα σύνολο υγιές που θα ευημερεί (πατρίδα).

B. ΥΠΕΡΑΤΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ:

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΑΤΟΜΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ:

Η πρόοδος ενός κοινωνικού συνόλου βασίζεται στη συνεργασία μεταξύ των πολιτών και στην υπέρβαση από το «εγώ» στο «εμείς». Χωρίς τη δημιουργία υπερατομικής συνείδησης η κοινωνική συνεργασία είναι πολύ δύσκολο να λειτουργήσει. Στο παράθεμα ο Μακρυγιάννης πάνω από το ατομικό συμφέρον τοποθετεί το κοινωνικό.

2. ΠΩΣ ΕΚΦΡΑΖΕΤΑΙ Η ΥΠΕΡΑΤΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ:

Η υπερατομική συνείδηση εκφράζεται εδώ με τη θυσία των ματιών. Για το Μακρυγιάννη τα μάτια ως τα αξιολογότερα όργανα του ανθρώπινου σώματος εκφράζουν εδώ όλο τον κόσμο των αγαθών που μπορεί να απολαμβάνει κανείς. Θυσιάζοντας τα μάτια του, θυσιάζει το ατομικό του συμφέρον για την πρόοδο και προκοπή της πατρίδας του. Αυτή η θυσία δεν αποβαίνει άκαρπη, αφού από τη στιγμή που εντάσσεται μέσα σε ένα κοινωνικό οργανισμό που προοδεύει, επακόλουθο θα είναι να προοδεύει και αυτός σαν άτομο: «ότι αν είμαι στραβός και η πατρίδα μου είναι καλά, με θρέφει». Και πρόοδος της πατρίδας σημαίνει ελευθερία, αυτοτέλεια, ισονομία και ισοπολιτεία.

3. Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΗ:

Όμως, όταν ο κάθε άνθρωπος επιδιώκει μόνο το προσωπικό του όφελος και την ατομική του πρόοδο, αυτό αποβαίνει σε βάρος της συλλογικής προσπάθειας για ανάπτυξη. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η πατρίδα να μααραζώνει και να παρακμάζει. Και η καταστροφή της πατρίδας θα παρασύρει και τα άτομα που εντάσσονται μέσα στους κόλπους της.

4. ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ:

Ο Μακρυγιάννης αναφέρει πως δεν έχει καμιά αξία η ατομική πρόοδος και ευημερία, όταν ταυτόχρονα η πατρίδα δυστυχεί. Γιατί μόνο μέσα σε μια ελεύθερη και ευνομούμενη πατρίδα ο πολίτης ολοκληρώνεται σαν προσωπικότητα, αφού σαρκικά τρέφεται και μεγαλώνει ακόμα και στη δουλειά. Αλλά στη δουλωμένη και δύστυχη πατρίδα και δέκα μάτια να' χει τυφλός θα' ναι.

Θέμα προς συζήτηση:

Πόσοι άραγε πατριώτες θα μπορούσαν να κάνουν σήμερα την ίδια δήλωση με το Μακρυγιάννη; (Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας).

25

ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ

(Σαν αντίποδας του εθνικισμού εμφανίστηκε ο διεθνισμός)

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Διεθνισμός είναι η θεωρία, σύμφωνα με την οποία κάθε κράτος είναι δυνατό να ενταχθεί σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, στο οποίο θα επικρατεί η κοινή επιθυμία και η κοινή προσπάθεια για την επικράτηση παγκόσμιων αρχών. Ιδιαίτερα, ο όρος αναφέρεται στη διεθνή συνεργασία για την επίλυση προβλημάτων με επιστημονικό, πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό περιεχόμενο. Ως κίνημα ο διεθνισμός δε σχετίζεται, αναγκαστικά, με ορισμένη πολιτική παράταξη ή ιδεολογία. Εμφανίστηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:

- Γνωριμία των λαών, εφόσον τα σύνορα έχουν καταργηθεί.
- Ελεύθερες εμπορικές συναλλαγές, ελευθερία στην παραγωγή προϊόντων.
- Κοινή οικονομική πολιτική (π.χ. ευρωπαϊκή κοινότητα), παγκόσμια οικονομία, διεθνείς τράπεζες και διεθνικοποίηση του νομίσματος.
- Ανταλλαγές πολιτικών ιδεολογιών που οδηγούν σε πολιτικές ζυμώσεις και αλληλεπιδράσεις τα διοικητικά συστήματα των διαφόρων κρατών.
- Οι επιστήμες, οι τέχνες, τα γράμματα προσπαθούν να λύσουν τα προβλήματα που απασχολούν το σύγχρονο άνθρωπο σε διεθνές επίπεδο, οργανώνοντας παγκόσμια συνέδρια, προβάλλοντας απόψεις και προτείνοντας λύσεις.
- Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με την αμεσότητα της πληροφόρησης και την ενημέρωση για τις εξελίξεις σε όλο τον κόσμο φέρνουν σε επαφή τους λαούς.
- Σμίκρυνση των αποστάσεων που οδηγεί στην άμεση επικοινωνία (μεγάλη εξέλιξη στα μέσα μαζικής μεταφοράς).

- Ύπαρξη παγκόσμιων οργανισμών (Ο.Η.Ε., UNESCO, Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης).
- Επιρροή στον τρόπο ζωής, άμβλυνση των αντιθέσεων λόγω της ανταλλαγής των ιδεών που συντελείται μέσω της άμεσης επικοινωνίας των λαών.
- Ευρύτατη διάδοση της εκμάθησης ξένων γλωσσών.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

- Προσέγγιση και αλληλογνωριμία των λαών που δημιουργεί κλίμα κατανόησης, εμπιστοσύνης, φιλίας και συνεργασίας.
- Παραμερισμός του σωβινισμού και του ρατσισμού.
- Άμβλυνση των διαφορών, μείωση της πιθανότητας πολεμικών συγκρούσεων, προώθηση του διαλόγου ως μέσου επίλυσης των διαφορών, θεμελίωση της παγκόσμιας ειρήνης, συμβολή στην αρμονική κοινωνική συμβίωση.
- Διάδοση της γνώσης σε όλα τα επίπεδα (οικονομικό, κοινωνικό, επιστημονικό).
- Ανάπτυξη των επιστημών, των τεχνών και των γραμμάτων.
- Ο πολιτισμός γίνεται κοινό κτήμα όλης της ανθρωπότητας, καθώς μέσα από ζυμώσεις εμπλουτίζεται με στοιχεία από διάφορους λαούς.
- Εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας (συντελεί στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών και των υπηρεσιών) και κατά συνέπεια άνοδος του βιοτικού επιπέδου.
- Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Ενημέρωση των εθνών πάνω στα καυτά κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα που απασχολούν όλη την ανθρωπότητα που οδηγεί στο «ξύπνημα» των συνειδήσεων.
- Υπεράσπιση της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

- Επικράτηση κλίματος ανταγωνισμού σε κάθε επίπεδο της ζωής, ύπαρξη επιφανειακά φιλικών σχέσεων που στηρίζονται πάνω σε συμφέροντα πολιτικά, στρατιωτικά και οικονομικά (π.χ. οι οικονομικοί ανταγωνισμοί που οδηγούν σε εκμετάλλευση των αδύνατων λαών, σε διεθνείς κρίσεις και αστάθεια).
- Καλλιέργεια στους οικονομικά και πολιτιστικά αδύναμους λαούς της ξενομανίας και της δουλικής μίμησης, με αποτέλεσμα οι λαοί αυτοί να περιφρονούν τα δικά τους προϊόντα, να ακολουθούν άκριτα ξένα πρότυπα συμπεριφοράς, να νοθεύουν τα ήθη και τα έθιμα, να αισθάνονται κατώτεροι.
- Κίνδυνος πολιτιστικής και πνευματικής υποδούλωσης, απώλεια της εθνικής ταυτότητας, της πολιτιστικής παράδοσης, της ιδιαιτερότητας κάθε έθνους, έλλειψη πρωτοβουλίας και πρωτοτυπίας.
- Κίνδυνος ακόμη και υποτέλειας ενός αδύναμου κράτους σε κάποιο ισχυρό.
- Διάδοση και των προβλημάτων που σήμερα απειλούν όλη την ανθρωπότητα, όπως της βίας, της εγκληματικότητας, της ανεργίας, του άγχους, της έλλειψης ηθικών αξιών, ποιότητας ζωής, πνευματικότητας.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ:

- Σωστή ενημέρωση και διαφώτιση των ανθρώπων για τα πλεονεκτήματα της διεθνιστικής άποψης για τη ζωή (με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με βιβλία, με την εκπαίδευση, με την οργάνωση διεθνών συναντήσεων).
- Προσπάθεια μέσα από μια ανθρωποκεντρική παιδεία της καλλιέργειας ενός πανανθρώπινου πνεύματος.
- Ύπαρξη ψυχικής και πνευματικής ωριμότητας των ανθρώπων και των λαών που θα οδηγήσει σε μείωση των εξοπλισμών, ειλικρινή φιλία και συνεργασία, σεβασμό της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας κάθε λαού.
- Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και επικράτηση των ανθρωπιστικών αξιών.
- Σεβασμός των εθνικών παραδόσεων και ιδιαιτεροτήτων κάθε έθνους.
- Αξιοποίηση του διαλόγου, της διαλλακτικότητας, της ανθρωπιάς.
- Γενικότερα αντίσταση σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ:

«Δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των ανθρώπων και των λαών. Οι λαοί δε διαφέρουν παρ' όλο που οι χάρτες και οι άτλαντες δείχνουν τις χώρες με διαφορετικά χρώματα».

Παντίτ Νεχρού

26

ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ανθρωπισμός είναι η αντίληψη εκείνη που θεωρεί ότι ο άνθρωπος είναι ή πρέπει να είναι το κέντρο κάθε δραστηριότητας του ίδιου του ανθρώπου και της κοινωνίας. Αντικείμενό του είναι ο σεβασμός και η ανύψωση της ανθρώπινης υπόστασης και αξιοπρέπειας.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Κλασικός ανθρωπισμός: αναπτύχθηκε στην αρχαία Ελλάδα από τον 5^ο και μετά π.Χ. αιώνα. Απέβλεπε στην ολόπλευρη καλλιέργεια κι ανάπτυξη των σωματικών και πνευματικών δυνατοτήτων του ανθρώπου και στην καλλιέργεια της πολιτικής του συνείδησης. Πρότυπό του στάθηκε ο «καλός καγαθός» πολίτης.
2. Αναγέννηση: ο ανθρωπισμός ως πνευματικό κίνημα πια, με την ονομασία ουμανισμός (humanismus), παρουσιάζεται το 16^ο αιώνα στην Ιταλία και εξαπλώνεται και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Προήλθε από την επαφή του ευρωπαϊκού πνεύματος με τα κλασικά γράμματα. Στόχος του η αποδέσμευση του ανθρώπου από το μεσαιωνικό σκοταδισμό και η ανάπτυξη των ικανοτήτων του, σωματικών και πνευματικών, μέσω της κλασικής παιδείας.
3. Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός: το 18^ο αιώνα στα πλαίσια του πολύμορφου αυτού κινήματος που αγκαλιάζει όλη την Ευρώπη παρουσιάζεται μια στροφή προς τον ορθολογισμό. Ο άνθρωπος αποτελεί το κέντρο όλων των επιστημονικών θεωριών και της τέχνης.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ:

Σήμερα ο όρος ανθρωπισμός χρησιμοποιεί για να τονίσει την αντίληψη εκείνη, σύμφωνα με την οποία ο άνθρωπος αποτελεί «αξία καθ' εαυτή» κι επομένως πρέπει να αντιμετωπίζεται όχι ως «μέσο» αλλά ως «σκοπός».

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ:

1. Κοινωνικός ή ηθικός ανθρωπισμός: είναι η πίστη στην αξία του ανθρώπου. Ο άνθρωπος ως ανώτερο πνευματικά ον έχει δικαίωμα να ζήσει, να μορφωθεί και να δημιουργήσει, ζώντας μέσα σε μια κοινωνία που στηρίζεται στις αρχές της δικαιοσύνης και της ελευθερίας. Με τον ίδιο όρο δηλώνεται η αγάπη και ο σεβασμός προς την ανθρώπινη αξία, αυτό που ονομάζουμε ανθρωπιά.
2. Εκπαιδευτικός ανθρωπισμός: τονίζει την αξία της κλασικής παιδείας και της ηθικοπλαστικής της δύναμης. Αποβλέπει στην προαγωγή και βελτίωση του ανθρώπου και στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας.
3. Επιστημονικός ανθρωπισμός: θεωρεί πως η επιστήμη πρέπει να έχει ως κέντρο της τον άνθρωπο. Ο επιστήμονας κρίνεται αναγκαίο να διαπνέεται από ανθρωπιστικές αρχές.

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΑ ΙΔΕΩΔΗ:

Ως ανθρωπιστικά ιδεώδη νοούνται οι ανώτερες επιδιώξεις του ανθρώπου μέσα στα πλαίσια της ηθικής:

- Πίστη στον άνθρωπο.
- Αγάπη.
- Δικαιοσύνη.
- Ελευθερία. (εσωτερική και εξωτερική).

- Ισότητα.
- Αλληλεγγύη, αλληλοβοήθεια, αυτοθυσία για το συνάνθρωπο.
- Σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.
- Αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Φιλία.

Ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΕΠΙΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ:

Ο σημερινός άνθρωπος παραβιάζει τις ανθρωπιστικές αξίες τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Στη σημερινή πραγματικότητα επικρατούν:

- Ανταγωνισμός στις ανθρώπινες σχέσεις, υπολογιστική φρόνηση, χρησιμοθηρία.
- Ατομισμός που οδηγεί στη μοναξιά.
- Επικράτηση του υλικού πολιτισμού σε βάρος του πνευματικού.
- Έλλειψη εμπιστοσύνης στο συνάνθρωπο που οδηγεί σε φόβο και ανασφάλεια.
- Έλλειψη ποιοτικής ζωής: απομάκρυνση του ανθρώπου από τη φύση, τους συνανθρώπους, έλλειψη πνευματικότητας κ.τ.λ.
- Αύξηση των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.
- Κρίση των θεσμών, των ηθικών αξιών, έλλειψη ανώτερων ιδανικών.
- Απειλή της παγκόσμιας ειρήνης, πολεμικοί εξοπλισμοί, καταστροφικά όπλα.
- Οικονομικοί ανταγωνισμοί, χάσμα μεταξύ προηγμένων λαών και μη.
- Καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πείνα και αθλιότητα των φτωχών χωρών.
- Επιστημονικά επιτεύγματα που έχουν στραφεί εναντίον του ανθρώπου.
- Εξειδίκευση, τυποποίηση της εργασίας που οδηγούν σε πνευματική μονομέρεια.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ:

- Καλλιέργει, μορφώνει και εξημερώνει τον άνθρωπο.
- Εφοδιάζει το άτομο με αρετές, όπως η ανθρωπιά, δικαιοσύνη, η αγάπη και οδηγεί στην ατομική και κοινωνική πρόοδο.
- Καλλιεργούνται οι ανθρωπιστικές αξίες: ελευθερία, αγάπη, δικαιοσύνη, αλήθεια, ειρήνη, μόρφωση, δημοκρατία, αξιοπρέπεια, ακεραιότητα, υπευθυνότητα.
- Επικρατεί αξιοκρατία.
- Δημιουργεί συνθήκες ατομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και οδηγεί σε ευημερία.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΙΔΕΩΔΩΝ:

1. ΑΤΟΜΟ:

- Τοποθέτηση των ανθρωπιστικών αξιών υπεράνω των υλικών.
- Προσπάθεια απαλλαγής από τα πάθη και τα ένστικτα.
- Ψυχική και πνευματική καλλιέργεια, μελέτη κλασικών συγγραφέων.
- Βελτίωση των ανθρωπίνων σχέσεων μέσα στα πλαίσια της οικογένειας, του φιλικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.
- Καλλιέργεια δικαιοσύνης, αγάπης, αλληλεγγύης, συντροφικότητας στις σχέσεις με τους συνανθρώπους του.

2. ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

- Παροχή ανθρωπιστικής παιδείας.
- Περιφρούρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με νόμους.
- Καλλιέργεια πνευματικών αρχών μέσα από τα πνευματικά κέντρα.
- Ενημέρωση του κόσμου για τα διάφορα διεθνή προβλήματα.
- Πίστη στην αξία της δημοκρατίας και υποστήριξη των θεσμών της δικαιοσύνης, της ισότητας, της αξιοκρατίας.
- Επιστημονική συνεργασία, καθώς η επιστήμη θα τεθεί στην υπηρεσία του ανθρώπινου παράγοντα.
- Προστασία και συντήρηση της φύσης που αποτελεί πηγή έμπνευσης και δημιουργίας.
- Πολιτική και οικονομική συνεργασία σε διεθνές επίπεδο.

- Διεθνής συνεργασία για την επικράτηση των ανθρωπιστικών αξιών: διαφύλαξη της ειρήνης, συμπαράσταση στους λαούς που καταπιέζονται, σεβασμός στην πολιτιστική παράδοση κάθε έθνους μέσω διεθνών οργανισμών (Ο.Η.Ε., UNESCO, Δικαστήριο της Χάγης, Διεθνές Δίκαιο, UNISEF).

27

ΘΕΜΑ:

«Είναι φανερό πως με την εξέλιξη και των υλικών και των πνευματικών συνθηκών της ζωής μας η Ελλάδα ολοένα παύει πια να είναι μια καθυστερημένη επαρχιακή γωνιά της Ευρώπης στα σύνορα της ανατολίτικης βραδυπορίας προς το σύγχρονο πολιτισμό. Οι μεγάλοι οικονομικοί και κοινωνικοπολιτικοί ανταγωνισμοί του ευρωπαϊκού κόσμου έχουν άμεσο αντίκτυπο στη ζωή μας, τα προβλήματα της ευρωπαϊκής ζωής είναι και προβλήματα δικά μας, όλο το πνευματικό και οικονομικό υπόστρωμά μας επηρεάζεται γοργά και άμεσα από τις ροπές, τις μεταπτώσεις, τους ανταγωνισμούς που συγκλονίζουν και καθορίζουν και διαμορφώνουν τη σύγχρονη ζωή».

Αφού εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με τις παραπάνω σκέψεις, να αναφέρετε:

- α) Ποιους επηρεασμούς δέχεται η χώρα μας από την Ευρώπη;
- β) Πιστεύετε πως η Ελλάδα μπορεί να παίξει ενεργό ρόλο στις ευρωπαϊκές εξελίξεις και με ποιον τρόπο;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η Ευρώπη των μεταπολεμικών χρόνων χαρακτηρίζεται από την κοινή προσπάθεια όλων των κρατών για πρόοδο και ευημερία που θα βασίζεται σε ένα πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης. Μέσα σε αυτόν τον ευρωπαϊκό χώρο ιδιαίτερη θέση κατέχει η Ελλάδα κυρίως γιατί αποτελεί το σύνορο μεταξύ της Δύσης και του κόσμου της Ανατολής. Ειδικότερα, μετά την ένταξη της πατρίδας μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, οι σχέσεις της με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη έγιναν ακόμη στενότερες, με αποτέλεσμα όλες οι εξελίξεις και οι μεταβολές που σημειώνονται στα κράτη αυτά να επηρεάζουν άμεσα και την Ελλάδα.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Αναφορά στην Ελλάδα:

1. Βελτίωση των υλικών και πνευματικών συνθηκών τα τελευταία χρόνια.
2. Άνοδος του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου.
3. Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Αναφορά στη γενικότερη κατάσταση της Ευρώπης:

1. Μεγάλη τεχνολογική πρόοδος.
2. Οικονομικοπολιτικοί ανταγωνισμοί.
3. Οξύτατα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.
4. Νέοι τρόποι ζωής.
5. Αναθεώρηση πολλών ιδεών και αξιών.

Η Ελλάδα, σαν κομμάτι της υπόλοιπης Ευρώπης και κυρίως μέσα από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, επηρεάζεται θετικά και αρνητικά σε όλους τους τομείς της ζωής από τις εξελίξεις που σημειώνονται στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο.

ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΙ:

ΘΕΤΙΚΟΙ:

1. **Πολιτική ζωή:** βελτίωση των πολιτικών δομών μέσα στα πλαίσια της Ευρώπης (νόμος – δίκαιο κ.τ.λ.).
2. **Οικονομία:** άνοδος του οικονομικού επιπέδου με τη βοήθεια των ευρωπαϊκών κατακτήσεων στο χώρο αυτό.

3. **Πολιτισμός:** πολιτιστική συνεργασία και ανανέωση με τη βοήθεια καινούριων πολιτιστικών και φιλοσοφικών ρευμάτων της Ευρώπης.
4. Κοινωνική οργάνωση.

ΑΡΝΗΤΙΚΟΙ:

1. Τα μεγάλα προβλήματα της Ευρώπης έχουν άμεσο αντίκτυπο στην Ελλάδα: ανεργία – πληθωρισμός – ευρύτερες κοινωνικές ανισότητες – κυρίως οικονομικά προβλήματα.
2. Κίνδυνος εθνικής και πολιτιστικής αφομοίωσης: απώλεια της εθνικής ταυτότητας και της πολιτιστικής ιδιαιτερότητάς μας.

ΜΕ ΠΟΙΟ ΤΡΟΠΟ Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΑΙΞΕΙ ΕΝΕΡΓΟ ΡΟΛΟ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ:

1. Με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.
2. Με το σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό.
3. Με τις πολιτικές παραδόσεις της που χαρακτηρίζονται από την προσήλωση της χώρας μας στους δημοκρατικούς θεσμούς.
4. Με ορισμένους τομείς της οικονομικής ζωής που παρουσιάζουν ιδιαίτερη άνθιση π.χ. γεωργία – ναυτιλία – εμπόριο – τουρισμός.

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

Η ευρωπαϊκή κοινότητα οικοδομήθηκε πάνω στα ερείπια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και έχει ως στόχο να προσφέρει στους πολίτες ειρήνη και ευημερία. Η διαδικασία της ένωσης είναι σταδιακή και έχει οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις. Η Συνθήκη του Μάαστριχ (1992), προσδιορίζοντας ως βασικό της στόχο την ολοένα στενότερη ένωση των λαών, μέσα από την οποία θα διέλθει, σε μεταγενέστερα στάδια, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, υπογραμμίζει την ιστορική σημασία του τερματισμού της διαίρεσης της ευρωπαϊκής ηπείρου και επιδιώκει να δημιουργήσει σταθερές βάσεις για τη μελλοντική οικοδόμηση της Ευρώπης. Συγκεκριμένα εγγυάται:

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίου στα πλαίσια της Ευρώπης.
- τη χρηματοδότηση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης για τους ανέργους και τον καθορισμό των ελάχιστων προδιαγραφών για τις συνθήκες εργασίας.
- την ελεύθερη επιλογή των υπηκόων όσον αφορά τη χώρα εργασίας τους και τη δυνατότητα μεταφοράς της κοινωνικής ασφάλισης και των συνταξιοδοτικών τους δικαιωμάτων σε αυτή.
- τη σύγκλιση των οικονομιών με την οικονομική και νομισματική ένωση που θα περιλαμβάνει ένα ενιαίο και σταθερό νόμισμα.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- το σεβασμό στις αρχές της ελευθερίας και της δημοκρατίας και την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- τη θέσπιση κοινής ευρωπαϊκής ιθαγένειας για τους υπηκόους κάθε κράτους – μέλους
- τη δημοκρατική και αποτελεσματική λειτουργία των οργάνων (Συμβουλίου των Υπουργών, Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου) μέσα σε ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο.
- τη δημιουργία βαθύτερων σχέσεων αλληλεγγύης μεταξύ των λαών της Ευρώπης.
- την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής, για την προαγωγή της ειρήνης και της ασφάλειας στην Ευρώπη και στην υφήλιο.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- το σεβασμό της ιστορίας, των παραδόσεων και του πολιτισμού των λαών της Ευρώπης. Τέλος, εγγυάται ότι η οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση Κοινότητας δε θα λειτουργήσει σε βάρος της εθνικής φυσιογνωμίας των κρατών – μελών. Η Κοινότητα, χωρίς να περιορίζει την πολιτιστική και γλωσσική ποικιλομορφία των λαών της, τους παρέχει κοινή ταυτότητα και τους εξασφαλίζει μεγαλύτερη αλληλεγγύη και αμοιβαία υποστήριξη.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- Η Ελλάδα μπορεί να επωφεληθεί από την πολιτική οικονομικής σύγκλισης που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, με σκοπό την εξασφάλιση ενός σύμμετρου επιπέδου διαβίωσης για όλες τις χώρες.
- Η οικονομική μας ανάπτυξη θα επιταχυνθεί με τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τη δημιουργία υλικοτεχνικής υποδομής στον τόπο μας, με τη μεταφορά οικονομικών πόρων, μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και τη δημιουργία κοινωνικών προγραμμάτων.
- Η διευρυνόμενη πανευρωπαϊκή αγορά των τριακοσίων πενήντα εκατομμυρίων καταναλωτών προσφέρει μια μοναδική προοπτική για την προώθηση των ελληνικών προϊόντων.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασφαλώς ενισχύει τους δημοκρατικούς θεσμούς σε κάθε χώρα και κατοχυρώνει τα πολιτικά δικαιώματα των υπηκόων κάθε κράτους – μέλους.
- Η παρουσία της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τονίζει το κύρος της διεθνώς και αναδεικνύει την παρουσία της σε επίπεδο διακρατικών σχέσεων.
- Γενικότερα, η ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ευνοεί και την ειρήνη και την ασφάλεια της Ελλάδας και εγγυάται για την εδαφική της ακεραιότητα.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- Αναμένεται η επιτάχυνση των ρυθμών εξέλιξης της ελληνικής κοινωνίας και η γεφύρωση της απόστασης που τις χωρίζει από τις περισσότερο αναπτυγμένες κοινωνίες.
- Παρουσιάζονται πολλές ευκαιρίες για τη διάδοση του ελληνικού τρόπου ζωής, των αξιών του, αλλά και της Ιστορίας μας και του νεοελληνικού λαϊκού πολιτισμού μας.
- Μέσα από τις πολιτιστικές ανταλλαγές εμπλουτίζεται και ενδυναμώνεται η νεοελληνική πολιτιστική ταυτότητα.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

Είναι πιθανή η εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από ξένα κέντρα, καθώς ο ανταγωνισμός θα είναι ιδιαίτερα οξύς. Είναι γνωστός ο φόβος για την προοπτική μας «Ευρώπης δύο ταχυτήτων». Προβλήματα όπως η ανεργία, η καθήλωση της βιομηχανικής μας ανάπτυξης και η μονόπλευρη εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από τον τουρισμό δεν είναι άσχετα με την ένταξη της χώρας μας στην Ευρώπη.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

Μακροπρόθεσμα, μια υπερσυγκεντρωτική πανευρωπαϊκή εξουσία με έδρα την κεντρική Ευρώπη θα αφαιρούσε από τα κράτη της περιφέρειας (μεταξύ των οποίων βρίσκεται και η Ελλάδα) την εθνική κυριαρχία. Ακόμη, η χώρα μας, καθώς έχει χαρακτηριστεί «Πύλη της Ευρώπης», θα υποστεί την πίεση ενός πιθανού κύματος μετανάστευσης από τα κράτη του τρίτου κόσμου προς την ευρωπαϊκή ήπειρο.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

Ελλοχεύει ο κίνδυνος διαμόρφωσης μιας απρόσωπης και μαζικής «πανευρωπαϊκής» κουλτούρα που θα ισοπεδώσει τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες κάθε ξεχωριστού λαού (ιδιαίτερα ο ελληνικός πολιτισμός θεωρείται προνομιακός λόγω της ποικιλίας των πολιτιστικών του στοιχείων).

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ:

- Η χώρα μας κατέχει προνομιακή θέση, αφού μπορεί να λειτουργήσει σα γέφυρα ενώνοντας τα κράτη της Ευρώπης με του λαούς της ανατολικής Μεσογείου και Αραβικού κόσμου. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα των Βαλκανίων που είναι ενταγμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Η προσφορά μας στη Ευρώπη πρέπει να αξιολογηθεί, κατά κύριο λόγο, μέσα από όρους πνευματικούς. Η χώρα μας διαθέτει έναν αξιόλογο πνευματικό πολιτισμό (Γράμματα, Τέχνες, Επιστήμες), όπως αποδεικνύουν οι βραβεύσεις και οι διακρίσεις των εργατών του πνεύματος (βραβεία λογοτεχνίας, μουσικής, κινηματογράφου, επιστημονικό δυναμικό που διαπρέπει στο εξωτερικό κτλ.).
- Ο ελληνικός τρόπος ζωής και οι αξίες του, όπως προκύπτουν από τη μελέτη της νεοελληνικής ιστορίας, μπορούν να προσφέρουν πολλά στους υπόλοιπους ευρωπαϊκούς λαούς αντισταθμίζοντας το δυτικοευρωπαϊκό πνεύμα του πιεστικού ορθολογισμού με την αμεσότητα και τον αυθορμητισμό που προβάλλει η δική μας πολιτιστική ταυτότητα. Ακόμη η παρουσία της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα λειτουργεί και ως ιδεολογικό σύμβολο που συνδέει το σύγχρονο ευρωπαϊκό με τον αρχαία ελληνικό πολιτισμό.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Η επικείμενη ενοποίηση της Ευρώπης στηρίζεται ασφαλώς στην κοινή ιστορία, τις κοινές εμπειρίες και τις συγγενείς πολιτιστικές ταυτότητες των ευρωπαϊκών λαών. Ποια η συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη σταδιακή διαμόρφωση αυτής της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

«Δεν υπάρχει «ευρωπαϊκός λαός» αλλά οι λαοί της Ευρώπης κι ένα κοινό ευρωπαϊκό πεπρωμένο, το οποίο μπορούμε να δούμε από την επιθυμία όλων αυτών των χωρών που θέλουν να ανήκουν στην Ευρώπη για πολύ βαθύτερους λόγους από ό,τι η ευημερία ή το βιοτικό επίπεδο. Οι λόγοι αυτοί αντέχουν στη δοκιμασία του χρόνου.»

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Η συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας αποδεικνύεται με πολλούς τρόπους:

- α) Η ίδια η λέξη «Ευρώπη» είναι ελληνική.
- β) Οι Έλληνες χάραξαν τα γεωγραφικά όρια μεταξύ Ευρώπης και Ασίας (Μηδικού πόλεμοι).
- γ) Οι Έλληνες γέννησαν πολιτικά την Ευρώπη (δημοκρατία).
- δ) Οι Έλληνες γέννησαν πολιτιστικά την Ευρώπη (φιλοσοφία, τέχνη, πολιτισμός κτλ.)

Γενικότερα η Αρχαιοελληνική παιδεία κληροδοτήθηκε στους δυτικοευρωπαϊκούς λαούς μέσω ορισμένων διαχρονικών στοιχείων που προκύπτουν από τα πνευματικά της επιτεύγματα. Η αρχαιοελληνική παιδεία οικοδομήθηκε πάνω στην έννοια του ΜΕΤΡΟΥ, η οποία ενυπάρχει στις βασικότερες συλλήψεις – κατακτήσεις της κλασικής σκέψης. Αυτές είναι: ανθρωπιστική αντίληψη για τη ζωή (ανάπτυξη του πολιτισμού με κέντρο τον Άνθρωπο), δημοκρατία (ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων), ελευθερία (εναρμόνιση ατομικών και κοινωνικών επιδιώξεων), καλαισθησία (συμμετρία, ισορροπία μορφής και περιεχομένου), ορθολογισμός (διαλεκτική προσέγγιση της πραγματικότητας), αθλητικό ιδεώδες (ισορροπία σώματος και πνεύματος).

Το πνευματικό αυτό οικοδόμημα μεταφέρθηκε προς τη Δύση μέσω ορισμένων ιστορικών σταθμών που είναι α) ο Αρχαιοελληνικός αποικισμός, β) η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, γ) το Βυζαντινό κράτος και δ) μετά την κατάρρευση του Βυζαντίου, οι Έλληνες λόγιοι στη Δύση. Στη συνέχεια η περίοδος της Αναγέννησης σηματοδότησε το ξεκίνημα του ευρωπαϊκού πολιτισμού, όπως τον γνωρίζουμε σήμερα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

- Οι Ευρωπαίοι αναγνωρίζουν την Ελλάδα ως ιστορική και πνευματική τους μήτρα: «Είμαστε όλοι Έλληνες» (Shelley).

ΘΕΜΑ: Ο φανατισμός είναι ένα γνώρισμα των ανθρώπων όλων των εποχών

- α) Ποια νομίζετε ότι είναι τα αίτια που τον δημιουργούν;
- β) Ποιες οι συνέπειες του για τα άτομα και τις ομάδες;
- γ) Πώς νομίζετε ότι μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση;

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Σχολιασμός του φαινομένου του φανατισμού σαν ένα μελανό χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνίας.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Φανατισμός είναι η μέχρι πάθους προσηλώνση σε κάποια ιδέα, θρησκεία, πολιτικό σύστημα, κόμμα, αθλητική ομάδα, που εξωθεί σε έχθρα ή και βιαιότητα κατά των αντιφρονούντων. Τον χαρακτηρίζει γενικά ο εγωισμός, η αυταρχικότητα, η εμπάθεια, η αδιαλλαξία και η μισαλλοδοξία.

Ο αυταρχισμός κάθε μορφής στην ιστορία του ανθρώπου για να επιβληθεί κατασκευάζει το δόγμα, φιλοσοφικές ή θρησκευτικές δοξασίες που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση του κύρους τους. Το δόγμα για να επικρατήσει κατασκευάζει τους φανατικούς, που κινούνται μέσα στις προλήψεις και συχνά μέσα σε ουτοπίες.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

Ο φανατισμός είναι προϊόν τεχνικής προπαγάνδας.

Ο φανατικός άνθρωπος έχει τη δική του λογική που δε συμφωνεί με την κοινή λογική.

Χωρίς να ανέχεται την κριτική δύναμη της διαλεκτικής, αποκρούει το διάλογο, αρνείται τα γεγονότα και χαρακτηρίζει τις αντίθετες απόψεις κακόβουλες ή επικίνδυνες.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Η ιστορία είναι γεμάτη με σελίδες φανατισμού (θρησκευτικού, πολιτικού, φυλετικού, εθνικού, ιδεολογικού, αθλητικού) με αποκορύφωμα το θρησκευτικό (Σταυροφορίες - Ιερά εξέταση) και πολιτικό (φασισμός - ναζισμός - Χίτλερ).

ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Ο άνθρωπος από τη φύση του δημιουργεί ιδέες και λατρεύει τις ιδέες (ελευθερία, θεός, δικαιοσύνη). Μερικές φορές όμως γίνεται αιχμάλωτος των ιδεών, των διανοητικών προϊόντων του. Έτσι γίνεται φανατικός και δογματικός.
2. Το υπόβαθρο του φανατισμού είναι η αυθεντία. Στη συνείδηση των φανατικών δηλαδή υπάρχει μία πίστη ή αφοσίωση ή αγάπη προς ένα πρόσωπο ή θεσμό ή κατάσταση.
3. Πολλοί φανατικοί είναι άνθρωποι με ψυχολογικά προβλήματα και δύσκολη προσαρμογή στην κοινωνία. Αποτυχημένοι, φτωχοί, απροσάρμοστοι, αμαρτωλοί, ένοχοι, εγωιστές που λόγω εξωτερικών εμποδίων ή κληρονομικών ελαττωμάτων έχασαν την αυτοπεποίθησή τους και στράφηκαν προς κάποια λατρεία. (εμπάθης υποστήριξη ιδεολογίας).
4. Σε ρατσισμό οδηγεί και «η πλύση εγκεφάλου» των μέσων μαζικής ενημέρωσης.
5. Συχνά ο δογματισμός - φανατισμός ξεκινά από μια επιστημονική θεωρία. Ιδρύεται μια «σχολή» στην οποία οι μαθητές λατρεύουν το δάσκαλο και η σχολή μετατρέπεται σε θρησκεία.
6. Η βία γεννά φανατισμό και ο φανατισμός βία (εμφύλιες διαμάχες, δικτατορίες, τρομοκρατία).
7. Σε περιόδους κρίσεων, σεισμών, επιδημιών, οικονομικών πιέσεων και πολέμων όλοι ενεργούμε συλλογικά, είμαστε ίσως αποτυχημένοι και απογοητευμένοι και πρόθυμα υποτασσόμαστε σε έναν αρχηγό. Η υπακοή είναι το μοναδικό στέρεο σημείο στο χάος που επικρατεί. Ο άνθρωπος είναι ευάλωτος και επιρρεπής στην προπαγάνδα.

Γενικά σε ομαδικό επίπεδο η πνευματική καθυστέρηση, η ανωτερότητα, κάποιες προκαταλήψεις μαζί με κάποια πιεστικά προβλήματα μπορεί να δημιουργήσουν φανατισμούς με καταστρεπτικές συνέπειες, γιατί εκεί η προπαγάνδα βρίσκει πρόσφορο έδαφος.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

Το άτομο: Χάνει την αυτονομία και την προσωπικότητά του και μετατρέπεται σε ένα ανώνυμο άτομο, χωρίς δική του βούληση και γνώμη. Η αλλαγή αυτή γίνεται μέσα σε μια ατμόσφαιρα φορτωμένη με πάθη, χωρίς αυτοκυριαρχία και αυτοπεποίθηση. Ο άνθρωπος γίνεται στενόμυαλος και στενόκαρδος. Το οπτικό του πεδίο είναι περιορισμένο και η θέλησή του να δει ανύπαρκτη, το πείσμα του όμως απάνθρωπο. Γίνεται ωμός, τραχύς, ακαλλιέργητος, αποθηριώνεται. Δημιουργεί καταστάσεις μίσους και εμπάθειας ακόμη και εγκληματικότητας (Μεσαιώνας). Περιορίζεται η κριτική του ικανότητα. Πιστεύει ότι κατέχει την ανώτατη γνώση. Αρνείται το διάλογο.

Στην κοινωνία: Επιβάλλεται το δίκαιο του ισχυρότερου στις κοινωνικές σχέσεις. Προξενούνται κοινωνικές ταραχές, εξάπτονται τα πάθη. Προκαλούνται εκρήξεις μεταξύ των λαών ή εμφύλιες διαμάχες ή ακόμη και διεθνείς συγκρούσεις. Πολλές φορές υπονομεύεται η δημοκρατία και η κοινωνία οδηγείται στη δικτατορία. Επίσης ο ρατσισμός είναι αποτέλεσμα του φανατισμού.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

- Η παιδεία λυτρώνει τον άνθρωπο από το φανατισμό, γιατί τον αναγκάζει να αναρωτηθεί για πολλά και να απαιτήσει πιεστικές απαντήσεις. Μεταρρυθμιστές, φιλόσοφοι αναρωτήθηκαν, αμφισβήτησαν, απελευθερώθηκαν.
- Ο δημοκρατικός διάλογος στηρίζει τη δημοκρατία και ανατρέπει το δογματικό και φανατικό μονόλογο.
- Ο αλληλοσεβασμός και αλληλοκατανόηση διαμορφώνουν καλές ανθρώπινες σχέσεις που δεν υπονομεύονται από φανατικές ομάδες.
- Να προσπαθήσουμε με φιλοσοφημένη επιχειρηματολογία να βοηθήσουμε και στην αφύπνιση των άλλων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο φανατισμός είναι όπως φάνηκε βασικό χαρακτηριστικό του ανθρώπου. Δύσκολα ο άνθρωπος μπορεί να λυτρωθεί απ' αυτόν. Στην εποχή μας με την περισσότερη μόρφωση και αμφισβήτηση θα περίμενε κανείς λιγότερο φανατισμό. Φαίνεται όμως η τρομερή προπαγάνδα, και προπαντός τα ψυχολογικά άγχη και τα αδιέξοδα της εποχής μας, κάνουν καλά τη δουλειά τους. Άτομα με αυτοπεποίθηση συνήθως δε ρέπουν προς το φανατισμό.

Η βελτίωση της ηθικής στάθμης της κοινωνίας και τα υψηλότερα ιδανικά θα μειώσουν τη ροπή των νέων προς κάθε είδους φανατισμό, θα ισχυροποιήσουν τις αντιστάσεις τους, έτσι ώστε να μη γίνονται λεία των επιτήδειων εμπόρων της προπαγάνδας.

Ντιντερό: «Δεν υπάρχει παρά ένα βήμα που χωρίζει το φανατισμό από τη βαρβαρότητα».

Παναγιωτόπουλος: «Ο πνευματικός άνθρωπος δεν μπορεί να είναι φανατικός»

30

ΘΕΜΑ:

Είναι γεγονός πως η γυναίκα για να μπορέσει να καταξιωθεί κοινωνικά πέρασε από ένα στάδιο συνεχών αγώνων. Όμως και η ανθρωπότητα για να τη δεχτεί σαν ένα άτομο ισότιμο με τον άνδρα, χρειάστηκε να ωριμάσει πνευματικά.

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω άποψη, απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα.

- α) Ποια είναι η θέση της γυναίκας στη σύγχρονη κοινωνία;

β) Πιστεύετε ότι το πρόβλημα της ισότητας των δύο φύλων εξακολουθεί να υφίσταται στη χώρα μας σήμερα, παρά τις μεγάλες προόδους που κατά γενική ομολογία έχουν σημειωθεί προς αυτήν την κατεύθυνση;

γ) Με ποιους τρόπους είναι δυνατόν να επιτευχθεί η γυναικεία χειραφέτηση και απελευθέρωση που θα οδηγήσει στην ουσιαστική εξίσωση των φύλων;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Επαναδιαπραγμάτευση του δεδομένου. Παρουσίαση της ισότητας της γυναίκας με τον άνδρα στη σύγχρονη εποχή ως μία από τις πιο μεγάλες κατακτήσεις του φεμινιστικού κινήματος.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Αναμφισβήτητα, η θέση της γυναίκας στην κοινωνία δεν ήταν η ίδια στους διάφορους λαούς κι ακόμα παρουσίαζε διαφορές κατά την εξέλιξη των κοινωνιών μέσα από τους αιώνες.

Αν ανατρέξει κανείς στην ιστορία των λαών, θα διαπιστώσει πως η θέση της γυναίκας παλαιότερα υπήρξε μειονεκτική σε σχέση με εκείνη του άνδρα και βρισκόταν σε πλήρη εξάρτηση απ' αυτόν. Παραδείγματα τα οποία αποδεικνύουν ότι η γυναίκα ήταν κοινωνικά υποδεέστερη και δεν απολάμβανε κανένα δικαίωμα, μπορούμε να αντλήσουμε από διάφορες ιστορικές περιόδους όπως την Αρχαία εποχή, το Βυζάντιο, το Μεσαίωνα. Με τη διδασκαλία του Χριστιανισμού εξυψώθηκε η θέση της και μετά το δέκατο όγδοο αιώνα ξεκινά μια περίοδος συνεχών αγώνων που οδήγησαν στην πολιτική και κοινωνική χειραφέτησή της. Όμως η γυναίκα πέρα από τις όποιες δυσκολίες, είχε ν' αντιμετωπίσει και κοινωνικούς φραγμούς. Χρειάστηκε λοιπόν ν' απαλλαγεί η ανθρωπότητα από δεισιδαιμονίες, προκαταλήψεις και να ωριμάσει πνευματικά, ώστε να δεχτεί την ισοτιμία της γυναίκας, αφού προηγουμένα την είχε καταξιώσει συνειδησιακά.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Στη δική μας εποχή, που ο άνθρωπος έχει φτάσει στις ψηλότερες βαθμίδες της πνευματικής πυραμίδας, η γυναίκα έχει μια έντονη παρουσία και η δραστηριότητά της έχει επεκταθεί σ' όλα τα επίπεδα ζωής. Σ' αυτό συντέλεσε:

1. Η νομική εξίσωση των δύο φύλων αποτέλεσε τη μεγαλύτερη επιβράβευση των αγώνων της γυναίκας. Τώρα πλέον, σύμφωνα με το Σύνταγμα, έχει ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις με τον άνδρα.
2. Αναγνωρίστηκε στη γυναίκα το δικαίωμα για εργασία και καθορίστηκε ίση αμοιβή για ίση προσφορά εργασίας. Έτσι, σήμερα της δόθηκε η ευκαιρία να διεισδύσει ακόμα και στα θεωρούμενα ως αντρικά επαγγέλματα.
3. Απόκτησε το δικαίωμα να μορφώνεται με αποτέλεσμα η γυναίκα να διακρίνεται ιδιαίτερα στον επιστημονικό χώρο και να χαρακτηρίζεται από το υψηλό επίπεδο πνευματικής της καλλιέργειας.
4. Κατέκτησε το δικαίωμα του «εκλέγειν» και «εκλέγεσθαι», γεγονός που της επιτρέπει να σταδιοδρομήσει στον πολιτικό χώρο, καταλαμβάνοντας οποιαδήποτε θέση στην πυραμίδα των πολιτικών αξιωμάτων.
5. Απελευθερώθηκε από πολλούς κοινωνικούς φραγμούς (προκαταλήψεις) που περιορίζαν το πεδίο δράσης της μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας, αποκτώντας περισσότερη ελευθερία κινήσεων.
6. Η εξίσωση των δύο φύλων επιτεύχθηκε ουσιαστικά στη σημερινή εποχή με την κατάργηση του θεσμού της προίκας.

Συμπέρασμα: Η γυναίκα στη σύγχρονη εποχή είναι φορέας πολλών κοινωνικών ρόλων (σύζυγος – μητέρα – εργαζόμενη – νοικοκυρά – ερωμένη).

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Στη χώρα μας το πρόβλημα της ισότητας των δύο φύλων εξακολουθεί να υφίσταται κυρίως στις αγροτικές περιοχές, όπου οι κοινωνικοί φραγμοί εμποδίζουν τη γυναίκα να καταλάβει τη θέση που της ανήκει. Βέβαια, δεν παρατηρείται με την ίδια ένταση, όπως παλαιότερα, και αυτό οφείλεται στις σημαντικές προόδους που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια (αναθεώρηση του οικογενειακού δικαίου).

ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΔΙΑΙΩΝΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ:

1. Ακόμη και σήμερα η γυναίκα δεν αντιμετωπίζεται όπως αρμόζει σε έναν άνθρωπο, αλλά σε σχέση με το φύλο. Αυτό οφείλεται στον κοινωνικό ρατσισμό πολλών ανθρώπων, ακόμα και μορφωμένων, οι οποίοι εξακολουθούν να κρίνουν ανάλογα με το φύλο.
2. Πολλοί άνδρες αντιμετωπίζουν με προκατάληψη τις γυναίκες, θεωρώντας πως θα πρέπει αυτές να ασχολούνται αποκλειστικά με τις δουλειές του σπιτιού. Έτσι οι γυναίκες είτε στερούνται τη δυνατότητα μιας επαγγελματικής καριέρας είτε αναγκάζονται να τη θυσιάσουν και να αφοσιωθούν στο ρόλο της συζύγου – μητέρας – νοικοκυράς.
3. Προκαταλήψεις υπάρχουν και στην περίπτωση που οι γυναίκες καταφέρουν να ενασχοληθούν με κάποιο επάγγελμα, κυρίως όταν αυτό θεωρείται ως αντρικό.
4. Πολλές φορές δεν υπάρχει ο απαιτούμενος σεβασμός απέναντι στη γυναίκα η οποία γίνεται αντικείμενο πολλαπλής εκμετάλλευσης. Συχνές είναι οι περιπτώσεις σήμερα κατά τις οποίες η γυναίκα πέφτει θύμα ψυχολογικής αλλά και σωματικής βίας.
5. Ιδιαίτερα προσβλητικός είναι ο τρόπος με τον οποίο προβάλλεται η γυναίκα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κυρίως μέσα από τη διαφήμιση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να υποβιβάζεται και να εξευτελίζεται η προσωπικότητά της. Επίσης, χρησιμοποιείται ως μέσο για την προβολή καταναλωτικών αγαθών.

Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Η ίση κοινωνική θέση των ανθρώπων ανεξάρτητα από το φύλο, η δυνατότητα συμμετοχής σ' όλες τις κοινωνικές δραστηριότητες δίνουν το περιεχόμενο των όρων «χειραφέτηση» και «απελευθέρωση». Για ν' αποκτήσει λοιπόν η γυναίκα τη θέση που δικαιωματικά της ανήκει μέσα στην κοινωνία, θα πρέπει να επανατοποθετηθούν οι ανθρώπινες σχέσεις σε σωστότερες βάσεις και το κυριότερο να καταπολεμηθούν οι προκαταλήψεις που υπάρχουν σε σχέση με τη γυναίκα. Μόνο με τη βοήθεια της ανθρωπιστικής και καθολικής παιδείας είναι δυνατό να αναθεωρηθούν και να αντικατασταθούν με σεβασμό, αναγνώριση, εξύψωση της γυναίκας στο κοινωνικό βάθρο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Πριν όμως η γυναίκα ζητήσει την κοινωνική της αποδοχή, πρέπει προηγουμένα η ίδια να συνειδητοποιηθεί και ενεργοποιηθεί σ' όλα τα επίπεδα, διεκδικώντας την έκφραση, τη δικαίωση, την αυτοπραγμάτωσή της.

Κοινωνίες που στηρίζονται στην ισομερή μεταχείριση των δύο φύλων και παρέχουν ίσες ευκαιρίες διάκρισης στη γυναίκα δημιουργούν τις προοπτικές για μια ανθρωπότητα πραγματικά ελεύθερη, πραγματικά ανθρώπινη.

ΘΕΜΑ:

«Φυσικά υπήρχαν και υπάρχουν πάμπολλοι που ισχυρίζονται πως η Τέχνη είναι αυτοσκοπός. Χρειάζεται τάχα να πούμε πως η θέση αυτή αφυδατώνει και ευνουχίζει την Τέχνη σαν κοινωνικό φαινόμενο, την υποβαθμίζει σε προσωπική υπόθεση του δημιουργού, αποκομμένου από την κοινωνία όπου ζει και που αυτή τον δημιούργησε;»

(Μάριος Πλωρίτης)

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω άποψη να απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Τι είναι κατά τη γνώμη σας Τέχνη και ποια η λειτουργία της;

- β) Πιστεύετε ότι ο καλλιτέχνης πρέπει να επηρεάζεται από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της εποχής του;
γ) Τι είναι στρατευμένη τέχνη;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η τέχνη είναι ανθρώπινο δημιούργημα, που έχει σκοπούς και δράση κοινωνικούς, υπόκειται σε μια ορισμένη αλλά ακατάπαυστα εξελισσόμενη τεχνική και δέχεται κρίση αξίας ανάλογα με ένα ορισμένο κάθε τόσο ιδανικό του ωραίου, που αλλάζει κατά καιρούς και κατά τόπους. Είναι μια πραγματικότητα που συνθέτει ο καλλιτέχνης, ο δημιουργός, με στοιχεία που δανείζεται τις περισσότερες φορές από τη φύση, τα περνάει όμως μέσα από τη δική του προσωπικότητα, μεταγγίζοντάς τους τα δικά του χαρακτηριστικά.

Α. ΟΡΙΣΜΟΙ - ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ:

1. Θεώρησαν την τέχνη έκφραση του θρησκευτικού συναισθήματος, έναν τρόπο για να καταλαγιάσει ο αρχέγονος τρόμος μπροστά στο άγνωστο της φύσης. Γιατί η τέχνη μετατρέπει τον τρόπο σε ρυθμό. Είπαν πως δεν είναι τίποτε άλλο παρά απεικόνιση της φύσης και των πραγμάτων ή ένα όργανο επικοινωνίας και έκφρασης των συναισθημάτων και ιδεών του ανθρώπου, έκφραση μιας ανάγκης να νικηθεί η μοναξιά. Την ταύτισαν ακόμη με το όνειρο, τη μέθη, το παραλήρημα και τη σύγκριναν με το παιχνίδι.
2. Η ετυμολογία της λέξης, από το ρήμα «τίκτω», που σημαίνει «γεννώ», φανερώνει την προέλευσή της. Είναι η ικανότητα δημιουργίας έργων, που προκαλούν αισθητική απόλαυση, και συνιστούν την έκφραση και ερμηνεία του ωραίου.
3. Τέχνη είναι η ικανότητα του ανθρώπου με τα διάφορα δημιουργήματά του, να εκφράζει το ιδεώδες του καλού και του ωραίου.
4. Τέχνη είναι το μέσο που φέρνει τον άνθρωπο σε ισορροπία με το περιβάλλον του. Είναι ένα απαραίτητο μέσο αυτής της συγχώνευσης του ξεχωριστού ατόμου με το σύνολο της άπειρης κοινωνικοποίησής του, της συμμετοχής του στα βιώματα, στις εμπειρίες και στις ιδέες ολόκληρου του ανθρώπινου γένους.
5. Η Τέχνη είναι μια λειτουργία που και για τον ίδιο τον καλλιτέχνη και για όσους επικοινωνούν με το έργο του, αποτέλεσμα έχει τον ψυχικό καθαρισμό. Καθαίρει ψυχικά με το νόημα ότι όχι μόνο πλουτίζει αλλά και εξαγνίζει, εντείνει και συνάμα ανατείνει τη συγκινησιακή ζωή του ανθρώπου.

Ευάγγελος Παπανούτσος

«Αισθητική»

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Η καλλιτεχνική λειτουργία υπήρχε στον πρωτόγονο άνθρωπο και ήταν αναπόσπαστα δεμένη με το σύνολο της ψυχικής του ζωής. Οι πρώτες ενδείξεις τέχνης συντροφεύουν τα πρώτα κιόλας βήματα του ανθρώπου μέσα στον κοινωνικό του περίγυρο, αλλά εξυπηρετούν τις σκληρές ανάγκες μιας σκληρής ζωής ή αποτελούν μέρος της θρησκευτικής οικονομίας.

Στην κλασική Ελλάδα η τέχνη είναι μέσο ηθικοποίησης, γνώσης και παιδαγωγικής. Ο Σωκράτης έλεγε ότι η τέχνη οδηγεί τον άνθρωπο στο αγαθό. Ο Πλάτωνας στην αλήθεια.

Στο Μεσαίωνα, σαν έκφραση του ωραίου, η τέχνη ονομάστηκε «χαρούμενη επιστήμη». Μετά από τις διάφορες ερμηνείες της τέχνης, που κατά καιρούς επιχείρησαν μεγάλοι διανοητές και την καθαρά ιδεαλιστική και ανεδαφική, η σύγχρονη τέχνη έχει ριχθεί σε μια προσπάθεια «καθαισμού» κι αναγέννησης αντλώντας δυνάμεις και ζωτικότητα στις απαρχές της.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ:

1. Η τέχνη έχει κέντρο τον άνθρωπο. Τη ζωή του μέσα στη φύση και στην κοινωνία. Τον αγώνα του να γνωρίσει τον εαυτό του και τους άλλους. Να γνωρίσει τις ιδέες, τους πόθους και τα πάθη του.
2. Η τέχνη συλλαμβάνει τη ζωή και τη φύση, αλλά δεν τις μιμείται. Τις κατακτά πνευματικά.
3. Ο καλλιτέχνης συλλαμβάνει την εσωτερική νομοτέλεια των μορφών ή των φαινομένων, που τον ενδιαφέρουν και τα μετατρέπει σε μορφές – σύμβολα, που αποπνέουν τη δική του αποκλειστικά πνευματικότητα.
4. Το έργο τέχνης έχει δομή και εσωτερική νομοτέλεια, ακόμη και στην πιο αφηρημένη τεχνοτροπία. Για το λόγο αυτό είναι σύνθεση και όχι κατασκευάσμα.
5. Η τέχνη δεν ενδιαφέρεται να μεταδώσει γνώσεις. Αντίθετα, βλέπει τον κόσμο με μάτια πάντα καινούρια και αναζητά νέες οπτικές γωνίες, νέα επίπεδα και νέες διαστάσεις του πνεύματος, που θα μπορούσαν ν' αποδώσουν την ιδέα του καλλιτέχνη με μεγαλύτερη συνέπεια.
6. Η τέχνη ενώνει τους ανθρώπους. Προϋποθέτει μια βαθιά σχέση ανάμεσα στο δημιουργό και σ' εκείνους που βλέπουν ή ακούνε το έργο.
7. Η τέχνη απολυτρώνει τον άνθρωπο από τη μηχανιστική καθημερινότητα, τον ευχαριστεί και τον κοινωνικοποιεί, αφού τον ενώνει σ' ένα κοινό αγώνα για την υπερπήδηση φυσικών και κοινωνικών εμποδίων.
8. Η τέχνη συντελεί στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας και οδηγεί τον άνθρωπο σε μια πληρότητα ζωής.
9. Ενώνει το περιορισμένο του «εγώ» σε μια κοινοτική ύπαρξη, κοινωνικοποιεί την ατομικότητά του.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

«Η τέχνη για την τέχνη»: Πολλοί υποστηρίζουν ότι μοναδική αποστολή της τέχνης είναι η έκφραση του ωραίου, άρα οι καλλιτέχνες δημιουργούν με μοναδικό σκοπό τους ν' αγγίξουν την τελειότητα. Κάτι τέτοιο όμως προϋποθέτει ότι ο καλλιτέχνης θα ζει αποκομμένος από το περιβάλλον του, πέρα και έξω από την εποχή του.

Ο αληθινός καλλιτέχνης όμως είναι γέννημα και εκφραστής της εποχής του. Δεν μπορεί παρά να συγκινείται και να επηρεάζεται από τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες. Ο καλλιτέχνης είναι ο σειсмоγράφος της εποχής του. Φορτίζεται, εμπνέεται, σιτίζεται πνευματικά από το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει και δημιουργεί.

«Ο μεγάλος καλλιτέχνης δεν είναι της εποχής του, είναι η εποχή του».
Γιώργος Σεφέρης

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ:

1. Η προσωπικότητα του καλλιτέχνη, οι τάσεις, οι ευαισθησίες, τα ενδιαφέροντά του εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το ευρύτερο περιβάλλον.
2. Ο καλλιτέχνης δημιουργεί για να εκφραστεί, αλλά και για να επικοινωνήσει με τους συνανθρώπους του. Η επικοινωνία όμως απαιτεί σημεία επαφής ανάμεσα στο δέκτη και τον πομπό.
3. Γνήσια και μεγάλη είναι μόνο η Τέχνη που εκφράζει την εποχή της, τις αισθητικές αντιλήψεις, αλλά και τα κοινωνικοπολιτικά προβλήματα που την προσδιορίζουν.
4. Ο καλλιτέχνης χάρη στην ευαισθησία του συλλαμβάνει και κατανοεί τα μεγάλα προβλήματα πριν από τους άλλους. Είναι λοιπόν υποχρεωμένος να τους δια φωτίσει και να προτείνει λύσεις. Σήμερα ειδικά, που η μοναξιά και το άγχος στιγματίζουν τον άνθρωπο, που το συναίσθημα έχει κηρυχθεί έκπρωτο, οι αξίες αμφισβητούνται και απορρίπτονται, οι πυρηνικοί εξοπλισμοί πληθαίνουν, η μαζοποίηση, ο συγκεντρωτισμός της εξουσίας και ο άκρατος καταναλωτισμός αφαιρούν από τον άνθρωπο την ελευθερία και τον αυτοσεβασμό του, ο αληθινός δημιουργός έχει χρέος, μέσα από το έργο του, να επισημάνει τα λάθη και να προτείνει δρόμους διαφυγής από τα αδιέξοδα.

5. Ο καλλιτέχνης που αποκόβεται από το κοινωνικό «γίνεσθαι» υποβιβάζει την τέχνη σε εφαρμογή αισθητικών κανόνων και αντιλήψεων.

«Προορισμός του ποιητή, όπως και του επιστήμονα, είναι να κατανοήσει και στη συνέχεια να μεταδώσει στους άλλους τα φλέγοντα και τα αιώνια προβλήματα της εποχής του και της κοινωνίας του»

Τιφεν

«Η τέχνη δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά κάτι μια κοινωνική λειτουργία που έχει προορισμό να βοηθήσει τον άνθρωπο, να τον χειραγωγήσει, ώστε να ξεπεράσει τα προβλήματά του, και να τον ενισχύσει στον αγώνα του για την πρόοδο από κάθε πλευρά».

Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος

Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΣΤΡΑΤΕΥΜΕΝΗ ΤΕΧΝΗ:

Με τον όρο «στράτευση» οι περισσότεροι εννοούν την πολιτικοποίηση του καλλιτέχνη. Σύμφωνα μ' αυτήν την άποψη «στρατευμένος» καλλιτέχνης είναι κατά κανόνα αυτός που τα έργα του έχουν κοινωνικό ή πολιτικό περιεχόμενο. Η μερίδα των ατόμων που εναντιώνονται στη «στρατευμένη» τέχνη ταυτίζουν τον όρο «στράτευση» με την πολιτικοποίηση. Αναγκαίο λοιπόν είναι να ξεκαθαρίσουμε τον όρο «στράτευση».

Στρατευμένη είναι η τέχνη που αναφέρεται γενικότερα στα κοινωνικά (και όχι μόνο στα πολιτικά) φαινόμενα και παίρνει μια στάση απέναντί τους. Είναι η τέχνη που εκφράζει μια ιδεολογία πολιτική, φιλοσοφική, θρησκευτική.

Όμως η στράτευση αυτού του είδους, όταν δεν είναι επιβεβλημένη από τα έξω, αλλά είναι κάτι που βγαίνει μέσα από τον καλλιτέχνη, σαν εσωτερική του ανάγκη και με τον απαραίτητο όρο ότι καταξιώνεται αισθητικά, τότε η στράτευση αυτή δεν αφορά την ταύτισή της με την πολιτικοποίηση, διότι ο καλλιτέχνης σ' αυτή την περίπτωση εκπληρώνει τους όρους της τέχνης. Το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: πότε και ως ποιο σημείο η «στράτευση» είναι αποτυχημένη, γιατί σκοτώνει την τέχνη και καταντά φθηνό κήρυγμα;

Η «στράτευση» καταντά αποτυχία όταν απ' έξω επιτάσσεται στον καλλιτέχνη να παίρνει πολιτικές θέσεις με το έργο του και να υπηρετεί μια σκοπιμότητα, χωρίς να βγαίνει φυσιολογικά και αυθόρμητα απ' τον ίδιο σαν δική του εσωτερική ανάγκη και κυρίως χωρίς να καταξιώνεται αισθητικά. Η πολιτική πρέπει να αποτελεί και να λειτουργεί σαν ένα ερέθισμα που έρχεται απ' έξω και προκαλεί μια συγκίνηση στον καλλιτέχνη.

Στην άλλη περίπτωση με το να αφορίζεται ολοκληρωτικά η πολιτική μέσα στην τέχνη, σαφώς υπηρετείται μια πολιτική σκοπιμότητα που δε θέλει να θίγονται τα κακώς κείμενα. Σε εποχές όμως οριακών κρίσεων (π.χ. δικτατορία) τι πρέπει να κάνει ο καλλιτέχνης; Τότε ο καλλιτέχνης δεν μπορεί να μείνει ασυγκίνητος κι αδιάφορος ή ν' αποτολμά να υποστηρίζει δημόσια ότι όλα αυτά είναι έξω από το χώρο της τέχνης και τις αρμοδιότητές της, γιατί δήθεν γι' αυτή στόχος και περιεχόμενο είναι η ομορφιά.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο καλλιτέχνης είναι αυτός που κατανοεί και συλλαμβάνει την αιωνιότητα και την πολυτιμότητα του ωραίου και το μορφοποιεί διερμηνεύοντάς το από τη δική του οπτική. Καλλιτέχνης και εποχή δένονται άρρηκτα με μια σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης. Ο καλλιτέχνης συντελεί στη διάπλαση συνειδήσεων, στην αφύπνιση των ναρκωμένων, γιατί δεν είναι μονάχα χρωστήρας ή πέννα, είναι και στάση ζωής. Ζώντας συνειδητά στο κοινωνικό πλαίσιο της εποχής του και όχι ξεκομμένος απ' αυτήν, επηρεάζει και επηρεάζεται από τις κοινωνικοπολιτικές και πολιτιστικές αναδιπλώσεις του καιρού του.

Χρέος του όμως, όπως και της τέχνης, είναι να λειτουργήσει αυτόνομος, ακέραιος, απαραβίαστος από σκοπιμότητες, καιροσκοπισμούς και περιορισμούς, για να μπορεί κάθε φορά να ξεπερνά τα πλαίσια της αισθητικής αρχής και να υπηρετεί την κοινωνική πραγματικότητα και μόνο. Γιατί η τέχνη παράγεται με συνεργασία αντικειμένου και

υποκειμένου και με τη συμμετοχή του θεατή δημιουργείται η αισθητική συγκίνηση, αυτή η αμοιβαία κατανόηση, η συμφωνία με τη φύση.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ:

«Σύμφωνα με μια άποψη, οι Τέχνες και ο πολιτισμός γενικότερα μπορούν ν' ανθίσουν πραγματικά μόνο σ' ευημερούσες κοινωνίες». Σχολιάστε το ρόλο του οικονομικού επιπέδου της κοινωνίας στην ανάπτυξη γραμμάτων, τεχνών, προβληματισμών κ.τ.λ.

Α. Η άποψη αυτή έχει πολλούς υποστηρικτές:

1. Οι τέχνες και τα γράμματα προϋποθέτουν υψηλής ποιότητας παιδεία, που μπορεί να προσφέρει κυρίως μια ευημερούσα κοινωνία.
2. Άλλωστε, μονάχα όταν έχουν λυθεί ζωτικά προβλήματα επιβίωσης, είναι δυνατό το πνεύμα να στραφεί στην απρόσκοπτη έρευνα και καλλιέργεια των επιστημών και τεχνών.
3. Προϋπόθεση δηλαδή ύπαρξης και ανάπτυξης των επιστημών και των τεχνών είναι τα οικονομικά μέσα και η άνεση, ο ελεύθερος χρόνος, η απερίσπαστη σκέψη κ.τ.λ.
4. Σύμφωνα με ορισμένες απόψεις, άλλη σημαντική προϋπόθεση για διακίνηση των ιδεών, ανάπτυξη και έκφραση των προβληματισμών είναι το ελεύθερο και δημοκρατικό πολίτευμα, το οποίο όμως πάλι προϋποθέτει ικανού βαθμού οικονομική άνεση και ανάλογη παιδεία.

Β'

1. Παρ' όλα αυτά η αναδίφηση στο παρελθόν παρουσιάζει πάρα πολλές περιπτώσεις κοινωνιών, που ανέπτυξαν γράμματα και τέχνες, πριν φθάσουν σε κατάσταση γενικής ευημερίας.
2. Άλλωστε βασικές πηγές έμπνευσης επιστημών & τεχνών υπήρξαν πάντα μέχρι τώρα ο πόλεμος, η δυστυχία και η οδύνη.

Γ'

Επομένως, μπορούμε να τοποθετηθούμε απέναντι στο πρόβλημα ως εξής: Οι κοινωνίες των ανθρώπων, αντιδρώντας σε διάφορες κρίσεις (έλλειψη αγαθών, πολέμους, κοινωνικές αναστατώσεις κ.τ.λ.) αναπτύσσουν έντονη δραστηριότητα που βαίνει παράλληλα στον οικονομικό, επιστημονικό, καλλιτεχνικό χώρο κ.τ.λ. Δραστηριότητα η οποία τελικά τις οδηγεί αργά ή γρήγορα σε μια ευημερούσα κατάσταση. Πιο αλήθεια θα ήταν να πούμε ότι οι Τέχνες και ο Πολιτισμός βαίνουν παράλληλα με την ευημερία, παρά το ότι το ένα είναι προϋπόθεση του άλλου.

32

ΘΕΜΑ:

Η σημασία της παιδείας στη σημερινή εποχή είναι τεράστια, γιατί αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς ανάπτυξης και ολοκλήρωσης του ανθρώπου με πρωταρχική λειτουργία τη μεταβίβαση στους νέους της υλικής, πνευματικής, ηθικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Με βάση τα παραπάνω να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Πιστεύετε ότι η παιδεία που δέχεται σήμερα το άτομο είναι η πλέον κατάλληλη; Ποιους στόχους νομίζετε ότι πρέπει να έχει προκειμένου να διαμορφώσει προσωπικότητες αξίες να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις των καιρών;

β) Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι φορείς της παιδείας; Κατά τη γνώμη σας εκπληρώνουν σήμερα το ρόλο τους ή έχουν απομακρυνθεί απ' αυτόν;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η παιδεία έχει ως πρωταρχικό στόχο τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανθρώπου και τη μετάδοση όλων εκείνων των στοιχείων που θεωρούνται απαραίτητα για την

ατομική και κοινωνική πρόοδο. Κυρίως, σήμερα, που ο πολιτισμός έχει αποκτήσει ένα μονομερή προσανατολισμό και ο άνθρωπος έχει στρέψει το ενδιαφέρον του προς την ύλη, έχει γίνει «μονοδιάστατος», η παιδεία αποκτά πρωταρχική σημασία και θεωρείται ο κινητήριος μοχλός κάθε δραστηριότητας, καθώς επίσης και το τελευταίο καταφύγιο για το σύγχρονο άνθρωπο.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ: **ΟΡΙΣΜΟΣ:**

Παιδεία είναι η σκληρή και επίπονη προσπάθεια του ανθρώπου, που αρχίζει από τη νηπιακή ηλικία και τελειώνει με το θάνατό του και έχει ως σκοπό την καλλιέργεια των σωματικών, των πνευματικών του ικανοτήτων και την ολοκλήρωση της ηθικής του προσωπικότητας.

Σύμφωνα με τον Ε. Π. Παπανούτσο: «Η παιδεία είναι το κληροδοτούμενο από γενιά σε γενιά κεφάλαιο των πνευματικών αγαθών, που σχηματίζεται μέσα στην ιστορία και από την ιστορία, με τον ατομικό και συλλογικό μόχθο των ανθρώπων».

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Διαχρονική εξέταση και παρουσίαση της έννοιας της παιδείας από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Α' 1

Η παιδεία, ως πρωταρχικός θεσμός, αντανakλά όλες τις μεταβολές που σημειώνονται μέσα σε μια κοινωνία. Επομένως, μια κοινωνία σε κρίση, όπως είναι η σημερινή, δεν είναι δυνατό να μην επηρεάζει το χαρακτήρα της σύγχρονης παιδείας. Η παρεχόμενη παιδεία λοιπόν διαστρεβλώνεται και αλλοιώνεται, όταν η κοινωνία από την οποία παράγεται, νοσεί.

Η παιδεία που παρέχεται στη σημερινή εποχή στους νέους ανθρώπους έχει περισσότερο χρησιμοθηρικό χαρακτήρα παρά παιδευτικό. Παρέχονται «στείρες» αναφομοιώτες γνώσεις που βοηθούν στην επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων, με σκοπό να εκπληρώσουν με επιτυχία τους στόχους της παραγωγικής διαδικασίας. Με τον τρόπο όμως αυτό ο θεσμός της παιδείας οδηγείται σε αδιέξοδο, γιατί βασική επιδίωξη δε θα πρέπει να είναι η δημιουργία εξειδικευμένων επιστημόνων και τεχνικών, χωρίς να έχει επιτευχθεί ταυτόχρονα και η ολόπλευρη καλλιέργεια του πνεύματός τους.

Δεν έχουν ουσιαστική αξία οι γνώσεις, όταν αυτές δε συνοδεύονται από τη σωστή διάπλαση του ανθρώπινου ήθους και της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Επομένως η παιδεία, ακολουθώντας τις επικρατούσες τάσεις της σύγχρονης εποχής, κρίνεται αναποτελεσματική και ανεπαρκής σε ό,τι αφορά την ουσιαστική βοήθεια που θα πρέπει να παρέχει στον άνθρωπο.

Α' 2

Η παιδεία για να μπορέσει πραγματικά να διαμορφώσει ανθρώπους ολοκληρωμένους πρέπει να πληρεί μια σειρά από προϋποθέσεις:

1. Στροφή προς τον ανθρωπισμό (ανθρωπιστική ή ουμανιστική παιδεία): Ο άνθρωπος θα πρέπει να διακρίνεται από ορισμένα ιδανικά και αξίες που διασώζουν την ανθρωπιά του και καλλιεργούν τον εσωτερικό του κόσμο. Αυτές είναι οι αξίες της αγάπης, δικαιοσύνης, αλληλεγγύης, εντιμότητας, αλληλοβοήθειας, αυτοθυσίας για το συνάνθρωπο, ελευθερίας, αξιοπρέπειας και ευθύνης για την πρόοδο του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

2. Καλλιέργεια της λογικής, κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού πάνω σε σημαντικά σύγχρονα προβλήματα. Ο άνθρωπος σήμερα, πέρα από την αναμφισβήτητη επιστημονική πρόοδο, είναι επιρρεπής – όπως και σε παλαιότερες εποχές – στο φανατισμό, στο δογματισμό και στην παθητική υιοθέτηση μηνυμάτων, χωρίς να έχει προηγηθεί η κριτική

**ΒΟΗΘΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΙΔΕΩΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ & ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Αλέξανδρος Γ. Αλεξανδρίδης**

επεξεργασία τους. Η παιδεία λοιπόν, θα πρέπει να δώσει στον άνθρωπο τις κατάλληλες γνώσεις – εφόδια, ώστε να γίνει πραγματικά ελεύθερος και ανεξάρτητος. Μόνο με την καλλιέργεια του ορθού λόγου, της κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού είναι δυνατόν ο άνθρωπος ν' απαλλαγεί από προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες που οδηγούν σε πνευματικό λήθαργο.

3. Ευαισθητοποίηση των ανθρώπων. Στη σημερινή εποχή, εποχή έντονης τοποποίησης και μηχανοποίησης, επιβάλλεται η ευαισθητοποίηση του ατόμου. Η ηθική καλλιέργεια μπορεί ν' αποτελέσει τρόπο αντιμετώπισης της ανηθικότητας που διαποτίζει όλους τους τομείς της κοινωνίας.

4. Δημιουργία ανθρώπων με ήθος, με συνέπεια, με υπευθυνότητα, των οποίων ο τρόπος ζωής θα βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με τον τρόπο σκέψης.

5. Μετάδοση ουσιαστικών γνώσεων που θα βοηθήσουν το άτομο όχι μόνο στο επιστημονικό ή επαγγελματικό έργο του, αλλά και στους υπόλοιπους τομείς της ζωής του.

6. Συμβολή στην ομαλή κοινωνικοποίηση των ατόμων και ιδιαίτερα των νέων. Χρέος της παιδείας, λοιπόν, είναι η καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης. Η κοινωνικοποίηση των ατόμων πραγματοποιείται με την: α) ένταξή τους στις οικονομικές διαδικασίες, β) στις πολιτικές διαδικασίες, γ) στις πολιτιστικές διαδικασίες.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Β' 1

Οι σημαντικότεροι φορείς της παιδείας είναι οι εξής:

α) Η οικογένεια.

β) Το σχολείο.

γ) Οι κοινωνικές συναναστροφές.

δ) Η εποχή που ζει το άτομο.

ε) Το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται το άτομο.

στ) Το ίδιο το άτομο αποτελεί φορέα παιδείας.

ζ) Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.).

Δε θα πρέπει απλώς να αναφέρουμε ποιοι είναι οι σημαντικότεροι φορείς της παιδείας, αλλά και να εξηγήσουμε πως αυτοί συμβάλλουν στην δημιουργία της.

Β' 2

Οι φορείς της παιδείας σήμερα αντανakλούν την κρίση της σύγχρονης κοινωνίας. Επομένως, δεν εκπληρώνουν το ρόλο τους, αλλά τείνουν ν' απομακρυνθούν ολοένα και περισσότερο απ' αυτόν.

Συγκεκριμένα:

1. Η οικογένεια διέρχεται μια βαθιά κρίση με αποτέλεσμα να μην μπορεί να μεταδώσει τις αναγκαίες αξίες που κρίνονται απαραίτητες για την αντιμετώπιση των κινδύνων και προβλημάτων που υποκρύπτει η σύγχρονη κοινωνία.

2. Το σχολείο και το εκπαιδευτικό σύστημα που αυτό εκπροσωπεί χωλαίνει, άμεση συνέπεια των κοινωνικών συνθηκών μέσα στις οποίες επιτελεί το έργο του. Πολλές φορές παρέχει «ξερές», γενικές και αναφομοίωτες γνώσεις. Δεν προβληματίζεται και δεν κεντρίζει τα ενδιαφέροντα των νέων, με αποτέλεσμα να αλλοιώνεται ο στόχος και ο σκοπός λειτουργίας των διαφόρων βαθμίδων της εκπαίδευσης.

3. Οι κοινωνικές συναναστροφές χαρακτηρίζονται από την απουσία δεσμών φιλίας, αλληλεγγύης και αγάπης. Οι ανθρώπινες σχέσεις είναι τυπικές, απρόσωπες, επιφανειακές. Ο άνθρωπος αποξενώνεται από τους συνανθρώπους του, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται έντονες ανταγωνιστικές τάσεις και να καλλιεργούνται πρότυπα ατομικισμού.

4. Η εποχή που ζει το άτομο χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του καταναλωτισμού, του ανταγωνισμού, της εξειδίκευσης, της τυποποίησης, μηχανοποίησης και μαζοποίησης της

ζωής. Αυτά τα στοιχεία συνθέτουν το κλίμα της εποχής και επιβεβαιώνουν την απουσία προτύπων συμπεριφοράς.

5. Ο άνθρωπος στη σύγχρονη εποχή έχει αλλοτριωθεί όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον και τον εαυτό του, με αποτέλεσμα οι φορείς αυτοί να επιδρούν αρνητικά στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του.

6. Τέλος, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πολλές φορές παραπληροφορούν και διαστρεβλώνουν την κοινωνική πραγματικότητα, μετατρέποντας τους ανθρώπους σε παθητικούς δέκτες μηνυμάτων με απώτερους σκοπούς την ιδεολογική καθοδήγηση και την κατανάλωση υλικών αγαθών.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Περισσότερο από κάθε εποχή, η δική μας χρειάζεται την παιδεία. Και αυτό γιατί η εποχή μας μαστιζείται από πλήθος προβλημάτων. Η βία, η απανθρωποίηση, η απόλυτη εξειδίκευση, οι φανατισμοί και οι πυρηνικοί εξοπλισμοί αποτελούν νοσηρά φαινόμενα. Μόνο μέσω μιας παιδείας ανθρωπιστικής, καθολικής είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν και να ξεπεραστούν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ (1):

ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ:

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

Δίνει στο παιδί τις απαραίτητες βάσεις, τις πρώτες γνώσεις, καλλιεργεί την κρίση του και του παρέχει πρότυπα συμπεριφοράς. Μέσα στο περιβάλλον της οικογένειας το παιδί θα κάνει τις πρώτες προσπάθειες να συνειδητοποιήσει το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον που το περιβάλλει. Η οικογένεια λοιπόν, σημαδεύει το παιδί όσον αφορά την καλλιέργεια της προσωπικότητάς του. Εδώ βρίσκεται και η υποχρέωση των γονέων να δημιουργήσουν το απαραίτητο κλίμα γύρω από το παιδί, το οποίο θα λειτουργήσει θετικά, όχι μόνο για τα πρώτα παιδευτικά βήματά του, αλλά και για τη μετέπειτα ζωή του.

ΣΧΟΛΕΙΟ:

Είναι ο πρώτος κοινωνικός χώρος του παιδιού έξω από το γνωστό οικογενειακό του περιβάλλον. Το σχολείο με τη συστηματική αγωγή και τη μετάδοση γνώσεων είναι δυνατό να οδηγήσει το παιδί στην πνευματική και ηθική του ολοκλήρωση. Μέσα στο σχολείο το νεαρό άτομο μαθαίνει τους κανόνες του ομαδικού «παιχνιδιού». Με άλλα λόγια μαθαίνει να ζει μ' άλλα άτομα και γενικά να λειτουργεί ως μέλος ενός ευρύτερου συνόλου. Από την άλλη πλευρά το σχολείο συντελεί στον επαγγελματικό προσανατολισμό του παιδιού. Άρα, αποτελεί ένα σημαντικό φορέα κοινωνικοποίησης, συντελώντας στην ανάπτυξη του ανθρώπου και ως μέλους της κοινωνίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΕΣ:

Πέρα από το σχολείο και την οικογένεια, σημαντικό ρόλο στην πορεία του ανθρώπου προς την πνευματική του ολοκλήρωση, παίζουν και οι κοινωνικές συναναστροφές. Σήμερα, ο νέος άνθρωπος έχει πολλές δυνατότητες να αναπτύξει σχέσεις φιλίας μέσα από διάφορους φορείς και θεσμούς, όπως είναι το σχολείο, τα κέντρα νεότητας, οι πολιτιστικοί σύλλογοι, ο εργασιακός χώρος. Οι συναναστροφές παρέχουν στον άνθρωπο πρότυπα συμπεριφοράς που βοηθούν στη διαμόρφωση του χαρακτήρα και στην οργάνωση του πνευματικού κόσμου.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ:

Είναι δυνατό να μεταβιβάσει στο νέο άτομο πρότυπα, αξίες και ιδανικά με βάση τα οποία μπορεί να οργανώσει τη ζωή του.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ:

Το φυσικό περιβάλλον επιδρά στην ομαλή ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου.

ΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟ ΑΤΟΜΟ:

Φέρει κληρονομικές καταβολές, έμφυτα χαρακτηριστικά, προδιαθέσεις που με τα κατάλληλα ερεθίσματα μπορούν να βοηθήσουν στην οργάνωση της προσωπικότητας του ατόμου. Επομένως, το ίδιο το άτομο φέρει έμφυτα κάποια γνώρισμα τα οποία η παιδεία αργότερα καλλιεργεί.

ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ:

Επηρεάζουν την ιδεολογία και γενικά τον τρόπο ζωής, κυρίως των νέων ανθρώπων, παρέχοντας ερεθίσματα. Το γεγονός αυτό διευκολύνεται και λόγω της αμεσότητας που διακρίνει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Φυσικά, ο θετικός ή αρνητικός προσανατολισμός του νέου εξαρτάται από την πολυφωνία και την ελευθεροτυπία που θα πρέπει να διακρίνει τα μέσα ηλεκτρονικής και γραπτής ενημέρωσης.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ:

Βοηθάει στη διάπλαση του χαρακτήρα και στον εξευγενισμό της ψυχής. Εξυψώνει τον άνθρωπο ηθικά.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ (2):

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ:

α) Διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανθρώπου:

Διαμόρφωση πεποιθήσεων, στάσεων, αξιών, οργάνωση της ζωής του ανθρώπου. Αυτό πετυχαίνεται με την πνευματική καλλιέργεια, που σημαίνει την κατάρτιση του ανθρώπου από άποψη γνώσεων.

Οι γνώσεις αυτές αφορούν:

1. Τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου (αυτογνωσία). Με την αυτογνωσία ο άνθρωπος συνειδητοποιεί και μέσα από την αυτοκριτική τις δυνάμεις και τις αδυναμίες του, τα προτερήματα και τα ελαττώματα. Έτσι, απομακρύνεται από την αλαζονεία και τον εγωκεντρισμό, ενώ αντίθετα αποκτά αυτοέλεγχο, αυτοπειθαρχία και αυτοκυριαρχία. Με αυτόν τον τρόπο πετυχαίνει την πνευματική ολοκλήρωση και ηθική τελειώσή του.

2. Το εξωτερικό περιβάλλον, το οποίο διακρίνεται σε φυσικό και κοινωνικό. Ο άνθρωπος αποκτώντας γνώσεις για το φυσικό περιβάλλον το απομυθοποιεί και το βλέπει με τις πραγματικές του διαστάσεις. Από την άλλη πλευρά εξοικειώνεται με τον κοινωνικό χώρο, μαθαίνει τους μηχανισμούς λειτουργίας των κοινωνικών δομών, τις σχέσεις που διέπουν τους ανθρώπους μεταξύ τους και με αυτό τον τρόπο εντάσσεται ομαλά μέσα σ' αυτόν.

Γενικά, θα λέγαμε πως η παιδεία δίνει μια σαφή εικόνα στο άτομο του υποκειμενικού και αντικειμενικού χώρου με τη βοήθεια των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών.

β) Καλλιέργεια της λογικής, της κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού:

Με τη βοήθεια της παιδείας ο άνθρωπος μαθαίνει να χρησιμοποιεί τη λογική του και επομένως απομακρύνεται από το μύθο, την πλάνη και την προκατάληψη. Αντίθετα, οδηγείται στον ορθό λόγο, στην επιστημονική γνώση, στην αλήθεια και αντικειμενικότητα. Έτσι αποφεύγει τον κίνδυνο να μετατραπεί σε ετερόφωνη προσωπικότητα. Απεναντίας μεταβάλλεται σε υπεύθυνη, συνειδητοποιημένη ύπαρξη, που έχει άμεση αντίληψη των κοινωνικών καταστάσεων και υποβάλλει σε βασανιστικό έλεγχο τις αποφάσεις του. Το γεγονός αυτό είναι δυνατόν να τον οδηγήσει στην εσωτερική απελευθέρωση.

Επίσης, η δημοκρατική παιδεία μπορεί να προβληματίσει τους ανθρώπους και να τους ευαισθητοποιήσει.

Με την καλλιέργεια του διαλόγου βοηθά τους ανθρώπους να διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες και να τους απομακρύνουν από το φανατισμό και το δογματισμό. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό κυρίως στη σημερινή εποχή όπου επικρατεί μια σύγχυση ιδεολογική σε όλα τα επίπεδα και κυριαρχεί ο φανατισμός.

γ) Ευαισθητοποίηση του ανθρώπου: (είναι απαραίτητη, λόγω της τυποποίησης και μηχανοποίησης της σύγχρονης εποχής).

Η παιδεία βοηθά στον εξευγενισμό της ψυχής του ανθρώπου. Οδηγεί στη σύλληψη και γεύση της ομορφιάς της ζωής. Καλλιεργεί και μέσω της τέχνης το ωραίο, το ιδεώδες, το υψηλό και οδηγεί στην ολοκλήρωση της πνευματικής καλλιέργειας και στην καθολική αντίληψη της ζωής. Με αυτόν τον τρόπο πετυχαίνεται ο ψυχικός εξευγενισμός του ανθρώπου και ταυτόχρονα έρχεται σε επαφή με αιώνιες και αναλλοίωτες αξίες, όπως η εσωτερική ελευθερία, η εντιμότητα, η αλληλεγγύη, η αγάπη, ο αλtruισμός και η αλληλοβοήθεια. Έτσι, ο άνθρωπος είναι σε θέση να επιλέξει ανάμεσα στο δίκαιο και στο άδικο, στην ομορφιά και στην ασχήμια, στην αλήθεια και στο ψέμα και να οδηγηθεί σε μια συνειδητοποιημένη ηθική πράξη. Σε αντίθετη περίπτωση οδηγείται στη μονομέρεια, στη μονοδιαστατικότητα και στον παρωπιδισμό.

δ) Κοινωνικοποίηση του ανθρώπου:

Ο άνθρωπος με τη βοήθεια της παιδείας εντάσσεται στην κοινωνία. Με λίγα λόγια εντάσσεται στις οικονομικές διαδικασίες, στις πολιτικές διαδικασίες και στις πολιτιστικές διαδικασίες.

Η ένταξη του ατόμου στις οικονομικές διαδικασίες πετυχαίνεται με τον ορθολογικό επαγγελματικό προσανατολισμό και την ειδική κατάρτιση. Με αυτόν τον τρόπο ο άνθρωπος πετυχαίνει την οικονομική του χειραφέτηση και έτσι, αργότερα δεν είναι αναγκασμένος στη ζωή του να κάνει συμβιβασμούς και παραχωρήσεις σε βάρος της συνείδησης και αξιοπρέπειάς του.

Η ένταξη του ατόμου στις πολιτικές διαδικασίες σημαίνει ταυτόχρονα και πολιτικοποίησή του, όχι όμως κομματικοποίησή του. Ξεπερνώντας τον ατομικισμό του, συμμετέχει στις «κοινές» υποθέσεις του κράτους και συνεργάζεται στενά με τους συνανθρώπους του για την επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν.

Τέλος, ο άνθρωπος με την ένταξή του στις πολιτιστικές διαδικασίες, γίνεται μέτοχος των εξελίξεων στο χώρο των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών. Έτσι, γίνεται δέκτης κουλτούρας και μπορεί να αναλάβει τη μεταλαμπάδευση της πολιτιστικής κληρονομιάς στη νέα γενιά.

33

ΘΕΜΑ:

Ένα από τα χαρακτηριστικά της εποχής μας είναι η συνεχής επέκταση των πόλεων και η αύξηση του αστικού πληθυσμού σε βάρος του αγροτικού.

Ποιοι λόγοι πιστεύετε πως συντέλεσαν στην εμφάνιση αυτού του δημογραφικού φαινομένου;

Πιστεύετε ότι οι μεγαλουπόλεις εκπληρώνουν με τη μορφή που έχουν σήμερα, τα όνειρα των ανθρώπων για μια καλύτερη ζωή;

Ποια μέτρα προτείνετε, ώστε να αναβαθμιστεί η ποιότητα ζωής στις πόλεις αλλά και στην ύπαιθρο;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Επαναδιαπραγμάτευση του δεδομένου στη βάση της αστικοποίησης, σαν ένα οξύτατο πρόβλημα της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Αστικοποίηση: είναι η διαδικασία συγκέντρωσης του πληθυσμού σε πόλεις ή «αστικά κέντρα» (κέντρα συγκέντρωσης αστικού πληθυσμού) που προχωράει με δύο διαφορετικούς τρόπους: **α)** με την αύξηση του αριθμού των αστικών κέντρων, **β)** με την αύξηση του πληθυσμού που διαμένει σε αστικά κέντρα.

Αστοφιλία: είναι η τάση των ανθρώπων που μένουν στην ύπαιθρο να φύγουν και να εγκατασταθούν στα αστικά κέντρα.

Χαρακτηριστικά της σύγχρονης πόλης: απέραντη έκταση, αποκρουστική όψη, τεράστιος πληθυσμός.

ΑΙΤΙΑ:

1. Η βιομηχανική επανάσταση.
2. Καλύτερες συνθήκες εργασίας στην πόλη.
3. Τα αστικά κέντρα παρέχουν καλύτερη μόρφωση και ψυχαγωγία.
4. Οι πόλεις προσφέρουν καλύτερη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
5. Στις πόλεις ο κοινωνικός έλεγχος είναι μικρότερος σε σύγκριση με τα χωριά, πράγμα που επηρεάζει ιδιαίτερα τους νέους των αγροτικών περιοχών.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΙΣ ΜΕΓΑΛΟΥΠΟΛΕΙΣ:

1. Στις μέρες μας όλες σχεδόν οι πόλεις πάσχουν από υπερπληθυσμό.
2. Υπάρχει σοβαρό πρόβλημα απασχόλησης. Ο αριθμός των ανέργων αυξάνεται ραγδαία.
3. Οι μεγαλουπόλεις αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ρύπανσης του περιβάλλοντος.
4. Ο ρυθμός της ζωής είναι πολύ συχνά γρήγορος και εξοντωτικός.
5. Οι άνθρωποι έχουν άγχος και συχνά σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα.
6. Επιδεινώνονται οι ανθρώπινες σχέσεις. Υπάρχει πολλές φορές αδιαφορία, σκληρότητα, καχυποψία και ανταγωνιστικές τάσεις ανάμεσα στους ανθρώπους.
7. Κλιμακώνονται τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας (κοινωνική παθογένεια: αυξάνεται η βία και η εγκληματικότητα, πολλαπλασιάζονται οι τοξικομανείς και γενικά τα άτομα που παρουσιάζουν αποκλίνουσα συμπεριφορά).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

1. Αποσυμφόρηση των πόλεων με την αποκέντρωση, η οποία μπορεί να λειτουργήσει μόνο με τη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων στις αγροτικές περιοχές.
2. Δημιουργία θέσεων εργασίας στην επαρχία και παροχή οικονομικών κινήτρων.
3. Αποκέντρωση δημοσίων οργανισμών και υπηρεσιών.
4. Ίδρυση εργοστασίων και εκσυγχρονισμός των καλλιεργειών.
5. Παροχή ικανοποιητικής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης Ίδρυση σχολείων με σύγχρονο εξοπλισμό και πολιτιστικών κέντρων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Συνειδητοποίηση πως η ζωή βρίσκεται έξω από την πόλη, στη γνήσια μορφή της και πως υπάρχουν θεμέλια για να χτίσουμε και εκτός πόλεων ανάλογη αν όχι ανωτέρου επιπέδου ζωή για το μέλλον.

34

ΘΕΜΑ:

Η αμφισβήτηση είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που φορείς του έχει τους σύγχρονους νέους και που επιδρά σ' όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής. Με βάση αυτό το δεδομένο να απαντήσετε στα ακόλουθα:

- α) Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα αίτια του φαινομένου;
- β) Ποιες οι συνέπειές του για την κοινωνία;
- γ) Προτάσεις αντιμετώπισης του προβλήματος.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Αναφορά στο κοινωνικό φαινόμενο της αμφισβήτησης και ένταξή του στη σύγχρονη εποχή. Ιστορική αναδρομή μέσα από την οποία θα γίνει η αναγωγή από το «χθες» στη σύγχρονη πραγματικότητα.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Η άρνηση του κύρους μιας γνώμης, ενός πράγματος ή γεγονότος, ενός θεσμού, της παράδοσης, των αξιών του παρελθόντος.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ:

- α) Οι ταχύτερες οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές → προκαλούν ιδεολογικές διαφοροποιήσεις στον τρόπο σκέψης των ατόμων (κοινωνικές και οικονομικές αδικίες, ανισότητες).
- β) Πολλοί θεσμοί, νόμοι και πρότυπα συμπεριφοράς δεν ανταποκρίνονται στις ιδέες και τις ανάγκες των νέων.
- γ) Νέοι άνθρωποι → είναι ενθουσιώδεις, αγνοί, ιδεαλιστές, ανιδιοτελείς → γι' αυτό αμφισβητούν ό,τι αντιπροσωπεύει την υποκρισία, την αναξιοκρατία και τη διαφθορά.
- δ) Οι σημερινοί νέοι μορφώνονται (παιδεία):
 - Αποκτούν αυξημένη κρίση και μια ολοκληρωμένη εικόνα για όλα τα θέματα.
 - Δέχονται πολλά ερεθίσματα.
 - Μπορούν να διατυπώσουν άφοβα τη γνώμη τους και δε διστάζουν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να διατυπώσουν απόψεις.
- ε) Παλαιότερα κυρίως, οι γονείς πολύ σπάνια συζητούσαν με τα παιδιά τους και ζητούσαν τη γνώμη τους → γι' αυτό το λόγο απομακρύνθηκαν συναισθηματικά από τις παλαιότερες γενιές, ένιωσαν παραγκωνισμένοι και αντέδρασαν.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (θετικές και αρνητικές):

ΘΕΤΙΚΕΣ:

- α) Παραμερίζονται τα ταμπού και οι προκαταλήψεις → αυτό έχει δύο αποτελέσματα για την κοινωνία:
 - 1. Γίνεται πλουραλιστική.
 - 2. Κατοχυρώνονται οι θεσμοί και οι νόμοι.
- β) Εκσυγχρονίζονται οι θεσμοί → εξομαλύνεται η κοινωνική ζωή.
- γ) Ανανεώνεται η κουλτούρα → νέα ρεύματα στη λογοτεχνία, κινηματογράφο, θέατρο, μουσική, ζωγραφική, γλυπτική.
- δ) Μέσα από την αμφισβήτηση επιτυγχάνεται η συναισθηματική προσέγγιση, η αμοιβαία κατανόηση και η αποκατάσταση της επικοινωνίας μεταξύ των νέων και των μεγαλύτερων. Αυτό συμβαίνει, γιατί οι μεγαλύτεροι αναγκάζονται να αντιμετωπίσουν τους νέους ως ισότιμους.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ:

- α) Αδυναμία, μέσα από την αμφισβήτηση, να αλλάξει η μορφή της κοινωνίας. Πολλοί νέοι απογοητεύονται και περιθωριοποιούνται. Κάνουν στροφή στα ναρκωτικά, την πορνεία και το έγκλημα. Η κοινωνία χάνει τη ζωτικότητα και τον ενθουσιασμό της.
- β) Βίαιη αντίδραση μιας μερίδας των νέων → ταραχές → κατασταλτικά μέτρα και νόμοι → περιορίζουν τις ελευθερίες όλων των πολιτών.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ → ΩΣΤΕ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΙ ΘΕΤΙΚΑ Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ:

Η κοινωνία θα πρέπει να εξασφαλίσει:

- α) Ελευθερία λόγου και σκέψης.
- β) Τη δημοκρατία και το διάλογο. Να αποκλείεται ο μονόλογος, έτσι ώστε να μην περιθωριοποιούνται οι αμφισβητήτες.
- γ) Διασφάλιση των φυσικών και απaráβατων δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- δ) Διασφάλιση ισονομίας και ισορροπίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση όλων των προηγούμενων και εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων.

ΘΕΜΑ:

Ο Ε. Παπανούτσος, προσπαθώντας να εντοπίσει την ουσία του διαλόγου, υποστηρίζει: «Διάλογος είναι να παραδεχτείς ότι η αλήθεια είναι πολλαπλή. Ότι είναι ανέφικτη η πλήρης αλήθεια. Και πρέπει να φωτιστεί από πολλές πλευρές για να τη συλλάβει κανείς. Επομένως, έχει ανάγκη από τον έλεγχο του άλλου, από τη δοκιμασία του άλλου, και τον χρειάζεται τον άλλο η αλήθεια».

α) Λαμβάνοντας υπόψη σας τα παραπάνω αποσπάσματα, να διευκρινίσετε την έννοια του διαλόγου και να αναφέρετε τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, ώστε να είναι εποικοδομητικός.

β) Ποια είναι η αποτελεσματικότητα του διαλόγου για το άτομο και την κοινωνία ευρύτερα;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η λειτουργικότητα μιας κοινωνίας εξυπηρετείται από τη συνειδητοποίηση κάθε μέλους της των υποχρεώσεων του και των δικαιωμάτων του με προοπτική την επιδίωξη της εναρμόνισης του ατομικού συμφέροντος με το κοινωνικό. Η διαλεκτική σχέση του με τους συνανθρώπους του αποτελεί καθοριστικό παράγοντα κοινωνικής αρμονίας και ένας από τους ομαλότερους τρόπους με τους οποίους αυτή συντελείται είναι ο διάλογος.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΕΝΝΟΙΑ ΔΙΑΛΟΓΟΥ:

1. Διάλογος είναι μορφή επικοινωνίας και πραγματώνεται με:

α) Την αντιπαράθεση των απόψεων. Βασικό συστατικό στοιχείο του διαλόγου είναι η διαφωνία, που τον διακρίνει από την απλή συνομιλία.

β) Την εναλλαγή των απόψεων. Τα διαλεγόμενα μέρη αναλαμβάνουν το ρόλο πομπού και δέκτη, που αντικαθιστούν αμοιβαία ο ένας τον άλλον κατά τη συζήτηση.

2. Από τα παραπάνω συνεπάγονται αντίστοιχα τα εξής:

α) Στόχος της αντίθεσης που εκφράζεται με το διάλογο είναι η εξέταση της ορθότητας των πραγμάτων, η διαμόρφωση μιας άποψης που θα στηρίζεται στη σύζευξη των αντιπαρατιθέμενων γνώμων, η αναζήτηση της αλήθειας («την αλήθεια που την έδειξαν οι θεοί απ' την αρχή στον άνθρωπο, αλλά με το πέρασμα του χρόνου να την αναζητούν και να τη βρίσκουν όρισαν») – (Ξενοφάνης).

β) Επιβάλλεται πάντα η ύπαρξη κανόνων και προϋποθέσεων, που πρέπει να ακολουθούν οι διαλεγόμενοι, ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος του μονολόγου ή της λογομαχίας.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΟ ΔΙΑΛΟΓΟ:

1. Η σαφής γνώση του αντικειμένου της συζήτησης, αλλά και η ευρύτερη πνευματική καλλιέργεια εξασφαλίζουν την αλληλουχία των απόψεων και τη δυνατότητα πειθούς.

2. Η ετοιμότητα και η ευστροφία είναι χαρακτηριστικά που δυναμώνουν πάντα τη θέση του ομιλητή και του επιτρέπουν να προβάλλει εύστοχη επιχειρηματολογία.

3. Αναγκαίος όρος για μια γόνιμη συζήτηση είναι η ελευθερία της έκφρασης. Είναι επιβαλλόμενο οι διαλεγόμενοι να αντιμετωπίζονται ισότιμα και να εκφράζουν αδέσμευτα όσα πρεσβεύουν.

4. Απαιτείται ωριμότητα από την πλευρά του ατόμου, ώστε να γίνονται αποδεκτά τα λάθη του και μην εκλαμβάνεται η ορθότητα της άλλης όψης ως αμφισβήτηση της αξιοπρέπειάς του.

5. Από τα δύο παραπάνω στοιχεία συνεπάγεται ότι η κατάρριψη του εγωισμού είναι απαραίτητη προϋπόθεση, που εξασφαλίζει την αυτοσυγκράτηση και δε μετατρέπει το διάλογο σε προσωπική αναμέτρηση.

6. Στόχος του διαλόγου είναι η αναζήτηση της αλήθειας και όχι η εξυπηρέτηση επιμέρους σκοπιμοτήτων ή η επίδειξη των ικανοτήτων του ατόμου.

7. Οι αποφάσεις του διαλόγου πρέπει να μετουσιώνονται σε πράξη, διαφορετικά επιτυγχάνεται μόνο η θεωρητική ικανοποίηση των ανησυχιών.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ:

Α. ΣΤΟ ΑΤΟΜΟ:

1. Ο διάλογος βοηθά το άτομο να εμπεδώσει τις γνώσεις που έχει ήδη αποκτήσει, ενώ παράλληλα συντελεί στη διεύρυνση των γνωστικών του οριζόντων. Εκτός απ' αυτό συμβάλλει στον απεγκλωβισμό από λανθασμένες αντιλήψεις ή αυθαίρετα συμπεράσματα.
2. Ταυτόχρονα επιτρέπει την καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας, αφού το άτομο είναι υποχρεωμένο να αναπτύξει τις οποιεσδήποτε απόψεις του στηριζόμενος σε λογικά επιχειρήματα ή να προβάλλει αντίθετες απόψεις, βοηθάει το άτομο στο να αντιμετωπίζει πολύπλευρα την πραγματικότητα και να αποκτήσει μια διευρυμένη και σφαιρική αντίληψη γύρω από τα πράγματα και τα φαινόμενα. Το άτομο γίνεται αντικειμενικό.
3. Το άτομο μαθαίνει να ελέγχει τα συναισθήματά του, να κυριαρχεί σ' αυτά με την ορθή σκέψη και τη δύναμη του λόγου. Άλλοτε πάλι, εκφράζει συναισθήματα, εξωτερικεύεται, αποβάλλει την εσωστρέφεια, υποτάσσει τον εγωισμό του.
4. Καλλιεργούνται τα ηθικά στοιχεία της προσωπικότητας. Τονίζεται ο σεβασμός, εκδηλώνεται η φιλία, η άμιλλα, γίνεται αντιληπτή η αξία της ομαδικότητας και η ανάγκη της συνεργασίας.
5. Ο διάλογος αποτελεί ερέθισμα για αυτοκριτική, όταν το άτομο ανακαλύπτει μέσα απ' αυτόν τις αδυναμίες του χαρακτήρα του και την ένδεια του πνεύματός του.
6. Συμπερασματικά, γίνεται κατανοητό ότι ο διάλογος καλλιεργεί και αναπτύσσει την προσωπικότητα του ατόμου, συμβάλλοντας θετικά προς την κατεύθυνση της ηθικοπνευματικής του ολοκλήρωσης.

Β. ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

1. Οι αποφάσεις που απορρέουν από το διάλογο – αποφάσεις κοινής αποδοχής και λογικά επεξεργασμένες – χαρακτηρίζονται από την ορθότητα και προάγουν την ασφαλέστερη αντιμετώπιση των προβλημάτων.
2. Η αντίθεση – ουσιαστικό στοιχείο του διαλόγου – αμφισβητεί κάθε κατεστημένη τάξη πραγμάτων, καταρρίπτει οτιδήποτε προβάλλει ως απόλυτο, με αποτέλεσμα τη δυναμική και δημιουργική εξέλιξη της κοινωνίας.
3. Ο διάλογος θεμελιώνει τη δημοκρατία, αφού επιλύει ομαλά τις αντιθέσεις και επιτρέπει τον κριτικό έλεγχο των αποφάσεων που λαμβάνονται στον πολιτικό χώρο.
4. Τίθενται σωστά πρότυπα κοινωνικής συμβίωσης, παραμερίζονται οι αψιμαχίες, η βία και οι αντιδικίες που καλλιεργούνται από το φανατισμό.
5. Συναφές με το παραπάνω είναι και το εξής: η αμοιβαία υποχώρηση των αντιπαρατιθέμενων που προϋποθέτει ο διάλογος εξασφαλίζει την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών και σε παγκόσμιο επίπεδο.
6. Ο διάλογος δίνει εναύσματα για ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ των ατόμων, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό σήμερα που οι συγκρούσεις και ο ανταγωνισμός κλονίζουν τις ανθρώπινες σχέσεις και αποξενώνουν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο διάλογος, τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό και σε διεθνές επίπεδο αποτελεί το βασικότερο παράγοντα της αρμονικής συνύπαρξης ατόμων και λαών και τον αποτελεσματικότερο κοινωνικό καταλύτη που συναιρεί τις δυνάμεις των ανθρώπων σε μια κοινή συνισταμένη για την κοινή τους πρόοδο.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ:

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ Σ' ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ:

1. ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ:

Ο διάλογος εξυπηρετεί όλους τους τομείς της. Με την ανταλλαγή απόψεων στον παραγωγικό τομέα βελτιώνονται οι διαδικασίες της οικονομικής δράσης και αυξάνεται η

παραγωγικότητα. Σ' αυτό συντελεί και ο διάλογος εργαζομένων και εργοδοτών για το συντονισμό των προσπάθειών τους στον κοινό σκοπό. Οι εμπορικές συναλλαγές προωθούνται και βελτιώνονται με το διάλογο.

2. ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ:

Ο διάλογος διδασκόντων και διδασκομένων και των μαθητών μεταξύ τους βοηθά στη σφαιρική εξέταση όλων των ζητημάτων της παιδείας, στη δημιουργική αφομοίωση των γνώσεων, καλλιεργεί την κριτική ικανότητα του μαθητή και οδηγεί στη διαμόρφωση δημοκρατικών συνειδητήσεων.

3. ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ:

Ο διάλογος μεταξύ των επιστημόνων οδηγεί στην επιστημονική πρόοδο, γιατί μ' αυτόν γίνεται διασταύρωση των γνώσεων και προσέγγιση στην όσο γίνεται αντικειμενικότερη αλήθεια. Παράλληλα, αποφεύγεται η πνευματική μονομέρεια εξαιτίας της μεγάλης επιστημονικής εξειδίκευσης και συνειδητοποιεί κάθε επιστήμονας την κοινωνική του ευθύνη.

4. ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

Ο διάλογος βοηθά στη σωστή διαπαιδαγώγηση των νέων και στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους. Παράλληλα, ενισχύει το θεσμό της οικογένειας, αφού εξασφαλίζει την ομαλή, αλλά και γόνιμη συμβίωση των μελών της μέσα σ' αυτήν. Τέλος, λειτουργεί ως παράγοντας άρσης του χάσματος των γενεών, αφού καλλιεργεί κλίμα αλληλοσεβασμού, συνεργασίας για την επίλυση των κοινών προβλημάτων και αλληλοκατανόησης.

5. ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ:

Στις καθημερινές συναναστροφές ο διάλογος συμβάλλει αποφασιστικά στη στενότερη επαφή και επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, στην καταπολέμηση της μοναξιάς που αισθάνεται ο σύγχρονος άνθρωπος, με αποτέλεσμα να ενισχύεται η έννοια της φιλίας.

6. ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ:

- α) Ο διάλογος μεταξύ των πολιτικών ανδρών και κομμάτων είναι αποφασιστικός παράγοντας για την ομαλή λειτουργία του πολιτεύματος και γενικότερα για την εγκαθίδρυση της ελευθερίας και της δημοκρατίας, κοινωνικοπολιτικών αξιών που δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν χωρίς το διάλογο.
- β) Ο διάλογος πολίτη - κράτους βοηθά στη δημιουργία κλίματος πολιτικής σταθερότητας, στη σωστή λειτουργία του κρατικού - διοικητικού μηχανισμού, ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες των πολιτών και ταυτόχρονα συμβάλλει στην ομαλή κοινωνικοποίηση των νέων.
- γ) Σε διεθνές επίπεδο, ο διάλογος μεταξύ των λαών συντελεί στην ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας και εξομαλύνει τις διεθνείς διαφορές. Έτσι, βοηθά στην ειρηνική επίλυση των προβλημάτων που απασχολούν τη διεθνή κοινότητα, συντελώντας στη διαφύλαξη της διεθνούς τάξης και στην παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης.

ΘΕΜΑ:

Ο ουσιαστικός διάλογος εξαρτάται από ορισμένες προϋποθέσεις, τόσο κοινωνικές, όπως για παράδειγμα η ελευθερία λόγου, το μη αυταρχικό κλίμα, η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, όσο και ατομικές, όπως η προσωπικότητα και η συμπεριφορά των συνομιλητών.

Να αναλύσετε τις προϋποθέσεις αυτές και να δείξετε πως συμβάλλουν στην επιτυχία του διαλόγου.

(Θέμα Πανελλαδικών Εξετάσεων 1994)

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ:

Οι προτάσεις για ανάπτυξη του θέματος που ακολουθούν δεν είναι, φυσικά, οι μόνες δυνατές. Και αυτό γιατί η έκθεση αποτελεί προσωπικό δημιούργημα και δεν πρέπει να υποτάσσεται σε τυποποιημένα σχήματα και προκαθορισμένες απαντήσεις.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Η εισαγωγική τοποθέτηση μπορεί να έχει ως αφετηρία ένα συσχετισμό ανάμεσα στην εύρυθμη και ομαλή λειτουργία της δημοκρατίας και την ποιότητα της κοινωνικής ζωής, που αυτή συνεπάγεται και το γόνιμο και δημιουργικό διάλογο.

Μπορεί, επίσης, να ξεκινήσουμε και με αναφορά στο «έλλογο» του ανθρώπου, δηλαδή στην ικανότητα σκέψης και λόγο ή με ορισμό του διαλόγου. Διάλογος είναι η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων. Ο διάλογος προϋποθέτει τη διαφωνία και αποκλείει το μονόλογο. Στηρίζεται στην επιθυμία για προσέγγιση της αλήθειας και αρμόζει στη φύση του ανθρώπου ως έλλογου όντος.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Εδώ χρειάζεται να αναφερθούν οι χώροι εκδήλωσης του διαλόγου: Πολιτική (Δημοκρατία) – Επιστήμη – Τέχνη – Παιδεία – Διαπροσωπικές σχέσεις κ.α.

Μπορούμε στη συνέχεια να προχωρήσουμε σε ιστορική αναφορά στη δημοκρατική Αθήνα του 5^{ου} π.χ. αιώνα, που ανήγαγε το διάλογο σε αξία ζωής, σε στοιχείο ήθους και μέσο εξέλιξης των πολιτών και της κοινωνίας.

ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ:

Οι προϋποθέσεις του γόνιμου διαλόγου χωρίζονται σε κοινωνικές ή αντικειμενικές και ατομικές ή υποκειμενικές.

Επισήμανση:

Η διάκριση των προϋποθέσεων σε κοινωνικές και ατομικές γίνεται για λόγους μεθοδολογικούς, αφού δεν μπορούν να νοηθούν ανεξάρτητα οι μεν από τις δε, αλλά αντιθέτως συνδέονται με διαλεκτική σχέση.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ:

α) Κοινωνικές:

Αυτές πρέπει ν' αναλυθούν σε μεγαλύτερη σχετικά έκταση από τις ατομικές, καθώς η επιτυχία του διαλόγου εξαρτάται περισσότερο από τη δομή, την οργάνωση, τη λειτουργία και τα χαρακτηριστικά των κοινωνιών.

Τέτοιες είναι:

1. Η ποιότητα της δημοκρατίας, η εύρυθμη και ομαλή λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, που εκφράζεται με τον πλουραλισμό, τη διάκριση των εξουσιών σε νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική, την ισορροπία ατομικού και κοινωνικού συμφέροντος, τη λειτουργία των πολιτικών κομμάτων, την ελευθερία λόγου – έκφρασης, την αξιοκρατία...
2. Η ισονομία που εξασφαλίζει την κοινωνική δικαιοσύνη, την έλλειψη αδικιών και ανισοτήτων, όπως και την κοινωνική συνοχή.
3. Η σωστή λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης που πρέπει να εξασφαλίζουν την πολυφωνία και να γίνονται βήματα δημοκρατικού διαλόγου και αντιπαράθεσης ιδεών.
4. Η καλλιέργεια των ηθικοκοινωνικών αξιών, όπως η συνεργασία, η συλλογικότητα, η ομόνοια, η ενότητα, το πνεύμα αλληλεγγύης...
5. Η πλατιά και ολοκληρωμένη Παιδεία, που διαμορφώνει προσωπικότητες ελεύθερες και αυτοδύναμες και καλλιεργεί το πνεύμα του διαλόγου και το πάθος για την αναζήτηση της αλήθειας.
6. Ειδικότερα: η ελευθερία του λόγου εκφράζεται με την παρηρησία (ελευθεροστομία), την εκδήλωση της δημιουργικότητας, την άσκηση κριτικής, την αμφισβήτηση των κοινωνικών δεδομένων, την πρωτοβουλία κάθε ατόμου να εκφράζει ελεύθερα τις όποιες ιδέες του και το μη αυταρχικό κλίμα εκφράζεται με πνεύμα φιλελευθερισμού, τη μη προσκόλληση σε δόγματα, τη συναίνεση των κοινωνικών δυνάμεων, την εμπιστοσύνη στον πολίτη και στις

δυνατότητές του, το σεβασμό στην προσωπικότητά του και στη γνώμη του, την απουσία του φόβου και ελέγχου από το καθεστώς, την απουσία λογοκρισίας, την αποκέντρωση σε όλα τα κοινωνικά επίπεδα.

β) Ατομικές:

Εδώ απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στις λέξεις «προσωπικότητα», που αναφέρεται στα ιδιαίτερα πνευματικά και ηθικοψυχικά γνωρίσματα του ατόμου και «συμπεριφορά», που συνδέεται με τον τρόπο εκδήλωσης αυτών των γνωρισμάτων στις σχέσεις του με τους άλλους.

Τέτοιες είναι:

1. Η πνευματική καλλιέργεια, η γνωστική κατάρτιση, η ευρυμάθεια, η ειδική γνώση, η λογική και η κριτική ικανότητα στα ορθά αξιολογικά κριτήρια, η σαφής ιεράρχηση των αξιών, η ευαισθησία και η δηκτικότητα των συνομιλητών...
2. Επιχειρηματολογία, τεκμηρίωση απόψεων, οργάνωση των σκέψεων σε λογικά επιχειρήματα, πειθώ, ικανότητα ορθολογικής αντιμετώπισης της πραγματικότητας.
3. Το ήθος των συνομιλητών, η ποιότητα του χαρακτήρα, καλή πίστη, διάθεση κατανόησης, λεπτότητα, ψυχραιμία, υπομονή.
4. Ο σεβασμός της άποψης του άλλου, η παρουσία κοινωνικής συνείδησης, η αμεροληψία, το ανοιχτό πνεύμα, η διαλλακτικότητα, η πνευματική ανεκτικότητα («Διαφωνώ με όσα λες, αλλά θα υποστηρίξω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να τα λες») – Βολταίρος.
5. Η μελέτη και η αντικειμενική έρευνα των δεδομένων και η αντίσταση στην αποδοχή έτοιμων σχημάτων, στην υπερβολή, στην προπαγάνδα, στο λαϊκισμό, στη δημαγωγία και στον ατομοκεντρισμό.

ΠΩΣ ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΥΤΕΣ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ:

Κοινωνικές:

- Προσφέρουν αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης.
- Διασφαλίζουν την άνετη διακίνηση των ιδεών.
- Προτείνουν λύσεις γενικότερα αποδεκτές (μια ιδέα αξιολογείται ανάλογα με την απήχυσή της στην ομάδα).
- Οδηγούν σε συγκεκριμένα συμπεράσματα που προέρχονται από μια διαλλακτική προσέγγιση των προβλημάτων.
- Διατηρούν την αξιοπιστία των συνομιλητών, εξουδετερώνοντας τον κίνδυνο της υποβάθμισης της προσωπικότητάς τους.
- Φανερώνουν διάθεση πειθούς και όχι επιβολής ατεκμηρίωτων απόψεων (που συνεπάγεται φόρτιση, αγανάκτηση, επιθυμία αντεκδίκησης).
- Δηλώνουν την έμπρακτη εφαρμογή των δημοκρατικών αρχών.
- Γεφυρώνουν τις αντιθέσεις ανάμεσα στους λαούς και καλλιεργούν πνεύμα συναδέλφωσης.
- Υποκινούν τη συνδυαστική διαδικασία στη σκέψη, οδηγώντας στη συνειδητοποίηση ότι «η σκέψη δεν είναι ένα τελειωμένο γεγονός, αλλά ένα διαρκώς τελειούμενο γίνεσθαι με αλληπάλληλες προσβάσεις από τη θέση στην άρνηση και ξανά σε μια καινούρια θέση (Ε. Παπανούτσος).

Ατομικές:

- Η ηθική και ισχυρή προσωπικότητα αποτελεί εγγύηση για το διάλογο (π.χ. διεθνείς μεσολαβητές).
- Η δημοκρατική συμπεριφορά και το ήθος επιβεβαιώνουν τις αρχές του διαλόγου.

ΕΞ' ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΗ:

Για να ενισχύσουμε την άποψή μας για τη συμβολή των παραπάνω προϋποθέσεων στην επιτυχία του διαλόγου, μπορούμε να αναφερθούμε, σε σχετικά περιορισμένη έκταση, στην έλλειψή τους και στις επιπτώσεις που αυτή προκαλεί. Εδώ μπορούμε ν' αναφέρουμε παράγοντες όπως: η δυσλειτουργία της δημοκρατίας, η υποβάθμιση της ποιότητας της πολιτικής ζωής, η αλλοτρίωση των διαπροσωπικών σχέσεων, ο δογματισμός και η

μονομέρεια, ο φανατισμός, οι προκαταλήψεις και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η ισχυρογνωμοσύνη και ο εγωισμός κ.τ.λ.

Μπορούμε να επισημάνουμε την ύπαρξη τέτοιων αρνητικών φαινομένων στη σύγχρονη ζωή, που δυσχεραίνουν την επίλυση μεγάλων προβλημάτων και που οδηγούν στην υποβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου, στη διαμόρφωση προσωπικοτήτων μονοδιάστατων και ανελεύθερων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η ύπαρξη ουσιαστικών προϋποθέσεων, τόσο κοινωνικών όσο και ατομικών διαμορφώνει το έδαφος για την επιτυχία, δηλαδή την ευδοκίμηση του διαλόγου, αφού συμβάλλει στην εξέλιξη ατόμων και κοινωνιών. Η συνειδητοποίηση αυτής της αναγκαιότητας αποτελεί αναγκαία και ικανή συνθήκη για τη βελτίωση των όρων της ανθρώπινης ύπαρξης και την κατάκτηση του αριστοτελικού «εὖ ζῆν».

Ο διάλογος είναι τέχνη, έχει συγκεκριμένους κανόνες και ωφελεί τους συνομιλητές, ακόμη και όταν δεν καταλήγει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα.

37

ΘΕΜΑ:

Ανάμεσα στα εκπληκτικά επιτεύγματα της εποχής μας ιδιαίτερη θέση κατέχουν αυτά που αναφέρονται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ποια είναι τα θετικά και ποια τα αρνητικά στοιχεία της πληροφόρησης που παρέχουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης; Πώς κατά τη γνώμη σας μπορεί να αναβαθμιστεί η λειτουργία τους;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Σήμερα την οποιαδήποτε δραστηριότητα των κοινωνιών καλύπτουν σε παγκόσμιο επίπεδο τα Μ.Μ.Ε. με την αμεσότητα που τα χαρακτηρίζει εκμηδενίζουν το χρόνο και τις αποστάσεις.

Είδη Μ.Μ.Ε.: ραδιόφωνο, τηλεόραση, τύπος (εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία).

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Είναι τα μέσα για τη μετάδοση ειδήσεων και γνώμων, που απευθύνονται στη μάζα και όχι στο μεμονωμένο άτομο. Μέσα απ' αυτά οι άνθρωποι πληροφορούνται αυτά που συμβαίνουν στις διάφορες εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής καθώς και τα παγκόσμια γεγονότα.

ΩΦΕΛΕΙΕΣ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.:

- Ενημερώνουν το σύγχρονο άνθρωπο γρήγορα για ό,τι γίνεται και στην πιο απομακρυσμένη περιοχή του κόσμου.
- Μεταβιβάζουν απευθείας στο ακροατήριό τους (οπτικά - ακουστικά) διάφορα μηνύματα. Η πληροφόρηση είναι άμεση. Εκμηδενίζουν τις χιλιομετρικές αποστάσεις.
- Ενημερώνουν γύρω από γεγονότα και εξελίξεις τοπικού, εθνικού, παγκόσμιου χαρακτήρα.
- Παρέχουν γνώσεις εγκυκλοπαιδικού χαρακτήρα ή γνώσεις πάνω σε ένα συγκεκριμένο επιστημονικό τομέα, εκλαϊκευμένες.
- Φέρνουν τους ανθρώπους σε επαφή με ήθη, έθιμα και παραδόσεις άλλων λαών. Με αυτό τον τρόπο διαδίδεται ο πολιτισμός κάθε χώρας και το πνευματικό επίπεδο των λαών αναβαθμίζεται.
- Βοηθούν τους ανθρώπους να απολαύσουν όλα τα υλικά και πνευματικά επιτεύγματα του σύγχρονου πολιτισμού.
- Με τη διαφήμιση υποβοηθούν την ανάπτυξη της οικονομίας.
- Ενημερώνουν, μορφώνουν, ψυχαγωγούν, προβληματίζουν ειδικά τους νέους και τους βοηθούν στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους.

ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.:

- Καταργούν τη συζήτηση και την επικοινωνία μέσα στο σπίτι και αποξενώνουν τα μέλη της οικογένειας μεταξύ τους.
- Μονοπωλούν τον ελεύθερο χρόνο των ανθρώπων και περιορίζουν τις κοινωνικές επαφές.
- Βομβαρδίζουν το σύγχρονο άνθρωπο με πράξεις βίας και εγκληματικότητας.
- Εθίζουν στην επιθυμία υλικών αγαθών και διαμορφώνουν καταναλωτικές τάσεις.
- Το παιδί γίνεται παθητικός και ανυπεράσπιστος δέκτης μηνυμάτων της τηλεόρασης. Αχρηστεύεται η φαντασία του. Αν οι γονείς του ικανοποιούν τις επιθυμίες, που δημιουργεί η τηλεόραση, είναι ευχαριστημένο, ενώ, αν δεν τις ικανοποιούν γίνεται νευρικό, ανικανοποίητο και αντικοινωνικό.
- Εκδηλώνεται μέσα από τα Μ.Μ.Ε. ένας οξύτατος και αθέμιτος ανταγωνισμός και μια εμπορευματοποίηση που διαστρεβλώνει την αλήθεια. Προβάλλουν πρότυπα, ιδέες, πρόσωπα, κόμματα και καταβάλλουν προσπάθεια να τροποποιήσουν την κοινή γνώμη. Κάνουν προπαγάνδα και παραπληροφορούν το κοινό.
- Διαστρεβλώνουν την κοινωνική πραγματικότητα.
- Οδηγούν στην τυποποίηση, μαζοποίηση και ομοιομορφία της ζωής.(συμπεριφορά, ενδυμασία, κατοικία, διασκέδαση, αντιλήψεις κ.λ.π)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.:

- Να μην είναι «στρατευμένα» σε κομματικές ιδεολογίες και συμφέροντα. Να μην αποπροσανατολίζουν τους πολίτες από «καυτά» κοινωνικά ή ατομικά προβλήματα. Να μη διαστρεβλώνουν την αλήθεια.
- Να διαπαιδαγωγούν και όχι να σκανδαλίζουν τις ευρύτερες μάζες και ιδιαίτερα τους νέους. Να μην προβάλλουν σκηνές βίας.
- Να προσφέρουν ενημέρωση πλουραλιστική και αντικειμενική.
- Χρησιμοποίηση της κριτικής ικανότητας από τους ανθρώπους. Διασταύρωση των πληροφοριών που προέρχονται από διάφορες πηγές, για να κάνουν συγκρίσεις.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Αναβάθμιση της λειτουργίας των Μ.Μ.Ε. σημαίνει ταυτόχρονα και αναβάθμιση της ζωής.

38

ΘΕΜΑ:

Εξέχουσα θέση στο χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης κατέχει ο Τύπος. Η δυνατότητά του να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων και ενδιαφερόντων και να ικανοποιεί τις πολλαπλές απαιτήσεις των ατόμων, τον ανάγει σε έναν από τους βασικότερους παράγοντες της πληροφόρησης. Αφού αναφερθείτε στα σημεία εκείνα που αποδεικνύουν την ορθότητα της παραπάνω άποψης και τη σημασία του Τύπου στη σύγχρονη εποχή να απαντήσετε στα εξής:

- α) Γιατί ο Τύπος χαρακτηρίζεται ως Τέταρτη Εξουσία;
- β) Ποιο περιεχόμενο αποδίδεται στον όρο Κίτρινος Τύπος;
- γ) Ποιες προϋποθέσεις απαιτούνται για την αδέσμευτη πληροφόρηση και τη δημοκρατική λειτουργία του Τύπου;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Στον αιώνα της τεχνολογίας και της ταχύτητας πολλά πράγματα μεταβάλλονται, όχι μόνο όσον αφορά τη μορφή τους, αλλά και τη σημασία που αυτά κατέχουν. Παλιές μέθοδοι εγκαταλείπονται, νέες εγκαινιάζονται σε μια αδιάκοπη πορεία προόδου και εξέλιξης. Έτσι σήμερα, την οποιαδήποτε δραστηριότητα των κοινωνιών, καλύπτουν σε παγκόσμιο επίπεδο τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης, που με την αμεσότητα που τα χαρακτηρίζει εκμηδενίζουν το χρόνο και τις αποστάσεις. Ωστόσο με τα καινούρια μέσα συνυπάρχουν και τα παλιά και

μερικά μάλιστα, όπως ο τύπος που «μονοπωλούσε» την πληροφόρηση επί αιώνες ολόκληρους, διεκδικούν σημαντική θέση στον τομέα της ενημέρωσης και πληροφόρησης.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Τύπος είναι κάθε είδους έντυπα που αποσκοπούν στην ειδησεογραφία και τη πληροφόρηση. Ειδικότερα, τον διακρίνουμε σε ημερήσιο (εφημερίδες) και περιοδικό τύπο (περιοδικά, εβδομαδιαίες, μηνιαίες εφημερίδες). Το περιεχόμενό του είναι ποικίλο και αφορά θέματα κοινωνικά, πολιτικά, πολιτιστικά, επιστημονικά, εθνικά.

Οι συνθετότερες μορφές με τις οποίες επιτυγχάνεται η πληροφόρηση καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα: άρθρα, συνεντεύξεις, ανταποκρίσεις, έρευνα, ντοκουμέντα.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ:

- Ενημερώνει, πληροφορεί για όσα συμβαίνουν καθημερινά στον κόσμο. Η ποικιλία των θεμάτων που προβάλλονται, αλλά και η πολλαπλή ερμηνεία τους, προβληματίζουν, διεγείρουν τη σκέψη.
- Δίνει τη δυνατότητα επιλογής σχετικά με το θέμα που θα διαβάσει ο αναγνώστης.
- Χρησιμοποιεί το γραπτό λόγο που δίνει τη δυνατότητα μεγαλύτερης και πληρέστερης ανάλυσης των γεγονότων. Στον έντυπο λόγο ο αναγνώστης έχει τη δυνατότητα να ξαναδιαβάσει την πληροφορία, να την κριτικάρει και να την αφομοιώσει καλύτερα.
- Παρουσιάζει ευρύτερες γνώσεις που διευρύνουν την καλλιέργεια και το πνευματικό επίπεδο του ατόμου. Αυτό επιτυγχάνεται ιδιαίτερα με τη γνωστοποίηση θεμάτων επιστημονικού χαρακτήρα σε απλουστευμένη μορφή και προσιτή στο ευρύ αναγνωστικό κοινό.
- Εντοπίζει τα κοινωνικά προβλήματα και προτείνει τρόπους αντιμετώπισης.
- Διακηρύττει τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Καθοδηγεί τις μάζες, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις κοινωνικών ανακατατάξεων.
- Γίνεται μέσο διαμαρτυρίας για τυχόν αυθαιρεσίες απέναντι στο κοινωνικό σύνολο. Σηλητεύει την παρανομία και την εκμετάλλευση, περιφρουρεί το δίκαιο, προστατεύει την ελευθερία.
- Υποβοηθάει την οικονομία. Με τη διαφήμιση και τις μικρές αγγελίες διευκολύνει εργοδότες και εργαζόμενους στην εργασία τους.
- Αποτελεί μαρτυρία για το παρελθόν, ιστορική πηγή.

Ο ΤΥΠΟΣ ΩΣ ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΞΟΥΣΙΑ:

Θεωρείται ότι –μετά τη Νομοθετική, Δικαιοσύνη, Εκτελεστική εξουσία – ο Τύπος αποτελεί το βασικότερο παράγοντα για τη σύσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος, την περιφρούρηση της κοινής βούλησης και έκφρασης. Η δυνατότητά του αναδεικνύεται από τα παρακάτω:

- Διαμορφώνει την κοινή γνώμη, τη στάση των ατόμων για τα γεγονότα της κοινωνικής πραγματικότητας.
- Ελέγχει την εξουσία.
- Αντιστέκεται σε πολιτικές αποφάσεις που αποπροσανατολίζουν το λαό ή υποθάλλουν τα συμφέροντά του.
- Ερεθίζει το ενδιαφέρον για τα κοινά και την πολιτική ζωή. Προτρέπει στην ενεργό συμμετοχή. Διαμορφώνει πολιτική συνείδηση.
- Γενικότερα, συμβάλλει στο χαρακτήρα της πολιτικής ζωής, ελέγχει τους ιθύνοντες, καταλύει πολιτικές «αυθεντίες».

ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΤΥΠΟΣ:

Έτσι χαρακτηρίζονται έντυπα και εφημερίδες που επιδιώκουν την εξυπηρέτηση σκοπιμοτήτων και την εσκεμμένη προπαγάνδα ιδεών και προσώπων. Ξεφεύγουν από τα πλαίσια της αντικειμενικής πληροφόρησης και παρουσιάζουν σκάνδαλα, βία, ερωτικές σκηνές, διογκωμένες ειδήσεις προσπαθώντας να αυξήσουν την κυκλοφορία τους.

Ο κίνδυνος γίνεται μεγαλύτερος, όταν ο τύπος περιέχεται στα χέρια οικονομικών συγκροτημάτων, που μοναδικός σκοπός τους είναι η απόκτηση των μεγαλύτερων δυνατών κερδών.

Πιο συγκεκριμένα μιλούμε για «κιτρινισμό», όταν ο τύπος:

- Διαστρεβλώνει την αλήθεια, μεγιστοποιεί καταστάσεις και γεγονότα ή τα αποκρύπτει.
- Δυσφημεί συκοφαντικά, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του τους κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

39

ΘΕΜΑ:

Η διαφήμιση χαρακτηριστική μορφή επικοινωνίας στις σύγχρονες καταναλωτικές κοινωνίες, αποτελεί πλέον αναπόσπαστο στοιχείο της ζωής μας.

α) Αφού αναφερθείτε στους λόγους που συντέλεσαν στην ευρύτατη διάδοσή της, να επισημάνετε τις θετικές λειτουργίες που αυτή επιτελεί.

β) Να εντοπίσετε τις αρνητικές συνέπειες που καταλογίζονται στη διαφήμιση προτείνοντας ανάλογα μέτρα αντιμετώπισης.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η διαφήμιση ως κοινωνικό φαινόμενο πλατιάς εμβέλειας χαρακτηρίζει την εποχή μας, εποχή ανόδου των παραγωγικών δυνατοτήτων και μαζικής παραγωγής των αγαθών. Όταν κάνουμε λόγο για διαφήμιση εννοούμε τη μορφή εκείνη της επικοινωνίας με την οποία προβάλλεται στο ευρύ κοινό ένα μήνυμα αναφερόμενο στη γνωστοποίηση των πλεονεκτημάτων ενός προϊόντος, μιας υπηρεσίας, ενός ατόμου, μιας ομάδας, με σκοπό την κατανάλωσή τους. Όμως η δύναμή της κυρίως βρίσκεται στο γεγονός πως μπορεί να καθορίζει τη δική μας στάση απέναντι στη ζωή σύμφωνα με την ιδεολογία και τα πρότυπα της ζωής που υπηρετεί.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΕΡΩΤΗΜΑ Α':

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΑΛΑΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ:

1. Η διάδοση της διαφήμισης βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση με το καταναλωτικό πνεύμα των σύγχρονων βιομηχανικών κοινωνιών, το οποίο και εξυπηρετεί. Οι αυξημένες παραγωγικές δυνατότητες καθιστούν τη διαφήμιση αναγκαία για την προώθηση και κατανάλωση των προϊόντων.
2. Ο οξύς ανταγωνισμός που παρατηρείται σήμερα σε όλους τους τομείς δραστηριότητας του ανθρώπου.
3. Στη σημερινή εποχή τα πορίσματα της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας και άλλων επιστημών θεμελίωσαν σε επιστημονική βάση τη διαφήμιση.
4. Η τεχνολογική πρόοδος επιτρέπει τη μετάδοση των διαφημιστικών μηνυμάτων σε ευρεία κλίμακα με πολυποίκιλα μέσα (ραδιόφωνο, τηλεόραση, φωτεινές επιγραφές).

ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Η διαφήμιση έχει, πρώτα απ' όλα ενημερωτικό – πληροφορικό χαρακτήρα για τα παραγόμενα βιομηχανικά προϊόντα, τα άτομα και τις προσφερόμενες υπηρεσίες που προβάλλει.
2. Βοηθά τον καταναλωτή να καταλήξει σε συγκεκριμένες επιλογές χωρίς ιδιαίτερο κόπο και εξοικονομώντας χρόνο.
3. Συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας.
4. Οι αυξημένες παραγωγικές ανάγκες που απορρέουν από τη διαφήμιση, αλλά και η ίδια η διαφήμιση, ως παραγωγικό αποτέλεσμα, επιβάλλουν περισσότερες και νέες θέσεις εργασίας.
5. Τα διαφημιστικά μηνύματα αποτελούν τον κύριο πλουτοπαραγωγικό πόρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

6. Συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων ή των υπηρεσιών, αφού κυριαρχεί ο ελεύθερος συναγωνισμός μεταξύ των εμπορικών κύκλων.
7. Μπορεί να αφυπνίσει συνειδήσεις, επιθυμίες, συνήθειες, ανάγκες, να προβληματίσει, να ωθήσει στη διάδοση του πολιτισμού, στην προσπάθεια για πνευματική και αισθητική αναβάθμιση.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β' :

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Ωθεί τα άτομα στην υπερκατανάλωση προβάλλοντας συστηματικά τα υλικά αγαθά.
2. Άμεσο αποτέλεσμα είναι η μονομερής καλλιέργεια ενδιαφερόντων μόνο στις υλικές ανάγκες, στις ατομικές και η απόκτησή τους.
3. Δημιουργείται έτσι άγχος στον καταναλωτή, που προσπαθεί με κάθε τρόπο να αποκτήσει τα προβαλλόμενα αγαθά. Αναλώνεται στην επίπονη εργασία, πολλές φορές σε δεύτερη, θυσιάζοντας τον ελεύθερο χρόνο του.
4. Όταν το άτομο συνειδητοποιήσει ότι αδυνατεί οικονομικά να αποκτήσει τα αγαθά, επιζητά τρόπους για την ικανοποίησή τους. Έτσι όσα άτομα δεν καταφεύγουν στην εργασία, ακολουθούν τον εύκολο δρόμο της βίας και εγκληματικότητας ή της καταφυγής στο εύκολο κέρδος π.χ. στα ναρκωτικά.
5. Η διαφήμιση λοιπόν ευθύνεται για τον προσανατολισμό των ανθρώπων μόνο στις ατομικές του ανάγκες, αδιαφορώντας για το πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι.
6. Η συνεχής προβολή διαφημίσεων εξασθενεί την κρίση, παθητικοποιεί τον άνθρωπο, προσβάλλει τον ψυχικό του κόσμο. Εθίζει το άτομο στην αποδοχή μηνυμάτων πρώτα διαφημιστικών, ύστερα πολιτικών, με αποτέλεσμα τη χειραγώγησή του και τη μετατροπή του σε άβουλο άτομο.
7. Συχνά οι διαφημίσεις δε σέβονται το μέτρο που θα έπρεπε την ανθρώπινη προσωπικότητα εξευτελίζοντας την.
8. Επίσης ταυτίζουν ανθρώπινες ιδιότητες και συναισθήματα με την κατανάλωση συγκεκριμένων προϊόντων, γεγονός καταστρεπτικό ιδιαίτερα για τα παιδιά.
9. Δεν είναι λίγες οι φορές που η υπερβολική μετάδοση διαφημιστικών μηνυμάτων εκνευρίζει το δέκτη, οι περιπτώσεις όπου παρατηρείται αισθητική ρύπανση από τις διαφημιστικές αφίσες, τις φωτεινές επιγραφές καθώς και η ηχορύπανση.
10. Προβάλλει πρότυπα που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, τυποποιεί την ανθρώπινη συμπεριφορά, αφαιρεί από τον άνθρωπο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Οι παραπάνω αρνητικές συνέπειες εντοπίζονται μόνο όταν η διαφήμιση δεν πληροί ορισμένες προϋποθέσεις που διασφαλίζουν τη σωστή προβολή της και όταν οι δέκτες δεν έχουν αναπτύξει την κριτική τους σκέψη, δεν μπορούν να αποκωδικοποιήσουν ορθά το μήνυμα.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Για να βοηθηθεί ο σύγχρονος δέκτης να ερμηνεύσει, να κρίνει τα διαφημιστικά μηνύματα, απαιτείται καλλιέργεια της κριτικής του ικανότητας, του ορθού τρόπου σκέψης.
2. Το παραπάνω μπορεί να επιτευχθεί με την παιδεία και τη σωστή αγωγή. Το άτομο πρέπει να μάθει από μικρό να συγκρίνει, να σκέφτεται και να αντιστέκεται αν χρειάζεται στα προβαλλόμενα διαφημιστικά μηνύματα.
3. Αλλά και οι ίδιοι οι διαφημιστές θα πρέπει να σέβονται το δέκτη, το διαφημιζόμενο προϊόν ή τις υπηρεσίες και να προβάλλουν με σωστό τρόπο χωρίς να προσβάλλουν την πνευματική μας υπόσταση, αλλά ούτε και τους ανταγωνιστές τους.
4. Ένας ουσιαστικός έλεγχος και παρέμβαση της πολιτείας στη χρήση και στο περιεχόμενο της διαφήμισης - χωρίς αυτό να αποτελεί λογοκρισία - ίσως να επέφερε θετικά αποτελέσματα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η διαφήμιση με της μορφή που έχει πάρει στη σημερινή εποχή και τη σημασία που έχει αποκτήσει είναι δυνατό να λειτουργήσει σωστά και δημιουργική. Αυτό φυσικά εξαρτάται αποκλειστικά από τους ανθρώπους και τον τρόπο με τον οποίο θα τη χρησιμοποιήσουν. Επιβάλλεται λοιπόν η διαφήμιση να μην αποτελεί παράγοντα αντιπαλότητας, προώθησης και εξυπηρέτησης ατομικών και κυρίως ιδιοτελών συμφερόντων, αλλά μια μορφή επικοινωνίας ουσιαστικής μεταξύ των ατόμων και των λαών που θα βοηθήσει στην ανέλιξη του πολιτισμού.

40

ΘΕΜΑ:

Ο αθλητισμός πέρα από τη συμβολή του στην ανάπτυξη του σώματος και στη διαμόρφωση της ανθρώπινης προσωπικότητας, εκφράζει μέσω της Ολυμπιακής Ιδέας διαχρονικές ιδέες και προβάλλει την ανάγκη για ειρηνική συνύπαρξη των λαών. Σήμερα, όμως, αδυνατεί να εκπληρώσει αυτούς τους στόχους, γίνεται εμπορεύσιμο είδος στο βωμό οικονομικών συμφερόντων, αλλοτριώνεται. Σχολιάστε την παραπάνω θέση προτείνοντας ανάλογα μέτρα για τη διάσωση του αθλητικού πνεύματος.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η ατομική και κατ' επέκταση η κοινωνική δραστηριότητα απλώνεται σε πολλούς τομείς και καλύπτει πολλαπλά ενδιαφέροντα. Συνήθως και κατά κανόνα οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν σαν αφετηρία τους την κάλυψη αντικειμενικών υλικών αναγκών, με την έννοια των βιοποριστικών, που αποτελούν απαιτήσεις των ανθρώπινων κοινωνιών. Ο αθλητισμός που αποτέλεσε πρακτική των ατόμων και των κοινωνιών σε χρονικό σημείο που απέχει από μας πολλές χιλιάδες χρόνια, εμφανίστηκε σα μη αναγκαία με την παραπάνω έννοια ενασχόληση. Βέβαια, καλύπτει και ο αθλητισμός αντικειμενικές ανάγκες αλλά δεν είναι άμεσες και δε θεωρούνται επιτακτικά αναγκαίες αν και ουσιαστικά συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Αθλητισμός είναι η καταβολή προσπάθειας από τον άνθρωπο που σκοπό έχει την εξάσκηση του σώματος και την απόκτηση ή τελειοποίηση ικανοτήτων, για την πραγματοποίηση επιδόσεων, που στηρίζεται στην ευγενική άμιλλα με τους άλλους ενώ ταυτόχρονα καλλιεργεί και την ψυχοπνευματική του υγεία.

Όπως αναφέρθηκε, η αφετηρία του αθλητισμού χάνεται στα βάθη των αιώνων, μορφοποιήθηκε όμως με την έναρξη των Ολυμπιακών αγώνων και γρήγορα μετατράπηκε σε έκφραση των κοινωνιών σε παγκόσμια κλίμακα.

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Τα κύρια σημεία στα οποία θα εστιάσουμε την προσοχή μας είναι:

- α) συμβολή του αθλητισμού στη διαμόρφωση της προσωπικότητας.
- β) προσδιορισμός της Ολυμπιακής Ιδέας και σημασίας της.
- γ) αλλοτρίωση του σύγχρονου αθλητισμού.
- δ) μέτρα αντιμετώπισης.

Α. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ:

1. Η συμβολή του αθλητισμού στην ανάπτυξη του σώματος είναι καθοριστική, αφού με την άθληση ο άνθρωπος αποκτά φυσικές ικανότητες, δημιουργεί εύρωστο κορμί και διασφαλίζει την υγεία.
2. Επίσης προβάλλει τη σωματική αρμονία και το κάλλος.

3. Η άσκηση του σώματος βοηθά στην καλύτερη λειτουργία των νοητικών στοιχείων της ανθρώπινης προσωπικότητας, αναπτύσσει τις νοητικές δυνάμεις του ανθρώπου.
4. Χαρίζει και προκαλεί έντονη συγκινησιακή φόρτιση, ο ψυχικός κόσμος του ανθρώπου βρίσκεται σε εγρήγορση, βιώνει ποικίλα συναισθήματα προσπαθώντας να επιτύχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, η διάκριση.
5. Καλλιεργεί ηθικές αξίες όπως υπομονή, εργατικότητα, φιλία, συνεργασία κ.λπ.
6. Προτρέπει στον καθορισμό στόχων και υποδεικνύει τρόπους για την κατάκτησή τους.

Β. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΙΔΕΑΣ:

Η προσφορά του αθλητισμού στην αρμονική ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας είχε γίνει αντιληπτή από τους αρχαίους Έλληνες, γι' αυτό και ο αθλητισμός απέκτησε κοινωνικό χαρακτήρα με τη μορφή πανελλήνιων αγώνων που συγκέντρωναν το ενδιαφέρον των πόλεων - κρατών. Το πνεύμα αυτό της συναδέλφωσης, της κοινής προσπάθειας, της άμιλλας εκφράζεται με την Ολυμπιακή Ιδέα, κατάλοιπα από τους Ολυμπιακούς αγώνες της αρχαιότητας.

Ειδικότερα η Ολυμπιακή Ιδέα δηλώνει:

1. Τον κοινωνικό χαρακτήρα του αθλητισμού μέσα από διακρατικές αθλητικές συναντήσεις.
2. Προβάλλει διαχρονικές αξίες που κοσμούν την ανθρώπινη οντότητα και δεν αναφέρονται σε στενά τοπικιστικά πλαίσια, αλλά αποκτούν επίκαιρη σημασία σε κάθε εποχή.
3. Συμβάλλει στην επαφή των λαών, στη γνωριμία μεταξύ τους και στην άρση των όποιων προκαταλήψεων.
4. Διακηρύσσει την ειρήνη και την αρμονική συμβίωση των λαών.

Γ. ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ:

Ο σύγχρονος αθλητισμός αμαυρώνεται από αρνητικά στοιχεία που απέχουν πολύ από τα ιδεώδη και τις αξίες του:

1. Δεν αποτελεί πλέον ερασιτεχνική απασχόληση, αλλά επάγγελμα ιδιαίτερα προσοδοφόρα. Οι αθλητές παύουν, λοιπόν, να αγωνίζονται αποκλειστικά για τη δόξα, αλλά περισσότερο για το κέρδος.
2. Η εισβολή της διαφήμισης στους αθλητικούς χώρους μετέτρεψε την αγνή προσπάθεια σε προσοδοφόρα επιχείρηση, οι αθλητές γίνονται πηγή εκμετάλλευσης.
3. Ο κερδοσκοπικός χαρακτήρας του σύγχρονου αθλητισμού οδήγησε αθλητές, ομάδες, παράγοντες στον άγονο ανταγωνισμό, στο φθόνο, στις αντιζηλίες.
4. Κύρια επιδίωξη αποτελεί το θέαμα και όχι η επιβράβευση της ανθρώπινης προσπάθειας.
5. Ο θεατής μετατρέπεται σε φανατισμένο οπαδό που δε δικαιολογεί την ήττα, δεν εκτιμά την ανθρώπινη προσπάθεια, αλλά εκδηλώνει το θαυμασμό του, την αγάπη του και τα συναισθήματά του με βίαιες ενέργειες.
6. Οι αθλητές φροντίζουν να βρίσκονται στην κορυφή. Καταφεύγουν, λοιπόν, στη λήψη χημικών ουσιών, των γνωστών αναβολικών που, πίσω από τις εκπληκτικές επιδόσεις που επιφέρουν, καταστρέφουν τον ανθρώπινο οργανισμό, καταργούν την άμιλλα και καταρρίπτουν τα αθλητικά ιδεώδη.
7. Οι πολιτικές σκοπιμότητες έχουν εισβάλει και στον αθλητικό χώρο.

Ειδικότερα:

- α) Ανελεύθερα καθεστώτα χρησιμοποιούν τον αθλητισμό σαν μέσο αποπροσανατολισμού του λαού από τα ουσιαστικά προβλήματα.
- β) Αποβαίνει μέσο άσκησης εξωτερικής πολιτικής, αφού η αποχή κρατών από διεθνείς αγώνες λειτουργεί ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την πολιτική άλλων κοινωνιών στο διεθνή χώρο.
- γ) Αποτελεί μέσο πολιτικής προπαγάνδας για επίδειξη καθεστώτων και πολιτικής κυριαρχίας.

Δ. ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Ο σύγχρονος αθλητισμός αδυνατεί να προσανατολίσει τους στόχους του στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και στη σύσφιξη των ανθρώπινων σχέσεων. Έχει αλλοτριωθεί στο βωμό των οικονομικών συμφερόντων αποβαίνοντας είδος μαζικής κατανάλωσης.

Γι' αυτό απαιτείται:

1. Παιδεία, πνευματική καλλιέργεια, έμφαση στην άμιλλα και στα ιδανικά που προωθεί ο αθλητισμός τόσο στους αθλητές όσο και στους θεατές.
 2. Ήθος, αξιοπρέπεια στους αθλητικούς χώρους.
 3. Απομάκρυνση των στοιχείων εκείνων που προσβάλλουν το αθλητικό ιδεώδες, εξυγίανση των αθλητικών χώρων.
 4. Αυστηρές ποινές σε όσους από τους αθλητές και θεατές παραβιάζουν τον κώδικα δεοντολογίας.
 5. Αποδέσμευση του αθλητισμού από πολιτικά συμφέροντα και σκοπιμότητες.
- Γενικά επαναποθετήση του αθλητισμού σε σωστές και υγιείς βάσεις.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

41

ΗΘΙΚΗ

ΟΡΙΣΜΟΙ:

ΕΘΟΣ: έθιμο, συνήθεια, άγραφος κανόνας δικαίου, συλλογικές εκδηλώσεις των μελών μιας κοινωνίας με τις οποίες ρυθμίζεται η κοινωνική και θρησκευτική ζωή.

ΗΘΟΣ: Το σύνολο των ψυχικών ιδιοτήτων του ανθρώπου, ο χαρακτήρας του, ο τρόπος κατά τον οποίο ζει και φέρεται ένα άτομο στον κοινωνικό βίο.

ΗΘΙΚΟΤΗΤΑ: Η ιδιότητα του ηθικού ανθρώπου, η χρηστότητα, η τιμιότητα.

ΗΘΙΚΗ: Το σύνολο των άγραφων κανόνων που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά του ανθρώπου προς τον εαυτό του και τους συνανθρώπους του σε όλους, χωρίς εξαίρεση, τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Στην ηθική η κοινωνική αναγκαιότητα, τα αιτήματα, τα συμφέροντα της κοινωνίας εκφράζονται με τη μορφή εντολών(κανονισμών) και εκτιμήσεων που είναι γενικά αναγνωρισμένες, διαμορφωμένες αυθόρμητα και ενισχυμένες με τη δύναμη του μαζικού παραδείγματος, της συνήθειας της κοινής γνώμης. Ειδικότερα η ηθική:

- ως κλάδος της Φιλοσοφίας εξετάζει τους κανόνες που διέπουν τις ανθρώπινες σχέσεις μέσα στην κοινωνία.

- στην περιοχή της θρησκείας είναι ένα σύνολο κανόνων προς τους οποίους πρέπει να συμμορφώνονται οι πιστοί.

- στο χώρο της κοινωνιολογίας είναι ένα σύστημα πάγιων και κοινά αποδεκτών αξιών, από τις οποίες απορρέουν οι καθιερωμένες αρετές. Είναι δηλ. το σύνολο ηθών – εθίμων.

- ως στάση ζωής μπορεί να είναι μια από τις γνωστές βιοθεωρίες (στωικισμός, ρασιοναλισμός - ορθολογισμός, μηδενισμός).

ΗΘΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ: Πηγάζουν από την πανανθρώπινη ηθική συνείδηση και θεωρούνται σταθερές, αντικειμενικές και καθολικές. Τέτοιοι είναι: ο Θεός, ο ίδιος ο άνθρωπος, η οικογένεια, η κοινωνία, το έθνος. Οι ατομικές ηθικές αξίες είναι: η αγάπη, η φιλία, η ειλικρίνεια, η μετριοφροσύνη, η φιλαλήθεια, η αλληλεγγύη, η εγκράτεια, η αυτοκυριαρχία, η αυτογνωσία, η ευγένεια, η συνεργατικότητα, η υπευθυνότητα, η ελευθερία, η δικαιοσύνη, η ομόνοια, η θρησκεία, η πειθαρχία, ο αυτοσεβασμός, η εντιμότητα.

ΗΘΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ: ο εσωτερικός έλεγχος και το κριτήριο.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ:

- Η ηθική (= αρετή):
- για τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους (σοφιστές, Σωκράτη, Πλάτωνα, Αριστοτέλη).
 - για το Χριστιανισμό
 - για του υλιστές φιλοσόφους κ.λ.π.

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΒΙΟΥ:

- προσφέρει σωστή εκτίμηση της ζωής, δίνει σκοπό στη ζωή του ανθρώπου.

- εξασφαλίζει την ηθική, πνευματική, πολιτιστική εξύψωση του ατόμου πάνω από τις υλικές αξίες, οριοθετεί κανόνες ηθικής συμπεριφοράς που επιτρέπουν στο άτομο να θέσει υψηλούς στόχους.
- προσδιορίζει την αξία του ανθρώπου, δημιουργεί πρότυπο προς μίμηση.
- συμβάλλει στην αυτογνωσία.
- κατοχυρώνει την ελευθερία.
- αποτελεί βασικό παράγοντα πετυχημένου εξέλξης και επαγγελματικής σταδιοδρομίας.
- χαρίζει ειλικρίνεια, δικαιοσύνη, αλήθεια στις διαπροσωπικές σχέσεις.
- οδηγεί στην πρόοδο, στην ευημερία, προάγει την κοινωνική ζωή.
- δημιουργεί ειρηνική και ανεξάρτητη κοινωνία.

ΗΘΙΚΗ ΚΡΙΣΗ:

ΑΙΤΙΕΣ:

- το έντονο υλοκρατικό πνεύμα της εποχής, η τάση για εύκολο πλουτισμό και η κυριαρχία του ατομικού συμφέροντος.
- η καταστρατήγηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, οι ρατσιστικές αντιλήψεις, οι πόλεμοι, η πείνα, η ανεργία, η εκμετάλλευση, οι πυρηνικοί εξοπλισμοί, η βία, η τρομοκρατία, τα ναρκωτικά.
- η επιτυχία, η άνοδος, η καταξίωση αποτελούν «εσχατολογική προσδοκία» και συνδέονται με τη χρήση αθέμιτων μέσων.
- οι αλλοτριωμένες διαπροσωπικές σχέσεις, η χρησιμοθηρία, η δυσπιστία και η καχυποψία.
- η κρίση των θεσμών και η απουσία υγιών προτύπων και ιδανικών.
- η απομάκρυνση από το Θεό, η ψευδαισθηση της ανθρώπινης παντοδυναμίας, απόρροια της τεχνολογικής υπερανάπτυξης και της απελευθέρωσης από την κυριαρχία της φύσης.
- το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.
- η τάση των νέων ανθρώπων για διαφοροποίηση.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

- περιφρόνηση της ανθρώπινης αξίας, μεταλλαγή του πανάρχαιου θεσμού της δουλείας σε δουλεία των ανίσχυρων στους κάθε λογής ισχυρούς.
- αδιαφορία για το συνάνθρωπο στα όρια του κυνισμού, εχθρότητα.
- επικράτηση του υλισμού → πνευματικός – πολιτιστικός μαρασμός.
- κυριαρχία των ένστικτων που καθορίζουν τις επιλογές και τις πράξεις.
- επικράτηση αντί – ανθρωπιστικών αξιών.
- συμμόρφωση σε «τυπικά σχήματα» κοινωνικής συμπεριφοράς που καθιστούν τους ανθρώπους εσωτερικά κενούς, υποκριτές, καιροσκόπους.
- έλλειψη κοινωνικής συνοχής, οπισθοδρόμηση – φραγμός στην πρόοδο.
- αναρχία.
- ατομικός ευδαιμονισμός, αριβισμός, ηθικός μηδενισμός, ηθικός υλισμός.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΟΙΝΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ:

- σωστή αγωγή από την οικογένεια, το σχολείο, την εκκλησία, το κοινωνικό περιβάλλον, ηθικοπνευματική ολοκλήρωση της προσωπικότητας.
- συνειδητοποίηση της αξίας του ηθικού χαρακτήρα για το άτομο και την κοινωνία.
- βίωση των αρχών της δικαιοσύνης και του σεβασμού προς τον άνθρωπο.
- απόκτηση κοινωνικής συνείδησης που θα απομακρύνει τον ατομικισμό.
- ανθρωποκεντρική στροφή του πολιτισμού, άνθρωπος όχι μέσο αλλά τελικός σκοπός.
- προβολή παραδειγμάτων ή προτύπων για μίμηση.
- προσωπικός αγώνας, επίπονη προσπάθεια και διαρκής άσκησης της αρετής.

ΘΕΜΑ:

Ζούμε στην εποχή της πληροφόρησης. Η πληροφόρηση έχει όλο και μεγαλύτερη σημασία για τη ζωή μας: συμβάλλει στη διακίνηση γνώσεων και ιδεών, μας βοηθάει στη

λήψη αποφάσεων και όμως, μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες, ιδιαίτερα όταν προκαλεί σύγχυση και αποπροσανατολισμό.

Να σχολιάσετε τις διαπιστώσεις αυτές, τεκμηριώνοντας τις απόψεις σας.

* Δεν υπάρχει εμφανής διαχωρισμός του θέματος σε δεδομένα – ζητούμενα. Ζητείται να τεκμηριωθούν οι θετικές και αρνητικές συνέπειες της πληροφόρησης.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Αναφορά στους φορείς της πληροφόρησης (Τύπος – τηλεόραση - ραδιόφωνο), που αποτελούν το σήμα κατατεθέν της εποχής, αφού ασκούν τέτοια καταλυτική επίδραση στον άνθρωπο, ώστε να λέγεται ότι αυτή η πληροφοριακή «κοσμογονία» τον έκανε πιο ελεύθερο

και ευτυχισμένο, αλλά ταυτόχρονα και πιο ανελεύθερο και δυστυχισμένο. Επισημάνση ότι η μαζική πληροφόρηση αρθρώθηκε σταδιακά μέσα στη βιομηχανική κοινωνία.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ

A. ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:

1. Η πληροφόρηση αποτελεί σημαντικό μέσο παιδείας, γιατί γνωστοποιεί ευρέως τις κατακτήσεις στον επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα και προβάλλει τα επιτεύγματα στο χώρο του πνεύματος και της τέχνης, καθώς και τους δημιουργούς της, που με τη σειρά τους λειτουργούν ως πρότυπα.
2. Με την πληροφόρηση δημοσιοποιούνται και κρίνονται τα γεγονότα στο χώρο της παγκόσμιας πολιτικής και οι πρωταγωνιστές τους. Έτσι, το πολιτικό γίνεσθαι γίνεται αντικείμενο επεξεργασίας από τους παράγοντες εξουσίας για τη βελτίωση της κοινωνίας και συντελείται εξυγίανση του πολιτικοκοινωνικού βίου.
3. Οι αγώνες για τη διαφύλαξη της παγκόσμιας ειρήνης και τη διάσωση του φυσικού περιβάλλοντος προβάλλονται, αποδεικνύοντας ότι ο άνθρωπος εξακολουθεί να είναι δημιουργός της μοίρας του.
4. Οι απομονωμένες και απομακρυσμένες χώρες ενιαιοποιούνται και δημιουργούν στους πολίτες τους την αίσθηση της ενότητας και της ταύτισης με τους συνανθρώπους τους.
5. Συντελεί στην κατοχύρωση του δημοκρατικού πολιτεύματος με το να προβάλλει και να υποστηρίζει τα αιτήματα της δημοκρατίας.
6. Με την προβολή θετικών προτύπων, ενισχύεται η προσπάθεια για τη διατήρηση των παραδοσιακών αξιών και θεσμών.
7. Τα μηνύματα για την αναγκαιότητα της εδραίωσης της δικαιοσύνης και της αδελφότητας οπλίζουν τους ανθρώπους με θάρρος και ελπίδα για την καταπολέμηση της αδικίας και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ανοίγουν δρόμο για δράση και δημιουργία. Ταυτόχρονα, τον απομακρύνουν από την αμάθεια, το δογματισμό και τις προκαταλήψεις.
8. Αποτελεί κύριο μοχλό για την πολιτική ωρίμανση των νέων και συντελεί στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους με την εκμάθηση κανόνων κοινωνικής συμπεριφοράς.
9. Συμβάλλει στην αντιμετώπιση καυτών κοινωνικών προβλημάτων της σύγχρονης πραγματικότητας, όπως βία, ναρκωτικά, ρατσισμός, ανεργία κ.ά.
10. Καλλιεργεί τις νοητικές ικανότητες του ανθρώπου και ιδιαίτερα την κριτική.

B. ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:

1. Η υπερπληροφόρηση (η χωρίς μέτρο διάδοση πληροφοριών) αποδυναμώνει την κριτική ικανότητα του ανθρώπου, αφού αυτός υποχρεώνεται να αφομοιώνει καθημερινά τεράστιο όγκο γνώσεων και γεγονότων, που είναι αδύνατο να ταξινομήσει και να ιεραρχήσει.
2. Η πολιτική εξουσία προσπαθεί να χειραγωγήσει την πολιτική βούληση του ανθρώπου με ψευδείς ειδήσεις, στην προσπάθειά της να διατηρήσει τα κεκτημένα (στρατευμένη πληροφόρηση - προπαγάνδα).
3. Ο καθημερινός και άκριτος βομβαρδισμός των πολιτών από διαφημίσεις συντελεί στη δημιουργία τεχνητών αναγκών, που οδηγούν στον καταναλωτισμό και τον εσωτερικό καταναγκασμό.

4. Η προβολή αρνητικών προτύπων σε συνδυασμό με την έλλειψη ηθικής και ο παραγκωνισμός πνευματικών ανθρώπων από τη δημόσια ζωή.
5. Η αλήθεια θυσιάζεται στο όνομα της εμπορικής σκοπιμότητας και της ικανοποίησης της νοσηρής περιέργειας του κοινού.
6. Απομυθοποίηση υψηλών εννοιών, όπως η δικαιοσύνη, η φιλαλληλία και ο σεβασμός.
7. Δημιουργία ηθικής αναληθσίας από την πληθώρα σκηνών βίας και εξοικείωση με το έγκλημα και την παρανομία.
8. Ένταση του επικοινωνιακού χάσματος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η πληροφόρηση πρέπει να προασπίζεται τη δημοκρατία και τις ελευθερίες των ανθρώπων, να έχει παιδευτικούς στόχους, να μην εξυπηρετεί άνομα συμφέροντα και να εξυπηρετεί την αρχή της πολυφωνίας με αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.

43

ΘΕΜΑ:

Αιώνες πριν, ο Ισοκράτης ανέφερε: «Σύμφωνα με την αξία του πρέπει να πράττει και να τιμάται ο κάθε άνθρωπος». Στις μέρες μας, όμως, δεν είναι λίγες οι φορές που ακούγεται πικρόχολα ότι είμαστε «η χώρα των αξιοποιημένων αναξιοτήτων και των αναξιοποιητών αξιών». Με βάση τις παραπάνω σκέψεις, να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αξιοκρατίας και ποια είναι η σημασία της σε μια σύγχρονη δημοκρατική και ευνομούμενη πολιτεία;
- β) Πού οφείλεται η απουσία της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και ποιες συνέπειες επιφέρει η απουσία αυτή;

Η συγκεκριμένη εκφώνηση συνίσταται σε ένα δεδομένο και τέσσερα, ουσιαστικά, ζητούμενα, που θ' αναλυθούν σε αντίστοιχες ενότητες.

A. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ:

Ο όρος αξιοκρατία δηλώνει την αρχή σύμφωνα με την οποία η ανάληψη αξιωμάτων και θέσεων δημοσίων ή μη, η αναγνώριση και η επιβράβευση προσπαθειών γίνονται με βάση την προσωπική αξία του καθενός, χωρίς να παρεμποδίζονται απ' την καταγωγή, τον πλούτο, την πολιτική ιδεολογία ή την κοινωνική του θέση.

Αντίθετες έννοιες είναι: η αναξιοκρατία, η ευνοιοκρατία, το ρουσφέτι, ο νεποτισμός, ο φαβοριτισμός.

B. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑΣ:

Η αξιοκρατία ορθά χαρακτηρίστηκε βασικό θεμέλιο κάθε δημοκρατικής και ευνομούμενης κοινωνίας και ουσιαστικός παράγοντας για την πρόοδο των ατόμων και τη σωστή λειτουργία των κοινωνιών. Ειδικότερα:

A) ΑΤΟΜΟ:

1. Επιβεβαιώνει και καταξιώνει το άτομο.
2. Το άτομο αποκτά κύρος, θάρρος, αυτοπεποίθηση, εμπιστοσύνη στις προσωπικές του δυνάμεις και διαμορφώνει τις φιλοδοξίες του, που αγωνίζεται για να πραγματοποιήσει με βάση τις δυνάμεις αυτές.
3. Παράλληλα, οδηγείται στην αυτογνωσία και στην επίγνωση των πραγματικών αδυναμιών, τις οποίες προσπαθεί ν' αποβάλλει, αλλά και των ικανοτήτων του που τις επιστρατεύει για την επίτευξη του στόχου του.
4. Το άτομο ηθικοποιείται και ολοκληρώνει την προσωπικότητα και το χαρακτήρα του με βάση τις αξίες που προβάλλονται (υπευθυνότητα, συνέπεια, ήθος, ευσυνειδησία, εντιμότητα).
5. Η αξιοκρατία οδηγεί στη συναισθηματική πλήρωση και στην προσωπική ικανοποίηση, εφόσον το άτομο δικαιώνεται απέναντι στον εαυτό του και αναγνωρίζεται κοινωνικά ανάλογα με τις προσπάθειες που κατέβαλε.

6. Προσδίδει αίσθημα ασφάλειας για το μέλλον του, για μια σταδιοδρομία που μπορεί να την οργανώσει και να την προγραμματίσει.
7. Συνιστά κίνητρο για ενεργοποίηση των δυνάμεων, μεγαλύτερη προσπάθεια, ανάληψη πρωτοβουλιών και αύξηση της αποδοτικότητας του ατόμου. Εγείρει τη αγωνιστικότητά του, με την οποία αντιμάχεται κάθε εμπόδιο για την πραγμάτωση των στόχων του.

Β) ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

1. Αναπτύσσεται η ευγενής άμιλλα μεταξύ των μελών της κοινωνίας.
2. Καλλιεργείται η κοινωνική συνείδηση, τα άτομα κοινωνικοποιούνται ομαλά και αισθάνονται οργανικά δεμένα με το κοινωνικό σύνολο, με αποτέλεσμα να αναπτύσσεται η συνεργασία και η αλληλεγγύη και να προάγεται η κοινωνική συμβίωση.
3. Εξασφαλίζεται η κοινωνική ισορροπία και η δικαιοσύνη, ενώ, παράλληλα, μειώνονται οι κοινωνικές και ταξικές ανισότητες και οι οικονομικές διαφορές μεταξύ των πολιτών.
4. Αξιολογούνται οι πολίτες με δίκαια και αντικειμενικά κριτήρια, ικανοποιείται το δημόσιο περί δικαίου αίσθημα και αναπτύσσεται εμπιστοσύνη στους κοινωνικούς θεσμούς και πολιτειακούς νόμους.
5. Τοποθετούνται στην κρατική μηχανή οι άξιοι και ικανοί πολίτες, οργανώνεται η πολιτεία και επαληθεύεται το γνωμικό «ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση», με αποτέλεσμα την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και την άριστη λειτουργία της πολιτείας.
6. Δημιουργούνται πρότυπα ήθους και εργατικότητας προς μίμηση, αφού όλοι γνωρίζουν ότι μόνο αυτά παίζουν ρόλο για την ανάληψη κάποιου αξιώματος.
7. Η αξιοκρατία στηρίζει τη δημοκρατία, διαμορφώνει το δημοκρατικό ήθος των πολιτών, διασφαλίζει τους δημοκρατικούς θεσμούς, αναβαθμίζει την πολιτική ζωή, αφού οι άριστοι των πολιτών ασκούν την εξουσία προς όφελος του συνόλου.
8. Γενικότερα, η κοινωνία ευδοκimeί και προσοδεύει σ' όλους τους τομείς (ανάπτυξη της παιδείας, της επιστήμης, των τεχνών, της πολιτικής, της οικονομίας, του βιοτικού επιπέδου).

Γ. ΠΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑΣ:

1. Στη νοοτροπία των σύγχρονων Νεοελλήνων, σύμφωνα με την οποία το ρουσφέτι – κατάλοιπο της περιόδου της τουρκοκρατίας – αποτελεί κλειδί για την ανάδειξη και την καταξίωση.
2. Στην έλλειψη παιδείας αλλά και αληθινής κοινωνικής αγωγής και κοινωνικής συνείδησης, που ευνοούν τον ατομικισμό και την ικανοποίηση των προσωπικών στόχων και συμφερόντων, ανεξάρτητα από το κοινωνικό όφελος.
3. Το παραπάνω ενισχύεται από τον αστικό τρόπο ζωής, που ενισχύει την ανωνυμία, ευνοεί την έλλειψη κοινωνικού ελέγχου και υπηρετεί την αυθαιρεσία και την εκμετάλλευση.
4. Η επικράτηση ευδαιμονιστικού και ωφελιμιστικού πνεύματος, η προσήλωση στην όλη και η θεοποίηση του χρήματος ερμηνεύουν προσπάθειες για επιτυχία του επιδιωκόμενου στόχου με θεμιτό ή αθέμιτο μέσο.
5. Ο αθέμιτος ανταγωνισμός και η ανεργία τροφοδοτούν την επιζήτηση της σταδιοδρομίας του ατόμου με κάθε μέσο.
6. Τα ανθρώπινα πάθη και οι αδυναμίες, όπως ο εγωισμός, η αυτοπροβολή, η φιλαυτία και η φιλαρχία υπερνικούν τις ηθικές αξίες.
7. Οι διάφοροι πολιτικοί και οικονομικοί κύκλοι που με παρασκηνιακές δραστηριότητες προωθούν τους «δικούς» τους ανθρώπους, προκειμένου να εξασφαλίσουν τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις τους.

Δ. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑΣ:

1. Καλλιεργούνται τα ανθρώπινα πάθη και ένστικτα, νοθεύεται το πνεύμα και η ψυχή, υποβαθμίζεται η προσωπικότητα.
2. Εκπίπτουν οι ηθικές αξίες, τα ιδανικά και ευνοούνται η ανηθικότητα, ο εξευτελισμός, η συναλλαγή των συνειδήσεων.

3. Μειώνεται η αποδοτικότητα, η παραγωγικότητα και οι πρωτοβουλίες των ικανών ατόμων, απογοητεύονται και, κατά συνέπεια, παθητικοποιούνται, αφού στερούνται φιλοδοξιών.
4. Επικρατεί ανασφάλεια και πνεύμα απαισιοδοξίας για το μέλλον.
5. Αίρεται η εμπιστοσύνη, η συνεργασία ανάμεσα στα άτομα, επιβάλλεται ο αθέμιτος ανταγωνισμός και το δίκαιο του ισχυρότερου.
6. Οξύνονται οι κοινωνικές ανισότητες και διαφορές, προκαλείται το δημόσιο περί δικαίου αίσθημα με κίνδυνο συνεχών αναταραχών και εξεγέρσεων.
7. Καταλύονται οι θεσμοί και οι νόμοι, εκτραχηλίζεται η κοινωνική και πολιτική ζωή.
8. Υπονομεύεται η δημοκρατία, αφού αναδεικνύονται συμφέροντα που αντιστρατεύονται το γενικό κοινωνικό συμφέρον.
9. Δημιουργούνται δύσκολα προβλήματα για την κοινωνία (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά) που αδυνατούν να επιλυθούν, αφού τα χειρίζονται ανάξια άτομα.
10. Ανακόπτεται ο πολιτισμός, η ατομική και κοινωνική πρόοδος.

44

ΘΕΜΑ:

Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι σύγχρονοι άνθρωποι, απορροφημένοι από τον αγώνα τους για οικονομική επιτυχία αποξενώνονται από τον εαυτό τους και δεν έχουν εσωτερικό διάλογο. Έτσι όμως στερούνται ένα από τα σημαντικότερα εφόδια για τον αγώνα τους αυτό, την αυτογνωσία.

Με βάση τα παραπάνω, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α) Για ποιους λόγους είναι αναγκαίο η αυτογνωσία για την πρόοδο του σύγχρονου ανθρώπου;
- β) Ποιος ο ρόλος της με την έννοια της εθνικής αυτογνωσίας;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ: **ΟΡΙΣΜΟΣ:**

Με τον όρο αυτογνωσία εννοούμε την ακριβή γνώση των σωματικών, πνευματικών και ηθικοπνευματικών ικανοτήτων και αδυναμιών του εαυτού μας.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ:

Η λέξη προέρχεται από την αντωνυμία αυτός και το ουσιαστικό γνώση (γιγνώσκω) και σημαίνει: η γνώση του εαυτού μας.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ:

- α) Η παιδεία με τη σημασία της γενικότερης μόρφωσης,
- β) Το σχολείο,
- γ) Η οικογένεια,
- δ) Το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον,
- στ) ο συνεχής αυτοέλεγχος και αυτοκριτική,
- ζ) Η έλλειψη εγωισμού,
- η) ο προσωπικός αγώνας και προσπάθεια.

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ:

Βασικός συντελεστής της προόδου σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο είναι η ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ανθρώπου. Αυτή πραγματοποιείται με τον περιορισμό και την εξαφάνιση των αρνητικών στοιχείων και την καλλιέργεια αυτών που συμβάλλουν στην επιτυχία. Για να επισημανθούν, όμως, αυτά τα στοιχεία είναι απαραίτητο να έχει επιτευχθεί πρώτα η αυτογνωσία από το κάθε άτομο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Στο σημείο αυτό μπορεί να δοθεί ο ορισμός της έννοιας αυτογνωσία.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

Προτού απαντήσουμε στα ερωτήματα που μας θέτει το θέμα, είναι αναγκαίο να προσδιορίσουμε τη σύγχρονη πραγματικότητα, ώστε να επισημάνουμε την αναγκαιότητα, κυρίως σήμερα, της αυτογνωσίας και στη συνέχεια να περάσουμε στην απάντηση του πρώτου ερωτήματος, αναζητώντας τους λόγους που επιβάλλουν την ύπαρξή της.

Ο πολιτισμός των σημερινών κοινωνιών χαρακτηρίζεται ως μονοδιάστατος. Ο άνθρωπος έχει επιδοθεί σε ένα συνεχές κινήγι απόκτησης αγαθών για την προσωπική του ευημερία. Όμως, εξαιτίας της προσπάθειάς του αυτής έχει απομακρυνθεί όχι μόνο από τους

συνανθρώπους του, αλλά και από τον ίδιο τον εαυτό του. Γι' αυτό το λόγο νιώθει μόνος όσον αφορά τον κοινωνικό του περίγυρο και τον εσωτερικό του κόσμο, γεγονός που αποτελεί βασικό ανασταλτικό παράγοντα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Επομένως, η σύγχρονη εποχή μέσα από τις αλλοτριωτικές επιδράσεις που ασκεί στον άνθρωπο, επιβάλλει την αυτογνωσία ως το βασικότερο παράγοντα με τη βοήθεια του οποίου, αντιμετωπίζοντας την εσωτερική του μοναξιά θα μπορέσει να προοδεύσει σε όλους τους τομείς.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ:

Η ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΠΡΟΟΔΟΥ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ΓΙΑΤΙ:

α) Συντελεί στην εξερεύνηση και επισήμανση όλων των σωματικών, ηθικών και ψυχοπνευματικών του δυνατοτήτων. Με αυτό τον τρόπο γνωρίζει τις δυνάμεις του και ανάλογα με αυτές καθορίζει τους τομείς δράσης του μέσα στην κοινωνία.

β) Οδηγεί στην ανακάλυψη, καλλιέργεια και αξιοποίηση των θετικών στοιχείων της προσωπικότητάς του (αρετές). Τα αποτελέσματα είναι θετικά κυρίως σε ότι αφορά το σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό του.

γ) Αντίστοιχα, οδηγεί στην ανακάλυψη και αποδοχή των αδυναμιών και γενικά όλων των ελαττωμάτων του (άσχημα ένστικτα, κακία, εγωισμός κ.τ.λ.). έτσι, με τη διαρκή προσπάθεια και επιμονή βελτιώνει το χαρακτήρα του και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του, απαραίτητη προϋπόθεση προόδου.

δ) Γνωρίζοντας τις δυνάμεις του δεν προβαίνει στην υπερβολική εκτίμησή τους. Αυτό οδηγεί στην απόκτηση κοινωνικών αρετών όπως ο αυτοέλεγχος, η σύνεση και η μετριοφροσύνη. Από την άλλη πλευρά καταπολεμά τον εγωισμό, τη φιλαυτία και τα πάθη του. Επομένως, κάνει πάντα τις σωστές επιλογές και επιτυγχάνει όχι μόνο την ατομική πρόοδό του αλλά, μέσα από τη συνεργασία με τους συνανθρώπους του, και την κοινωνική.

ε) Επιπλέον, δεν προβαίνει και στην υποτίμηση των δυνατοτήτων του και άρα του εαυτού του. Αντίθετα, αποκτά θάρρος, αυτοπεποίθηση και πίστη για την ευόδωση των αγώνων του. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις δυσκολίες και θέτοντας στόχους να προσπαθεί να τους πραγματοποιήσει.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΡΩΤΗΜΑ:

Η αυτογνωσία συνδέεται άρρηκτα με την έννοια της εθνικής αυτογνωσίας. Όταν τα μέλη ενός έθνους έχουν αυτοέλεγχο και επιδιώκουν πάντοτε την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς τους, τότε συνεργάζονται για την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος, του εθνικού καλού.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΔΕΙΚΝΟΥΝ ΠΩΣ Η ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ:

α) Εθνική αυτογνωσία σημαίνει απόκτηση ιστορικής μνήμης. Με τη βοήθεια της ιστορικής μνήμης οι πολίτες γνωρίζουν την εθνική τους ιστορία, κατανοούν την κοινή καταγωγή τους, τους κοινούς αγώνες και θυσίες του παρελθόντος. Έτσι, συνεργάζονται στενά και καταβάλλουν κοινές προσπάθειες για την επίτευξη κοινών έργων (εθνική αυτογνωσία → εθνική συνείδηση).

β) Η εθνική αυτογνωσία οδηγεί στη γνώση της παράδοσης και στην προσπάθεια για τη διατήρησή της. Όταν λοιπόν διαφυλάσσεται η παράδοση, ταυτόχρονα διαφυλάσσεται και η

**ΒΟΗΘΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΙΔΕΩΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ & ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Αλέξανδρος Γ. Αλεξανδρίδης**

εθνική φυσιογνωμία, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωση και πρόοδο του έθνους.

γ) Επίσης, η εθνική αυτογνωσία βοηθά στην επισημάνση και αποφυγή των αδυναμιών και μειονεκτημάτων σε εθνικό επίπεδο. Με αυτό τον τρόπο βελτιώνονται τα μεμονωμένα άτομα και επομένως επέρχεται βελτίωση στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

δ) Συμπερασματικά, η εθνική αυτογνωσία καλλιεργεί τις κοινωνικές αρετές (κυρίως το θάρρος, την αυτοθυσία, τον ηρωισμό) και οδηγεί στην ατομική και εθνική ανέλιξη.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Στο σημείο αυτό, πριν από τον επίλογο θα μπορούσε να εφαρμοστεί η μέθοδος της εξ' αντιτρόφου απόδειξης. Να αναφέρουμε, σε μία παράγραφο, τις αρνητικές συνέπειες που προκύπτουν, όταν δεν υπάρχει αυτογνωσία σε ατομικό και εθνικό επίπεδο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

* [Μπορεί να έχει τη μορφή ενός γενικού συμπεράσματος, που προκύπτει από τη συνολική ανάπτυξη της έκθεσης].

Η αυτογνωσία λοιπόν συμβάλλει αποφασιστικά στην ολοκλήρωση και ευτυχία του ατόμου, αλλά και στην πρόοδο ολόκληρου του έθνους.

Επιμέλεια:
Αλέξανδρος Γ. Αλεξανδρίδης - Όλγα Γ. Παλαιοχωρινού
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ